

Elekes Ferenc

Isteni szemmérték

2011

TARTALOM

Isteni szemmérték	Egy jó búsulás mindent megér
A pénzfogyott ember	Maga mindent kell, hogy tudjon, Zsóka
Közepes stádium	Mintha konyhában élnek napestig
Wikilik	Óriási tudással rendelkezem
Baráti érzelem	Tilda elveszítette Japánt
Ki ordít magánál, mama?	Visszafelé én vezetek
A tyúkretrec alapkövének ünnepélyes elhelyezése	Egyhangúlag, hogy biztos legyen
Kacsalábon forgó kunyhó	A tú foka
Hé, Woody!	Doktorálni tudnék idegességből
Felmosott padlójú kocsmá	Anyám hatalomra tör
A villanykapcsoló hazafias kezeléséről	Apám durcás titkárnője
Szünet	Feriforma ember
Hozzáadott érték	Legyetek csöndben
Autóstop	Tekintettel arra...
Szakmai képzés a túlvilágon	Locsogás, könnyedén
Négylevelű lóhere	Akár a pásztorok
Áhítatos vadak	Szöges ellentétben
Nemzeti kérdés	Molekula a lerben
Fényűzetés	Kiállítás
Repedések	Síkraszállok
Éktelen bibircsók	Szempont
Csak meg ne vénüljete!	Tatárjárás egy falevélen
Éjszakai buszmegálló	Hegyibeszéd egy fa tetején
Fölösleges fölfedezések	A kicsi zsidó ember
Aranyhegyű Parker	Meghalok minden szombaton
Classic Printing	A filozófus
Bekameron	Kényelmes levelek
A rosszul letett pohár	Négy apáca, zuhogó esőben
Az én olvasatomban	A bolyongó deszkavécénk
Legjobban a rózsaszínű pirulákat szeretem	Írjatok Mamának!
Mondják	A nagy készülődés
A legjobb mesterség	A kapu
Ugye, Laló?	Pestről jött levél
A túl hosszú vastagbél fölösleges	Körömvágás
Regény	A mi utcánk
Kiállhatatlan ember vagyok én	Utólag elsirattalak
Vezérsikk a nonstop büfében	Akkor jó...
Ha kiteszem a lábam	A legjobbak mennek el
Életkoromnak támaszkodva	Sokféle honvágy
A virágszagoló gép	Hallottakról csak jót
Egy templomot nem lehet fiókban tartani	Peltán
Tavasza van és nyílnak az irodák	A sápadt ember napjai
Egy hektár újság	A kígyó feje
Hogy nekem mik jutnak eszembe...	Francia tyúk lábujjhegyen
Szignifikáns	Fejfájós hadsereg
Lópatkolás	<i>Másnapos állapot</i>
Makk ász	<i>A nagy csomag</i>
Nehogy véletlenül	<i>Fejfájós hadsereg</i>
Csak azt várom, megkérdezzék, hány óra	<i>Úgyis esik az eső</i>
Tudósítás a ló túlsó oldaláról	<i>A harmadik hallgatás</i>
Súrolom a hülyeség határát	<i>Milyenek a német káromkodások?</i>
Királyság	<i>Németül van becsavarva</i>
Messzire kimagaslik az ökrös szekér	<i>Éjjeli sakkozás</i>
	A méreg nyelve

Isteni szemmérték

Mint gyarló, elfuserált ember, sokszor nézek föl az égre, s le, a földre is. És sokszor fölteszek magamnak egy bűnös, szemtelen kérdést: milyen szemmértéke lehetett Istennek, amikor ezt a világmindenséget teremtette? És milyen eszközzel számította ki, hogy mi mekkora legyen? Nagy-e, vagy kicsiny? És miből mennyit érdemes teremteni ahhoz, hogy a világnak értelmes kinézete legyen.

Hogy legelőször a szorzótáblát teremtette az Úr, azt majdnem biztosra veszem. Mert az mondja meg, hogy kétszer kettő mennyi. Szorzótábla nélkül semmire sem lehet menni. Mégis, vannak dolgok, amelyekhez nem elég a szorzótábla. A milyenséghez például nem elég. Valami kék legyen-e, vagy vörös? Ezt nem lehet szorzótáblával elintézni. Ez a formára is vonatkozik. Gömbölyű legyen-e egy csillag, vagy lapos? Csupa nehéz, megoldhatatlan kérdés.

Szeretem a nehéz, megoldhatatlan kérdéseket. Például azt, hogy milyen az isteni szemmérték? Mert szemmérték nélkül semmire sem lehet menni. Mi történne, ha minden tárgyat, élőlényt, felhőt, ködöt, folyót, szellőt, pirkadatot és naplementét milliméternyi pontossággal ki kellene mérni? Hát a bacillusokat, az apró, szemmel láthatatlan lényeket és porszemeket mivel lehetne meghatározni? Hogy mekkorák legyenek? Idő sem lenne semmire, csak állandóan mérce-kélnénk. Ezért van szükség szemmértékre, arányérzékre, a saccolás csudálatos képességére. Akinek nincs jó szemmértéke és a saccolás csudálatos képessége is hiányzik belőle, ne is fogjon hozzá világmindenséget teremteni.

Vegyünk például egy kalapácsot. Egy kalapács nem lehet akkora, mint egy fogpiszkáló, mert azzal egy szegyet sem tudnánk a falba beverni. De akkora sem lehet, mint egy torony, mert kézbe sem tudnók fogni. Egy jó kalapács megalkotásához nem kell semmi mérőeszköz, csak jó szemmérték kell. Ha jó a fogása, máris kész a jó kalapács.

A póknak például jó a szemmértéke. Pontosan akkora hálót feszít ki szobánk falai közt, amekkora elbír egy szúnyogot, legyet és nem szakad el. A pók tökéletes teremtmény.

De vegyük a fülbemászót. Rengeteg lába van, fut ide-oda, kapkodva keres valamit, ő sem tudja, hogy mit. Utálatos teremtmény. Én ki is hagytam volna a világmindenségből.

És itt jön elő a legnagyobb kérdés: mit érdemes teremteni? Fát, felhőt, tengert, napsütést, virágot, szellőt, énekes madarat, szökkenő sáskát, piros és fekete bogyót, hajnalt, csöndes estét, halk zümmögést, langyos, futó esőt, puhán hulló havat érdemes teremteni. És lenne még néhány apróság: nem hagynám ki a teremtésből a mélységet és magasságot, a dallamokat és színeket, a formákat és ízeket, az illatokat, a közelséget és a távolságot.

Szép mesterség a teremtés. Isteni mesterség. Szorzótábla kell hozzá és szemmérték. Határozottság kell hozzá, elképzelés, könnyedség és nyugalom. Vagyis művészi lélek.

A pénzefogyott ember

Régen, amikor még kocsmába jártam, hallgatni jártam a kocsmába. Ha sokat ittam, leborultam a kocsmái asztalra, úgy hallgattam. Leborulva. Apró búbanatok, sértődések, szomorúságok vacogtak a hallgatásomban. És revolúció! Hogyne lázongott volna a lelkem, mert amikor végignéztem a rekedten éneklő, részeg társaságon, nem láttam magam körül egy árva nemes embert. Egy okos beszédű, halkszavú, falusi tudóst szerettem volna látni a közelemben, akibe kevesebb búbanat, sértődés és szomorúság rekedt, mint belém. Mondtam is magamban, le-

borulva, milyen falu az én falum, hogy a kocsmában megkérdezni sem érdemes senkit, például arról, miért nem teremnek minálunk hírességek? Bezzeg, vannak falvak, ahol szobrok állnak a főút mellett, kőbe, márványba öntve és koszorúzni járnak oda a miniszterek.

Egy napon mellém telepedett egy pénzfogyott ember és azt kérdezte tőlem, hát belőled mi lesz öcsém, mert az idő telik... Kérdem, hát mi kellene, hogy legyen belőlem, bátyám? Valami híres, nemes ember, felelte a pénzfogyott ember. Mégis, milyennek képzeled azt a híres, nemes embert, szögeztem neki a kényelmetlen kérdést.

Bennebb mentünk a poharzásban, egyszer azt mondja a pénzfogyott ember: olyannak képelem, aki nem jár ebbe a kocsmába, hanem beszél a rádióban az életéről, akiről azt mondják a faluban, hogy ez a mi emberünk milyen szépen beszélt a rádióban az életéről. Olyannak képelem. De te lehetnél herceg is, ha már nem akarsz beszélni a rádióban, mit gondolsz, hogyan lesznek a hercegek? Mondom, a hercegek könnyen lesznek, annak születnek, s kész. És nem lehet a hercegséget valahogy kiverekedni, kérdezte a pénzfogyott ember. Lehet, hogy ki lehet verekedni, de énnekem ehhez semmi kedvem nincsen, feleltem, s töltöttem a poharinkba.

Amikor már nem volt mit tölteni, így szólt, legyintve: igazad van, minek annyi herceg? Fölállt mellőlem a pénzfogyott ember és azt mondta a mulatozó társaságnak, figyeljete ide, ma is csináltunk valamit. Megspóroltunk a világnak egy herceget! És reám mutatva megerősítette aznapi munkánk eredményét, mondván: mert ebből a legényből sem lesz herceg! Sem pedig híres, nemes ember. Úgyhogy szoborra nálunk nem kell költekezni.

Közepes stádium

A sors összehozott egy vadidegen, eléggé nyomorúságosan öltözött emberrel. Ilyenekkel általában éjnek idején, csöndes vasúti állomásokon lehet találkozni.

Beszélgettünk. Olyasmikről beszélgettünk, amikről eddig senkivel sem beszélgettem. Például arról, hogy jóból is megárt a sok, s mert a boldogság jó, mennyi lehet az az öröm, ami már ártalmas az egészségre. Ezt ő fogalmazta meg. Erre én azt mondtam neki, szerencsés ember lehet, ha ez az ő gondja.

Azt felelte, tévedek, mert neki fogalma sincs a boldogságról, nem volt része még benne. De ez a kérdés foglalkoztatja, mert soha nem lehet tudni, mit hoz a jövő. Hátha egy napon megüti a lottó főnyereményét? Jó, ha erre is előre fölkészül az ember.

Kérdem, mégis, milyen stádiumban van ezzel a fölkészüléssel, az elején-e, vagy már a vége felé. Azt feleli, a közepes stádiumban lehet, mert képzeletben már megütötte a főnyereményt. Aranyat is vásárolt képzeletben. De sokat. Annyit, hogy karórán, ékszeren kívül aranyból való ágyat is vett magának, mert eddig ócska vaságyon aludt. És nem egy aranyból való ágyat vett, hanem tízet, hogy legyen, ha már van miből. És pont ennél a pontnál akadt meg a stádiumban. Mert ha már az embernek van tíz arany-ágya, kipróbálja mind a tízet, olyan a természete, telhetetlen. De hogy lehet egyetlen éjszaka leforgása alatt tíz ágyban aludni? Ahogy elszenderedik az egyikben, kelhet is föl, hogy kipróbálja a másikat és így tovább. Tehát nem alszik egész éjjel, csak rendezgeti a pokrócot, lepedőt, párnát. És reggel, nagy, kialvatlan, piros szemekkel néz maga elé, elátkozza a lottót, hogy miatta nem tudott nyugodtan aludni. Mint ahogyan a vaságyban tudott, a kopott pokróc alatt.

Mondom ennek a vadidegen embernek, jobban tenné, ha csak egy aranyból való ágyat venne, s pokróc helyett dunyhát vásárolna a többi pénzen, mert párnája, lepedője már van, amint

említette. Azt mondja, a dunyha kérdése is ott van ebben a közepes stádiumban, ahol megakadt. A dunyha ugyanis roppant veszedelmes találmány. Egyszer kora reggelre hivatalos volt egy gazdag emberhez, aki valami munkát ígért neki. Kopogtatott az ajtón, senki nem válaszolt. Beljebb lépett, kérdi, van itt valaki? Semmi válasz. Lépett megint beljebb, hát ott alszik a gazdag ember egy vastag dunyha alatt. Mintha gomolyfelhőkbe lett volna burkolózva. Szólt neki, hogy megjött, de hiába szólt, a dunyha nem engedte közelébe a hangot. Ki is rabolhatta volna a gazdag embert, elvihette volna minden aranyát, pénzét, a dunyha miatt. A dunyha roppant veszedelmes találmány, neki ingyen sem kellene. Még most sem kellene neki dunyha, amikor csak egy ócska vaságyon alszik, mert miatta bárki ellophatná a sapkáját, s a pokrócát is.

Amikor eljött az elválásunk ideje, mondom, maga egy boldog ember. Ilyenekkel csak éjnek idején, csöndes vasúti állomásokon lehet találkozni.

Wikilik

Eleget nyüszített a macskás Sáriné, hozta, vitte a pletykát a falunkban, akkora sár nem tudott lenni az utakon, hogy le ne ment volna alszegbe is a legfrissebb hírekkel, hallottad-e Juliska, miket csinálnak mostanában ezek a furcsa Magyariék?

Eleget nyüszített a macskás Sáriné, hozta alszegből a hírt, vitte egyenesen Vargáékhoz, hallottátok-e, viselős ez az alszegi Juliska, az bizony, viselős, hiába takargatja a hasát, kilát-szik úgylis a domborodás, törheti a fejét, kit nevezzen meg a gyermek apja gyanánt, ha megszületik a csöppség.

Eleget nyüszített a macskás Sáriné, hiába minden, még most is tele van a falu titokkal, megfejtethetlen, csuda dolgokkal van tele. Senki nem tudja, kinek építik a sportpálya fedett lelátóját, a hatóságnak-e, vagy pedig felsőbbrendű vendégeknek, hogy el ne ázzanak a pályára való lenézés közben, ha jön egy jó, nagy zuhé. Mindenki csak sejt valamit, hallgat, találgat, kételkedik és csodálkozik.

Eleget nyüszített a macskás Sáriné. De most már vége a sejtésnek, hallgatásnak, találgatásnak, vége a kételkedésnek és csudálkozásnak. Megjelent végre egy ausztrál fickó, úgy jelent meg, mint a fényes üstökös, vagy a villám. Ott csap le, ahol éppen akar. Az igazsággal csap le, a csóré igazsággal, s ahová lecsap, ott országok maradnak meztelenül, királyok, elnökök, diplomaták, szenátorok és püspökök maradnak úgy, mint az ujjam kesztyű nélkül. Kiszivárognak a rejtett titkok, elszólások és mutyizások. Szándékok, tervek jönnek elő a homályból, a sötétségből, a ködből, asztalok fiókjaiból, az eldugott lajbizsebekből, kiderül, hol csattant el egérfogó. Még azt is megtudjuk immár, gömbölyű-é egy fontos ember feje, vagy ovális, mint a beszercei szilva.

Még csak az elején tartunk a nagy kiderülésnek, még csak szivárognak a csudálnivalók, hogy milyen világban élünk. Ebben a szivárgásban máris fölbukkan egy izgalmas kérdés. Az, hogy milyen világban lenne érdemes élni. Olyanban-é, amelyben van némi titokzatosság, meglepetés, vagy pedig ott jobb, ahol csak az igazság van körülöttünk, a szigorú, megunható igazság?

Nálamnál jobban senki nem szereti az igazságot. De azért azt sem szeretném, hogy ezután ne érjen engem semmiféle meglepetés. Szeretem, ha fületem olykor megérinti egy szárbaszökenő, majd magától elhervadó hír. Még a rémhíreket is szeretem. Mert azokban a kitalálás gyönyörűsége lakozik, vagyis maga a szellem. Ezen felül pedig valósággal öröömöm telik

abban, ha valamit érdemesnek tartok megcáfolni. Ha minden igaz körülöttem, nincs, amit megcáfolni. Még azt a szót is kedvelem, hogy cáf. Pedig tudtommal ilyen szavunk nincs is.

Eleget nyüszített a macskás Sáriné! Sejtethetett ő valamit arról, milyen világban érdemes élni.

Ha élne a macskás Sáriné, most beütné magát anyámhoz, merre vagy Emma, hoztam neked egy hírt! Megszületett a falu legelső ausztrál gyermeke! Hogyhogy ausztrál, kérdezné anyám. Úgy, hogy itt, a fedett lelátó körül bujkált egy ausztrál csavargó, valami igazság után kutatott, de az alszegi Juliskát fedezte föl. És el is csábította ezt az alszegi Juliskát! Hogy milyen szép Ausztrália, ha ott élnének ketten, örömben körbe táncolnák őket a szökdősző kenguruk. És ma megszületett alszegben egy szép, gömbölyű, ausztrál gyermek! Már neve is van neki. Wikilik. Mert ez a Juliska szégyenében elbújt egy lyukba, ott szülte meg gyermekét, de ki tudódott, s a csöppséget arról a lyukról nevezték el, ezért lett az ő neve Wikilik.

Anyám erre azt mondaná, bolond likból bolond szél fú, miket beszélsz, te, Sári!

Baráti érzelem

Régebben, amikor voltak még baráti érzelmű suszterek, tiszta ingyen koppintottak föl cipőmre egy spiccet. Fenyédi, a falumbéli suszter még azt is megkérdezte, hová üsse a spiccet, mert ha oda üti, ahol még nem vásott el a talp, karikós lesz. Mondtam, üsse oda, ahová akarja, ő a lábbelik szakértője. Hátat is fordítottam Fenyédinek, volt egy régi plakát a szobája falán, azt nézegettem. Rá volt írva, hogy a lakkcipő nem repedezik, ha naponta bekenjük egy kis krémmel.

Fenyédi észrevette, mivel foglalkozom, azt mondta, nem nekem van az oda kiírva, sőt, nincs a falunkban senki, aki lakkcipőt hordana, csak azért nem veszi le a plakátot a falról, mert a cipő szépen van rajta megrajzolva.

Manapság nincsenek baráti érzelmű suszterek, akik tiszta ingyen föl koppintának cipőmre egy spiccet. Még spiccet is nehezen lehetne találni, nemhogy baráti érzelmű susztert.

Az utolsó, akit ismertem, egy vékonydongájú, rőthajú, karikóslábú, részeges suszter volt, itt lakott a szomszédban. Egyszer átmentem hozzá egy kis pálinkával, gondoltam, megkérdezem tőle, igazat mondott-e Fenyédi, amikor azt állította, hogy a rossz helyre fölütött spicc miatt lesz karikós az ember? S hogy meg ne haragudják, azt is mondtam, azért kérdezem ezt épp tőle, mert neki nagy a jártassága a karikósságban.

Ez a rőthajú, karikós suszter nem haragudott meg, hanem valósággal kivirágzott, amikor megpillantotta a kezében lévő pálinkásüveget, azt mondta, lépjek közelebb, ő megsúgja nekem a teljes igazságot. Közelebb léptem, és ő megsúgta: az a teljes igazság, hogy nem igaz. Nem a spicc miatt lesz karikós az ember. A nyikorgó lakkcipő okozza a karikósságot, mondta a rőthajú suszter. Kérdelem tőle, ezt ő honnan tudja, s főleg miért titkolózva súgta meg nekem a teljes igazságot?

Erre azt mondja a rőthajú suszter, maga nem találkozott azzal a nyikorgó lakkcipős emberrel, aki épp tőle ment ki az ajtón, amikor én ide bejöttem? Mondom, találoztam, csakugyan nyikorgott a lakkcipője, mert minden lépését jól odanyomta a földhöz. De azt nem vettem észre, hogy karikós lett volna a járása. Na, éppen erről van szó, mondta a rőthajú suszter. Ezek a lakkcipősek úgy járnak, hogy ha akarják, karikós a járásuk, ha pedig nem akarják, akkor nem karikós. Ezekben nem lehet eligazodni. Van olyan lakkcipős, aki mesterségét tekintve karmester és állandóan körül van véve besúgókkal. És van olyan lakkcipős, aki mesterségét tekintve besúgó, mindig ott ténfereg, ahol mások is vannak, benéznek a sűgőlyukba is, ha épp

a színházban jön reájuk a kíváncsiság. Ő pedig azért mondta meg nekem titkolózva a teljes igazságot, nehogy véletlenül meg találja hallani az a lakkcipős ember, aki innen ment ki az imént. Mert az ilyen bármely pillanatban visszatérhet.

Ki ordít magánál, mama?

Minden nap beszélgetünk mamával mobilon, minden nap megkérdem tőle, hogy van, mama? Különösen most, hogy tél van, hó hull, egyedül él, ő a legidősebb a faluban, néhányat alszunk még, s kilencvenhét. Annyi.

És ő is megkérdi tőlem, hát te hogy vagy, fiam? Különösen most, hogy ripityára ment az egészségem, s én is nekimentem a hetvenhatnak. Neki. Néhányat alszom még, pirulával, s arra ébredek, be is töltöm egészen. Ha megérem.

Még politizálunk is mamával, ha úgy adódik. Nem minden nap, de van rá eset.

Mama ugyanis egymagában egy kétkamarás parlament. Az egyik kamarája kint van a nyári-konyhában, a másik bent. Előfordult már egy télen, a benti kamarából kiment a kinti kamarába, megcsúszott a jeges udvaron és elesett. Akkor jól odamondtam neki. Mint amiképpen egy rendes parlamentben szoktak a politikusok egymásnak odamondani. Miért nem viszi a botját magával, ha kimegy az udvarra, mama? Hát nem megmondtam, ne legyen télen is olyan önfejű, mint nyáron? Miért nem viszi magával a botját, mama?

Azt felelte, vitte, de a bottal együtt esett el. Előfordul az életben, hogy az ember azzal együtt esik el, amire támaszkodik.

Mondom, ezt maga átvitt értelemben mondja nekem, azt akarja kihozni belőle, hogy mi ketten együtt is elvágódhatunk, hiába vagyunk egymásnak támaszai. Erre azt válaszolja, persze, hogy azt akarja kihozni belőle. Mondom, na, látja, ez már tiszta politika, mama! Miért nem mondja meg a szemembe, hogy reám sem számíthat, mert velem együtt is elvágódhat, ha olyan a helyzet? Azt mondja, ezt ilyen egyszerűen nem mondhatja ki, mert ha kimondaná, nem mondana igazat. Mert reám azért lehet számítani és számít is.

Ma reggel korán fölhívtam mamát. Kérdem, hogy van, mama? De ő nem válaszol, csak valami hangos beszédet hallok. Kiáltva kérdem, ki ordít magánál, mama? Te ordítasz, fiam, mondja mama. Igen, igaza van, én is ordítok, de magánál is ordít valaki, mama! Azt mondja, a tévé ordít és amiatt nem értjük egymás szavát. Mondom, hát húzza le azt a tévét. Azt mondja, azzal is baj van. Nem látja jól a gombokat, alig tudta fölhúzni annyira, hogy értse, miről beszélnek a parlamentben, ott is nagy a vita. És én tudhatnám, ő kissé süket, ha nem húzza föl a tévét, kimarad a politikából. Mindennel baj van. Mondja mama. Mondom, az van, csak a baj mindennel, mama.

A tyúkketrec alapkövének ünnepélyes elhelyezése

Anyámnak volt egy beteges, örökké lábadozó, de jóra való francia tyúkjá. Akkor is tojt, amikor a falunkban minden tyúk megfélekedezett alapvető föladatáról. A francia tyúk nem feledkezett meg. Tojt rá a falunkbéli, ellustult tyúkokra. Betegeskedett, lábadozott, de mindig volt tojtás a háznál. Mondta is anyám, nézd meg ezt a francia tyúkot! Ez az én utolsó tyúkom, mert én már ezután majorságot nem tartok. A ketrec is silány állapotban van...

Megvizsgáltam a ketrecet. Csakugyan silány állapotban volt. A lépcsőnek kialakított följáró sem volt külön a ketrecnél.

Egy napon elhatároztam, új tyúkketrecet építek a derék, francia tyúknak. Először tervet készítettem. Tudományos tervet, mely három alapvető pilléren nyugodott: módszer, szisztéma, rend. Én ezt egy bölcs embertől tanultam. De sokszor összekevertem a módszert a szisztémával, s a renddel is. Mert ez a három tudományos pillér nem erőssége a természetemnek. Azért elkészült a terv. Képzletben. És elfogadhatónak ítélt meg a tyúkketrec tervét. Azt mondtam, nem lesz nagy ez a ketrec, de egy tyúknak bőven elég. Miért ne lenne elég, hiszen ez a tyúk beteges, örökké lábadozik, ki tudja, meddig él? És ha még sokáig él is, miért építsek nagy ketrecet egyetlen egy tyúknak? És miért ácsoljak cifrább ketrecet? Azért, mert a tyúk francia? Szóval, a saját tervemet elfogadtam.

Mielőtt hozzá kezdtem volna az építéshez, elképzeltem a tyúkketrec alapkövének elhelyezését. A hely adott volt, azon nem változtattam, mert azt a helyet már megszokta a francia tyúk. Legnagyobb gondot a ketrec fölavatásának körülményei okozták. Mert azt nem lehet megcsinálni, hogy egy jóra való francia tyúk vadonatúj ketrecét egyszerűen letesszük a régi helyére és kész. Azt nem lehet megcsinálni. Nem azért, mert a tyúk jóra való és ráadásul francia, hanem mert ő a mi utolsó baromfink az udvarunkon. Tehát az avatás eseménye történelmileg pontosan be volt határolva. Márpedig ha egy esemény történelmileg pontosan be van határolva, illik, hogy ünnepélyes keretek között végezzük az avatási ceremóniát. Föl is írtam egy puhafődelű noteszbe: a tyúkketrec alapkövének ünnepélyes elhelyezése. És alája, a meghívandó vendégek, követek névsorát.

A névsorral hamar végeztem, mert csak egy vendégre számítottam, Idukára, aki rokonunk, valamint egy követre, a szomszédasszonyra, akit a mi francia tyúkunk rokonszenvével mindig kitüntetett, ha végiment az udvarunkon.

Jóformán be sem csuktam a puhafődelű noteszt, jön anyám a szomorú hírrel, hogy a francia tyúk fel van fordulva, annak vége. És úgy is történt, vége volt a francia tyúknak.

Hanem a tyúkketrec ünnepélyes fölavatásának ezzel nem lett vége. Mert valahányszor végigmegyek az udvarunkon, nem is a francia tyúk jut eszembe, hanem az alapkő ünnepélyes elhelyezésének elmaradása.

Milyen szép lett volna az a nap, Istenem, milyen szép! Iduka azt mondta volna, jaj, te, mik jutnak eszedbe, alapkövet helyezni el egy szimpla tyúkketrecnek? Ilyen egy rokon: hibát mer találni bennem.

Éva, a követ-szomszéd pedig azt mondta volna, jól tette, biza, jól tette! Az a francia tyúk megérdemli, hogy ünnepélyes keretek között helyezzük el a tyúkketrec alapkövét. Már csak azért is, mert valahányszor végigmegyek a maguk udvarán, engem az a tyúk mindig hűségesen követ!

Most már se tyúk, se ketrec. Csak a tanulság maradt: módszer, szisztéma, rend.

Kacsalábon forgó kunyhó

A legutolsó ház a faluban? Hogy kié, azt kérdi? Az biza a Kalányoséké. Szép ház a Kalányoséké. Erősen szép ház. Csak kicsi. Erősen kicsi. Úgy is hívják a Kalányos házat, hogy kacsalábon forgó kunyhó. Maga hallott olyanról, hogy egy ház kacsalábon forgó, de mégsem kastély, hanem kunyhó? Vagy vityilló? Vagy kulipintyó? Ugye, nem hallott? Én sem. Még a legszebb mesékben sincs ilyesmi megemlítve.

Régebben egyszer még keresték volt ezeket a Kalányosékat. Az összeírásakor. Amikor számlálták meg a népeket. Keresték, hogy belétegyék őket valami rubrikába. Azt mondták, etlikai alapon keresik Kalányosékat. Valahogy így fejezték ki magukat. De mondták azt is, a szép házuk miatt keresik. Hogy mitől olyan szép a házuk. Mások szerint valakiknek föltűnt, hogy mégis túl kicsi az a ház a hat gyermekhez képest, azért keresik. Szerintem mégis etlikai alapon keresték. Mert megkérdezték magát, Kalányost, minek írják be, cigánynak-é, vagy pediglen magyarnak. Vagy valami más nemzetiségűnek.

Hogy mit diktált Kalányos, azt nem lehet tudni. Mi sem tudjuk, hogy ő micsoda. Még ő sem tudja.

Csak rebesgetik a faluban a származását, ha valamiért előhozzák. Főleg, akik isznak. Akik sokat isznak, itt, nálunkfelé mindig etlikai alapon isznak. Egyet énekelnek, s előveszik Kalányost. A beszédjükben. Hogy ő micsoda származásilag. Csak rebesgetik, hogy nem is Kalányos ez a Kalányos. Hanem valami Villányi, vagy mi. Hogy is fejezzem ki magam? Kanál lett a villából. Mert volt itt egy gazdag ember, akit Villányinak hívtak, de az is elitta mindenét. Az ökrei is mind lementek a torkán, s a nagy háza is. Kalányos pedig állítólag Villányinak a titkolt gyermeke. Csak erre biztonsággal még soha nem sütött rá semmi fényesség. Homályban van a Kalányos igazi neve. Úgy is marad immár, homályban. Az idők végezetéig.

Maga sem tudja kideríteni, ki ez a Kalányos. Hiába is megy el a falu végéig. Az utolsó házig. Megnézni azért megnézheti azt a mesebéli házat. De csak messziről nézze meg, bé ne akarjon menni. Mert Kalányos nem szereti, ha idegenek járnak a házat. Ha kiderül, hogy maga is etlikai alapon keresi őt, el is kergetheti. Tőle kitelik.

Tudja, milyen furcsa ember ez a Kalányos? Nincs honnan tudja. Ma jártam náluk. Ugye, karácsony van, ilyenkor mindenki hoz valamit valahonnan, s visz valamit valahová. Ebből áll az ünnep. Kopogok, megyek be a szobába, mert csak annyi a házuk, egy szobácska, s hát Juci, a Kalányos felesége áll egy hokkedlin. És egy másik hokkedlin áll maga, Kalányos. Kettejük között a karácsonyfa. Nyújtózkodnak, de nem érik fel a tetejét azzal a bolti csillaggal.

Maga most azt hiszi, magas az ő fájuk. Éppen fordítva! Kicsiny. Kalányos a karácsonyfát felszögezte a mennyezetre, mert a padlón nem fért volna el. Hol látott maga olyant, hogy egy karácsonyfát felszögezzenek a szoba mennyezetére? Mert a padlón nincs neki helye? Ugye, hogy ilyent nem látott? Nem is láthatott! Tiszta nyomorúság! De legyen akármekkora a nyomorúság, Kalányoséknak minden esztendőben van karácsonyfájuk. Ilyen ember ez a Kalányos! Ha gondolja, elmehet odáig. Mert kívülről szép az a ház. Vastagabb a födele, mint onnan lefelé. Kacsalábon forgó kunyhó! Vagy vityilló! Vagy kulipintyó! De ha azért jött, hogy lássa, hát nézze meg. A legutolsó ház, abban lakik Kalányos.

Hé, Woody!

Hát jól megvénültünk, Woody!

Olvastam az újságokban, hogy Woody Allen hetvenöt éves. Na, gondoltam, mi van akkor, ha annyi vagy, Woody? Hát a mi Töröcsikünk nem annyi? Szépen fölépült a nagy betegségéből, talán olvasta Martin Du Gard sorait: „Aki mindig egészséges volt, végzettszerűen hülye marad.”

Nem tudom, olvastál-e arról, hogy én is sokat betegeskedem? Nem szeretnék hülyén maradni. Inkább szenvedek és olvasom a te okos aranyköpéseidet. Tudod, nekem melyik tetszett legjobban? Ez: „Szeretem ezt az aranyórát. Apám a halálos ágyán adta el nekem”. Nagy zsidó volt a te apád, Woody! De az enyém még nagyobb volt, mert soha nem is vett magának aranyórát, nehogy nekem kelljen eladnia a halálos ágyán.

Sok tekintetben hasonlítunk mi ketten egymásra, Woody! Azt írják rólad, hogy hét éven keresztül jártál az elemibe. Hát tudd meg, én is pontosan hét éven keresztül jártam elemibe, Woody! Nem érdekes? Járhattunk volna együtt is, ha én Brooklynban élek, vagy ha te Siménfalván élsz, hát nem igaz? Az ember nem választhatja meg születése helyét.

És azt írják még rólad, hogy „19 évesen darabokat kezdél írni a The Ed Sullivan Show-nak, a The Tonight Show-nak”. Itt is van valami hasonlóság köztünk. Mert bizony, a mi falunkban is nagyon nagy jelentősége volt a sónak. Különösképpen a nagy, darabos parajdi sót szerették a mi teheneink. A fehér, bolti sót nem kedvelték és sokat kellett mászkálnom nagy, darabos parajdi sóért. Amikor nem találtam, még kiabáltam is, miért nem hoznak már parajdi sót? Szóval, patáliát rendeztem. Amíg te filmeket rendeztél, Woody! A rendezés, az rendezés, hát nem? Ebben is találok közös vonást a kettőnk életében.

Mit mondasz? Hogy téged kitüntettek? Engem is ki. És nem valami ismeretlen Oscar tüntetett ki, hanem egy szakképzett asztalos. Egy blogoló társam, aki az én blogomat „Kreatív Blog”-címmel tüntette ki. Hogy tudjad és nagyon ne bizakodj el.

Az imént megnéztem egy filmedet, a világhálón, Woody. Abban azt mondd, hogy szereted az esőt, mert „az eső elmosza az emlékeket az élet járdáiról”. Milyen szépen mondd, Woody! Az én emlékeimet is az esők mosták el. Valósággal elmosták még a szülőházamat is. De azért én is szeretem a csendes esőket, Woody!

Azt mondd, „a pénz jobb, mint a szegénység, már csak anyagi szempontból is.” Látod, valahogy ilyenformán vélekedem én is a pénzről és a szegénységről.

Te tudod, hogy kik azok a boszketárok? Hát azok a szegények, akik a bokrokban laknak, vagy helyesebben a statisztikákban laknak. Ezek most már naponta kijönnek a bokrokból, vagy a statisztikából és meglátogatnak engem. Az az igazság, hogy én is rossz fertályban lakom, mint amiképpen te is laktál rossz fertályban: „Veszélyes környéken lakom. Ahányszor becsukom az ablakot, mindig odacsukom valaki kezét.”

Most például csöngetnek a kapunál. Ilyenkor csak a gázolvasók járnak, s a boszketárok. Megyek, hogy nyissak kaput. Már csak azért is, mert ezek a szegények hoznak ennivalót a macskáimnak.

Szia, Woody!

Felmosott padlójú kocsmá

Nincs rosszabb hely ezen a világon, mint egy felmosott padlójú kocsmá. Ezt egy megrögzött részeges szögezte le, teljesen józan állapotában, miközben füstös ujjáival ott dobolt a sarokbéli, borfoltos asztalon.

- Magának mi baja a felmosott padlóval, kérdezte tőle egy megrögzött antialkoholista, aki csak azért járt a kocsmába, hogy legyen társasága.

- Megmondom magának, mondta a megrögzött részeges. Ahol a padlót felmossák, ott csikket is nehéz találni.

- Milyen emberek vannak, Istenem, milyen emberek, csak ülnek a kocsmá sarkában és kapják a hibát a világban, mondta csöndesen a józanéletű ember.

- Van magának fogalma, milyen volt ez a kocsmá sarok a régi, szép időkben, tette föl a kérdést a részeges.

- Először is volt itt egy kopott zongora. Nyitás előtt a kocsmáros lejött az emeleti lakásából, végighúzta ujját a zongora billentyűin, azzal megadta a hangot az egész napnak. És az egész nap abban a hangulatban telt el, amiképpen a hangot megadta hozzá a kocsmáros. Ha jókedvű volt, visszafelé is végighúzta ujját a billentyűkön, utána szólt az asszonynak, ma ne mosd fel a padlót szívem, ne kínlódj véle, maradjon úgy, ahogyan van. Ilyen napokon volt csikk bőven a földön, s még a zongorán is! Boldog békeidők!

- És másodszor? Mi volt másodszor, mert azt mondta, először is volt itt egy kopott zongora...

- Másodszor pedig tudja, mi volt itt? Nyugodt, békességes élet. Az volt. És hitel! Na, most kérjen valamit hitelbe! Senkinek nincs már hitele. Még nekem sincs! Magának van hitele?

- Énnekem semmiféle hitelre nincs szükségem, mert én egyáltalán nem fogyasztok, mondta a józanéletű ember.

- Legjobban azokat utálják a kocsmárosok, akik semmit nem fogyasztanak, mondta a megrögzött részeges.

- Azt hiszi, magát nem utálják? Mind ihat, mégis megutálják. Például, ha nem egyébért, a füstje miatt utálják meg, mondta a józanéletű.

- A füst elszáll, de a józan magatartás nem száll el, hanem valósággal megüli a kocsmahangulatát az ő unalmasságával. Még a függönyök is magukba szívják az egyhangú, józan viselkedést, mondta a részeges. A régi, szép időkben sem azért jártak a népek kocsmába, hogy ott unatkozzanak, hanem a mulatságért jártak. Mit gondol, miért volt régen ebben a sarokban is egy kopott zongora? A vidámságért volt, nem a szomorúságért!

- Maga olyasmiket beszél, hogy nem is olyan rég még följelentették volna, a hatóságoknál! Ugye, emlékszik még azokra az időkre?

- Miért ne emlékeznek? Az idők leforgása alatt mindig voltak följelentők. Most is vannak. Éppen egy itt felejtett újságban olvastam, hogy följelentették a nagy szálloda tulajdonosát. Hogy miből építette a szállodáját. Engem soha nem jelentettek föl. Soha. Mert rajtam soha nem volt följelentésváló. És az sem volt, aki följelentsen. Mert ahhoz irigység kell, s az irigységhez barát, vagy ismerős kell. Énnekem se barátom nincs, se ismerősöm. És lakásom sincs, nehogy szállodám! Ezt majdnem kifelejtettem.

- Jó magának, mondta a józanéletű.

- Jó, mondta a megrögzött részeges. De sokkal jobb lenne, ha nem volna fölmosva ennek a kocsmának a padlója! Mert ha nem volna fölmosva, csikket is találnék könnyedén.

- Márpedig én, a maga kedvéért most hirtelen nem szokom rá a cigarettára, hogy csikkel tudjak szolgálni, mondta a józanéletű. Esetleg meghívhatnám, jöjjön el hozzám aludni. De attól félek, útközben talál valahol eldobott csikket, nálam rágyújt, s az egyetlen függönyöm is magába szívja azt a bűdös dohányszagot, azt pedig én ki nem állhatom.

- Jó lelke van magának, jó lelke. De én még aludni sem tudnék unalmas emberek társaságában, mondta a megrögzött részeges.

A villanykapcsoló hazafias kezeléséről

Sokáig azt hittem, a hazafiság megfogható valami, mint mondjuk, az ember feje, vagy nyaka. Az iskolában is azt tanították, a jó hazafi ontja vérét a hazáért, nyakra-főre, s ahol vérétől elázott a föld, oda szobrot emelnek, az utókor pedig minden évben nagy szorgalommal hordja arra a helyre a kegyelet virágait, verseket szaval és beszédet mond.

Sokáig azt hittem, a hazafiság megfoghatatlan valami, mint mondjuk, maga a lélek, a szellem, mely ott lebeg a vizek fölött, vagy a szemünk előtt, de mi nem láthatjuk. Az iskolában is azt tanították, a jó hazafi lelkében hordozza hazáját, bármerre jár a világban, reá gondol és imádkozik érte.

Eljött aztán egy olyan világ, amelyben azt tanították, a hazafiság az, hogy az ember ragaszkodik az olyan világhoz, nem foglalkozik más világok berendezésével. Sőt, az igazi hazafi ki sem teszi a lábát a saját hazájából. Csak ül otthon a fenekén és dicséri az olyan világot, más által szigorúan kiválasztott verseket szaval, s nem mond beszédet, csak összecsapja tenyerét, amikor látja, hogy tapsolnak körülötte.

Ebben az olyan világban volt a legegyszerűbb hazafinak lenni.

Egyszer például határozatot hoztak a villanykapcsoló hazafias kezeléséről.

E határozat szerint a jó hazafi előre tudja, hogy a villanydrótok ereiben egyre kevesebb áram csörgedezik, ezért a villanykapcsolót kikapcsolja, ne maradjon teljes sötétségben az ország. Egy kattintás lefelé, s máris jó hazafi volt az ember. Egy kicsit ültünk a sötétben, de tudtuk, legalább jó hazafiak vagyunk. Ezt a módszert kizárólag a saját használatomra, előrelátó hazafiságnak neveztem el. Hogy legyen elnevezve.

De nem voltam eléggé előrelátó.

Mert íme, most más rendszer van. És más a hazafiság is.

Most nem kell itthon ülnöd a fenekeden, míg lapos lesz, elmehetsz Brémába bank-betyárnak, s ha gyűlnek az árnyak, nyomás Zélandra, az Újra, újra, meg újra, csak átlépsz Afrikába, csodálni, a vadbikák, ha hágnak, Hága is csak itt van, egy futamodás, de vehetsz kalapot Kölnben, hogy megemeld a Dómnál, vagy leköpheted a francúzt a szétvetett lábú toronyból, ha látod, nem tetszik neki a képed, beállhatsz nomádnak, ha befogadnak, csak annyi szorgalmad legyen, mint körmöd feketéje, máris szedheted az epret spanyolban, a pénzen felnevel apád egy árva malacot itthon, az ólban, s a fáradozásért küldesz néki lapot, képeket, a Niagarától, ahhoz képeket nagy dolog ez, mert ő még tengert se látott, már késő, belevénült a jó hazafiságba, de sokra is viheted, ha kerítesz magadnak jobb „jobb”-ot, amitől a tenyeredre seb nő, igaz, akkor már nem néz reád egy kényesebb nő, de bárhogy alakul a sorsod, az maradsz, jó hazafi. Ez a divat ma.

A villanykapcsolót nem kell kikapcsolnod ahhoz, hogy jó hazafi légy. Egy egész város világítását kikapcsolják, ha nincs kifizetve a számla. Ha kifizeted, akkor újra fényben úszik egy egész város. Ez az igazság: a számla kifizetése maga a hazafiság! Meg lehet venni. Áru lett a hazafiság. Mint a sósperec, a spenót, a kupáscserép.

Szünet

Ideje lenne már egy kis szünetet tartani ebben a nagy zenebonában, hadd pihenjenek a kürtök és dobok, tenyereteket tegyétek rá szépen a réztányérra, nem árt, ha meglazulnak a húrok hegedűn, nagyböngön, vonón, lógjon önfeledten a harangkötél, túl sok a zúgás fülben, levegőben, ne hordjátok szét a szórólapokat, engedjétek, hulljanak egyenesen a szemébe, nyomdából kijöve, s ti, költők, jelöljétek ki egy napot legalább, amikor nem írtok lagymatag verset, pihenjétek ki a semmitmondás fáradalmait, egy hétre maradjatok otthonaitokban, ti, örökös szervezők, ne nyissatok meg semmi fesztivált, kiállítást, konferenciát, túl van beszélve ez a kurta emberi élet, ó, el ne felejtsem a sok politikust, gyertek ki szépen a térre, mint más, egyszerű halandó, gyalogosan, engedjétek szabadon a sofőrjeiteket, hadd tűnődjenek csöndben

egy kocsmai pultnál a világ folyásán, gyertek ki szépen a térre, mint más, egyszerű halandó, fontosságokat hagyjatok otthon, akár egy kopott kabátot, szegre akasztva hanyagul a kijárat ajtónál, a sarokban, gyertek ki saját véleményetek nélkül, keveredjete el a galambok között, legyetek szelídek, a postáskisasszonyt se riassa senki, hogy hordja szét a fölszólítást, számlát, büntetést, fenyegetést, hagyjatok neki egy csöpp időt, fodrászra, pedikűrre, apró gyermekére, ideje lenne már egy kis szünetet tartani ebben a nagy rohanásban, figyeljétek meg, csöndben történnek a legnagyobb dolgok a világon, nem kiabál a fűszál tavasszal, kalapáccsal sem tudnátok visszaverni a földbe, az este is úgy jó, s a hajnal is, szinte észrevétlen, akár a tél, vagy a nyár, ezek a legnagyobb dolgok a világon, nem a parittyakő, s a kilőtt golyó.

Hozzáadott érték

Már jó messziről lehet látni rajtam, hogy megbízható ember vagyok. És roppant tájékozott. Valósággal lerí rólam a tájékozottság. Még azt is meg tudom mondani, hogy hány óra van. Ha megkérdezik. És meg is kérdezik. A nyílt utcán kérdezik meg, ahol nem csak én járok. Kiválasztanak engem a járókelők sokasága közül és tölem kérdezik meg. Hogy biztos legyen. Mert messziről látszik rajtam, én tudom, mennyi a pontos idő. Most például bizalmas hangon, illedelmesen állít meg valaki a nyílt utcán és felém hajolva arra kér, mondanám meg neki, hány óra. Látom rajta, nem szórakozásból kérdezi. Le nem veszi tekintetét a bal kezemről, amelyen az órát hordom. Feszült figyelemmel nézem én is az órám. Mert nem látok jól szemüveg nélkül. A szemüveg nincs nálam. Kicsi az óra, kicsi a számlap, a mutatókat föl sem tudom fedezni. De nézem az órám, hunyorítva. Nap felé tartva és ellenkező irányba is. Egyre kínosabb, hogy nem tudom kivenni, mit mutat az óra. Aztán határozott hangon azt mondom ennek az embernek, uram, tudja meg, akármennyit mutathat ez az óra, az a helyzet, hogy el van telve az idő. Homlokára csap ez az ember és azt mondja, szent Isten, énnekem még le kell mennem az állomásra! És úgy siet az állomás felé, meg sem köszöni, hogy fölvilágosítottam. Állok és nézem a siető embert, amint zsugorítja őt az egyre növekvő távolság. És meg vagyok elégedve magammal. Jól válaszoltam, amikor nem törődtem a pontos idővel. A pontos idő nagyon változó. Most valamennyi, két perc múlva már nem annyi. Két perccel vagy több, vagy kevesebb. Attól függ, honnan nézzük. Én az állandóan változó pontos idő helyett arra hívtam föl ennek az embernek a figyelmét, ami örök. Vagyis arra, hogy az idő örökösen telik. Sőt, lehet, már el is van telve. Legalábbis az az idő, amely arra kellett volna, hogy elérje a vonatát az én emberem. Ez a figyelmeztetés pedig nem más, mint a kérdéséhez hozzáadott érték. És ő ezt értékelte. Ezért is hagyott engem ott hirtelen.

Autóstop

Belülről nyitom az autó ajtaját, megkérdi, hová megyek. Mondom. Azt mondja, az neki jó. Magas ember, kalapos. Nem nagyon kedvelem a kalapos embereket, de gondoltam, valahogy csak elviselem. Mielőtt elkezdené a beüléssel járó ceremóniát, gondosan leveszi a fekete kalapját, s elhelyezi az ülésen, nehogy leverődjék a poros útra. De a bajok csak gyűlnek, mert kissé beüti kopaszodó fejét a géderbe, s leülni sem tud. Mert a fekete kalapja ott van az ülésen. Segítek neki, elveszem a kalapot, leül, aztán mint valami ékszer helyezi el ölében azt a lábatlankodó, fekete kalapot. Azt mondja, most már indulhatunk. Csavarintok egyet a rádió gombján, szóljon erősebben, mert épp arról beszélnek, hogy egy rabló milyen könnyedén fosztott ki valami bankot valahol. Egyszerű, műanyagból való pisztolyt vett elő, ráadásul még

piros is volt az a játékpisztoly, de a bankos kisasszonyok minden pénzt odaadtak neki. Még a saját táskáikat is kiüresítették, ne menjen el üres kézzel az a bankrabló, ha már tiszteletét tette náluk.

Azt mondja az én utasom, ilyenek a fehérnépek. A kicsi fejüket nem gondolkodásra használják. Persze, hogy odaadnak minden pénzt egy bankrablónak, még ha nem igazi a rabló, akkor is. De azért ha csak tehetik, el is veszik a férfiak pénzét. Mert annyi eszük mindig marad abban a kicsi fejükben. Erre mondom az én utasomnak, mi, férfiak sem vagyunk sokkal különbek, nem tudunk eléggé vigyázni magunkra. Még egy autóba sem tudunk úgy beülni, hogy a fejünket bele ne ütnők a géderbe. S a kalapot is előre odatesszük az ülésre, ne legyen ahová leüljünk. Ugye, ez most magára vonatkozik. De én sem vagyok sokkal okosabb, s előrelátóbb. Mert én még segitettem is egy idegennek ide beülni. Meg sem kérdeztem magától, véletlenül nem tetszik rabló lenni? Ennyit legalább megkérdezhettem volna. Azt mondja az én utasom, na és ha megkérdeztem volna tőle, s ő azt válaszolja, biza, rabló vagyok, akkor becsapom az orra előtt az ajtót, s nem veszem fel? Mondom neki, dehogycsaptam volna be az ajtót az orra előtt! Akkor még belém is löhetne. Mert az igazi rablók könnyen lövöldöznek és én ki nem állhatom a lövöldözést. Ha maga nekem azt mondja, hogy biza, rablónak tetszik lenni, akkor én szépen kiszállok az autóból, átmegegyek magához, a túlsó oldalra, s nem a fekete kalapjával törődöm, hanem a fejével. Nyomok egyet a fején beszálláskor, nehogy beleüsse a géderbe. Ahogy szokás. Nem tetszett látni a tévében, hogy a rendőrök is mindig lenyomják az elfogott rablók fejét, nagyon vigyáznak, nehogy valami baja legyen a rablók fejének? Ezt cselekedtem volna, nem pedig azt, hogy becsapom az ajtót a maga orra előtt. Azt mondja az én utasom, hogy akkor én nagyon nagy tévedésben vagyok. Mert az ő fejét senki emberfiának lenyomni nem szabad. Még megérinteni sem. Csak abban az esetben, ha rendőr vagyok. Sőt, ha rendőr lennék, akkor sem nyomhatnám le az ő fejét, csak miután igazolom magam, s fölmutatom a rendőri mivoltomat igazoló papírokat. Akkor lenyomhatja. Akkor pedig köteles is lenyomni a rabló fejét, mert a letartóztatás pillanatában a rabló a rendőr fenntartósága alá kerül. Egy rendőrnek pedig szent kötelessége vigyázni az elfogott rabló testi épségére. Már csak azért is, hogy legyen aki tanúskodjék, vagy fölfedje az egész banda hollétét. Ha van bandája. S ha nincs, akkor is. Ameddig valaki nem rabló, hanem közönséges, egyszerű halandó, mint amilyenek mi vagyunk, addig senkinek nem kötelessége a mi fejünk épségére vigyázni. Nyugodtan beleüthetjük bármibe a fejünket. S annyiszor, ahányszor akarjuk. Ha nem vagyunk rablók. Ameddig valaki nincs letartóztatva, vagyis szabad ember, addig nincs joga ahhoz, hogy bárki is vigyázzon reá. Azt ki kell előbb érdemelni. Legalább egy kis rablási cselekedettel. Ezt csak azért mondom, hogy jól tette, amikor nem szállt ki az autóból, s nem nyomta le a fejem, mert ahhoz magának joga nem lett volna. Ami pedig a kalapomnak az ülésről való elvételét illeti, hogy legyen ahová leüljek, az már sokkal bonyolultabb jogi kérdés. Mert a törvény szerint senkinek nincs joga a más kalapjával foglalkozni. Csakis a saját kalapját rakosgathatja mindenki. A maga esetében enyhítő körülmény, hogy helyet csinált nekem az ülésen, s a kalapomat vissza is adta azonnal. Szóval, itt a jóhiszeműség kérdése forog fenn. Ami pedig azt a maga elgondolását illeti, mely szerint elővigyázatosságból meg kellett volna kérdeznie tőlem, hogy rabló tetszem-e lenni, azt örökre vesse ki a fejéből. Mert az fölér egy bűncselekménnyel. Senkiről nem szabad föltételezni, hogy rabló. Vagy betörő. Ha nincs reá elegendő oka, s nem tudja kellő módon indokolni. Az ilyesmi a rágalmazás fogalmát is kimerítheti.

Mondom az én utasomnak, milyen nagy szerencse, hogy őt fölvettem. Legalább tanultam valamit tőle a törvények természetéről. Mert egy ilyen, jogi tudományokban jártas embertől érdemes tanulni. Erre azt mondja az én utasom, hogy ő egy csöppet sem jártas a jogi tudományokban. Amit tud, azt is a napokban tanulta, mégpedig a saját vejének esetéből szűrte le magának. Mert az a helyzet, hogy az ő leányát éppen egy rabló természetű ember vette el,

akinek a fejét nemrég nyomták le a rendőrök, az ő elvitele alkalmából. És most már ott maradt sírós hangulatban a leánya, az ő szép, pufók kis gyermekével. Ki tudja, abból is mi lesz, ha megnő, mert előre semmit nem lehet tudni. Egyetlen egy szerencséje van a leányának, mégpedig az, hogy ez a rabló természetű ember nem vette el őt egészen. Csak félig-meddig. Az élete még fordulhat jobbra is, szóval alakulhat. Erről az esetről sokat tudna beszélni, de most már nincs rá időnk, mert úticéljához mindjárt megérkezünk. Búcsúzáskor mondom az én utasomnak, né, a fekete kalapját ne felejtse itt, vegye magához, én egy ujjal is hozzá nem nyúlok.

Szakmai képzés a túlvilágon

Valahol itt lakik a közelben egy furcsa ember, akit időnkint látni lehet, amint végigmegy az utcán egy hosszú léniával. Jól ismerjük egymást. Ha találkozunk, nem beszélgetünk. Ez a furcsa ember azért nem szól hozzám, mert néma. Én azért nem szólok hozzá, mert ez a furcsa ember süket. Egészen néma és egészen süket ez a furcsa, léniás ember. Azért jól megértjük egymást. A füle mögött mindig ott van egy lapos plajbász. Zsebében rongyos notesz. Leírja, ha valamit szeretne nékem mondani. Nemrég csak annyit írt a noteszébe: lépcső? Odaírtam a lépcső alá: perfekt. Ettől a perfekttől kivirult az arca, intett a fejével, hogy jól van és ment is tovább azzal a hosszú léniával. Szóval, megbeszéltünk mindent.

Mesterségét tekintve ács ez a furcsa ember. Jó ács. Azért perfekt a padlásra vezető lépcsőm.

A minap, hogy találkoztunk, intett, hogy valamit szeretne mondani. Azt írta a noteszébe: nem-sokára meghalok. Alája odaírtam: én is. Egy lapot fordított, s írta: hallottam, maga már meghalt egyszer. Odatettem: meg. Ő folytatta: van-e szakmai képzés a túlvilágon? Odaírtam nagy betűkkel: **ott minden van**. Ennek a furcsa embernek most is kivirult az arca, intett a fejével, hogy akkor jó és ment is tovább azzal a hosszú léniával.

Négylevelű lóhere

Van nékem egy félig-meddig barátom, Sötétfalvi Nyeremec Tihamér. Ezt a nem fényes, de érdekes nevet én adtam neki ajándékkul, azt remélve, hogy ezzel kihúzó az őt a mindennapok szürkeségéből. Ez a szegény Tihamér ugyanis a mindennapok szürkeségében élt eddig, az ő eredeti, ugyancsak szürke, semmitmondó, megjegyezhetetlen nevével. Pedig szorgalmas, jóra való ember ez a Tihamér. Kipróbált minden módszert, amivel az ember ha csak egy fél arasszal is, de előrébb juthat ebben a szeszélyes, kiszámíthatatlan életben.

Árult például sorsjegyet, azt hangoztatva, hogy csak az nyer, aki játszik, bízni kell a szerencsében. És hogy ne csak hirdesse a szerencsében való bizodalját, kipróbálta maga is, megvett egy rakás sorsjegyet. Nem nyert.

Sötét napokra virradt minden hajnalon, de nem vett erőt rajta a csüggedés. Elszegődött intézőnek egy turista irodába, melynek kirakatában kecses repülőket szeltek keresztül-kasul a kék eget. Ott ismertem meg Sötétfalvi Nyeremec Tihamért, a kirakat előtt, épp jacht-kirándulásra ösztökélt valakit, nekem pedig magát a jachtot ajánlotta, mondván, vásároljak jachtot, mert annak az ára most suppan le egészen a sárga földig. Így mondta, a sárga földig, ez tetszett nekem legjobban. Mondtam, énnekem pontosan jachtra lenne szükségem, de egészen kicsinyre, amit hordozhatnék magammal, hogy bármerre járok nézegessem, gyönyörködjem benne,

különben is ilyenre lenne pénzem. Sötétfalvi Nyeremec Tihamér gyorsan változtatott az elgondolásán, javasolta, vegyek akkor egy távoli szigetet. Magányos embernek nézek ki, jól állana nékem egy távoli sziget. Vagy menjek el Rómába, Róma is szép és látogassam meg a pápát, megunta már az államfőket. Fölvilágosítottam Sötétfalvi Nyeremec Tihamért a magam álláspontjáról, mely szerint távoli szigeteket nem veszek, mostanában mindegyre átsapnak rajtuk a háborgó tengerek hullámai. Rómába pedig nem megyek, mert nincs szerencsém a pápához. A múltkor is, amikor kerestem, épp elutazott valahová, kipróbálni a legújabb mobilját, különben sincs pápához illő öltözetem. Mondtam azt is, bölcs emberekre hivatkozva, hogy szerencse kell mindenhez ebben az életben.

Sötétfalvi Nyeremec Tihamérnak nem volt szerencséje se mással, se velem, lemondott a turisták meggyőzéséről és heteken át kóválygott a város elhagyatottabb utcáin, fogai közt tökmagot ropogatva.

Hanem a város elhagyatottabb utcáin kóborolva, egy napon, költőkre jellemző, szomorkás hangulatok környékeztek meg Sötétfalvi Nyeremec Tihamért. Fejéhez kapott, s reá is csapott a feje búbjára, mint aki önmagának tesz szemrehányást és elhatározta, felcsap költőnek, miért ne csapna föl, ha már a szomorkás hangulatok megkönyékeztek. Gyönyörű szavakat illesztett egymás mellé, olyanokat, mint holdvilág, illat, homály, mama, elmúlás, szerelem, barka, pirkadás, jövő, remény. Amikor látta, hogy jól rímelnek a szavak, leírta őket egy szélfűtta plakát sarkára és bevitte a szerkesztőségbe. Ott azt mondta neki egy kopaszodó költő, hogy ma már nem divat érthető verseket írni. Ha költő akar lenni, akkor írjon teljességgel érthetetlen mondatokat, amelyekben üdeség van és talány.

Sötétfalvi Nyeremec Tihamér képtelen volt olyan mondatokat írni, amelyekben üdeség lett volna és talány. De a szélfűtta plakátról az jutott eszébe, kipróbálja a politikát is, mert vannak emberek, akiknek sikerül fényes csúcsokra fölhágni ezen a sikamlós pályán. Valami ünnepség volt a városban, piciny zászlókat lengettek a fölvonulók, szólt a rezesbanda, gondolta, itt a jó alkalom a politizálásra. Odaállt a sor elejére és időnkint elkiáltotta magát, éljen, éljen! Valaki rászólt a tömegből, most ne éljenezzen, nem jött el annak az ideje. Sötétfalvi Nyeremec Tihamér soha nem tudta meg, mikor van az éljenezésnek ideje, ezért a politikai pályafutásából sem lett semmi. Magányosan kóválygott tovább a város elhagyatottabb utcáin, mint azelőtt. Annyi különbséggel, hogy most már tökmagra sem jutott pénze.

Egyszer megkérdeztem tőle, hogy vagy, Tihamér? Sehoggy sem vagyok, válaszolta szomorúan Sötétfalvi Nyeremec Tihamér. Mindenhez szerencse kell, mondta többször is ismételve Sötétfalvi Nyeremec Tihamér, nyilván a bölcsőbb emberekre hivatkozva.

Mostanában Sötétfalvi Nyeremec Tihamér amikor eszébe jutok, meglátogat engem. Úgy szokott lenni, hogy jön, csönget és amikor kinyitom a kaput, csak áll és néz, nem siet bejönni. Hát nem jössz be, Tihamér, kérdelem tőle, mert ha nem kérdelem, ott állna és nézne, ki tudja, meddig.

Ma nem volt úgy. Sötétfalvi Nyeremec Tihamér mai megjelenésével mély benyomást tett reám, s a félig kinyitott kapura is. Kérdelem tőle, mi van veled, Tihamér, hová sietsz, nyomod nekem a kaput, légy türelemmel, épp ki akarom tární egészen. Ne vacakolj azzal a kapuval, mondta Sötétfalvi Nyeremec Tihamér, s fölmutatott egy kisdud fűcsomót. Kérdelem, miért mutatod nekem ezt a fűcsomót, Tihamér? Azért, mert van benne egy négylevelű lóhere, felelte Sötétfalvi Nyeremec Tihamér. Itt találtam a kapud előtt, a rózsabokor tövében. Naponta eljársz a szerencséd mellett és nem veszed észre, tette hozzá mosolyogva, mint amiképpen a silány riportokban szokás, szóval, tette hozzá mosolyogva Sötétfalvi Nyeremec Tihamér.

Azt mondod, eljárók a szerencsém mellett, és nem veszem észre, Tihamér?

Azt mondom, felelte röviden és határozottan Sötétfalvi Nyeremec Tihamér.

És te hiszel a négylevelű lóherében, Tihamér?

Én már csak a négylevelű lóherében hiszek, mondta határozottan Sötétfalvi Nyeremec Tihamér.

Áhítatos vadak

Éppen csak föl nem öklelik a népeket, akikkel találkoznak. A férjnek kidülledt, szőrös melle van, csámpás járása és fölfelé tekintő, ravasz nézése, amivel a háztetőkön kívül semmit nem láthat.

Érdekes, nem botlik meg semmiben. Pedig azt várom, hátha megbotlik mégis valamiben. Hiába várom.

A régi rendszer szabályaiban sem botlott meg. A mostani rendszer szabályait pedig mintha pont neki találták volna ki. Úgy járkál a világban, ahogyan kedve tartja. Most épp a csámpás járást választotta. És a fölfelé tekintő, ravasz nézést. Úgy látszik, a háztetőkön kívül semmi mást nem akar látni. Mit is nézzen a mellette elhaladó pórnépen? Ez a pór nép régen is az volt, ami most. Semmi. Ő viszont tényező volt régen. És most is tényező. Annak született. Tényezőnek.

A feleség szépen kikerekedett fehérszínű. A naccságok fajtájából való. Orcája szélességében hosszúkás. Fontos embert rendelt mellé a sors. És ő fölnéz a fontos emberére, pedig meglehet, hogy ő még egy fél arasszal a férjénél is tényezőbb.

Szóval, mennek ketten a járda közepén. Éppen csak föl nem öklelik a népeket, akikkel találkoznak. Olyan a menésük. A járásuk. A tartásuk. Minden mozdulatuk olyan. Fontos. Mintha nem is a földön járnának, hanem egy óriási plakáton. Mintha minden lépésre járdaszéli kövekből lenne a saját nevük kiírva. Úgy járnak.

Véletlenül tudom, hová mennek. Gyónni mennek. Nem templomba, hanem oda, ahol verseket olvasnak. Szelíd, szomorú költők, szelíd, szomorú verseket olvasnak. Ahol hárfák és lantok zengenek. Ők ketten pedig leülnek a szelíd, szomorú költők elé, az első padsorba.

Lehajtott fővel gyónnak az áhítatos vadak.

Nemzeti kérdés

Ma jó napom volt. Csináltam ma is valamit. Fölraktuk az új csatornát és megoldottuk a nemzeti kérdést. Az első könnyebb föladat volt. Megjött a három csatornás cigány, autóval jöttek, lerakták a fölszerelést a kicsi udvar közepébe, már ahogy szokás. A kávé robbantotta ki a nemzeti kérdést, nem a csatorna föltevése. Mert kisurrant a kapun a bajszos cigány és hozta a kávé a közeli bárból. Mondom neki, miért nem szóltál, rég megfőztem nektek a kávé. Azt mondja büszkén, uram, mi cigányok vagyunk, de nem szeretjük a cigánykodást. Mi nem potyázunk. Mi göcsiek vagyunk. Egy göcsi ember nem cigánykodik. Ismeri maga a göcsi embereket? Az én nevem Demeter. A másik nevemet most hagyjuk. Azt maga is kitalálja. Hát Gábor. Mi legyen egy cigány ember neve, ha nem Gábor? Itt van például a fiam, na, benne van egy kis Mihályság, de ezt most ne feszegessük, ő is Demeter. Megisszuk a kávékat, s máris ahhoz fogunk, amiért jöttünk. Szóval harmincegy méter. S a végébe az a cifraság. Már ahogy szokás. Nem? Persze, mondom, ahogy szokás. De előbb tisztázhatnánk valamit, ha meg nem sértelek benneteket. Ti nem románok vagytok? Mert az imént azt mondtad, hogy cigá-

nyok vagytok. Nem én mondtam. Azt mondja erre a vékony, bajuszos Demeter, a göcsiségére büszke vállalkozó: romák? Minket hívhatnak akárhogy, mi cigányok vagyunk, s ezzel minden el van intézve. Ez a romázás most került elő valahonnan, ki tudja miért, minálunk a fehérnépeket cigánynéknak hívják, nem pedig romanéknak. Még kimondani is szörnyűség. Máskülönben minket, cigányokat ez nem foglalkoztat. A csatorna, az igen. Az foglalkoztat. Az a mesterségünk. Ha valaki elmegy a piacra, s pityóka helyett krumplit kér, vagy fuszulyka helyett paszulyt, akkor az nem ugyanaz? Mi minden esetre pityókát szoktunk venni, s fuszulykát. Ennyiből áll a nemzeti kérdés. Tudja maga azt, hogy mi ezzel az igazi probléma? Az az igazi probléma, hogy sok politikus ember abból él, hogy hadakozik a mi romaságunkért. Úgy látszik, ők ebből meg tudnak élni. Ebből a vitatkozásból. Hogy mi mik vagyunk, vagy mik legyünk. Cigányok-e, vagy pedig romák. Abból élnek uram, a nemzeti kérdésből. A vitatkozásból. Jobban tennék, ha ehelyett dolgoznának. Nem tisztességes dolog abból élni meg, hogy mi mik vagyunk. Azt az élet ügyis kiforogja. A csatorna felrakását nem forogja ki az idő, azt föl kell rakni, másképpen nem kerül a helyére. Mi ahhoz erősen kicsiny emberek vagyunk, hogy vitázásból meg tudnánk élni. Na, gyere te kicsi Demeter, vedd azt az ollót, s a forrasztót. A savra vigyázz. Aztán hadd eméssze magát a házigazda, ha az érdekli, hogy mik vagyunk. Cigányok-e, vagy romák.

Szép munkát végeztek ezek a göcsi cigányok. Elmentek rég, én pedig az új csatornában gyönyörködöm itt, a meggyfa tövében, de azon is eltűnődöm, amit ettől a bajuszos Demetertől hallottam. Már mint azon, hogy valakik meg tudnak élni a cigánykérdés feszegetéséből. Csupán abból, a feszegetésből. Nincs más dolguk. De a megélhetés eme módját kitalálták. Okos emberek lehetnek, ha munka nélkül meg tudnak élni. Szép, puha, fényes tenyerük lehet, gondolom magamban.

Közben megjönnek a régi verebek. Az ideszokottak. Fölszállanak az új csatornára, látom, valami nem tetszik nekik a változásban. Sokan le is csúsznak róla, nem tudnak megkapaszkodni, mint amiképpen abban a régiben megszokták. Túlságosan fényes és sima nekik ez az új csatorna. Olyan, akár azoknak a politikusoknak a tenyere. Abban sem lehet megkapaszkodni. Nem is érdemes.

Fényűzetés

Ki sem kell tennem a lábam a házból, sem az udvarról, sem a városból, sem Európából, csak bekapcsolom a lámpát az asztalom fölött, s máris jönnek a hírek a nagyvilágból, egy ezüstös csillogású molypillancs hozza a hírt, hogy élet van körülöttem, cikázva közli velem, sikerült kibújni egy falra akasztott kép mögül, a sarokból, vagy a székre letett báránycőrből, itt van ő is velem, roppant kíváncsi, miért keltem föl éjnek idején, nem tolakszik, nem csapkodja a mellét, csak körberöpül a fényben, s leszáll valahová, a függöny rojtjaira, ahonnan jobb a kilátás reám, nem üldözöm, még egy új szót is kitalálok a tiszteletére, fényűzetés ez a szó, most barátkozom én is e fölfedezéssel, próbálom magamra ölteni a szó jelentését, mintha találna hozzám ez a vadonatúj szó, mert engem is sokszor elűz magától az erős fény, szúrja a szemem, bezzeg, a vándorlepke nyugodtan elüldögél egy érő almán a napsütésben, nyíló virágon, csalánon, van, amelyik jól érzi magát a hangyabolyban, a másik mézet, cukros vizet keres magának, nem szeretem a cukros vizet, a könnyelmű limonádét, a büszke politikát, a hatalom kifeszített mellét, a rikító nyakkendő, a magassarkú cipőt sem szeretem, se a fülbevalót, jobban szeretem a fahéjbarna ösmolyokat, kik lomhán szállanak le virágos réteken, fölkeresik a málnát, a szedret, megmutatják a kapornak, milyen szép, zsendelyes a kicsiny testük, nem kitüntetések a színes foltok a szárnyaikon, hanem inkább gyöngyház, fénylik, akár a

tükör, megnézheti benne magát a szerény ibolya, s a zümmögő darázs is, jól ismerem ennek a kíváncsi pillancsnak a rokonait, kik megunván a hitvány társaságot, fogják magukat és fölkerelkednek egy tétova alkonyat idején, egyszerűen elmennek délre, más világot látni, nem ezt a sok, korhadó belsejű, mimikris fatörzset, akik kiállanak a pódiumok elé és magyarázzák, szerintük mi az igazság ezen a földön, s hogy nélkülük éhen halna a horokály, hiába koptatja csőrét a kemény körtefán, ezek azt hiszem, a tekintélyelvű varjak rokonai, messzire hallszik a káromlásuk, tekintetük tovasiklik minden útjukba eső sorsbogáncon.

Repedések

Jönnek a másfajta gátszakadások, már látom, amint jönnek, nem ez a sáros, savanyú föld, nem a táj, nem a ház, a nyelvünk törik meg, csupán egy hétre, kettőre ment el egy lány Pestre, elment a Hargita tövéből, el Pestre, s hogy jött haza onnan, bizony, markánsan jött haza onnan, nagyon markánsan jött haza és elmesélte, mi történt véle Pesten, egyébként, így kezdte, egyébként jó dolga volt neki Pesten, markánsan jó dolga volt neki ott, föl is csomagolták atyásan egyébkénttel, most ősz van egyébként, de elmúlik az ősz, s a tél is egyébként, majd tavasz jön és markánsan kidugja fejét az első hóvirág, egyébként a többi tavaszi virág is kinyílik rendre és bárányok születnek, markáns bárányok, egyébként csöndesen bégetnek ezek a markáns bárányok, megjönnek talán a fecskék, ha úgy adódik, s nyárra markáns fiókák dugják ki kócos fejüket az egyébként tavalyi fészekből, markánsabb lesz a kert, az udvar, egyébként úgy szép a kert, s az udvar, ha markánsabb, mint amilyen volt eddig, jönnek a másfajta gátszakadások, már látom, amint jönnek, nem ez a sáros, savanyú föld, nem a táj, nem a ház, a nyelvünk törik meg, csupán egy hétre, kettőre ment el egy lány, nyomában jól kivehetők a törésvonalak, egyik vonal, az egyébként mentén húzódik, a másik a markáns mentén, ideérnek a másfajta gátszakadások repedései, sunyin közelítenek a kerítések alatt, kikerülve a lomha csigákat, araszolnak, befonnak, átszőnek, összebogoznak mindent ragadós nyelvi-nyálaikkal, hogy egymást meg ne értsük, csak azt vegyük tudomásul, ami trendi, vagyis az egyébkéntet vegyük tudomásul, valamint azt, hogy minden markáns lesz ezután egyébként, akár a tévében, a rádióban, jaj, miket mondok, a médiában, ott, a médiában, jönnek a másfajta gátszakadások, már látom, amint jönnek, lesznek markáns jobboldali és lesznek markáns baloldali egyébkéntek, jaj, nem ez a sáros, savanyú föld, nem a táj, nem a ház, a nyelvünk törik meg.

Éktelen bibircsók

Feleségem kizavart a házból, járjam meg magam ebben a gyönyörű, novemberi napsütésben. És kivel találkozom a főtéren? Egy régi barátommal, akinek már a nevét is elfelejtettem. Ő viszont tudja az enyémet, s ezen felül mind a negyvennyolc betegségemet is ismeri.

- Hát megint beteg vagy, Feri?

- Honnan veszed, hogy beteg vagyok megint?

- Onnan, hogy aki egy ilyen szép, napsütéses vasárnapon sétál a főtéren, csakis beteg lehet. A séta elő van írva neki. Úgy, amiképpen nekem is elő van írva. Azért jöttem ki.

- Csakugyan az vagyok, beteg, megint.

- Most mi bajod van, te, Feri?

- Valami fájó, rusnya pattanás nőtt a mellemre, ott, ahol a jelvényt szokták viselni.
- Az a rusnya pattanás nem betegség, te, Feri. Még a pápák orcáján is megjelenhet valami éktelen bibircsók. A te melleden miért nem jelenhet meg? Mondjuk, éppen azon a helyen, ahol a jelvényt szokták viselni?
- Nem mondom, hogy nem jelenhet meg, de énnekem minden betegségem halálos szokott lenni...
- Hányszor halhat meg egy ember, te, Feri? Mert egyszer már meghaltál. Majdnem.
- Honnan veszed, hogy egyszer már meghaltam, majdnem?
- Onnan, hogy épp ma reggel olvastam az interneten, az Ingyenvisz.com nevű újságban a bözödi napjaidról írott könyvedet. Annak a végén van egy rész, az a címe, hogy: Belehalt egy pattanásba. Ugye, hogy mégsem haltál bele abba a pattanásba? Mert az egy nagy semmi. Csak egy éktelen bibircsók! Azért jó, hogy megírtad. Hogy is van az a rész, amikor majdnem meghaltál?
- Az a rész így van: „Egy napon kórházba kerültem. Mint más beteg ember. Egy ápolónő jött be a kórterembe, aki rőt volt, nagy kiterjedésű és jóságos tekintetű. Mintha valami sűrű ködből bukkant volna elő, úgy lépett be az ajtón. Maga előtt hatalmas fecskendőt tartott, s a hóna alatt akkora vattacsomót hozott, mint egy kisdud gomolyfelhő. Pont az ágyam előtt állt meg. Félrehajtotta a pokróc sarkát és leült. Azt mondta nekem, tudja, hogy én magát most meg fogom szúrni? Mondom, tudom. Már akkor tudtam, amikor az ajtón belépett. Aztán arra ébredtem, hogy meg vagyok halva. Majdnem.”
- Jó, hogy ezt megírtad, Feri.
- Te pedig azt mondd meg nekem, hogy találtál rá arra az újságra?
- Arra úgy, hogy a magamfajta szegény ember azt keresi, ami ingyen van. Így jött elő az Ingyenvisz portál.
- És mit találtál benne, amit ingyen elvihetnél?
- Én a te pattanásodon kívül semmit nem találtam benne, ami nekem való.
- És az én pattanásom neked való?
- Nekem, ha nem halálos. Ha az csak egy éktelen bibircsók...

Csak meg ne vénüljete!

Szóval, lett egy pattanás a mellemen. Ott, ahol a jelvényt szokták viselni. Semmi kis folt, éktelen bibircsók. Nem zavart sokáig, előfordul ilyesmi a pápák orcáján is. Az én mellemen miért ne lehetne pattanás, tettem föl a kérdést magamnak reggelente, a tükör előtt. Aztán észrevettem, vöröses udvara lett az éktelen bibircsóknak. A Holdnak is van néha vöröses udvara, nyugtattam meg magam. De ahogy teltek a napok, lassan benépesült ez az udvar. Amiképpen általában a csöndes, falusi házak előtt kinő a papsajt, a sok apró, névtelen virág, fűszál és levél, azon módon kezdtek szaporodni a pattanás körüli furcsa alakzatok. Ha behunytam a szemem, pihe pipéket, bugyuta récéket láttam szaladgálni összevissza a frissen nőtt pázsiton, méhek, sárga darazsak köröztek a levegőben, bele is szédültem a nagy zümmögésbe.

Összeszedtem magam, elmentem a sebész professzorhoz. Mutattam az éktelen bibircsókot. Megemlítettem a pihe pipéket, a bugyuta récéket, a méheket, sárga darazsakat, s a névtelen

virágokat is, ne törje a fejét az előzményeken. Persze, megjegyeztem, na, látja, professzor úr, ez az a pattanás, amibe bele fogok halni. Kész röhej, hogy egyszer már megmentett egy súlyos ráktól, most pedig ebbe az egyszerű, ártatlannak tűnő, közönséges pattanásba kell nekem belehalnom. Kész röhej!

- Ebbe a pattanásba nem lehet belehalni, - mondta a sebész professzor és kivágta az éktelen bibircsókot. Udvarostól, pipéstől, darazsastól. Vattára sötét folyadékot csöppentett, bepamacsolta a sebet, összevarrta, bekötötte, s meghagyta, mikor menjek, hogy a cérnát kiszedje.

Otthon azért megvizsgáltam a mellemet, hogy lássam, rendben van-e minden. Rendszerben volt, de gondoltam, a biztonság kedvéért nem ártana, ha én is csöppentenék a kötés mellé egy kis sötét folyadékot, mert maradt még belőle a régebbi bajaimból.

A kártyajátékban nagy hiba, ha az ember ráhúz még egy lapot, nem elégszik meg azzal, amije van. Úgy látszik, az élet és halál kérdése is hasonlatos a kártyajátékhoz. Ráhúztam én is a sorsomra, ezzel a sötét folyadékkal! Mert másnapra tűzbe jött az egész mellem, vörös pettyek lepték be, nem csak azon a helyen, ahol az éktelen bibircsók volt. Kiöltöm a nyelvem. Piros. Égő piros. Kék duzzanatok az ajkaimon. Ráz a hideg. Fejem fáj. Mindenem fáj. Veszem az üveget a sötét folyadékkal, nézem az érvényességi dátumot. Három évig érvényes. Pont három éve, hogy örzöm ezt az üveget. Most járhatott le a érvényessége ennek a folyadéknak. Mondjuk, öt perccel, vagy tízzel ezelőtt! Végem van!

Lássuk, mit ír erről a laptop. Azt írja a laptop, súlyos allergia léphetett föl. Mentőt kell hívni, orvost, nem szabad késlekedni az adrenalin injekcióval.

Hívom a mentőt. Beraknak. Egy kemény legény ráteszi nagy tenyerét a mellemre és meg-
rázza, úgy, amiképpen a síró gyermeket szokás megnyugtatni. Mondom, jaj, mit csinál, pont ott vagyok megműtve, a mellemen, ott volt az éktelen bibircsók! És minden baj ott van, ahová a tenyerét rátette! Most mi lesz? - Semmi nem lesz, öreg, most megmérjük a vérnyomását, nyújtsa a karját! - Ennekem most nem vérnyomást kell mérni, hanem adrenalint kell adni, de gyorsan. És jó lenne, ha jönne velünk a feleségem is! - Nem jöhet semmiféle rokonság, hozzátartozó, csak a beteget viheti a mentő, ez a protokoll, - mondja a tenyeres legény. - És ha én most elveszítem az eszméletemet, az sem lesz, aki elmondja a sürgősségin, mi volt a betegségem előzménye. - De maga el tudja mondani! - Most még el, de mire odaérünk, lehet, el sem tudom mondani, engedje, jöjjön a feleségem is! - Mondtam, hogy semmiféle rokonságát nem vihetjük. - Én nem kértem, hogy az egész rokonságomat hozzák velem, csak kizárólag a feleségemet említettem!

- A feleség nem beteg, hanem hozzátartozó, öreg! Ilyen a protokoll!

Megméri a vérnyomásom. Kérdelem, jó-e a vérnyomásom? Azt feleli, majd beszámol erről az orvosnak, a sürgősségin, amikor odaérünk.

Odaértünk.

- Magának mi a baja öreg? - kérdi a szolgálatos nővér. Mondom: éktelen bibircsók, műtét, súlyos allergia, adrenalin, egy perc és már beszélni sem tudok, nézze, ráz a hideg, reszketek, hívjon orvost! - Előbb megmérjük a vérnyomását! - Minek, hiszen már megmérték, amikor beraktak a mentőautóba. - Megmérjük ismét! Annyiszor mérjük, ahányszor elő van írva!

Átadnak a szolgálatos orvosnak. - Mitől reszket öreg? - Az idegességtől reszketek, fölidegesítettek a mentősök a sok vérnyomással, nekem adrenalin kell. - Jó, akkor nyugodjék meg, öreg, várok öt percet, hogy megnyugodjék...

Vártunk tízet. - Na, megnyugodott, öreg? - Meg. - Akkor most mondja el, mi a panasza.

Kiöltöm a nyelvem. - Miért ölti ki a nyelvét? - Hát nem látja, hogy égő piros a nyelvem? - Nem. Nem piros. - És az ajkaim nem kékek? Nincsenek megduzzadva? - Nincsenek. Azt mondja el, öreg, hányféle betegsége volt eddig? - Énnekem negyvennyolc betegsége volt eddig, úgymint: rák, gyomorfekély, szív, máj, tüdő, mindenem volt már beteg. Most pedig volt egy éktelen bibircsók, műtét, allergia, de vigyázzon, egy percem, ha van és nem tudok tovább beszélni. - Nyugodjék meg, öreg, azonnal jövök, hogy megmérjem a vérnyomását. Megmérte. Kérdem, jó-e a vérnyomásom? Azt mondja, jó és most van egy kis dolga, de azonnal jön.

Fekszem a magas ágyon. Sokan fekszenek magas ágyakon, van, akit most hoznak, egyik lába hiányzik, mondják, autóbaleset. Ilyenkor kevés az orvos, sok a beteg. Mert vasárnap van. Mondják. És megszólal a tőszomszédom, egy józanodó férfi: - Maga mit ivott, öreg? Mert én a ködöt is megittam, öreg! Vasárnap van...

Nincs kedvem válaszolni, hallgatok. De átszól a fejünk fölött egy bozontos fejű asszony, akinek karjába valami folyadék csepeg: - Csak meg ne vénüljete! Itt egyebet sem lehet hallani, csak azt, hogy magának mi baja, öreg? Nem elég az embernek, hogy beteg, még öregítik is? Maga nem így gondolja, öreg? Ez a kérdés nekem szól, mert itt egyedül én vagyok öreg, mindenki más csupán beteg. De nem mondok semmit. Nem foglalkozom az öregséggel, a műtött mellemet tapogatom. Nagy híd a mellem. Oda van kifeszítve a reám kimért idő két partja közé. Ha hagynám, hogy egyszerre lépjenek rá a hangulatok, azonnal össze is omlana.

Éjszakai buszmegálló

Hajnali négy óra. Két rendőr áll mellettem, távolsági autóbuszra várva. Az egyik rendőr neve Vasile, a másiké Popica. Ezt onnan tudom, hogy az egyik azt mondta a másiknak, hallgass ide, Vasile. És Vasile azt válaszolta, előbb te hallgass meg engem, Popica. Na, akkor kezd el te, Vasile, mondta Popica.

- Nem az volt a betörő, akit megfogtunk, azért is engedtem el, mondta Vasile.

- Azért jól megszorongattad, mondta Popica.

- Jobban meg kellett volna, hogy szorongassam. Ezeken nem lehet eligazodni, mindenfélét összehazudnak, mondta Vasile.

- Ártatlanul szorongattad? Az nem törvényes, mondta Popica.

- Semmi szorongatás nem törvényes, mondta Vasile.

Rágyújtottam, s egy szép, szabályos füstkarikát engedtem ki a ködös, hajnali utcára.

- Ilyenkor, reggelizés előtt legártalmasabb a cigaretta, mondta felém fordulva Vasile.

- Tudom. De mindig fölfut a vérnyomásom, ha betörőkről hallok, mondtam, s mélyen leszívtam még egy slukkot. És folytattam:

- Tessék mondani, mégis, az éjszaka melyik órájában szokott lenni a legtöbb betörés?

- Pont ilyenkor. Hajnali négykor, mondta Popica.

- A szomszédom lakását többször is feltörték már este kilenckor.

- És intézkedtek? - kérdezte Popica.

- Én hívtam a száztizenkettőt, mert a szomszédom nem volt otthon.

- És megfogták a betörőt? - kérdezte Vasile.
- A rendőrök szeme előtt ment ki a lakásból, tántorogva. De nem fogták meg.
- Bizonyosan csak részeg volt az a betörő, mondta Popica.
- Úgy tett, mint aki be van rúgva. De én utána rohantam, nem volt részeg, nyílegyenesen szaladt végig az utcán.
- Rosszul tette, hogy utána szaladt, mert ha az a betörő megbotlott volna valamiben, s betöri a fejét, a törvény előtt maga lett volna a hibás, mondta Vasile.
- Épp ezzel fogadtak a rendőrök is, amikor hozzájuk visszatértem, a feltört lakás elé. Hogy a törvény előtt én lettem volna a hibás. Az egyik még azt is mondta, mit csodálkozom egy betörésen, az ő saját édesanyját is kirabolták.
- A betörő azért betörő, hogy betörjön, ahová csak lehet, mondta Popica.
- Furcsa időket élünk, mondta Vasile.
- Furcsa időket élünk, de azért a betörőket megfoghatnák, mondtam szemrehányólag.
- Mindig is voltak betörők, mondta Popica.
- Lehet, hogy eddig hozzám is betörtek, azt tetszett mondani, hajnali négykor van a legtöbb betörés...
- Semmi nincs kizárva, mondta Vasile.
- Semmi, de semmi, mondta Popica.
- És én mit tehetek, ha látom, éppen betörtek a lakásomba?
- Ilyenkor, reggelizés előtt legártalmasabb a cigaretta. Legelőbb azt kell elhagyni, mondta felém fordulva Vasile.

Fölösleges fölfedezések

Ha most leírom azt a szót, hogy buckminsterfullerene, C60, akkor csak a kémiában jártas szakemberek kapják föl a fejüket. Márpedig ők fölkapják, azt remélve, hogy valami gyakorlati dolgot találtam föl a fullerénekről. Régóta török a fejüket a kémiai tudományokban jártas emberek, mondhatnám azt is, éjjeleken át nem alusznak a fullerének miatt. A futballisták például nyugodtan alusznak. Nem kapják föl a fejüket, ha ezt a szót meglátják valahol. Pedig lenne okuk rá. Mert az a labda, amibe belefejelenek, amelyet ott rugdosnak százezrek szeme láttára - bekiabálások közepette -, formáját tekintve világgra olyan, mint az a molekula, amit fullerénnek nevez a kémiai tudomány. Őt és hatszögű lapocskákból van összerakva. Ráadásul a belseje is üres, akárcsak a futball labdának. (Az európainak, hogy pontos legyenek.) Szeretnék pontosan fogalmazni, ezért nem állítom, hogy a futballisták feje üres. Mert abban azért kell lennie valaminek, különben a labdát sem találnák el. Csak a levegőt.

Immáron hetek óta ezt a szép molekulát tanulmányozom, pedig nem vagyok kémikus. Nincs ilyen végzettségem. Miért ne tanulmányoznám? Fuller úrnak sem volt felsőfokú végzettsége, amikor tanulmányozta, a múlt század közepén. Ő csupán költő volt, író, építész, látnok, ilyesmi. Egész életét az emberiség fönmaradásának, jólétének kutatására rendezte be. Róla is nevezték el azt a szép molekulát. Nobel-díjat ugyan nem ő kapott érte, de ez már más lapra tartozik. Hogy én mi módon tanulmányozom a fulleréneket, amikor nincs hozzá semmiféle felszerelésem? Megmondom. Egyszerűen. Kiállok este és nézem a csillagokat. Elképzelem a

csillagok közötti tért. És azt találgatom, hová lesz a csillagok füstje? Mert annyit már tudok, hogy a csillagok is füstölnek, nem csak a kéményeink, s abban a füstben is vannak ilyen molekulák. Máskor meg elnézek egy szenes favéget az udvaron. Kormos. Abban a koromban is ilyen molekulák vannak. Aztán előfordul, hogy másképpen tanulmányozom a fulleréneket. Behunyom a szemem, s arra gondolok, vajon a régi kínaiak, mondjuk, a Ming dinasztia idején miképpen tudták megszerkeszteni azt az alakzatot, mely olyan, mint a mai futball labda, vagy a fullerén molekula? Mert megszerkesztették. Én nem láttam, de leírták mások, hogy egy óriási oroszlánszobor talapzata olyan alakú. Öt- és hatszögű lapokból van összerakva. A művészek erről többet tudnak, mint én.

Abból indulok ki, hogy ha az ember törli a fejét valamin, legalább nem a más fejét törli. Mert erre is van példa. Szinte naponta. Persze, jól tudom, ha véletlenül fölfedeznék valamit, teljesen fölöslegesen fedezném föl. Már kétszer is megjártam. Van ugyanis két fölfedezésem, de az emberiség eleddig reá sem hederített. Fölfedeztem például azt, hogy mikor lesz jó világ ezen a földön. Mert én is állandóan a világ dolgaival foglalkozom. Mint Fuller úr. Kijelentettem, sőt, írásban is leszögeztem: akkor lesz jó világ ezen a földön, ha letöröljük a lábunk, mielőtt házainkból a lábunkat az utcára kitennők. Az emberiség még ma is másképpen gondolkodik. Akkor törli le a lábát, amikor be akar lépni saját otthonába. Nem fordítva. Ezért nincs jó világ. Sőt, folytathatnám, miért nincs jó világ, a lábtörlésről nem is beszélve. Mert van, aki akkor sem törli le a lábát, amikor belép otthonába. Ha van otthona. És van, aki a nyílt utcán, fényes nappal például pökdösik. Ha épp a fejét nem törli be valakinek. Ezért volt teljességgel fölösleges ez a fölfedezésem.

Azért megemlítem a másik fölfedezésemet is, bár annak jelentősége szinte semmi. Csupán számomra érdekes. Megfejtettem, mi a különbség falu és város között. Függetlenül attól, hogy miképpen könyvelnek el a hatóságok egy települést. Fölfedezésem ennyi: a város ott kezdődik, ahol idegennek már nem köszönnek. Ezt is kijelentettem már régen és írásban is rögzítettem. Soha, senki nem hivatkozott rám, midőn valamely települést várossá nyilvánítottak. Ez a téma föl sem merült. Ez is egy fölösleges fölfedezés volt. Most nézhetem tovább a csillagos eget...

Aranyhegyű Parker

Nincs a világon tökéletesebb műszaki alkotás, mint egy aranyhegyű Parker. Talán nem is töltőtollnak tervezték, amivel írni lehet, mert ha ír vele az ember, az aranyból való hegye elkopik. Hiába van irídiumból a hegyének hegye. Elkopik az irídium is, akárcsak minden ezen a világon. És ha sokat fogdossuk elkopik ennek a tollnak a teste is. Mert ezüstből való. Színezüstből. Reá van írva a karcsú ezüst-testére, hogy Made in USA. Diszkréten persze, amiként illik. Mert amikor ezt a tollat csinálták, Amerika még Amerika volt. Maga a tökéletesség. És a remény.

Ezt a tökéletes tollat egy szép, öblös korondi edényben tartom. Magam előtt, az asztalon, hogy lássam. Mert reánézni is gyönyörűség.

Van olyan nap, amikor azt mondom, büszke lehet az öblös korondi edény, hogy ilyen tökéletes alkotás van benne. Olyan, mint egy kis tengeralattjáró. Egy valamirevaló tengeralattjáróban sem lehetne kivetnivalót találni, mert ha lehetne, kivetné a tenger.

Van olyan nap, amikor azt mondom, büszke lehet ez az aranyhegyű Parker, hogy éppen egy szép, öblös korondi edénybe került. Mert kerülhetett volna hóhányó, milliomos ember parfümös lajbizsebébe is. Ahol senki sem látná. Soha. Mert a parfümös milliomos ember lehet akármilyen híres hóhányó, nem szokott nyilvános helyeken havat hányni.

Eszkendők óta nézem ezt az aranyhegyű Parkert és a szép, öblös korondi edényt. Eddig nem tudtam eldönteni, melyik, mire lehetne büszke, ha már együtt vannak, ebben a nagy békességben.

Ma sejteni kezdtem. Az aranyhegyű Parker arra lehetne büszke, hogy akkor csinálták, amikor Amerika még Amerika volt. Maga a tökéletesség. És a remény. A szép, öblös korondi edény is arra lehetne büszke, hogy ilyent ma nem csinálnak. Mert már Korond sem Korond, s az idevaló edény sem tökéletes. Csak azt nem tudom még, hogy van-e remény.

Classic Printing

Azt mondja nekem Berta Laci az ő szép nyomdájának kellős közepén, mely gondolom, ott van ma is Clevelandban, a Madison út 9527 szám alatt, szóval azt mondja nekem, csipőre tett kézzel, hogy ha már indulok haza Amerikából, vigyek magammal egy szép kis szocializmust és világbékét. Mondom neki, te, Laci, nálunk bőven van szocializmus, de világbékéből vihetek, ha már fölajánlotta, mert abból soha nem elég. Azt mondja Berta Laci, hogy ő nem viccel, éppen most nyomtatta ki azt a szép könyvet, amelyben szocializmus van és világbéke. Ez a címéből is látszik. Még meleg. És elővett egy szépkötésű könyvet, kezembe adta, s csakugyan meleg volt még. És erősen nyomdafesték szagú. Nézem közelebbről ezt a könyvet, hát rajta van a főtítókár fényképe. Mondom, ha ezt én elviszem haza, az olyan, mintha a Szaharába homokot vinnék. Mégpedig onnan, ahol alig lehet homokot kapni. Azt mondja Berta Laci, a hasonlat szép, de ez a könyv is szépen van kinyomva. Mert ő rusnya könyveket nem szokott kinyomni. És hogy csak vigyem haza emlékre az ő munkáját, tegyem, ahová akarom, de vegyem tudomásul, ez a könyv nyomdatechnikailag tökéletes. Aztán, hogy mi van egy könyvbe írva, az más lapra tartozik. Őt például egyáltalán nem érdekli, mi van abba a könyvbe beleírva. És őt a politika sem érdekli. Ennek a könyvnek a kinyomtatását neki jól megfizették és ő jó munkát végzett. Meg lehet nézni. Megsaccolom a szép könyv súlyát, s mondom, ebből ki kellene vágni. Ne legyen ilyen nehéz, mert a repülőn sem szeretik a nehéz csomagokat. Hogy is képzelem én azt, hogy abból kivágjunk, mondja halovány sértődéssel Berta Laci. Mert ő ugyan ki tud vágni belőle, de akkor az a könyv hogyan fog kinézni? Mondom, az akkor kisebbnek fog kinézni. S főleg könnyebbnek. És meg is mutattam ennek a Berta Lacinak, honnan lehet abból a könyvből kivágni, hogy nyomdatechnikai szempontból mégis nézzen ki valahogy. Mutattam a lapok széleit. Két ujjnyit oldalt, két ujjnyit felül, s alul. Az a fehérség nem számít. Ha le lehet vágni. Mert ha nem lehet levágni, akkor én el sem viszem. És fogta azt a könyvet Berta Laci, behelyezte egy hatalmas vágómasinába, nyomkodott valami gombokat, s hát máris le van vágva minden fölösleges fehérség. Én láttam a Berta Laci arcán, hogy ez az embertelen könyvcsonkítás szakmailag nem tetszik neki. Ezért rámutattam arra a részre, ahol világosan látszott a fölírás: Classic Printing. És mondtam Berta Lacinak, hogy nincs veszve semmi. Mert akinek én ezt a könyvet otthon megmutatom, azt is megmondom neki, miért van így megcsonkítva és azt is megemlítem, hogy a repülőn sem szeretik a súlyos csomagokat. És hogy ott van a nyomda neve, a Classic Printing. Ahol ez a könyv készült. Búcsúzaskor csóválta a fejét Berta Laci, de azért jó utat kívánt nekem.

Azóta nem láttam Bertát. A megcsonkított könyv sincs már meg. Elajándékoztam valakinek. Ami benne volt, az a szocializmus is annyira megcsonkult, hogy csak néhány füstös,

omladozó gyároszlop, s elhagyatott kémény maradt belőle. Esetleg holmi attitűd. Most attól félek, nehogy így járjak a világbékével is. Mert ha jól megnézzük, a világbéke lapjain is lehet nyomdatechnikailag hibát találni. És ki tudja, él-e még Berta Laci, s működik-e még a Classic Printing? Csak az az egy biztos, hogy a repülőgépeken általában nem szeretik a súlyos csomagokat.

Bekameron

Énnekem macskám nincsen. Három macska ugyan futkározik az udvaron, de azok közül egyik sem az enyém. Az ötödik, vagy hatodik szomszédé lehet. Szép macska mind a három. Két kölyök, s az anyjuk. Amikor éhesek, csak állnak és néznek reám. Amikor nem éhesek, játszadoznak és mosakodnak. Mondom, szépek mind a hárman. Körülbelül tíz napja egy kosztos élünk, mint akik egy családhoz tartoznak. Egy napon parizer nevű felvágottat vett a feleségem, kérdelem, miért vett parizert, jól tudja, én azt nem szeretem. Azt mondja, a macskáknak vette. Oda is ad az anyának egy szépen levágott szeletet. A macska meg sem kóstolja, hanem fut egyenesen a kölykeihez és a szájukba adja. Mondom a feleségemnek, vajon melyik iskolában tanulhatta ez a macska az anyai szeretetet? És a gyermekekről való gondoskodást? Azt mondja a feleségem, ez az anyai ösztön és ő éppen ezért a szép állati ösztönéért kedvelte meg azt a macskát, vagyis a két kölyök anyját.

Másnap ösztönösen benéztem a főtéri vendéglők ajtaján, hátha meglátnék valahol egy otthagyt sült csirkét, májat, akármit, hogy azt elkérjem, s hazahozzam a macskáknak. Mondom, ösztönösen néztem be, mert eszem ágában sem volt macskatartásra berendezkedni. Mert énnekem macskám nincsen.

Van itt egy étkezde, amelynek ablakában villany által forgatott nyárson sülnék a csirkék, illatuk elterül a tér fölött, gondoltam, oda benézek. Egyenesen hátramegyek a fehér kendővel bekötözött, testes szakácsnőhöz, aki éppen egy nagy darab, pirosra sült csirkét marcangolt kettőbe-négybe. Mondom neki finoman, kedves hölgyem, az a helyzet hogy volna nékem három macskám. Fölkapja a fehér kendővel bekötözött fejét ez az asszony, s azt mondja, neki macska nem kell. Ő szereti az állatokat, szó se róla, de macska, az neki nem kell, mert a macskák nyávognak és állandóan szaporodnak. Különben is van neki baja elég. Mondom, jogom sem lenne ahhoz, hogy azt a három gyönyörű macskát elajándékozzam, mert azok nem az én macskáim. Csak azért jöttem, hogy ha véletlenül valaki nem eszi meg a porcióját, otthagyja, s elmegy, akkor azt a megmaradt ételt tenné félre a macskáknak, érte jönnék a nap bármely órájában. És mondom neki, azért bátorkodtam hozzá fordulni, mert már az ajtónál észrevettem, hogy neki jóságos tekintete van, s a jóságos tekintetű embereket én messziről föl szoktam ismerni. Énnekem olyan szemem van. Ez a fehér kendővel bekötött fejű, jóságos tekintetű asszony megtörli a zsíros kezét, belenéz az én olyan szemembe és azt mondja nekem, nézzek föl a mennyezetre, vagy bármelyik sarokba. Fölnézek. Mondom, én ott nem látok sehol semmiféle csirke maradékot. Azt kérdi ez az asszony, hát maga nem hallott a bekameronról? Mondom neki, hát hogyan hallottam volna én a Dekameronról, azt a nagy Boccaccio írta. Nagyon rég. Azt mondja nekem, uram, ezek mind újak, nem régiek. Az egész büfé be van kameranozva azokkal a kamerákkal, hogy ne lehessen lopni, elcsenni egy csirke-combot. Még azt is meglátnák ezek a nagyszemű bekameronok, ha én most egy szem paszulyt becsúsztatnék a köpenyem alá. Azt is! Olyan magasra került a mai technika. Ide semmiféle élő emberre nincsen szükség, hogy minket följelentsen, ha ellopnánk egy féligragott csirke-combot, annyira bekameráztak mindent. Azok figyelik minden mozdulatunkat, onnan, a mennyezetről. Még azt is fölveszik, hogy mi ketten itt most beszélgetünk. Még szerencse,

hogy nem hozta magával azokat a nyávogó macskákat! És a másik dolog az, hogy ne csodálkozzék rajtunk, hogy így meg vagyunk figyelve minden pillanatban, mert nem csak mi, hanem az egész főtér bekamerázva van. Különösen az átjáróknál. Hogy lássák a figyelő központban, ha valaki megbotlik, s estében kikapna egy táskát valami ártatlan személy kezéből. Mert ilyesmik is előfordulnak a mai világban. Nem hallotta, hogy amíg fölsegítettek a járdán egy magát részegnek tettető tolvajt, az a gazember kiszedte a segítségére siető pietonnak a zsebéből a drága mobilját! A rádió is bementa. Ezért van az a rengeteg bekameron mindenfelé felszerelve. Legjobb, ha elmegy szépen a piacra, a bejáratától jobbra van egy üzlet, a szentkirályi emberé, vagy egészen hátul, ahol csirkeszárnyat lehet kapni. Na, esetleg ott vehet valamit azoknak a macskáknak. Csak vigyázzon nagyon, mert ha elkényeztetni őket, egész nap csak nyávognak az ételért és szaporodnak. Ilyenek a macskák. Hiába szépek, ha állandóan nyávognak és szaporodnak.

Mondom ennek a jóságos tekintetű asszonynak, azért én mégis maradok a macskáknál. Mert ezek a bekamerák ugyan nem nyávognak, de szaporodni rohamosan szaporodnak. Ráadásul nem tudok bennük gyönyörködni. Mindenesetre, köszönöm a piacra való irányítást. És elindultam a piac felé. Pedig énnekem macskám nincsen.

A rosszul letett pohár

Most, így utólag elgondolom, milyen jó karikatúrát csinálhatott volna a háromágyas kórteremről kora reggel egy művész. Ha mondjuk, elrejtőzött volna a nagy, piros ember éjjeliszekrényé mögé, hogy onnan figyelje az eseményeket. Amikor belépett a terebélyes takarítónő, én épp be voltam bújva az ágyam alá, ő csak a fenekemet láthatta.

- Maga mit keres az ágy alatt - kérdezte csodálkozva a szigorú asszonyság, kezében egy seprűt tartva. - Beesett oda valami?

- Éppen azt nézem, beesett-e ide valami - válaszoltam, s a rák mozdulataival igyekeztem onnan kijönni.

- A minap is tele volt ez a kórterem mindenféle papírgalacsinnal, érthetetlen, maguk itt mit művelnek...

- Azonnal megmagyarázom, csak éppen kerüljek ki innen - mondtam, illedelmesen. Itt jegyzem meg, hogy a kórházi ágyak alól olykor nehéz kibújni a régi, agyonhasznált ágybetétek lelógó rugói miatt. Ezt én már rég tapasztaltam a kórházakban.

- Nézze, kedves asszonyom, mi itt nem művelünk semmit. Mert amint látja, egyedül maradtam. A szobatársaimat már egy órája elvitték valahová, tolószékkel. Egyedül vagyok, teljesen egyedül. Még az az ócska, rosszul letett pohár is eltörött, valószínűleg leszédült az asztalról, vigyázzon a lépéseire, tele van ez a kórterem üvegszilánkkal. És ha lehet, legyen hozzám türelmesebb. Én is türelmes voltam ahhoz az ócska pohárhoz. Verset írtam róla, verset, asszonyom! Ha akarja, fejből elmondom magának: *„Ketten maradtunk a kórteremben, én, s egy rosszul letett pohár, kinek gazdáját elvitték örökre, még a hét elején. A rosszul letett pohár intett, hogy ég velem, leszédült a vasszekrényről, s e baljós mozdulattól elért a félelem.”* Ezt a verset írtam. De egy szó nem tetszett nekem ebben a versben, összegyűrtém, s elpöccintettem valahová. Gondoltam, írok helyette mást.

- A papírgalacsinok sokszor nagyon fontos titkokat rejtenek, mondta a terebélyes asszony. Megmondom magának tisztán, én gyűjteni szoktam a papírgalacsinokat. Nem dobom őket a szemétkosárba, hátha jók lesznek még valamire...

- Volt itt egy költő az ötvenkettes kórteremben. A sokágyasban. Azt beszéltek róla, kiveszik a máját, s azt, hogy ő ezzel nem törődött. Csak egy mondatot keresett. Legalábbis így mondta a felesége. Mit tud erről a költőről, mi lett a sorsa?

- Ameddig itt volt, annak a költőnek állandóan fogta a kezét a felesége. Ott ült az ágy szélén és nem nézett semerre. Csak a férje szemébe. Hallgattak. És néztek egymás szemébe. Nem is zavarta őket soha, senki. Ameddig itt volt az a költő. De az ő ágya körül soha nem láttam eldobott papirosokat.

- Köszönöm, hogy türelmes volt hozzám - mondtam a terebélyes asszonynak. - És azt is értékelem, hogy nem dobja el a papírgalacsinokat. Még jók lehetnek valamire. Amit én az imént az ágyam alatt kerestem, az egy vers volt. Eldobott vers. Ennek a szegény költőnek a feleségéről írtam. Aki fogta a férje kezét és a szemébe nézett. Rövid ez a vers. Ennyi:

*„Vetköztess meztelenre,
minthogy szó nélkül nézz a szemembe.”*

Ha véletlenül talál itt egy összegyűrt, eldobott papírt, amelyen ez a két sor olvasható, kérem, ne dobja el. Hátha jó lesz még valamire...

Az én olvasatomban

Azt kérdi, hogy vagyok, mondom, nem vagyok jól, az én olvasatomban ez azt jelenti, beteg vagyok, ő meg azt feleli, nem számít, csak egészség legyen, mondom, igen, persze, hogy nem számít, legjobb, ha egészséges az ember, ez az én olvasatomban azt jelentette az adott helyzetben, hogy bizony, barátom, kérdezted, hogy vagyok, én mondtam neked, nem vagyok jól, te pedig nem figyeltél oda, a te olvasatodban nekem nincs semmi bajom, nem számít, hogy van-e valami bajom, csak az, hogy egészség legyen, eltűröm már azt is, hogy ne figyeljen senki rám, akkor se, amikor beteg vagyok, pedig az én olvasatomban úgy illennék, hogy valaki meghallgassa a bajom, de ha nem hallgatja meg, akkor ez az én olvasatomban azt jelenti, senki nem figyel már reám, mert jól tudja, hallotta valahol, megütötte a fülét, úgy rémlik neki, az a gyanúja, azért súgnak össze mögöttem volt barátaim, mert azok már mindannyian tudják, nagybeteg vagyok, azt nem is lehet ép, egészséges mondatokkal kifejezni, mennyire beteg vagyok, más olvasatában nem is élek már, s mégis, mert naponta látnak, az talán csak álom, az én olvasatomban pedig az a helyzet, hogy gyötör engem ez a visszatérő álom: halogatom a halálom.

Legjobban a rózsaszínű pirulákat szeretem

Egy ideje már-már betegesen nekifogtam a gyógyulásnak. Betartok mindent, amire figyelmeztetett az orvos, ha egy marék pirulát kell bevennem evés előtt, akkor én azt a marék pirulát habozás nélkül beveszem evés előtt és most már mondanom sem kell, hogy evés után is így cselekszem, vagyis habozás nélkül veszem be marékszámra a pirulákat. Legjobban a rózsaszínű pirulákat szeretem, azokat veszem be legszívesebben, van valami üdeség, mondhatnám vidámság a rózsaszínű pirulákban, úgy érzem, fiatalítanak engem a rózsaszínű pirulák, vidámabb leszek tőlük, hancúrozni támad kedvem, ha rózsaszínű pirulát veszek be, ha egyáltalán le tudok mászni az ágyból. A minap le tudtam mászni, ki is mentem a nyílt utcára, hogy ugyancsak előírt sétámat maradéktalanul elvégezzem. Ott jutott eszembe, hogy elfejt-

ettem bevenni a tablettákat, amiket marékszámra írt fel az orvos, igaz, örültem is ennek az elfelejtésnek, nem éreztem semmiféle szorítást, görcsöt a gyomromban, egyedül az otthon maradt, rózsaszínű pirula után éreztem honvágyat, jól mondom, honvágyam támadt a rózsaszínű pirula után, valami olyasmi, mint amikor ott kellett hagynom a Niagarát, amelynek zúgását egyetlen perc leforgása alatt örökre megszerettem, kibírhatatlan a honvágy, olyan érzés, amit nem elég elmesélni, el is éneklí az olyan ember, aki tud énekelni, ugye sokszor vagyunk tanúi annak, amikor honvágya támad valakinek, s olyasmit énekel, hogy többé nem hagyná el őt, vagyis a hazáját, itthon éneklí, a hazájában, hogy nem hagyná el őt, ahelyett, hogy itthon is maradna véglegesen és örülne nyugodtan a hazájának, pityergés helyett minden nap örülhetne, s ha esetleg olyan napja is lenne, amikor semminek nem tud örülni, mert mondjuk, megbetegszik, ugye, ez is benne van a pakliban, olyankor csak bevesz egy rózsaszínű pirulát, s ezzel már meg is lenne oldva honvágyának problémája, s a pityergés is meg lenne oldva, ezt én garantálom, mert kipróbáltam. Elkalandoztam egy csöppet a témámtól, hogy otthon felejtettem a rózsaszínű pirulámat, nem baj, ott a patika, be is megyek nyomban, s bizalmasan közlöm a patikus asszonysággal, szíveskedne nékem egyetlen egy rózsaszínű pirulát adni, tudom, recept nélkül nem szabad, de tegyen kivételt velem, mert nem bírom tovább, honvágyam van, gondolom, ismeri, milyen makacs érzés a honvágy, énnekem csupán egy rózsaszínű pirulára lenne szükségem, mert már-már betegesen nekifogtam a gyógyulásnak, egy percet sem szalasztok el úgy, hogy ne a gyógyulással foglalkoznék, most is azért jöttem el hazulról, a kötelező séta miatt, azt mondja erre a fehérköpenyes kisasszony, rendben van, kivételt teszek magával, egyetlen pirula még nem egy marék pirula, csak azt mondjam meg, milyen fajta legyen az a pirula, s ha tudom, a nevét is mondjam meg neki, mert így nehéz neki eligazodni, annyiféle van abban a patikában. Rózsaszínű legyen, mondom neki suttogva szinte, rózsaszínű, a többivel ne törődjék, vegye úgy, mintha itt sem lettem volna, de ő nem tágitott, könyörgött már valósággal, hogy ha már a pirula nevét sem tudom, akkor mondjak valamit a betegségemről, ez őt segítené a rózsaszínű pirula kiválasztásában, mert az ő szakmája szerint szeretne cselekedni, az pedig előírja, hogy ne adjon senkinek olyasmit, ami nem való, ami esetleg ártalmas is lehet, szóval mondjak valamit a betegségemről, hát gondoltam, ez nem lesz nehéz, pontosan tudom, mi a bajom, s ha valaki pontosan tud valamit, akkor azt könnyedén el is tudja mondani, bele is kezdtem nyomban, hogy segítsék rajta, ott kezdtem, hogy tudja, kedves asszonyom, az én betegségeim roppant egyszerű, mondhatni mindennapos betegség, neve is van neki, de az most nem jut eszembe, tessék elképzelni egy művelődési házat, ahol mulatságokat is szoktak faluhelyen tartani, mondjuk, hogy ez a művelődési ház nem más, mint az én hasam. Úgy kell elképzelni, mintha a cimbalom nem ott lenne a sarokban, ahol lenni szokott, hanem föl lenne akasztva a falra, egy óriási szögre, a nagybögő pediglen a másik falra lenne fölakasztva, ugyancsak egy óriási szögre, s ha egyet-kettőt lépek a nyílt utcán, akkor ezek kezdenek kalimpálni és furcsa hangokat hallok olyankor, ezeket ne úgy képzelje, hogy szimpla korgások a gyomromban, ami bárkinek lehet, mármint szimpla korgás a gyomrában, énnálam elviselhetetlen zenebona van a művelődési házban, vagyis a gyomromban, hirtelen nem jut most jobb példa az eszembe, de tetszik tudni, mire gondolok, nagy a rendetlenség ott, ahol a cimbalom s a nagybögő ott lógnak a falon, s ezek csak úgy, behangolatlanul, pengeni és bögni kezdenek a hasamban, ugye, most már reá tetszett jönni, mi az a betegség, amelynek ilyen megnyilvánulásai vannak, s máris tudni tetszik, melyik az a rózsaszínű pirula, ami találja az én helyzetemet, hogy ez a rettenetes honvágy csituljon, ugye, kapok egy rózsaszínű pirulát, s nem kell újrakezdenem, milyen érzés a honvágy, az ének is mondja, tisztán kimondja az a dal, hogy aki éneklí, soha nem hagyná el őt, vagyis a hazáját, tessék mondani, sokat kell még várnom arra a rózsaszínű pirulára, mely megmenthetné az életemet, vagy ha azt nem is, a pityergéstől bizonyosan megmentene, tudja, hogy a pityergés még a sírásnál is rosszabb, sírás alkalmával ugyanis a könnyek valósággal kimossák az emberből a siratnivaló dolgokat, de a pityergés nem old meg semmit, könnyek nélkül nem

lehet élni, rózsaszínű pirula nélkül sem lehet, mert azok, amint mondtam az elején suttogva, hogy a kettőnk titka legyen, azok valósággal megfiatalítják az embert, vidámabb leszek a rózsaszínű pirulától, még hancúrozni is tudnék olyankor, ha fel tudok kelni az ágyból.

Vannak még a világon rendes emberek, itt van például ez a patikus kisasszony, már zsebemben is a rózsaszínű pirula, de amint kilépek a patikából, hogy valamerre elinduljak, visszanezdek, s látom, hogy ez a patikus kisasszony épp a patika bepárasodott ablakát törli az ő szép, szabályos könyökével, hogy láthasson engem, s maga elé képzeljen egy művelődési házat, amelynek falán egy hatalmas szegen lógva elbőgi magát a nagybögő, s megpendül a stímolatlan cimbalom.

Mondják

Az élet szép. Mondják. Lehet. Csupán meguntam néhány dolgot, ami vele jár. Meguntam például önmagam, hogy másokról ne is beszéljek. Unom a génjeimet, már a könyökömön jönnek ki a génjeim, unom kevés hajamnak színét, a mozdulatot, amint megfogom a poharat sörivás idején, unom a megkopott cipőmet, a járásomat, unom a másoktól hallott vicceimet, unok köszönni, viselkedni, kérdésekre válaszolni, unom, ha kifogásolják tetteimet, szavaimat, véleményemet, ízlésemet, sőt, ha egyetértenek velem, azt is unom. Unom, ha valakiről kiderül valami, s ha nem derül ki, az sem érdekel. Olykor száz Oblomov lakik bennem, őket is unom. Unok mulatni, unok unatkozni. Unom a temetéseket, a lakodalmakat, a vendégeket, a rokonaimat. Unom azt is, ha valaki magyarázni próbálja, miért untam meg egy-két apróságot, például amiket eddig felsoroltam. Egyáltalán minden magyarázatot unok nagyon, a fölemelő célokat is unom, akár a semmittevést. Ezt a rengeteg találmányt is meguntam, a gombokat, amelyek nyomogatni valók. Unom a teákat, a vitaminokat...

Pedig az élet szép. Mondják...

A legjobb mesterség

Ez az én saját felfedezésem. Erre magam jöttem rá, tiszta egyedül. Még arra is rájöttem, hogy minél súlyosabb egy betegség, annál rosszabb. Az ember állandóan ki van téve egy csomó furcsa dolognak. Például annak, hogy hirtelen eszébe jut valami. Énnekem az imént az jutott eszembe, hogy lehet az, hogy az örök igazságok csupán az én fejemben születnek meg úgy általában, a mások fejében nem, vagy ha igen, akkor nagyon, de nagyon ritkán.

Vegyük csak a főntebb említett példát, azt, hogy a legjobb mesterség egészséges embereket gyógyítani. Egyszerű példa, közérthető, de eleddig senkinek nem jutott eszébe, vagy ha mondjuk eszébe is jutott, nem mondta. Legalábbis nekem senki sem mondta. Egy csomó ember él ezen a földön, aki nem szeret beszélgetni. Én például szeretek beszélgetni, bárhol is vagyok, buszon, vonaton, akárhol, ahol mások is vannak. Sőt, előfordul velem, hogy saját magammal is beszélgetek, megkérdem magamtól, na, hogy vagyunk, hogy aludtunk, satöbbi. Megkérdem magamtól, de nem válaszolok magamnak, nem mondok el semmit, mert ha elmondanám, miről beszélhetnék másokkal, teszem fel ugyancsak magamnak a kérdést.

Ismertem egy embert, akárcsak a derék katona, Svejik, ő is azt szokta mondani, ha csak tehetné, hogy ismert egy embert ebből és ebből a faluból, szóval ismertem egy embert, akiről beszélgetés közben kiderült, hogy neki nincs semmi baja, egy fuvintás betegsége sincs neki,

olyan egészséges, mint a makk, amivel az éhes disznók szoktak álmodozni. A magam részéről normális dolognak tartottam, hogy ne higgyek ennek az embernek, van, aki szeret lódítani, ezeknek nem szabad bedőlni. Például én sem várom el senkitől, hogy elhiggye az én saját lódításaimat, mondjuk azt, amikor elsorolom, hányféle betegségem van nékem. Most elárulom, minek rejteném véka alá, azok a betegségek a véka alatt is betegségek maradnának elrejtve is, szóval nekem pontosan negyvennyolc bejegyzett, orvosok által kimutatott betegségem van. Lehetne több is, de csak ennyit tudtam megjegyezni, mert a negyvennyolcadik betegségemnél kénytelen voltam abbahagyni a számolást, ugyanis előállt egy újabb betegségem, mégpedig az aggkori vészes elbutulás. Sok kedvenc betegségem van, amint említettem, némelyikhez határozottan ragaszkodom, de ezt a legutolsót, ezt ki nem állhatom, legalábbis nem vagyok büszke rá, mert vészesen fenyegeti azt a szép szokásomat, hogy szeretek beszélgetni, úgy általában. Fontos dolgokról, semmiségekről, mindegy, csak beszéljessünk. Az aggkori vészes elbutulásomat nem is szoktam nagyon fitogtatni, nehogy megirigyelje valaki, mondjuk, egy olyan valaki, akinek rengeteg kellemetlen emléke van, s azokat szeretné véglegesen elfelejteni. Például bankrablás, öngyilkossági kísérlet, effélék.

Szóval ismertem egy embert, akinek nem volt semmiféle betegsége. Kikérdeztem én őt alaposan, deréktájától lefele, a lábujjáig, s fölfelé is, egészen a feje búbjáig. Nem volt semmi baja ennek az embernek, ez teljességgel kiderült, de azért a feje búbjához érve azt mondtam ennek a makkegészséges embernek, na, itt azért álljunk meg egy kicsit. - Magának szokott fájni olykor a feje? Azt válaszolta röviden: soha. - Kár, nagyon kár, mondtam neki aggódalmasan. Csak nézett rám ez az ember, s azt kérdezte, miért kár, hogy neki soha nem fáj a feje. Mondom neki, két dolog miatt kár, az egyik az, hogy véletlenül van nálam fejfájás csillapító orvosság, ma szeretnék jót tenni valakivel, maga itt van a kezemügyében, nem kell keresgélnem senkit, hogy segítsék rajta, s erre kiderül, magának nincs szüksége rám. Ilyenkor fölöslegesnek érzem magam, akárcsak az angol, vagy orosz irodalom emlékezetes regényhősei, ilyenkor jön, hogy főbelőjem magam, vagy ha azt nem is, hát legalább felszólítsak valakit, jelölje meg a segédeit. Sajnos, ez sem divat ma már, úgyhogy most elmondom magának, mi az a másik dolog, amiért kár, hogy nem fáj a feje...

Azért kár, mert maga nagyon beteg. Jobb, ha tőlem tudja meg, nem pedig egy orvosság-szagú rendelőben, ahol egy kalapáccsal a térdére ütnek, s onnantól kezdve élete végéig fájhat feje, karja, lába, tüdeje, még a veséje is. Nézze, én nem vagyok orvos, de veséjükbe látok az embereknek, s különben is van egy találmányom. Kissé irigy természetű vagyok, nem árulom el ezt a találmányt senkinek, de magának most elmondom, mennyire veszélyes az, ha valakinek nem fáj soha a feje. Könnyen meg fogja érteni, mert egyszerűen mondom el, a maga színvonalán, vagyis a népi tömegek színvonalán, ha meg nem sértem.

Találmányomnak az a lényege, hogy akinek soha nem fáj a feje, mint magának, annak el vannak romolva a fájdalom továbbítására való útvonalak a szervezetében, nincs, ami jelezze a fejének, hogy itt vagy ott baj van, sürgősen meg kell operálni máját, veséjét, tüdejét, akármit, de meg kell sürgősen operálni, mert beteg. Nincs, ami továbbítsa. Ez a maga betegsége. Micsoda szerencséje van magának, hogy ez most kiderült. Mert ezt a betegséget nem lehet megelőzni, amikor már a feje se fáj, akkor már késő, akkor már kámpec. Ez az én saját felfedezésem, amiről mélyen hallgatok, tiszta irigységből. És mondok magának még valamit: a legjobb mesterség egészséges embereket gyógyítani. Maga például az én emberem, magát valósággal gyönyörűség gyógyítani.

Ugye, Laló?

Majdnem húsz esztendőn át dolgoztunk mi együtt, egy szerkesztőségben, ugyanabban a szobában, de mi ketten soha nem tegeződtünk, ugye, Laló? Nem tudhatom miért, így alakult. Ön nékem mindig Laló volt, én Önnek mindig Frici úr. Még akkor is, amikor másképp volt helyes egymást megszólítanunk, ugye, Laló? Hát alaposan elmúlt az idő felettünk, már néhány ujjunkon meg tudnók számlálni, hányan maradtunk abból a szobából, talán csak mi ketten, ugye, Laló? Tanúja sincs már annak, hogy milyen eredeti módon voltunk hazafiak mi ketten, ugye, Laló? Bizonyára Ön is jól emlékszik arra a felsőbb elvárásra, hogy abban a szobában hazafiakhoz illő módon el kell oltanunk a villanyt minden reggel, amikor már látjuk egymást, annyira megvilágosodott. Persze, téli napokon. Ebből a felsőbb elvárásból Ön azt a következtetést vonta le, hogy hazafinak lenni ezek szerint roppant egyszerű dolog, nem kell mást tenni, mint egyet pattintani a villanykapcsolón. Ha lekapcsolom, hazafi vagyok, ha felkapcsolom, nem vagyok hazafi. Ennekem annyira tetszett az Ön ötlete, következtetése, találmánya, hogy magam is naponta gyakoroltam a kapcsoló pattogtatását, vagyis a világ legegyszerűbb módját annak, hogy hazafi legyek-e, vagy ne legyek. Ezekre a vidám percekre Ön is jól emlékszik, ugye, Laló?

Remélem, arra is emlékszik, hogy mi ketten a majdnem húsz év alatt soha össze nem vesztünk, egymásnak bajt, szomorúságot nem okoztunk. Ugye, Laló? Most viszont valami furcsa dolog történt, amitől elszorul a torkom: a világhálón elolvastam az Ön visszaemlékezését, életrajzának egy darabját és megjegyeztem egy számot, amiről nekem majdnem húsz év alatt nem sokat beszélt.

43083. Negyvenháromnolcvanhárom. Tudom németül is...

Azt tudtuk, hogy Ön lágerlakó volt gyermekkorában, csodával határos módon szabadult, sok mindent tudtunk Önről, de ezekről ritkán beszélt nekünk, ugye, Laló? És amit most sem értek, hogyan történhetett, hogy a majdnem húsz év alatt Ön egyetlen egyszer sem tegezett engem. Legalább egyszer mondta volna nekem, szevasz Frici, vagy valami ilyesmit... Szóval az bánt, hogy megvénültünk, de az a kis magázós távolság megmaradt köztünk. Mert megmaradt, ugye, Laló? Pedig milyen jó hazafiak voltunk egykor mind a ketten, amikor pattintgattuk a villanykapcsolót, és olyankor cinkosan egymásra pillantottunk, ugye, Laló?

A túl hosszú vastagbél fölösleges

Levelet kaptam Lalótól Budapestről, melyben megállapítja, hogy teljesen fölösleges, ha túl hosszú vastagbetele van az embernek. Ide is másolom a Laló levelét, nehogy azt higgye valaki, hogy csak úgy, hányaveti módon kezelem, vagy nem idézem helyesen:

„Drága Frici úr - írhatott volna valami örömtelibb hírt.

Annál jobban tisztellem a betegséget elviselő embert, semhogy példálózzak, hány barátom él így nem tudom mióta, stb.

Remélem, okosan alkalmazkodott a változott feltételekhez, derűsen szemléli amúgy kívülről önmagát.

És most valamit a magam és a Maga tapasztalataiból:

A lágeridők óta Isten felkentjeiként tisztellem az orvosokat. A jókat, és ha a sors mást rendelt mellém, a rosszakat is. Mert akár a papok, azok is az ő szavát tolmácsolják, jók és rosszak egyformán. Hallgasson rájuk.

Egyszer Elekes Úr szétszedett - nem emlékszem, egy Leicát vagy Zorkijt. Összerakta, és a tálcán ott maradt két kis csavar. Akkor azt mondta: ezek ott rosszul tervezték meg a Leicát. Két fölösleges csavarral terhelték. Hát uram, kimaradt a szerelésből egy nagy darab vastagbél. De így is működik a szerkezet - Maga legalábbis így értékelte annak idején az esetet.

Drága Frici, nagyon remélem, ebben a helyzetben is megőrzi ezt a képességét.

Öleli, Laló”

Nagyon szeretem ezt a levelet, egyszer azért, mert rövid (akár az élet), másodszor pedig azért, mert igaz.

Kedves Laló, valóban írhattam volna örömtelibb hírt magamról, de sajnós, nem volt jobb hír a kezemügyében. Továbbá: ha nem is okosan, de alkalmazkodtam a változott feltételekhez, önmagam derűsen szemlélem, úgy, ahogyan említette, vagyis kívülről... Olykor annyira kívülről, hogy valósággal magamon kívül vagyok, ezt csak a szójáték kedvéért mondom, hogy máris derűsebb legyek. Hanem ezt a levelet azért szeretem a legjobban, mert Ön azt a Leicát még nem felejtette el, amelyet valóban szétszedtem s hibát találtam benne, mármint a fölösleges alkatrészeit illetően. Van annak már talán több, mint harminc esztendeje. Hibát találni egy Leicában? Ki hiszi el ezt nekem valaha? Pedig találtam. Nem hiányzott abból semmi, hanem inkább több alkatrésze volt csakugyan, mint amennyire föltétlenül szüksége lett volna. Ezért is maradhatott ki az a két kicsi csavar. A magam fölfogása szerint. Mert az is meglehet, azt a két kicsi csavart nem véletlenül tervezte oda a Leica mérnöke. Lehet, ő jobban tudta, mint én, miért kellenek oda azok a kis csavarok, fölöslegesen nem tervezte volna, hanem elment volna inkább sörözni, akár a mi közös barátunk, Lazics, Isten nyugosztalja őt békében. Szóval, Ön azt mondja, hogy az én szerkezetem, vagyis a szervezetem a Leicához hasonlóan így is működik, ha ki is maradt belőle egy jó nagy darab alkatrész... Bárcsak igaza lenne, Laló! Bár úgy lenne, hogy az a magosságos Úr engem is úgy tervezett volna meg, direkt, hogy így is működhessen még egy ideig. Bárcsak így lenne, Laló! Mert néha az a gyanúm, nem véletlenül tervezett így engem az Úr. Csak tudott ő valamit, amit mi csupán találgatunk. Mégpedig azért találgatunk, mert reménykedünk.

Leveléből az derül ki, hogy nem csak én, hanem Ön is reménykedik az én életem alakulását illetően. Ketten reménykedünk, ugye, Laló, most már abban, hogy hátha mégis tévedett, aki megtervezett és a túl hosszú vastagbél csakugyan teljesen fölösleges. Ketten reménykedünk. Ketten, ugye, Laló!

Regény

- Az én életem egy regény.
- Mi?
- Regény.
- Regény?
- Így, ahogy mondom, regény.
- És az én életem mi?
- Az a maga élete.
- Az az én életem, de ha úgy vesszük, az is regény.

- Attól függ, milyen regény.
- Legalább olyan, mint a magáé.
- Az enyém?
- A magáé.
- Azért ezt éppen így nem lehet mondani.
- Miért nem lehet mondani?
- Mert csak az a regény, ami érdekes.
- Ami érdekes?
- Az.
- És az én életem nem érdekes?
- Azt maga tudja.
- Azt nem csak én tudom.
- Nem az a fontos, hányan tudják, az a fontos, érdekes legyen.
- Magának mi érdekes?
- Az az érdekes, ami csak kevesekkel történik meg, nem pedig mindenkivel.
- Ezt nem írom alá.
- Hogyhogy nem írja alá?
- Úgy, hogy másképpen vélekedem.
- Maga még vélekedett másképpen és azt is mondta, nem írja alá, aztán mégis aláírta, akárhogyan vélekedett.
- Az más.
- Hogyhogy más?
- Úgy, hogy más a vélekedés és megint más az aláírás.
- Jól van, kíváncsi vagyok a maga életére. Tetszik?
- Ezt akartam magától hallani.
- Mit?
- Azt, hogy kíváncsi az életemre.
- Miért akarta ezt hallani?
- Azt hittem, magát csak a maga élete érdekli.
- Ne személyeskedjünk. Arról volt szó, hogy beszélgetünk.
- Beszélgessünk.
- Miről tudnánk mi beszélgetni?
- Cseréljünk történetet.

Kiállhatatlan ember vagyok én

Az. Kiállhatatlan. Barátom sincs. Ha mégis van, az csak olyan barát, aki ha meglátogat, megtapogatom az orcámat, hogy meggyőződjek saját kezemmel, vajon élek-e még. Mert ez az én mégis-van-barátom olyankor szokta meglátogatni az ő barátait, amikor azoknak már nem sok van hátra az életükből, akiket úgy engedtek ki minden kórházból széttárt karokkal az orvosok, hogy sajnos, már késő, nincs mit csinálni...

Hát a minap meglátogatott engem ez az én barátom, talpig feketében, persze, szemügyre vett alaposan és olyasmit mondott, hogy ő kutya kötelességének tartja, hogy engem fölkeressen, személyesen - tette hozzá, hogy szavainak nagyobb súlya legyen. Szóval meg vagyok látogatva, mégpedig személyesen, valami effélet válaszoltam, szavaimat megsózáván némi iróniával, hogy azoknak is nagyobb súlya legyen. Meg. Meg vagy látogatva, - mondta -, s ha megengeded, le is ülnék egy kicsit, mert fontos mondanivalóm lenne számodra.

Kiállhatatlan ember vagyok én, például ezúttal azt mondtam látogatómnak, értem, miért jöttél, minden világos, a Béla barátunkat is meglátogattad, talpig feketében, persze, s néhány napra rá már temettük is a Bélát. - Így volt bizony - mondta a barátom, - Isten nyugosztalja szegényt, s bocsássa meg neki, hogy elrontotta az életét, nagy reménység volt ő, de nem lett semmi belőle, úgy halt meg, hogy a pap sokáig köhécselt a sírnál, várta, legyenek legalább tízen, hát így kinek beszéljen, kinek énekeljen a zsoltáros könyvből, tiszta szégyen úgy tartani temetési beszédet, hogy azt csak a madarak hallják, ha közben el nem repülnek. Szóval Bélából nem lett semmi. Egyszerű halandóként halt meg a Béla barátom, pedig azt hittem róla sokáig, lesz valami belőle. Ha nem is miniszter, hát legalább mondjuk író. Még ha nem is írt volna semmit, csak előszókat, utószókat, megnyitó beszédet, zárszót, akármit, csak lett volna a neve után odaírva, hogy ÍRÓ. Így már más lett volna a véleményem róla, mármint a Béláról, mert hát azért barátom volt a Béla. És most, hogy leültettél, elmondom, miért jöttem hozzád, mert nem véletlenül jöttem, hanem szándékosan, személyesen. Föl akarom hívni a figyelmedet, hogy nem halhatsz meg csak úgy, önféjűleg, úgy, mint akiből nem lett semmi, pedig azt vártuk, hogy legyen. Tőled például sokat vártunk. Emlékszem, régen volt neked egy írásod, amit a kocsmában föl is olvastál nekünk, lásd, mit szólunk hozzá, mert a faludról szólt, ahol nagy évfordulás ünnepre készültek az emberek. Abban az írásban olyasmik voltak, hogy azokat negyven év múltán sem felejttem el. Benne volt abban az írásban tudomány, lélek, ragaszkodás, büszkeség, hovátartozás, minden, amit jó volt hallgatni. Emlékszem, nagy csönd lett abban a kocsmában, miután elolvastad, csak a poharak koccanása hallatszott, egyéb semmi. Na és a torkunkban valami gombóc keletkezett, úgy folytattuk a poharazást, gombóccal a torkunkban, én ezt el nem felejttem. Például az is benne volt a te írásodban, hogy Amerika nem is létezett, vagy ha igen, csak akkora volt, mint az ember kisujja, amikor a te faludban már templomba jártak a népek, zsoltáros könyvvel a kezükben, úgy mentek át a födeles hídon, áhítattal, a fönnavaló nagy Úrnak is tetszően. Amikor Amerika még sehol sem volt, vagyis éppen csak hogy alakulgatott. Ilyesmiket írtál. És például azt, hogy az emberiség még a lázát sem tudta megmérni, a hőmérő fel sem volt találva, amikor a te falud már nem csak létezett, hanem még adót is fizetett, illetve tizedet, ahogy akkor hívták az adót azon a tájon, ahol születted. Most azért jöttem, írdál még valami effélet az emberiségnek, nem baj, ha neved után nem teszik oda, hogy író, de legalább lesz miről és kiről beszéljen temetésed napján a tiszteletes úr. Ezért jöttem. Hogy legyen belőled valami, ne úgy halj meg, mint a Béla, egyedül és csöndben, mint a Béla. Ne úgy halj meg, már csak azért se, mert én szeretek nagy temetésekre járni, ahol rengeteg a koszorú és nem csak ott szipognak a gyászolók a koporsó mellett, hanem elhúzódva a nagy fenyők tövében, ott is sírnak, ahol nem látja őket senki, ott is megsíratják az elmenőt. Csak egy kicsivel legyél nagyobb ember, mint a Béla, hogy legyen valami értelme ott lenni a temetéseden, csak egy kicsivel, tedd meg értem, hiszen a barátom

vagy. Neked nem nehéz egy kicsivel nagyobb lenni, mint most vagy, mert kitaláltad azt is, hogy az emberiség meg sem tudta mérni a lázát, amikor a te faludban, szóval a többit tudod. A barátom vagy.

Vezércsikk a nonstop büfében

- Látod, ez egy rendes ország, azt mondják, ha kiteszed a lábad, mondjuk elmész nyugatra, megfogtad az Isten lábát, ha találasz valahol egy tovább szívható cigarettát, nézz ide, ezt a vezércsikket itt találtam eldobva ebben a nonstop büfében, éjnek idején, eldobta valaki, mert itt sem szabad cigarettázni, eldobni, azt lehet ugye, csak szívni nem, azt a törvény nálunk még nem tiltja olyan szigorúan, szóval eldobták ezt a gyönyörű vezércsikket, mondom neked, ez még egy rendes ország, itt még meg lehet élni, ma például a városban ebédelek, mondtam is az asszonynak, ne legyen semmi gondja ma reám, ha ezt mondom neki, ő rögtön tudja, hogy én a városban ebédelek, nézz ide, kukkints bele ebbe a nájlón zacskóba, csupa jó kaja van benne, eldobott zsíroskenyér, még szalámi is van benne, nem csak perec, én a peracet úgy meguntam már, akár a kekszet, az elején, szóval amikor kukázni kezdtem, azt kerestem szinte kizárólagosan, a peracet és a kekszet, mert ezek mégis gusztusosabb ételeknek tüntek, mint mondjuk, ez a hamburger, amiből félig kifolyt már a kecsup, s a nyála valakinek, bocsáss meg, ha ilyen ízléstelen dolgot emlegetek most, éjnek idején, szóval azért a nyálért elnézést kérek, mondom, én az elején, ha azt mondtam, ma a városban ebédelek, akkor szinte kizárólag perecre s kekszre gondoltam, s el is fogyasztottam azokat jóízűen ennek a blokknak a háta mögött, van ott két roskatag pad, egy nagy diófa s egy porolóvas, na, az csakugyan ragyogó hely volt evés és alvás szempontjából is, mert ugye, éjjel az emberek alusznak, nem porolnak szőnyeget, s ha nem volt nagy hideg, csodálatos takarót csináltam magamnak a mobilt áruló boltból kidobott hatalmas skatulyákból, ezekben hozzák a mobiltelefonokat direkt a gyárból, ahol még ki is bélelik őket puha, habkönnyű műanyaggal, ezekkel lehet a legjobban takarózni, na, nézd, már meg is sütötték a szalmakrumplit, amit nekem rendeltél, ezt csupán azért kívántam meg, mert meleg, jót tesz a gyomornak, jó az illata is, olyan jó konyhaillata van, na, meg azért, mert téged sem rövidítelek meg nagyon velem, mert viszonylag olcsó, próbáld meg te is, tegyük ide né, középre, jaj, hogy te ilyenkor nem tudsz enni, túl korán van, én is így voltam az elején, aztán elmúlt, nincs olyan időszak, amikor én ne tudnék enni, de mondd, ha nem vagyok túlságosan indiszkrét, te ilyenkor miért nem alszol, mint más idős ember, régen úgy mondták, aki nem tud jól aludni, annak nem tiszta a lelkiismerete, remélem, nincs nagy baj a te lelkiismeretteddel, mert még nem láttalak ebben a fertályban kint lenni éjnek idején, szóval elpusztult a kutyád, ha jól emlékszem, Rebekának hívták azt a gyönyörűséges kutyát, szóval elpusztult, hány éves lehetett, ugye, úgy hat körül, ugye, jól mondtam, te, az én kutyám, amikor még volt nekem kutyám, ha megálltunk ketten valahol, az egyik lábát mindig a cipőm orrára tette, ezzel is gondolom, azt akarta kifejezni, hogy mi egymáshoz tartozunk, most már megértelek, hogy miért nem tudsz aludni éjnek idején, én sem tudtam, amikor meghalt a fiam valahol Amerikában, tévedek, Kanadában halt meg, elütötte egy motorbicikli, húsz éves volt, én akkor suvadtam meg, kezdtem kukázni, mert a feleségem, ő nagy beteg, hagyjuk ezeket a szomorú dolgokat, finom ez a szalmakrumpli, nagy szerencsém van veled, hogy találkoztunk, ugye, egy kis meleget is ehettem, s te sem kóricáltál egymagadban, mert úgy még rosszabb a bánat, te, énnekem már könnyű, az elején szégyelltem magam, amikor be kellett nézнем egy szemetes kukába tanár létemre, mindig kívártam a pillanatot, amikor nem lát senki, csak akkor kezdtem kotorászni élelem után, s megenni is úgy ettem meg, amit találtam, hogy ne lássa senki, akkor még azt hittem, enni is szégyen, mármint így, egy eldugott kapualjban, ma már kiművelődtem, azt mondom, a városban ebédelek, ugye, így mennyire

elegánsan hangzik, ebédelni a városban, ez igen, ma már viccet csinállok az ebédemből, a vacsorámból, az alvóhelyemből, az egész életemből viccet csinállok, te el sem hiszed, milyen jól tudok szórakozni, ha éppen kedvem van szórakozni, például van úgy, hogy reggelente, mikor munkába mennek az emberek, megkérdem valakitől a főtéren közepén, uram, nem tudja, hol találnék egy bankot, az ember csak néz, esetleg azt mondja, nézzen szét, egyéb sincs már ebben a városban, csak bank, patika és mobilüzlet. Csakugyan egyéb sincs már ebben a városban, na de ne túlozzak, van kaszinó is bőven, szóval ilyesmikkel szoktam szórakozni, meg olyasmikkal, hogy megkérdem, nem tudja, hol van egy utca, mondom neki a régi nevét, ahogyan gyermekkoromban hívták azt az utcát, persze, hogy nem tudja, erre csak megjegyzem bizonyos fokú kajánsággal, na, akkor maga sem idevalósi, hát tudod te azt, hogy ma holnap senki sem idevalósi, csupa idegenek járnak az utcákon, ők mennek a bankokba, a mobilboltba, a kaszinóba, mérget vehetsz rá, hogy a kukázók, azok mind idevalósiak, tősgyökeres kukázók vagyunk, de amint mondtam, azért ez egy rendes ország, a nyugathoz hasonlítva, itt meg lehet élni, s ha az embernek egy kis szerencséje van, akkor vezércsikket is találhat, mint én az imént, ebben a nonstop büfében, a szalmakrumplit pedig köszönöm, haver, s csak úgy megjegyzem, hogy tudjad, ma a városban ebédelek.

Ha kiteszem a lábam

Meg kell bolondulni. Ha kiteszem a lábam, rögtön kiég egy villanykörte, nem fordul többé a kulcs a zárban, átjön a szomszéd rőt macskája, s lerántja a száradó ingem a sárba, ha kiteszem a lábam, azonnal jön a villanyóra-leolvasó ember, kinek egy éve a színét sem láttam, így van ez a gáz- és vízleolvasóval is, ezek hárman úgy járnak, mintha testvérek volnának, sőt, iker-testvérek, akik egyidőben indulnak el leolvasni, ilyenkor szokott csöngetni a postás, miután kiteszem a lábam, s mivelhogy nem talál itthon, hagy egy cédulát, mehetek máris a postára sorbaállani, ott azt mondják, túlságosan hamar jöttem, a kihordó még nem számolt el, jöjjen holnap, mehetek haza, megyek is szomorúan és arra gondolok közben, mennyire jobb sora van egy pakulárnak, gondolom, ez világos, nem kell nagy képzelőerő ahhoz, hogy ezt belásuk, a szomszéd is azt mondja, ő is úgy van, mint én, ha kiteszi a lábát, a hűtőszekrénye azonnal nekifog az elromláshoz, a tévéről nem is szólva, úgy látszik, más is úgy van ezzel a dologgal, vagyis ha kiteszi bárki a lábát, jönnek a bajok rögvest, ez a jelenség az emberiség mindennapjaihoz tartozik, a szomszéd szerint jogunk sincs panaszkodni, mert nem mi irányítjuk a véletleneket, sem pedig a törvényszerűségeket, rajtunk nem múlik semmi, esetleg néhány dolog, amitől az életünk függ, de ez egy apróság csupán a világmindenséghez képest, legalábbis így magyarázta a szomszéd, akinek átjött a rőt macskája. Csak úgy mellékesen megjegyzem, azt a rőt macskát azóta már be is fogadtuk, s ő is elfogadott bennünket, s meglehet, nem veri le többé a kiakasztott, száradó ingeimet, legfőntebb nyávogni fog csupán a mindennapi tejért, na, erről jut eszembe, vagyis a tejről, hogy mennyire igazam van, amikor azt állítom, hogy ha az ember kiteszi a lábát, annak beláthatatlan következményei lesznek, szóval az jut eszembe, hogy gyermekkoromban anyám is mindig azt mondta, ha ő kiteszi a lábát, máris kifut a tej, nem tudtam rá vigyázni, mint más gyermeke, aki az ilyesmire tud vigyázni, direkt úgy születnek a más gyermekei, hogy állandóan szemmel tartják, figyelik a tejesfazekat, nehogy kifusson a tej, ha az anyjuk kiteszi a lábát, na, ezt azért anyámért is el kellett mondani, mert én anyámnak még a jóságos szidalmazásait is a végtelenségig tiszteltem, nem úgy, mint sok olyan gyermek, aki direkt a fővő tej megfigyelésére, vigyázására született, s akiről ha egyebet nem is, de annyit lelkiismeretfurdalás nélkül följegyezhet a történelem, hogy neki köszönhetően soha nem futott ki a tej, ha az édesanyjuk kitette a lábát, most pedig veszek egy mély lélegzetet, olyant, mintha az utolsó lenne, hogy bátorságom legyen kimon-

dani a következő elképzelésemet: néha azt hiszem, maga a Teremtő, aki ott fönt van a magosságokban, egyszer, valamikor, miután e világot megteremtette, valami apró dolga akadván a csillagok között, maga is egy pillanatra kitette a lábát, s emiatt van ennyi nyomorúság a földön. Hangsúlyozni, s egyben bevallani szeretném, én ezt nem állítom, csupán képelem olykor a világ dolgairól, nyilvánvalóan azért, mert valami baj van az elképzeléssel, ami akkor foganhatott meg a fejemben, amikor dolga akadván a Teremtőnek, kitette a lábát egy pillanatra, magamra hagyott, nem is sejthette, hogy semmit nem szabad reám bízni, még azt sem, hogy ne fusson ki a tej. Vagy azt, hogy bármiféle elképzelésem legyen. Meg kell bolondulni.

Életkoromnak támaszkodva

Mindig találok igazságot abban, ha valaki igazat ad nékem. Már csak az „aki keres, talál” alapon is találok igazságot, mert mindig keresem az igazságot. Ez az állandó keresés tesz boldoggá engem az unalmas, szürke hétköznapiakon. Valósággal örülök annak, ha valaki igazat ad nekem, mert ilyenkor érzem igazán, hogy valamire helyesen tudtam rávilágítani, mégpedig okosságomból kifolyólag, hogy szerényen fejezzem ki magam, s ne használjak olyan túlzásnak tűnő kifejezést, mely szerint lenyűgöző egyéniség vagyok.

Bevallom, azért van úgy, hogy nekem is fejembe száll a sikertelenség, miközben igazságaim után kutakodom. Például amikor valaki igazat ad nékem és hozzáteszi, az én koromban rengeteg tapasztalatot felhalmoz az ember, nem árt hallgatni az öregekre, már csak illendőségből is... Tulajdonképpen azt közlik velem: már képtelen vagyok megállani a saját lábamon, nem érdekli őket az én okosságom, s az sem, hogy lenyűgöző egyéniség vagyok, örüljek, ha egyáltalán szóhoz juthatok, mégpedig csakis életkoromnak támaszkodva.

Ilyenkor legszívesebben azt a szójátékomat szeretném megvillantani, hogy akkor most mit tegyek, ha már így megöregedtem? Legyek platán e kínos helyzet magaslatán? De nem villantom meg, mert az a gyanúm, aki csak illendőségből ad igazat nekem, amikor csakugyan igazam van, lehet, azt sem tudja, mi fán terem a platán. Ilyenkor én bölcsen hallgatok, nem vitatkozom, nem neheztelek, hanem koromhoz méltó módon fittyet hányok mindenre, igazamra, vénségemre, megalázásomra, nyomorúságos helyzetemre. Szóval fittyet hányok. Valamennyire már meg is szoktam, hogy fittyet kell hányni, ez a leghatásosabb módszer a kellemetlen helyzetekben. Fittyet hányok a származásomra, természetemre, jobb- és baloldaliságomra, fittyet hányok az időjárásjelentésekre, melyek minden reggel nagy sebességgel közelednek felém a rádióhullámokon, fittyet hányok múltamra, s ha lesz még, a jövőmre is, íme, milyen előrelátó lettem, nem volt hiábavalóság, hogy megöregedtem, nem volt hiábavalóság, mert én már mindenre találok kibúvót, magyarázatot, ürügyet, s talán néha még az igazamat is megtalálom, életkoromra támaszkodva. Hát nincs igazam?

A virágszagoló gép

Tisztára majális ez a rövidszoknyás vasárnap, boldog lehetnék, hogy láthatom, minő kecses-séggel járnak fel s le a téren, akiknek nincs egyéb dolguk, csak az, hogy örüljenek a térnek, a napnak, a fáknak, az égnek s egymásnak, persze. Szokásomtól merőben eltérően épp arra gondolok, legjobban teszem, ha megpróbálok példát venni másoktól, azoktól, akik itt sétálnak előttem a téren önfeledten, s próbálok magam is boldog lenni, legalább ma, ezen a gyönyörű

vasárnapon. Még végig sem gondoltam, miképpen lehetnék boldog, máris észrevettem, hogy feltűnő módon néz engem valaki arról a sétatéri padról, ahol magam is ülök, s ahol csakugyan a boldogságon járt az eszem abban a kicsi, buksi fejemben.

- Mondja, maga észrevette? Hogyhogy mit? Hát azt, hogy sütik a kürtőskalácsot. Szóval észrevette. És nem tűnt föl semmi magának? Például az, hogy milyen módszerrel sütik manapság a kürtőskalácsot. Mert ugye, régen másképpen sütötték. Nézze csak meg jól: lent van egy villanymotor, az hajt egy kereket, azon a keréken van egy ékszív, megint egy kerék, egy másik ékszív, egy lassító, ami nem más, mint egy reduktor, remélem, tudja, mi az a reduktor... Megint egy kerék, amely már lassabban forog és megint egy ékszív, ami felfüggl oda, ahol azokat a rudakat forgatja, amikre föl van téve maga a kürtőskalács. És mindennek a tetejébe, a forgó rudak fölött van egy szabályos ecset, olyan, mint amiket a szobafestők is használnak. Ez az ecset ken be cukrozott vízzel a piruló kürtőskalácsot. Az ember, az a tagbaszakadt nagy darab ember, akin a háján kívül egyebet nem lehet látni, az pedig háttal áll az egész kalácssütésnek és számolja a pénzt. Hát ugye, ez nem más, mint egy találmány. De én például ezt a találmányt nem szeretem. Nem tudom, maga hogy van vele, de én itt kürtőskalácsot nem veszek. Az biztos. Én akkor ettem kürtőskalácsot utoljára, amikor azt szép, pirosarcú menyecskék sütötték, mégpediglen sajátkezüleg. Azok voltak a szép idők, uram. Mert azokon a kalácsokon ott volt még a szép menyecskék mosolya is, arról nem is beszélve, hogy nem fordítottak hátat a kalácssütésnek, hanem jó étvágyat kívántak mindenkinek és szép vasárnapot. Tudja mi a helyzet uram? Az, hogy ha ez így megy, ez a nagy motorizálás, eljön az idő, amikor kitalálják azt a gépet is, amelyik leülés előtt megsimogatja hűsvét idején a bárányokat. Mert ember azokat már meg nem simogatja. Csak gép simogatja meg, abba talán még bele lehet programozni egy kis sajnálatot, vagy valami kis jóságot. Ha egyáltalán lesz még olyan ember, akinek lelke is lesz a jóság beprogramozásához. És mondja, maga mit szólna ahhoz, ha kitalálják egyszer a virágszagoló gépet is? Mert ugye, a virág megszagolása is ma már túlságosan emberi dolog. Emberi dolgokra pedig ebben a világban úgy látszik, nincs semmi szükség. Virágszagoló gép. Ez az én saját találmányom. De ki hallott olyasmiről, hogy valaki ne szeresse a saját találmányát?

Egy templomot nem lehet fiókban tartani

Csőrepedés. Ez hiányzott. Telefon. Jön a vízgázszerelő. Minden rendben. Megmossa a kezét, kérdem, iszik-e egy kávét. Szívesen. Főleg, mert itt érdemes szétnézni. Képek a falakon, szóval szívesen.

- Van nekem is egy festményem, jónak néz ki a kép, olyan bányaisnak tűnik, sajnos nincs aláírva. Én szeretem, ha egy kép alá van írva. Persze, van olyan képem is, amelyik alá van írva, de hiába van aláírva, nem lettem okosabb tőle. A kétkötetes életrajzi lexikonban két sort írnak róla, azt, hogy ekkor-s-ekkor a bányai festőiskolában dolgozott, slussz, ezzel el van intézve. Jó erős kávét főzött, ezt meg kell adni. Tudja, a lexikonoknak is megvan a maguk baja. Legalábbis én úgy vettem észre. Nem könnyű mindennek aprólékosan utánanézni, látja, ezt a csőrepedést is meddig vizsgálgattuk, hogy a baj forrását megtaláljuk. Úgy képelem, ha egy lexikon kiadása sürgős és nincsenek hozzá forrásmunkák, nincs mit csinálni. Persze, ha vannak forrásmunkák, akkor sincs minden elintézve, mert azoknak is megvannak a maguk korlátai. Van olyan eset, hogy egy festőről, aki mondjuk a múlt században élt, nem tud senki semmit, mert az a festő nem szeretett szerepelni, kiállítani, jelen lenni. Voltak nagyon tehetséges, de szerény festők, akik visszahúzódva éltek és dolgoztak, kerülték a tömeget, a magányt választották tanácsadónak, tünődésre alkalmas helyzetnek, nem pedig a megnyilvánulásokat.

Ezért aztán kimaradtak abból a társaságból, amely számontartotta a festőket, azok életét és munkásságát. Így nem kerültek be a lexikonokba. Van, aki alá sem írja a munkáját, de attól az a munka lehet jó. Csak el van dugva, nincs szem előtt. Előfordul ilyesmi az irodalommal is. Talán csak az építészeknél van ez másképpen, mert mondjuk egy igazi, valóságos, megépített templomot nem lehet fiókban tartani, mint egy kéziratot. Az látszik, arról bárki megmondhatja a véleményét. Nem igaz? Szóval, az építészet, az más. Egy festmény, egy rajz, egy írás megint más. Én például azt mondom, hogy a mondaton belül dől el, hogy egy írás irodalom-e, vagy nem irodalom. A mondaton belül és nem abból derül ki, hogy miről ír az író. Írhat akár miről, a jó író kitetszik minden mondatából. A jó festőt is azonnal föl lehet ismerni, nem kell hozzá nagy tudomány. Legalábbis én így látom. Ha tehetséges valaki, azt föl lehet ismerni anélkül, hogy nagy tanulmányokat, kritikákat olvasna hozzá az ember. A tehetség nagy dolog! Sokszor jut eszembe egy rokonunk, aki mindenképpen hegedűművész akart lenni fiatal korában. Szülei meg is vettek neki több drága hegedűt, a végén aztán kiderült, nincs neki zenehallása. Ezt az egyet kifejejtették a számításból. Tudja, az élet azért nagyon kiszámíthatatlan. Ez a hölgy híres akart lenni mindenáron. Az is lett. Arról lett híres, hogy sok, nagyon sok híres hegedű tulajdonosa. Ez sem megvetendő, legalábbis én úgy gondolom. Aztán hívjon fel még, ha szivárgást észlel, vagy akármilyen baj van a csapokkal. Persze, csak akkor, ha ilyen jól elbeszélgethetünk, ha már a szükség összehoz minket... Jaj, látja, miket beszélek, maga még meg se szólalt.

Tavasza van és nyílnak az irodák

Nincs is szebb annál, főként ilyenkor, tavasszal, ha elnézzük, milyen szépen nyílnak ki sorra az irodák. Nem, nem tévedek most semmit, nem ibolyáról, hanem irodáról van szó, irodáról, ahol finom illatok szállnak a levegőben és a titkárnő keresztbe teheti a lábát. Egy titkárnő akkor a legszebb, amikor egy frissen kinyílt irodában keresztbe teheti lábát, legalábbis szerintem akkor a legszebb.

Most különösen boldog vagyok, mert írja az újság, hogy Budapesten is megnyílt végre egy képviselőnek az irodája. Nemrég jártam Budapesten, s roppant szomorú lettem, mert akkor még nem volt kinyílván az a bizonyos iroda. Valósággal kongott a város eme iroda nélkül, nem volt értelme végigmenni a városon, csupa kopárság fogadott mindenfelé, a Lánchídig el se mentem, mondom, nem volt értelme, hiszen mit néztek, ha egyszer nincs iroda, s valósággal kong az ürességtől a város... Így jártam annak idején Nyárádszeredával, Csikszeredával, Nagyváradal is, úgy jártam, hogy ameddig nem láttam e városokban a megnyílt irodákat, ahol engem képviselhetnek, mégpedig kellő tisztelettel és alázattal, addig én arrafelé se mentem. Egyszer történt meg, hogy elindultam egy erdélyi városba, de útközben megtudtam, ott még nem nyílt meg az iroda, így hát leültem az út martjára, kibúsultam magam s visszafordultam.

Ezeknek a szomorú visszafordulásoknak már végük. Nyílnak, nyiladoznak mindenfelé az illatos irodák, írja az újság.

És most, hogy a sötét fellegek elszálltak messze, bevallom, éjszakákat nem aludtam a képviselői irodák miatt, azon tűnődtem, megérem-e, hogy azok szépen, sorjában kinyíljanak mindenfelé, amerre jár az ember. Hát íme, megértem. Tavasz van és nyílnak az irodák. Most már nyugodtan aludhatok, ha kedvem tartja, vagy kísétálhatok a főtérre, zsebredugott kézzel, füttyörészve, csak úgy, önfeledten, hiszen megoldódott az emberiség egyik legnagyobb gondja, az irodanélküliség. Mert valljuk be, hogy nézne ki egy kisváros képviselői iroda nélkül? Budapestről ne is beszéljünk, mert amiképpen már mondtam, kongott az ürességtől a

város. Kongott. Reá gondolni is borzalmas arra, hogy megérkezik a mi képviselőnk valahová és ott őt nem várja senki, nincs néki irodája. Üljön le az útszéli kőre és búsulja el magát, vagy csak úgy, váratlanul állítson be egy házhoz és mondja azt, hogy megjöttem, maguk hogy vannak, van-e egészség, mit segíthetek? Állítólag Mátyás csinált ilyesmiket utoljára, hogy csak úgy, beállított, félretéve a viselkedés legelemibb szabályait. Mátyás... Na, de hát ő nem volt képviselő, csak egyszerűen király volt, mégpedig egyszerű király. Így mondják. Egy képviselő nem állíthat be csak úgy valahová, ahol még irodája sincsen, a titkárnőről nem is beszélve, sem pedig arról, hogy mi manapság a trendi. Ugye, milyen gyönyörű ez a szó: trendi! Csak gyakorolni kell. Olyankor lehet a legjobban gyakorolni, amikor épp nyiladozik egy iroda valahol a láthatáron. Különösen városban lehet gyakorolni, mert ott szépen zakatol hozzá a villamos... A falusi embernek nehezebb hozzászokni a trendihez, mert falun a gyakorlásába belekukorékolhat bármikor a kakas. Amíg egyáltalán van kakas...

Hogy mi az igazság?

Az, hogy a falusi ember számára nincs utálatosabb hely egy irodánál. Mindig irodákba invitálták őt, vallatták, kényszerítették, verték valamiért, aláírásért, beleegyezésért, földért, házért, barmokért, fáért, útéért, hídért, szomszédért, vélekedésért, szóval mindenért.

Tessék? Hogy most nem verik? Meglehet. De mielőtt egy irodába belépne, le kell vennie a sapkáját, lábat kell törölnie, ki kell várnia, hogy sorra kerüljön, satöbbi. Otthon nem érezheti magát semmiképp. Akkor kérdem én (bár tudom, nincs kitől), miféle öröm és győzelem, ha valahol megnyílik egy újabb iroda? Miféle?

Egy hektár újság

Itt van ez a stadion. Nincs benne semmi különös. Elfér benne ötvenezer ember. Rendben van, ha hetvenezer fér el benne, akkor mi van?

Ma nagy meccs volt ebben a stadionban. Na és? Máskor is szoktak nagy meccsek lenni.

Ma teltház volt a stadionban, holnap írni fogja minden újság. Hadd írja. Azt is írja majd minden újság, hogy nagy volt az ordítózás, a bíraskodás miatt. Hadd írja. Már vége a meccsnek. Sasztán. Máskor is vége szokott lenni minden meccsnek. A sokezer néző elment haza, vagy amerre akart. Máskor is el szoktak menni, ha vége a mérkőzésnek.

Igen, csak az a helyzet, hogy a hatalmas lelátón ott maradt egy ember és nézi a semmit. Nekem legalábbis úgy tűnik, a semmit nézi, mert mit nézzen egyebet, meccs nincs. Csak ül egy padon és nézi a semmit. Ez már érdekes. Ez már jobban érdekel engem, mint az, hogy ki játszott kivel, ki győzött, s hogy hány ezren ordítottak. A bíraskodás miatt. Vagy egyszerűen azért, mert szeretnek ordítani. Nem érdekel. Engem ez az egy ember érdekel, aki csöndben ül és nézi a semmit. Egyedül.

- Szóval azt hitte, hogy valami baj van velem, azért jött ide, kíváncsiságból. Szép magától. Lehetnék nagy bajban is, mondjuk a szívemmel, vagy akármimmel, mert maholnap azt sem tudom megmondani, hogy hol nem fáj, úgy összegyűltek a betegségeim... Szóval azért jött ide, kíváncsiságból, hogy nincs-e valami bajom, mondom, ez szép magától, a meccs idején például meg is halhat az ember, ki törődik vele, meccskor semmi nem számít, csak a meccs, még azt is ordítják, rúgd már agyon, ezt vagy azt a játékost, én mondom magának, nem viccelnek, ha pedig lenn tegyük fel a szívem felmondja a szolgálatot, akkor nekem kámpec, szép magától, hogy ide jött hozzám... Most pedig megmondom magának, miért szoktam meccsek után még egy-két órát itt tölteni a lelátón, lehet, nem normális dolog, mert ha

normális dolog lenne, akkor mások is ittmaradnának még egy-két órát, de hát én ezzel nem sokat törődöm, nézzen körül egy kicsit és legyen csöndben, meglátja, milyen érdekes egy ilyen óriási stadion, ha csönd van benne, nem füttyül a bírós és nem ordít senki, csak azt lehet hallani olykor, hogy fölkap a szél egy újságot a padokról, s viszi zörögve tovább, van úgy, hogy az ölembe hull egy lap, már ez is megtörtént itt velem, hogy az ölembe hullt, hozta a szél direkt nekem, hogy nézzek bele, na, látja, már az megéri, hogy itt maradjak meccs után még egy ideig, szóval az újságok miatt is érdemes, mert nézze, az egész lelátó tulajdonképpen egy óriási újság, mindenki itt hagyja a lapokat, amiket hozott magával, ön szerint mekkora lehet ez a stadion, lehet egy hektár, na, akkor egy hektár újság mind az enyém, legalábbis úgy képzelem, hogy mind az enyém az a sok újság, persze, én ezt most nem mondom komolyan magának, inkább csak úgy, filozofikusan fejezem ki magam, ugye érti, mert mit is csinálhatnék ennyi papírral, s különben is nem lehetek itt sokáig, bezárják a stadiont is, de érdekes, ezt még megemlítem magának, észrevette a gondnok, vagy hogy is hívják a stadion vezetőjét, szóval a főnök észrevette, mániám nekem az ittmaradás, észrevette, hogy szeretek még egy kicsit itt üldögélni egymagamban, ő nem is sejti, hogy filozofikusan üldögélek én itt, nem zavar ki engem, hagyja, hogy elmélázzak, teljék kedvem valamiben ezen a vasárnapon, szóval jó lelkű ember ez a gondnok, igaz, odáig még nem ereszkedett le, hogy szóljon is hozzám, mint ahogyan maga tette, de azért én respektálok őt, még akkor is, amikor csak int nekem, hogy na, vége a mulatságnak, záróra, olyankor azonnal fölkelek és elindulok valamerre, neki a vasárnapnak.

Hogy nekem mik jutnak eszembe...

Hallgatom a rádiót, s hirtelen a világ legbutább gyereke jut eszembe: Imruska. Karinthy bájos humoreszkiének Imruskája. Ő. Aki a Cinike név hallatán megkérdezi anyjától: - Én Cinike vagyok? Aki miután felmászik egy kis dombra, ugyancsak megkérdezi az anyjától: - Most fönt vagyok? Ő jut eszembe bizony, a világ legbutább gyereke, míg hallgatom a rádiót. Mert épp beszél valaki a rádióban. Nem akárki beszél, hanem csakugyan valaki, nagy betűkkel írva.

Ez a csakugyan valaki nem más, mint egy újság új tulajdonosa. Laptulajdonos. Arról beszél, hogy milyen nagy vívmánya társadalmunknak a cenzúra eltörlése. Hogy ma olyan dolgokat lehet megírni, amiről eleddig nem is álmodhatott az emberiség. Lehet szidni például a kormányt, ha valakinek éppen kedve van szidni a kormányt, le lehet rántani a leplet, akin van lepel, ha kedvünk szottyán lepellerántáshoz, szóval ilyesmiket ecsetelgetett a tulajdonos. Hanem amikor a halk szavú interjúkészítő megkérdezte tőle, mi történik akkor, ha mondjuk egy újságíró leleplez valakit a lapjában, aki épp az ő újságjában szokott nagy összegek fejében hirdetni, s így jelentős anyagi kár éri a tulajdonost, akkor is megjelenhet-e az a bizonyos leleplező írás, hirtelen más irányt vett a sajtószabadságról szóló tulajdonosi magyarázat. Íme az irány: ez speciális kérdés. Távolság áll tőle bármiféle cenzúra bevezetése. Isten ments! Csupán arról van szó, hogy vannak esetek, amikor vigyázni kell, nehogy valaki önféjüleg fecsegen, vagyis leírja, amit hallott és látott. Az ilyen speciális eseteket egy bizottság elemzi a szerkesztőségben, ez a bizottság lehet egyetlen egy jószemű ember, vagy mondjuk kettő, de semmi esetre sem beszélhetünk cenzúráról. A gyakorlat azt bizonyítja, hogy nem szabad hitelt adni még annak a fényképnek sem, amit maga az újságíró készített egy helyszínen, azt előzőleg jó, ha megnézi ez a bizottság. Mert ez a bizottság jól képzett emberekből áll, okos emberekből, akik tudják, mi a jó, az igaz, mi a rossz, a hazug. Mindenki más nagyon buta. Akárcsak Imruska. Szóval, ha egy eseményről egy szemtanú valamit el akar mondani az újságban, előbb egy bizottság megvizsgálja, jól látta-e, amit látott, jól hallotta-e, amit hallott. De nehogy ez a tanú cenzúrára gondoljon, Isten ments! Gondoljon inkább arra, hogy ő valójában buta.

Nagyon buta. Mint Imruska. És amikor belép a bizottság ajtaján, először is kérdezze meg: - Én most itt vagyok? Mindenki kérdezze meg, hogy hol van. A bizottságtól. Hogy megtudja, hol van. És azt is, hogy őt miképpen hívják. A bizottság jobban tudja. A bizottság mindent jobban tud. Akkor is, ha az a bizottság nem más, mint egyetlen egy, de jószemű ember. Vagy mondjuk, kettő...

Szignifikáns

Sokszor elnézem a sietős gyermeket, amint nagy lendülettel becsapja maga mögött a kaput. Olyankor nem számít semmi. Nem számít, romlik-e a zár, törik-e a lécz, a deszka, s az sem, ha netán lehull a házszám.

Sokszor elnézem a gyöngye öreget, amint lassan, szinte félve, szép óvatosan csukja be maga mögött ugyanazt a kaput. Remegő keze elidőz a kilincsen, kell ez a csöpp idő, hiszen ki kell számítani a következő lépést. Ki kell számítani. Akár a sakkozónak, neki is számolnia kell. Számba kell vennie tán azt is, vajon hányszor csukhatja be még maga mögött azt a kaput. Mert egyszer úgy fogja becsukni, véglegesen.

Sokszor azt hiszem, nagy hibát követ el az, aki rászól a sietős gyermekre, mondván, hogy bánják kíméletesebben, finomabban azzal a kapuval, s az is, aki türelmetlenül arra inti a gyöngye öreget, igyekezzék már, mert telik az idő.

Sokszor arra gondolok, van-e értelme egyáltalán odafigyelni, ki hogyan csukja be az ajtót, kaput, kit érdekel ma már, honnan hull le egy házszám, s az is kit érdekel, hogy valaki először vagy utoljára lép ki vagy be egy ajtón, kapun. Először vagy utoljára? Ma már nem szignifikáns...

Lópatkolás

Kemény, hangos beszédű emberek hozták szilaj lovaikat hómenés idején a kovácshoz, nyugodt léptekkel jöttek, fölemelt fővel, büszkén, mi, apró gyermekek pedig a ház sarkához húzódva, riadt lélekkel vártuk a nagy eseményt - amikor a falu kovácsa abbahagyja a nagy kalapálást a műhelyben, amikor földre hull a szikrázó pöröly, s a mester az ajtóba kiállván megszólal: - Ki következik?

És következett az a bizonyos lópatkolás. Inak feszültek lovon, emberkézen, megtelt az udvar égett paták szagával. Látván, hogy ez a férfias munka nem is olyan veszélyes, megtelt a szívünk valami furcsa nyugalommal. Már nem féltünk a nyugtalan lovaktól. Elkezdtünk tanakodni, közülünk ki merné tartani a ló lábát, hogy rásüsse a forró vasat a kovács.

És most, hogy erre a régi, hómenés napra emlékezem - amikor először sikerült legyőznöm félelmemet -, azt mondhatom: ez volt az az emlék, mely nélkül annyit érne a gyermekkorom, mint holt lovon a patkó.

Makk ász

Kártyás embernek nem kell magyarázni, mit jelent, ha „bejön” egy jó lap. Mondjuk, éppen a makk ász. Föltételezem, hogy voltak, akik meggazdagodtak egy makk ász révén, s olyanok is, akik golyót röptettek önnön fejükbe miatta. Ki tudná megmondani, mennyi bonyodalmat okozott már a világon egy szimpla makk ász? Hogy mennyi örömet és bánatot lehetne a számlájára írni?

Most bárki föltehetné a kérdést: voltaképpen mit akarok épp a makk ásszal, amikor köztudomásúlag valamennyi kártyalap egyformán fontos, ha ott van, ahol lennie kell. Nos, semmi különöset nem akarok ezzel a makk ásszal, mit is kezdenék véle, hiszen nincs kártyám, se kedvem a kártyázáshoz, szóval nekem nem hiányzik az életemből semmiféle makk ász. Hogy most mégis róla fecsegek, annak egyszerű a magyarázata: Évek hosszú során át, ha tehettem, vasárnaponként eljártam a bolhapiacra. Föltűnt nekem, hogy egy idős úr, ki rendszerint ott ült az ő háromlábú székén, eladó holmijai között egy makk ász is árult, éveken át láttam azt a kártyalapot konzervnyitó, Anna Karenina, ácsplajbász, sótartó, palatábla társaságában. Egyszer fültanúja voltam, amikor valaki megkérdezte tőle, ugyanbiza meddig hozza még ki öreg ezt a makk ász, azt hiszi, kell egy ilyen kopott lap egymagában valakinek? Nem szólt semmit az idős úr, csak szomorúan, reményvesztetten nézett a kérdezőre, az pedig fölényesen sétált tovább a sorok között, mint valami ellenőr. Kevés tétovázás után lehajoltam, fölvettem a kopott kártyalapot, mondván: - Pont a makk ász hiányzik nekem, micsoda szerencsém van magával... És megvettem a makk ász.

Kevés boldog embert láttam életemben, de ez az idős úr akkor az volt. Nem azért a kicsiny pénzért volt boldog, hanem azért, mert „bejött” neki a vevő, aki én voltam. Elmenőben arra gondoltam, ha mégis lenne egy csöppnyi szomorúság az idős úrban, annak oka csak az, hogy közben eltűnt a forgatagban a kételkedő ember, nem láthatta a nagy eseményt, amikor elkelt a makk ász.

Nehogy véletlenül

Úgy gondoltam, fölveszem a kapcsolatot a tökmagáruossal, pontosan így gondoltam, ezekkel a szavakkal fogalmaztam meg magamban a szándékot, akárcsak egy diplomata, szóval fölveszem a kapcsolatot, mert már zavart, hogy csak elmegyek mellette, soha nem veszek tőle tökmagot és még csak nem is köszönök neki, pedig érdekes ember lehet, észrevettem már többször, amikor arra jártam, hogy van neki egy mániája, pontosabban az, hogy fölnéz. Egyszerűen fogja magát és naponta többször fölnéz. Nem egy fontosnak tűnő emberre, nem is az égre néz föl, hanem a háztetőre, a fölötte lévő ereszre, csatornára néz föl, mintha attól félne, hogy fejére eshet bármely pillanatban egy cserép, vagy féltégla, vagy gyűrött kalapjára pottyanthat egy gerle, vagy veréb. Fölnéz, mégpedig kutató szemmel, mondhatnám, fontoskodva. Valamit csak tud ez az ember a fönnavaló dolgokról, ami nekem soha föl nem tűnt, nem láttam értelmét a gyakori fölnézésnek, kivéve mondjuk, ha nagy robajjal megjelent fölöttem egy helikopter, s annyi. Soha nem éreztem szükségét annak, hogy fölnézzek egy csatornára, ereszre, fontosnak tűnő emberre, ezért gondoltam, érdekes lehet ez a tökmagárus.

Ma direkt feléje mentem, telefonnal, cigarettával bíbelődtem, vagyis kivártam azt a pillanatot, amikor föl szokott nézni az én emberem. Megálltam előtte, köszöntem és fölnéztem magam is, akárcsak ő. Aztán egy darabig csak néztük egymást, úgy látszik, meglepte őt a váratlan viselkedésem, ha a fölnézést egyáltalán viselkedésnek lehet nevezni.

- Nincs ott semmi, uram, csak én már megszoktam, ellenőrzöm, nehogy véletlenül... Az a helyzet, hogy tavaly télen vettem észre, hóolvadáskor megindult egy cserép, fele fönnakadt a csatornában, s elkezdtem félni tőle, ugye, soha nem lehet tudni, nehogy véletlenül. És tudja meg, hogy az a lógó cserép egy szép napon, jobban mondva egy szeles napon le is esett, pont itt ment széjjel, ahol most állok, éjszaka lehetett, ez volt a szerencsém ezzel a cseréppel. Akkor én jól megnéztem magamnak a cserépdarabokat, s elgondoltam, ha azok a fejemre esnek, akkor mi most ketten nem beszélgetünk. Ehhez még szeretnék valamit hozzáfűzni, ha már ezt a dolgot elkezdtem mondani magának. Az élet roppant egyszerű, mert csak két dolgot kell megjegyezni: ha indulsz ki a házból, előbb nézz széjjel, van-e valami, amit ki kell vinni, mert ha kimész és nem viszed magaddal, akkor azért a valamiért vissza kell jönnöd. És fordítva: ha indulsz bemenni a házba, előbb nézz körül, van-e valami, amit be kell oda vinni. Ez az egyik dolog, amit az életről tudni kell. A másik az, amiről az előbb szó volt. Vagyis csak arra az egyre ügyelj az ember, bárhol is van, nehogy véletlenül...

Csak azt várom, megkérdezzék, hány óra

Nincs is kisebb újságos bódé a városban, mint ez, még egy szék sem fér el benne, ha a lábam miatt mégis le kell ülnöm, hát nézze, ott van az a kicsi ládaféle, hát, arra ülök le, de mondom, kizárólag a lábam miatt, mert ugye, azért üldögelni itt sem lehet nagyon, valamit mindig kérdeznek tőlem, s ha ott lent ülnék, azon a ládafélén, hiába válaszolnék, nem hallanak az emberek, szóval csakugyan nincs itt hely semmire, még a levegő sem tudna bejönni a sok újság miatt, ha nem nyitanám ki az ajtót, nehogy azt higgye, olyan könnyű az én dolgom, mert csak látszólagosan könnyű, ha megáll itt, a bódé mellett, mint most is, hát csak azt látja, hogy kérnek egy friss újságot, s én adok, de hányszor megtörténik, olyasmit kérdeznek, hogy van-e, amiről azt sem tudom, hogy micsoda, csak sejtem, hogy valami külföldi divatlap, vagy valami furcsa kiadvány lehet, persze, külföldi nyelven, ha azt mondom, nincs, akkor megkérdezik, szokott-e lenni, s mikor szokott, vagy mikor volt utoljára, na, erre mit feleljek, mikor azt sem tudom, miről van szó, hát ki tud ma eligazodni annyiféle kiadvány között, én sokfélét ismerek immár, a legtöbbet onnan ismerem föl, hogy mennyire csóré a nő a címlapon, érdekes, manapság olyat nem hallok, hogy valaki érdeklődne például a cukorrépa-tenyésztésről, vagy arról, van-e valami szaklap a kapálásról, a divat a divat, na meg a pénzügyekről, politikáról, sportról érdeklődnek, engem egyik sem érdekel különösképpen, na, mondjuk az az egy igen, hogy milyen számok jöttek ki a lottón, s azzal kész, azért én válaszolok mindenkinek, ha tudok, abból nem lehet megélni, hogy egész nap hallgat az ember, de az a helyzet, hogy nagyon egylére megy az egész, van-e ez, van-e az, s azzal mennek tovább, ugye, mindenkinek van valami dolga, ezt elismerem, én sem vagyok mindig beszédes kedvemben, na, de sokszor van úgy, hogy csak azt várom, megkérdezzék, hány óra, na, olyankor meglódul bennem valami és nem csak annyit teszek, hogy felhúzom az ingem ujját, rápillantok az órára és mondom az időt, hanem még hozzáteszem a pontos időhöz azt, hogy most mondta be a kicsi rádióm, az én kicsi rádióm pontosan szokta bemondani a pontos időt, s az időjárást is örökké jól mondja, az igazságnak megfelelően, mert olyan kicsi az én rádióm, hogy abban el sem férne semmi hazugság, mint amiképpen a nagy rádiókban elfér akár mennyi hazugság, van hely azokban bőven a lódításokra is, ez a legnagyobb előnye a kicsi rádióknak, főleg az olyanoknak, mint az enyém, amelyiken csak egyetlenegy állomást lehet fogni, ennek is óriási nagy az előnye a perfekt rádiókkal szemben, emlékszem, volt egy nagy rádiónk, állandóan csavar-gattuk a gombját, kerestünk sokféle hírt rajta, de egyet sem tudtunk tökéletesen meghallgatni, mert legtöbbször a híreknek csak a farkát kaptuk el, aztán csak találgattuk, mit is mondhattak be tulajdonképpen, soha nem volt megbízható a hírünk, mert a félig hallott hírt úgy adtuk

tovább, hogy csak a fele volt igaz, ha annyi is igaz volt belőle, ezért szoktam mindig kitérni az én kicsi rádiómra, nézze, ott van hátul az a hófehér kicsi csoda, reá is szoktam mindig mutatni, mikor arra válaszolok, hogy hány óra és eldicsekszem az ő kicsinységével, azzal, hogy nem fér el benne semmi hazugság, még az igaz dolgok is alig férnek el benne, pedig köztudott dolog, hogy a világon nagyon kevés az igazság, de azok is alig férnek el benne, az igaz dolgok, ugyanis olyan kicsi az én rádióm, ráadásul még az alkatrészeknek is hely kell, nem csak a híreknek, szóval ezt a hülyeséget szoktam én elsütni mindig, ha megkérdezik tőlem, hány óra, s meg is hallgatják a válaszomat, na, látja, amikor én ezt valakinek elmondhatom, egész nap boldog vagyok, nem is tudom pontosan, miért vagyok boldog, lehet azért, mert olykor azt látom, amint hallgatnak engem, miket beszélek a kicsi rádiómról, rendszerint el is mosolyodnak, úgy mennek tovább a ropegós, friss újságjaikkal...

Tudósítás a ló túlsó oldaláról

Szóval azt elfelejtettem a múltkor mondani magának, hogy amikor kigördült velem a nikkeles tolószék a kórház udvarára, a nővér, míg segített taxiba ülni, azt mondta búcsúzóul: ugye, mondtam, hogy nem hal bele, igazság szerint kétszer is belé kellett volna hálnia, de énnekem volt egy megérzésem, mely szerint nem hal belé, csak most már fogadjon szót a doktor úrnak, menjen szépen sugarazásra, s vigyázzon nagyon magára, főleg arra, hogy ne essen át a ló túlsó oldalára, vagyis kímélje magát, s egy percre se felejtse el, a csoda hozta vissza magát, a csoda, az hozta vissza...

Ilyesmiket mondott a nővér, de én már a taxiban éreztem, hogy semmit nem tudok betartani, hiába hozott vissza a csoda, máris kívánom a cigarettát, na jó, azért nem gyújtottam még rá, de olyasmiken jár az eszem, amik a doktor úr szerint szigorúan tiltva vannak, most ne kérdezze meg tőlem, mik azok a dolgok, amelyek szigorúan tiltva vannak, hosszú lenne azokat felsorolni, röviden az a helyzet, hogy nem szabad úgy élnem, ahogyan eddig éltem, mert ha úgy próbálok élni, máris át vagyok esve a ló túlsó oldalára, úgy nézzen rám, hogy én már kikalkuláltam, miképpen földjem újra a tetőt, éjjeleket nem alszom, csak töröm a fejem, milyen munkához fogjak, ha eljön a reggel, van egy kockás füzetem, abba beírom az elvégeznivalókat, mint ahogy régen is bele szoktam írni, szóval régen is, amikor még nem kellett vigyázzak, nehogy átessek a ló túlsó oldalára, mert az a helyzet, én mindig itt éltem, azon az oldalon, ahol az embernek más volt a gondja, nem az, hogy kímélje magát, hát most mondja meg, lehet úgy élni, hogy kíméljük magunkat és csak azt csináljuk, ami az előírás, mármint orvosilag, szerintem az ember úgy van megalkotva már kezdettől fogva, hogy nem tud nyugodtan ülni, ugye érti, mit akarok kihozni ebből...

Például, ha engem örökös semmittevésre ítélnének, bele is hálnék hamar a semmittevésbe, idegi alapon, ahogy mondani szokták, idegi alapon, ezt tudom most mondani magának, ezt mondom én, akit csak a csoda hozott vissza, a csoda, s máris átestem a ló túlsó oldalára, mert csak itt tudok élni, ezen az oldalon, ahogy mondani szokás, idegi alapon, ezt a múltkor elfelejtettem mondani magának...

Súrolom a hülyeség határát

Lehet magával egy kicsit beszélgetni? Elnézem naponta, csak sétál le és fel, főleg a napos oldalon, mint Benő, az író, mondja, csak nem valami orvosi előírás ez a séta, mert magamból indulok ki, nekem határozottan előírták a mindennapos sétát, csak egyedül roppant unalmas,

van olyan napom, amikor csak annyit beszélek, hogy párdon, olyankor félreállok valakinek az útjából, szép ez a mai nap, s pláne szép lenne, ha valakivel kiadósan beszélgethetnék, nem ragaszkodom ahhoz, hogy az a valaki teljesen normális legyen, a normális emberek roppant unalmasak, már nehogy félreértsen engem, nem magára céloztam, előfordul velem, hogy súrolom a hülyeség határát, de azért meg tudok állni, reájövök magamtól, ha hülyeséget beszélek, ha az ember magától jön rá, akkor még nagy baj nincsen, nézze, ott, azok turisták, azért fényképeznek, ezen a téren állandóan villognak a gépek, ha süt a nap, akkor is, én pedig ilyenkor elnézem őket és arra gondolok, ki az az ember, aki megértene, mire jöttem én rá a minap, tisztára fölfedezés, amire rájöttem, megpróbálom ezt magának elmondani röviden, szóval szerintem a világon már több a kép, mint a valóság, képzelje el, azt a palotát lefényképezik évente mondjuk százezerszer, ez csak egy szám, a példa kedvéért mondtam ennyit, szóval van egy palota és arról van százezer fénykép, hallott maga arról, hogy megapixel, mert ha igen, akkor könnyebb a dolgom, az a szó, hogy pont, maholnap teljesen kimegy a divatból, ma már egy valamirevaló ember tudja, hogy a pont az pixel, a megapixel pedig nagyon sok pixel, vagyis nagyon sok pontocska, azt hiszem, eléggé világos vagyok, szóval van egy palota és van arról annyi fénykép, hogy nem férnének el ezen a téren, ha azokat ide leterítenék, most már érthetőbb ugye, hogy ebben az esetben is több a kép, mint amennyi a valóság, de így van ez mondjuk egy hóvirággal is, azt le lehet fényképezni rengetegszer, elhervad az a hóvirág, a rengeteg róla készült kép nem hervad el, hány példát hozzak fel magának, hogy megértse, nézze, itt van a mobiltelefonom, az is egy jó példa, van nekem belőle három, abban a három telefonban van összesen vagy kétezer hely, ahová be tudnám írni az ismerőseimet, a barátaimat, de énnekem nem hogy kétezer, de kettő darab barátom sincs, így, ahogy mondom, kettő, pedig az nem sok, különösen most nincs barátom, mióta kiderült, hogy nagy az én betegségem, tudja, a beteg embert kerülni szokták, ezért járok én is itt naponta le és fel, különösen a napos oldalon, mint Benő, az író, ez nekem előírás, orvosilag, szóval higgye el nekem, sokkal kevesebb dolog van a valóságban, mint ahogy az ember hinné, a telefonos példám jobban szeretem, mint a pixelest, tudja, az egyszerűbb dolgok sokkal érthetőbbek és világosabbak, csak előfordul, hogy bonyolultabban mondjuk el, ugye, kezdetem volna azzal, hogy a telefon tulajdonképpen egy eszköz, egy szerszám arra, hogy beszélgethessünk, de ez így oly semmitmondó, mint ha azt mondanám, hogy szeg és kalapács. Ez az! Megvan a legújabb felfedezésem, amit most elárulok magának, hogy teljesen érthető legyek: arrafelé megy velünk ez a világ, hogy maholnap több lesz a kalapács, mint a szeg. Köszönöm, hogy meghallgatott ma engem, párdon...

Királyság

Milyen nyugodtan, boldogan éltem eddig, mint egyszerű ember, mondhatnám úgy is, járókelő, akinek különösképpen nem kell viselkednie, csak megy valahová, vagy jön valahonnan és kész, senkinek semmi köze hozzá. Most pedig - vénségemre - ki vagyok téve annak, hogy bármi történhet velem, reám szakadhat egy nagyon nagy díj, vagy mondjuk, kikiáltanak királynak! Manapság bármi megtörténhet. Most nincs időm példákat hozni fel a történelemből, mert készülnöm kell: a mi családunkban viszonylag kevés király volt, őszintén szólva senki, így aztán nem tudom, hogyan kell viselkednie egy királynak, s egyáltalán milyen a jó király. Ettől a királyságtól félek legjobban, mert a Nobel-díjjal valahogyan elboldogulnék, ugyanis nem jár vele nagy felelősség. Csak felelgetnék, ha kérdeznének az újságírók. Bármit kérdeznének, én azt válaszolnám - persze, kellő nyomatékkal és fontoskodva -, hogy szerény munkásságom a világbéke ügyét hivatott előmozdítani, céloom kizárólag az emberiség

haladása, a népek közötti egyetértés megteremtése. Azt hangsúlyoznám, hogy szerény képességeim szerint, így ugyanis szebben hangzik a semmitmondás.

Királynak lenni nehezebb. Főleg jó királynak.

Most ha valaki rosszmájúlag azt mondaná, ne rettegjek, belőlem soha nem lehet király, nem is úgy nézek ki, különben is a nemzetközi helyzet s a körülmények is arra utalnak, hogy messzire elkerül engem a királyi titulus, akkor én azt válaszolnám neki: pontosan erről van szó. A nemzetközi helyzetről s a körülményekről. Azok pedig köztudomásúlag épp úgy változnak, akár az időjárás. Ezért ami engem illet, titokban tanulgom a királyi mesterséget...

Messzire kimagaslik az ökrös szekér

- Hát gyarapodik Sík úr, gyarapodik, amikor utoljára jártam itt, még nem volt meg ez a szekéreny, mondja, ez könyvnek való?

- Könyvnek.

- Szóval könyvnek. Sejtettem, hogy könyvnek. Na és mondja csak, az a Louis-quinze még nem ment el? Az a készlet a háta mögött...

- Nem, mert nem valódi.

- Szóval nem valódi. És az a kölni, az milyen, Sík úr?

- Keleti.

- Azt hittem, német, szóval az sem valódi. Na és ez a tál valódi?

- Igen, ez valódi.

- Mennyivel könnyebbek ezek, mint a mostaniak, az újak, ugye, ön is így látja, Sík úr, nemde? És az a furcsa szerkezet mire való, itt jobbra, ez a gömbölyű fedelű?

- Nagyítógép.

- Szóval nagyítógép. Valószínű, most azért nem világít, mert nincs bekapcsolva. És miért is lenne bekapcsolva? Látja, miket kérdek? És mondja csak, az ott, az a kicsi sárga, az micsoda? Ott, ahol a jobb keze van, az, az...

- Az csak egy kiömlött lakk maradványa.

- Persze, persze, nem jól láttam, na és az a gyöngy?

- Az borostyán.

- Borostyán! És mondja, honnan ismerheti fel az ember, hogy borostyán, mondjuk, a laikus ember? A fényéről, vagy a rajzolatáról? Vagy azt csak a szakember tudja eldönteni, hogy borostyán-e, vagy hamisítvány...

- A szakember.

- Ebből kettő is lenne, olyan hosszú, ugye, Sík úr...

- Lenne.

- Én azt hiszem, azért nem mondható túlságosan drágának, mert kettő is lenne belőle, jaj, olyan szabályosak a golyócskák, olyan szépen csökkenőek... És tudja azt, hogy a sárga gyöngy sokkal szebb, mint a piros?

- Ízlés dolga.
- Igen, persze, ízlés dolga, de azért tudja meg, a sárga sokkal szebb. Az meg ott, micsoda? Repülő? Persze, hogy repülő, na de el ne felejtsem, van nekem egy mozsaram, régi nagyon, gyönyörű munka van rajta, csak nincs neki ütője, az baj?
- Az nagyon nagy baj, ha nincs ütője...
- Gondoltam. Hát az ott, az a masina?
- Remington villanyborotva.
- Ugye, a Philips sokkal jobb, mint a Remington, vagy mégis, ön mit gondol a borotvák felől, Sík úr?
- Attól függ.
- Azok a kék tálak milyenek, Sík úr?
- Egyszerű, fajanszból valók...
- És szoktak a fajanszból való tálaknak ilyen kék alapot adni?
- Szoktak.
- És mennyit ér darabja?
- Hatvanat, hetvenet...
- Szóval hatvanat, hetvenet... És van itt egy korondi tál is, az mennyi?
- Harminc, negyven. Amelyik régi.
- És ha nem régi, akkor mennyi? Akkor ugye kevesebb...
- Kevesebb.
- Tudja azt Sík úr, hogy messzire kimagaslik az az ökrös szekér? És órák is vannak, faliórák, szépen gyarapodik, Sík úr... Ugye, egyetért velem, ha azt mondom, hogy a francia púder a legjobb még mindig, a kölni is jobb, ha francia, pedig az én időmben nem így tanították... A franciákat nem lehet utolérni... És erről a tükörről mit tud mondani, ha meg nem sértem, Sík úr...
- Metszett üveg, nyolc milliméter és belga.
- Belga? Istenem, belga...

Egy jó búsulás mindent megér

Sokszor elnézem magát, csak úgy, szórakozásból, szeretem tanulmányozni az embereket, megfigyelem a járásukat, ahogy leülnek egy padra, ahogy szórják a magvakat a galamboknak, vagy amint épp sört isznak, vagy megállnak, s nézik a toronyórát, mely száz éve ugyanazt az időt mutatja, vagyis nem jár, meg szoktam olykor figyelni, hogyan köszönnek ismerőseiknek, megállnak-e velük beszélgetni, vagy mennek tovább közömbösen, van, aki mindig siet, minden áldott nap sietni látom, úgy igyekszik valahová, mintha épp a vonatját késné le, van, aki mindig csak ballag, nem siet soha, nem is néz semerre, csak megy valamilyen irányba, s csak arra figyel, nehogy belebotoljék valamibe, aztán ugye azokat se felejtsem ki, akik úgy mennek az úton, oly vidáman, mintha zsebükben lenne a lottónyeremény, ezek valósággal röpködnek a gyalogosok tömegében, csak ellibbennek mellettünk, úgy járnak közöttünk, mint

akik hiszik, hogy kizárólag a boldogságra születtek, tudja, ezek a vidámságtól kipattanó, kacarászó emberek engem nem nagyon érdekelnek, tulajdonképpen nem irigylem őket, csak épp arról van szó, hogy nem nagyon hiszek ezeknek a valaminek állandóan örülő embereknek, volt egy nagynéném, Bertának hívták, na, erről a Bertáról mesélték, hogy gyermekkorában úgy tudott örülni minden apróságnak, hogy például egyszer egy naposcsibének, vagy piciny rucának úgy örült, hogy örömeiben véletlenül leharapta a fejét, ez fönmaradt róla, akkor is emlegették, amikor már bottal járó vénasszony volt, akkor is, szóval ezt csak épp megemlítettem, nem jellemző eset, ugye, nem minden vidám emberről mondhatjuk azt, hogy leharapná a naposcsibe fejét örömeiben, ilyesmit nem mondhatunk, de azt mondhatom magának, hogy például én repülőgépen nem ültem, de elképzelttem sokszor, az nyugtatna-e meg engem a repülőgépen, ha látnám, roppant jó kedvében van a pilóta, madarat lehetne fogatni véle, ahogy mondani szokás, vagy pediglen az, ha szótlan lenne, komoly, nyugodt az a pilóta, ugye, érti, mire gondolok, hát arra, hogy több bizalmam lenne a hallgatag pilótában, szóval úgy általában véve a nagyon vidám emberekben nem nagyon bízom, nem kedvelem a nagyon örvendő embereket, nem tudom, maga mit szól hozzá, de én azt mondom, sokszor egy jó búsulás mindent megér, persze, nem olyan nagy búsulásról beszélek most magának, mikor az embernek azon jár az esze, eldobja-e magától az életét, vagy várjon még ezzel egy kicsit, nem ilyen óriási búsulást kedvelek én, hanem mondjuk úgy, azokat a szimpla búsulásokat szeretem, amikor szép nyugodtan, feltűnés nélkül fogadunk egy meglepetést, aminek örülnünk illene, s arra is gondolunk, vajon, ennek a meglepetésnek mi a hátulütője, ezt nevezem én jóféle búsulásnak, nem azt, amikor elbőgi magát az ember, ha kell, ha nem, igaz, volt úgy, megjegyzést tettek rám, amikor egyszer nagyon jó hírt hozott valaki nékem, s én nem tudtam annak a jó hírnek úgy örülni, hogy mások is lássák, azt mondták nekem, tessék már egy percig boldog lenni, mert ha nem, akkor meg sem érdemli ezt a jó hírt, sokszor elnézem magát, de nem láttam soha boldognak lenni, legalábbis nem mutatta, járni is csak úgy jár az úton, mint akit nem nagyon érdekel semmi, lehetséges az, hogy rokonlelkek vagyunk, azok lennének csak-ugyan, mondja, magának is az a véleménye, hogy sokszor egy jó búsulás mindent megér?

Maga mindent kell, hogy tudjon, Zsóka

Belépek egy hivatalba, a főnök diktál éppen, nem illik zavarni, gondoltam, valami fontos dologgal töltöm ki a várakozási időt, vagyis végleges formába öntöm, miképpen köszönjek. Peckesen járnak fejemben a gondolatok, azt találgatom, miféle emberek közé jöttem. Előbb a titkárnőt veszem szemügyre, valami reflex munkál bennem ilyenkor, de hamar végzek a titkárnővel, megállapítván, hogy ezt a hölgyet könnyebb teherbe ejteni, mint gondolkodóba, mert szemmel láthatóan úgy gépeli a főnök szavait, mintha azok magából a Szentírásból valók lennének. Aztán elgondolom, tévedhetek, volt már eset arra is, hogy nem volt igazam, ítéletem bizonyos kívánnivalót hagyott maga után. Volt már eset erre is, mondom, de nem vagyok hozzászokva, hogy másnak legyen igaza, legtöbbször zászlóvivője vagyok a magam véleményének, vélt igazamnak. Zászlóvivője vagyok, ugye, milyen bájosan hangzik... Hát még, ha e zászlóvivéshez hozzáteszem azt is, hogy pusztá megjelenéssel elbűvölök valakit. Ha nem mást, hát akkor saját magam. Na, most már ki kell találnom, miféle ember lehet maga a főnök. Jó nagy darab ember, ezt diktálja éppen:

- Új bekezdés, idézőjel kinyitva. „*Ránca kell szedni a népet. Különösen ezt, az erdélyi fajtát, mert hajlamos rögtön pofázni, bármiféle igazságtalanság éri.*” Idézőjel bezárva, Zsóka. És most írja oda, kitől idéztük ezt a mondatot. Ugye, tudja. Maga mindent kell, hogy tudjon, Zsóka. Miért néz így rám? Csak nem azt akarja mondani, hogy nem tudja...

- Nem, nem tudom főnök úr, nem is hallottam, tessék megkérdezni az urat, aki itt várakozik, hátha ő tudja.

Kihúszom magam és már kezdeném is, hogy halványlila gőzöm sincs, de nem mondom, ehelyett kellő tisztelettel közlöm, hogy roppant szórakozott szoktam lenni, mint például most is, furcsa mondatokat gyártok azonnal, ha van rá két percnyi időm, az imént például azt találtam ki, hogy vajon van-e Zebegényben zabigény, de a lediktált mondatról azért tudok valamit. Tudja, főnök úr, az úgy volt, hogy amikor a székelyeket elvitték a francia háborúba, tavasszal, s nyár elején minden nap lövészárkot ástak, az volt a feladatuk, ha esett az eső, ha sütött a perzselő nap, harcban nem vitték őket, de minden nap kilátásba helyezték az ütközetet, amely rájuk is vonatkozott. Eljött június, el július is, érett az aranylő búza, s a székelyek küldöttséget menesztettek a főhadiszállásra, mely küldöttségnek meghagyták, hogy adja elő a székelyek panaszát. Ez úgy hangzott, hogy nyár van, aratásnak ideje, szíveskedjenek kijelölni az ellenségnek rájuk eső részét, hogy azzal végezzenek, s mehessenek haza, Erdélybe, mert ott ilyenkor halaszthatatlan dologidő van. És még azt is mondták... Ekkor megszakított a főnök és így szólt Zsókához, Zsóka, írja tovább, mindegy, hogy ki mondta azt a lediktált mondatot, a háborúban sokan vannak, mindenki mond valamit, maga csak írja azt, hogy elhangzott a francia háborúban.

A háborúban általában csakugyan sokan vannak, mindenki mond valamit, akárcsak én az imént, de hogy lódítottam, azt még Zsóka se sejti. Zsóka, akit könnyebb...

Mintha konyhában élnék napestig

Főzni nem tudok, csak teát s tojást, de azt roppant szakszerűen, vagyis otthagynom a plattenen lobogásig. Azért szeretek konyhában lenni, félfenékkel ülve is jobban érzem ott magam, mint egy süppedő fotelben, valamely szalonban, ahol minden pillanatban viselkedni kell. Mert viselkedni, azt nem szeretek. Valószínűleg azért, mert nem is tudok viselkedni, legfőntebb sértegetni azt, aki a közelemben kerül. Talán mondanom sem kell, hogy e sorokat is sértegetésnek szántam, sokkal nyugodtabb a napom, ha valakit jó korán megsérthetek, ez a nyugodtság eltölti a lelkemet és kitart rendszerint egészen estig.

Említettem, hogy szeretek konyhában lenni, de csak azzal a feltétellel, hogy közben ne mosogasson senki és ne beszéljen a főzés titkairól, hanem hallgasson inkább engem, aki ha csak teheti, mindig kitalál valami meghallgatnivalót, még akkor is, ha a közelben nincs semmi különös, csak mondjuk az ablakban egy árva muskátli... Szóval szeretek konyhában üldögélni, a jó ételek szagát is szeretem, beleértve a báránypörköltet, vagy a sístergő borjúmáját is. Csak éppen arról ne beszéljen a konyhában senki, hogy miképpen nyúzták meg azt a bárányt, mely épp pörköldik a plattenen, sem pedig a borjúról ne szóljon egy szót se, hogy az milyen kedves volt az ő göndör szőrével és sötétbarna foltjaival. Szóval ha ilyesmiről beszélnek, én azonnal kirohanok a konyhából, otthagynom csapot-papot, muskátlit, feleséget, mindent és elbujdosom egészen a szomszéd utcáig, ahol hátratett kézzel, szomorún ballagok, hogy teljen az idő, lelohadjon a mérges hangulatom, mondom, ott járkálok, mint egy bölcs, s ha csak lehet, nem is köszönök senkinek, mintha nem is látnék senkit. És olyankor csakugyan nem is látok mást, mint azt a konyhában emlegetett ártatlan bárányt, s a göndörszörű borjút, melynek zsenge mája ott sístereg a plattenen.

Említettem, hogy e sorokat is sértegetésnek szántam, hát íme, mi a helyzet. Az a helyzet, hogy ha bekapcsolom reggel a tévét, mert ugye, bekapcsolom, akkor legtöbbször színészek, rendezők beszélgetnek a szakma titkairól, gondolván, hogy ez kell a népnek. Vagyis nem az, hogy a

nép - nevezzük nézőnek - jó előadást lásson a tévében, hanem az, hogy tudja, vesse az eszébe az a szerencsétlen nép, miképpen készült egy előadás, egy jelenet, amikor nagy slamasztikába került egy színész, mivelhogy a színpadon épp akkor jött reá a hasmenés, épp néhány perccel a fellépése előtt büntette meg a forgalmista rendőr gyorshajtásért, mindegy, miért, de megbüntette, és az ő idegei éppen nem arra voltak beállítódva, hogy mindezek után ne ordítson, hanem egy könnyed „blúzt” énekeljen kedvese fülébe, szóval a népnek ezt föltétlen tudnia kell. Annak a szerencsétlen népnek tudnia kell, mert nagy bravúr ilyenkor „blúzt” énekelni és nem ordítani, vagy káromkodni. Nos, íme, így kerülök egy olyan konyhába, ahol az ártatlan bárányról és a szép bociról van szó, nem az ablakban virító muskátliról. Szóval a színház-művészet konyhájában érzem magam majdnem minden reggel, s nem túlzok, ha azt mondom, napközben és este is, ha bekapcsolom a televíziót. Mintha konyhában élnék napestig. Ahonnan azonnal el kell bujdosnia az embernek, ha nem akar káromkodni. Én olyankor megnyomom a kikapcsoló gombot, a tévém pedig egyetértően sistereg még egy kicsit, akár a borjú zsenge mája a plattenen.

Óriási tudással rendelkezem

Legalábbis ezt mondta rólam az egyik szomszédasszony, aztán leült és folytatta:

- Maga az égvilágon mindenhez ért, ezt az egész utca tudja. Én a maga helyében csodámra járnék, hogy úgy mondjam, ugye, nem a leghelyesebb ez a mondat, nem baj, azért érthető, szóval a maga helyében én fölnéznék magamra. Óriási tudással rendelkezik. Mondja, ért maga a váláshoz? Szóval nem ért. Csak annyit, mint bárki, vagyis, hogy nem jó dolog. Ennyit én is tudok, de énnekem föltétlen válnom kell, mert az uram, hogy úgy fejezzem ki magam, meghibbant. Elment az esze. Amnéziás, vagy, hogy is mondják a doktorok, alchejmerben szenved, elfelejt mindent, ami történt velünk ötven év alatt, hát meddig bírjam idegekkel, hogy újra elmeséljem neki, mi történt velünk ennyi év alatt, ki bírja ezt idegekkel? Most példának okáért egy szekrény miatt vesztünk össze, de véglegesen. Ezt már nem lehet visszacsinálni, mert ő is megkutyálta magát, s én is meg, de véglegesen, amint említettem. Hogy egy szekrény nem éri meg? Persze, hogy nem éri meg, nem erről van szó, hanem arról, hogy mondom neki, te, kár volt azon a szombaton eladni azt a szekrényt, énnekem soha semmi nem szokott sikerülni szombaton. Erre ő, ahelyett, hogy hallgatott volna, azt mondja nekem, hogy az nem szombat volt, hanem csütörtök. Mármint amikor azt a szekrényt eladtuk. Úgy emlékszem erre az eladásra, mintha ma lett volna. Ezerkilencszázhatvanban adtuk el egy szombati napon, mégpediglen a hetivásáron. Ott adtuk el. Erre ő azt mondja, hogy csütörtöki napon adtuk el. Éspediglen a hetivásáron. Jól van, maga azt mondja, nem ért a váláshoz, igen, de maga óriási tudással rendelkezik, legyen szíves holnapra nézze ki valamilyen kalendáriumból, hogy ezerkilencszázhatvanban szombaton volt-e a hetivásár, amire én meg mernék esküdni, vagy pediglen csütörtöki napon, amire az én alchejmeres uram merne megesküdni. Nézze ki nekem, de holnapra, mert sürgős a válás, magának ez semmi, óriási tudással rendelkezik. Ha nekem lesz igazam, akkor azonnal beadom a válást, ha pediglen neki, akkor azt majd meglátjuk.

- Maga óriási tudással rendelkezik - kezdte másnap az asszony -, na, melyikünknek van igaza, nekem-e vagy az uramnak?

- Csütörtök volt akkor, az urának van igaza - mondtam egyszerűen és természetesen, mintha megnéztem volna s mint aki óriási tudással rendelkezik.

- Szóval csütörtök volt. Most akkor én szépen elmegyek haza, de ezt a dolgot neki meg nem mondom. Hát neki legyen igaza? Úgy látszik, manapság ebben az alchejmeres betegségben sem lehet teljesen biztos az ember...

Tilda elveszítette Japánt

Barátok voltunk régen, diákbálokba jártunk együtt, sörözgettünk, tudtunk egymásról mindent, kinek van macskája, kutyája, össze nem vesszünk soha, ma épp, hogy csak köszönünk, ha találkozunk, megkérdezni se merjük, mint szokás volt, na, hogy vagy, barátom, félünk, el is mondja, hogy hogy van, hát kinek van arra ideje s idegrendszer, meghallgatni a másikat, hogy hogy van, rengeteg fontos dolgot kell intézni, a minap is kiment a fejemből egy szimpla köszönéstől, mit kell még venni, a noteszem sehol, a szemüveg otthon, kezdek újra a napot egy szimpla köszönés miatt, ne röhögjete rajtam, majd ti is megvénültök s úgy jártok, mint Tilda, ki elveszítette Japánt, amíg a helyén ült a padban, nyújtotta kezét a mi Tildánk, hogy ő meg tudja mutatni a térképen, egyedül ő jelentkezett, hogy meg tudja mutatni, de amíg elvette a pálcát, hogy azzal megmutassa, odalett Japán, eltűnt szépen, mintha ott sem lett volna, ő pedig csak állt szipogva a tábla előtt, micsoda szégyen, csak úgy elveszíteni Japánt, pedig az előbb még megvolt, szóval ma épp, hogy csak köszönünk, ha találkozunk, megkérdezni se merjük, mint szokás volt, na, hogy vagy barátom, félünk, el is mondja, hogy hogy van, hát kinek van arra ideje, rengeteg fontos dolgot kell intézni, a minap is kiment a fejemből egy szimpla köszönéstől, kezdek újra a napot, úgy járok, mint Tilda, ki elveszítette Japánt.

Visszafelé én vezetek

Kezdő autóvezető feleségek szokták ezt mondani, amikor szemmel láthatóan gondtalanul lehet közlekedni, az úton kevés az autó, amikor úgy néz ki, hogy semmi akadálya annak, hogy a sofőrséget gyakorolhassa az asszony. Mondom én.

De azt is mondom azonnal, hogy ez a mondat tudomásom szerint még nem hangzott el országok, népek sorsát meghatározó államfők szájából. Hogy ők visszafelé vezetnének.

Az szerintük ki van zárva. Az államférfiak általában, ha nem is kizárólagosan, meg vannak győződve arról, hogy ők mindig előre viszik országaik dolgait, népük sorsát. Ha pedig erről nincsenek meggyőződve, mert a helyzet nem ezt mutatja, hanem az ellenkezőjét, ők akkor is azt mondják, hogy jófelé vezetnek, nem pedig visszafelé. Ez szerintem az ő egyik fő tulajdonságuk.

Kézenfekvőnek tűnik az a következtetésem, hogy a kezdő autóvezető feleségektől, pontosabban a nőktől tanulták a hatalmasságok a visszafelé való vezetést. Hogy tölem nem tanulták, arra mérget lehet venni, mert én még a közelükben sem voltam soha, beszélő viszonyban sem voltam hatalmasságokkal, hacsak a feleségemet nem tekintem hatalmasságnak. Na, azért egy pillanatra itt meg is állhatunk, mert úgy érzem, kissé elhajítottam a súlykot a feleségemmel kapcsolatosan. Sőt, ha nem érzem úgy, akkor is kénytelen vagyok itt egy pillanatra megállni, mert könnyen előfordulhat, hogy azt mondja az asszony e sorokat olvasván, hogy őt mi jögon keverem bele a fogalmazványaimba? Mi jögon? Nincs egyéb dolgom a világon? Nincs egyéb betegségem például, amikről írogathatnék napestig, hisz állandóan csak jajgatok, panaszkodom. Még ki sem kelek az ágyból, máris azt hallja, hogy jaj, hogy fáj itt, jaj, hogy fáj amott, döntsem el már egyszer, hol fáj, ne keverjem össze betegségeimet, mert nincs orvos a földön,

aki el tudna igazodni az én betegségeimen. Még a teáim fajtáját illetően sem tud senki igazodni, nemhogy a betegségeimen.

El kell ismernem, ezekben a dolgokban neki igaza lenne. Lenne, mondom, ha elolvasná irományaimat. Remélem, nem olvassa el. A sulykot ugye, itt is elhajítottam, mert mi az, hogy remélem? Ilyesmiket remélek, nem azt kell remélni, ameddig él az ember, hogy boldogabban, békességesebben éljen, mint eddig? Azt remélem, hogy nem olvassa el, ha véletlenül épp úgy adódik, hogy el akarja olvasni? Most megint a sulyokra gondolok, amit állandóan el szoktam hajítani, ha megszólalok. Miféle beszéd az, hogy ha úgy adódik? Érdekes, mindig olyankor szólalok meg, amikor vezetek. Vagy úgy tűnik nekem, hogy én vezetek. Mert ugye, visszafelé nem én vezetek. Ki sem merem ejteni a számon, ki vezet visszafelé. Még véletlenül sem merem kiejteni. A hatalmasságok az ilyesmit nem szeretik.

Egyhangúlag, hogy biztos legyen

Gondoltam, fogom magam, egy füzetet és plajbászt, s így, hármasban elindulunk aláírást gyűjteni. Végigjáróm a városokat, falvakat, házakat, bemutatkozom mindenkinek, s ahol meghallgatnak, elmondom, micsoda nemes cél vezérel engem. És átnyújtom a füzetet, a plajbászt, hogy aláírják nevüket az emberek. Mondanom sem kell, ezt az ötletet elvettem, mondhatnám úgy is, csírájában fojtottam el, mert arra gondoltam, ha akarnak, mindenképpen találnak hamis aláírásokat, akik erre illetékesek. Leültem hát szépen, vettem a füzetet és a plajbászt, s elkezdtem gyűjteni az aláírást egyedül. Nem volt nehéz dolgom, mert a saját aláírásomat gyűjtöttem, vagyis írtam egyiket a másik alá, úgy, hogy néhány nap alatt sikerült annyit írnom, amennyi már talán fölösleges is volt. E szép munka után úgy döntöttem, meghívom magam egy kiadós beszélgetésre. Mondjuk egy csendes kocsmába, kávézóba, akárhová, ahol nyugodtan elbeszélgethetek magammal jövőbeli terveimről. Mert azokból nékem nagyon sok van. Már az első féldeci után reá kellett jönnöm, hogy némelyik fölvetődött témában nem értek egyet magammal. Mi több, véleményem homlokegyenest ellenkezik más véleményeimmel. Mert azokból is nékem nagyon sok van. Aztán arra gondoltam, az a sok beszéd sem jó, legalábbis a sok beszédből szoktak a nagyobb bajok előjönni, legjobb, ha nem teketóriázom, megalakítok egy saját szövetséget, magánegyesületet, saját frakciót, vagy valami ilyesmit, aminek egyszerű és könnyen kiejthető neve van. Amit skandalni is tudnak majd a népi tömegek, elől a zászlóval. Olyan nevet, amelyet büszkén szájára vehet minden becsületes ember, még akkor is, ha nem tudja megfejteti, mi annak a névnek a jelentése. Azt mondanom sem kell, hogy mindezt azért találtam ki, hogy annak a szövetségnek, magánegyesületnek, frakciónak én legyek a vezetője. Hát azért kínlódtam napokon át annyi aláírással, hogy más legyen a vezetője? Szóval az biztos, hogy én leszek, így döntöttem magamban egy titkos szavazáson, ahol csak én voltam jelen. És azt is eldöntöttem, hogy erre a főlemelő tisztségre önmagamat én fogom jelölni, s nyomban meg is választom magam. Mégpedig egyhangúlag, hogy biztos legyen. Terveim szerint már csak azt kellett kitalálnom, milyen legyen a beiktató ünnepség. Pompás vagy egyszerű. És azt, hogy kiket hívjak meg a nagy eseményre. Végül abban egyeztem meg magammal, hogy egymagamban ünneplek, ebből nem lesz pletyka, félremagyarázás, satöbbi. Sőt, a zongorán való közreműködést sem bízom másra, saját magam fogok közreműködni. Csak az az egy probléma maradt megoldatlanul, hogy nem tudok zongorán játszani.

A tú foka

Bizony, amint az évek szaporodnak, mintha fogyna, egyre fogyna, zsugorodna a tú foka. Be kell fűzni a cérnát, csak kínlódik az ember, valamiért egyre nehezebb. Egy ideig a pápaszemet hibáztatjuk, a dioptriákat, aztán csak azon kapjuk magunkat, hogy reszket a kezünk. Ki tudja, miért reszket? Lehet, azért, mert frontátvonulás van. A rádió is bemondta. De az már rég volt, amikor bemondta, túlságosan sokáig tart ez a frontátvonulás... Nehezen törődik bele az ember a nyilvánvaló helyzetbe: öregszik.

Hogy telik az idő, hogy telik, Istenem, de a cérnát, azt azért be kell fűzni, akkor is, ha már nem látjuk a tú fokát. Talán ez a makacsság élteti olykor az embert. Legalábbis lelkileg. Ameddig a cérnát be tudjuk fűzni, ameddig mindenképpen be akarjuk fűzni, addig nincs nagy baj.

Okos írónk valahogy így mondta: a tú foka a mű oka. Nem tudhatom, milyen műre gondolt a mi okos írónk, de bizonyos, hogy egy idő után a cérna befűzése is nagy dolog. Ha nem is mű, de nagy művelet.

Doktorálni tudnék idegességből

Egyébként végül is mindegy, hogy a Duna mentén, vagy valamilyen ideológia mentén járunk, sétánk arról szól, amiről egyébként végül is teljesen mindegy, hiszen miről szóljon, ha nem arról, amit naponta, percenként hall a rádióból az ember, ha nem hallom, nem hiszem el, hogy végül is miről beszél a rádióban, aki megszólal, egyébként, végül is a világjelenség is arról szól, hogy egyébként teljesen mindegy, csak mondja mindenki a magáét, legalább nem kell odafigyelnünk, végül is minek figyelni oda, mikor egyébként egy megszólalás mentén is ott van végül is az egyébként, nem hiszem el, hogy teljesen fölöslegesen teszi ki a lelkét Diurnus, a mi régi, jó Bodor Pálunk, figyelmeztetvén bennünket arra, hogy egyelőre az nem ugyanaz, mint az egyelőre, ma mégis hallom ezt a rádióból, hogy én milyen ideges lettem, doktorálni tudnék idegességből, hát nektek teljesen hiába beszél az ember, végül is pont ott vagytok, ahol egyébként voltatok, mondták nektek emeregyszer, nem volt elég, mondták emerkétszer, hát ennyi a szavak ereje, nem hiszem el, ha nem hallom, egyébként végül is mindegy, minek a mentén, s miről szól ez az egész, de ideges lettem, doktorálni tudnék azonnal idegességből, hát hiába beszél nektek az ember?

Egyébként végül is minek a mentén szólok bele én abba, hogy ti miként beszéltek?

Anyám hatalomra tör

Egyedül van, mint az ujjam, van úgy, hogy bottal jár, de azt csupán divatból teszi, mert el szokta hagyni valahol mindig azt a botot, nincs szüksége rá, legfőntebb olyankor, ha valamire rá akar mutatni vele, mondjuk a tyúkjára, szomszédjára, vagy egy világméretű problémára. Olyankor bottal mutat rá arra, amit kiszemelt magának, hogy hatásosabb legyen. Valósággal diplomáciai nyomást gyakorol a botjával, például most csak belepiszkált a frissen hullott hóba, nem szólt semmit, de úgy piszkálta, hogy Magyarai, a szomszéd megértette a piszkálási üzenetet, s megnyugtatta anyámat, ne búsuljon Emma néni, elseprem a havat, mihelyt az időm engedi... Szóval az a helyzet, hogy diplomatikusan jár el anyám minden olyan ügyben, amit

egy-két egyenes szóval nem lehet elintézni. Megtanulta. Azt is megtanulta, hogy főnntartással, mondhatnám kétkedéssel fogadjon minden ajánlatot, midőn a saját érdekében rá akarják venni valamire. Olyankor diplomáciai fogással hártja el magától a nyilvánvaló átveréseket. Most például roppant gyanús neki, hogy elkezdtek védelmezni az ő érdekeit. Úgy látszik, az a tapasztalata - így, kilencvenen felül -, hogy akik ezt hangoztatják, nem az ő, hanem inkább a saját érdekeiket védelmezik. Anyám ezen könnyen túlteszi magát, nem csodálkozik, az ő korában az ember általában nem szokott oly nagyon csodálkozni, sem tapsikolni.

Anyámmal most más baj van. Sokkal nagyobb baj, mint gondolnánk. Anyám hatalomra tör. Ezt ugyan én nem láttam rajta, nem viselkedik furcsábban, mint eddig, de meg vagyok győződve, hogy hatalomra tör. Nem magamtól jöttem én erre rá - anyám annál diplomatikusabb teremtés, hogy könnyen el lehessen igazodni rajta. Onnan tudom, hogy olvastam az újságban.

Azt olvastam - bár nem épp ezekkel a szavakkal írták -, hogy aki másként vélekedik, az most hatalomra tör. Nyilvánvaló, hogy anyámat sem hagyták ki a számításukból, akik ezt írták, mert valahogyan mégis kiderült róla, hogy másképpen gondolkodik, sőt másképpen is vélekedik. Majdnem elfelejtettem, az újság feddőleg ír anyámról, mondván, hogy hatalomra tör, pedig nincs neki alternatívája.

Hát az nincs neki. Nem is volt alternatívája soha.

Nem volt ideje beszerezni.

Malacokat nevelt mindig, gyermekeket, ilyesmi. Alternatívákról nem volt szó eddig a családban, még akkor sem, amikor sötét felhők gyülekeztek a falu fölött, márpedig sokszor gyülekeztek. Az alternatívákat anyám kifelejtette a számításból, most pedig nézheti magát - az újság szerint -, ott áll az udvaron egy fuvintás alternatíva nélkül. De az ő korában még ez sem volna főbenjáró bűn, ha nincs, hát nincs alternatíva. Az viszont már megbocsájthatatlan bűn, hogy anyám mégis hatalomra tör, szerényebben szólva: másképpen vélekedik.

Apám durcás titkárnője

Mindig baj volt a nőekkel. A titkárnőkkel különösen. Még elképzelni is szörnyűség, mekkora gondban lenne apám, ha élne, s most kellene indulnia a frontra. Mármint Brüsszelbe. Mert ugye, most ott van a front. Oda költözött. Ott harcolnak a derék hazafiak országaikért, nemzeteikért, egész Európáért. Ott küzdenek. Nem Szibériában, ahol apám legutóbb küzdött, teljesen fölöslegesen. Mert úgy jött vissza arról a harcterről, vesztesen, rongyosan, megalázva és szégyenkezve, mint a kis Napóleon Borogyino után.

Nagy gondban lenne most apám, ha Brüsszelbe kellene indulnia, csupán a titkárnője kiválasztásának dolgában is. Úgy tudom, titkárnő nélkül ma, brüsszeli hazafi harcolni se képes, annyira megváltozott a harcmodor. Törhetné a fejét, milyen titkárnőt válasszon magának, szőkét-e, vagy barnát, tompa legyen-e néki az orra, vagy fitos, mihez értsen inkább, a kávéfőzéshez, vagy a telefonáláshoz. Ha Szibériába indulna ismét, akkor könnyebb lenne a dolga. Akkor föltenné néki a kérdést, hajlandó-e véle gyalogszerrel elsétálni Székelykeresztúr központjából a Gyergyói havasokba, pontosabban a tölgyesi hegyekbe. Zuhogó esőben és sárban. Ha igen, akkor jó. Megnyugtató, nem kell néki cipelnie semmit. Ő magával viszi a harcterre indulók teljes felszerelését, a derekára szerelt hadiásótól a felgöngyöltött pokrócig. És megnyugtató afelől is, hogy ha majd reájuk omlik az erdei föld egy bomba vagy gránát becsapódásakor, lesz neki gondja reá, kiszabadítja, lepallja róla a földet. S a port. Csak legyen véle, nézze végig, amint újabbnál újabb lövészárkokat ás, jövőbe vetett hittel, füttyörészve.

Csak éppen durcás ne legyen. Ezt előre kikötné apám, durcás titkárnő nem kell neki. Olyan kell, aki szó nélkül nyálazza meg neki a tintaceruza végét, amikor ő levelet ír a frontról anyámnak. Aki nem panaszkodik, ha a tintaceruza összemaszolja ajakán a friss rúzszt, meg más, efféle semmiség miatt. Aki akkor se panaszkodik, amikor beáll a szibériai tél, s a hőmérő higanyszála valahol ott jár a harminc és negyven fok körül. Mindegy, hol jár, nem kell azt nézni, különben se lehet látni szinte semmit a szemöldökükre fagyott zúzmara miatt. Szóval, durcás titkárnő nem kellene apámnak, ez bizonyos. Különben lehetne akármilyen, csak épp durcás ne legyen.

Mindig baj volt a nőekkel.

Ha most apámnak Brüsszelbe kellene mennie, harcolni persze, nemes ügyekért, titkárnőnek először is jó hazafias érzelmű hölgyet illene kiszemelnie. Mert apám az volt, jó hazafi. Ezt az állításomat azzal is meg tudnám támasztani, hogy apám nem várta meg, hogy őt megválasszák, mondjuk közkatonának, s csak azután ment a frontra harcolni. Minden választás nélkül elindult a harctérre. Amikor hívta őt a haza. Odahagyott marhát, ekét, boronát, gyülekezetet, családot és szomszédokat, minden mandátum nélkül. Csak úgy, hazafiságból. És persze, muszájból is. Ezt nem szabad tagadni. Nem lenne szép.

De maradjunk a nőknél. Honnan lehetne ma jó, hazafias titkárnőt előkeríteni, akinek az érzelmeibe nem a divat tette be legelőbb a lábát, hanem a tiszta hazafiság? Aki ha a kezébe vesz egy fénylő gémkapcsot, azt úgy fogja meg, mint jó katona a szépen megtisztított fegyverét? Aki nem bánik durcásan a fölhalmozódott iratcsomókkal, zúgolódva, jaj, ezt is el kell még intézni? Mert egy fiatal hölgy manapság már példát se nagyon lát arra, hogy milyen egy jó hazafi. A repülőgépből kiszálló nyeszlett, nyakkendő képviselőről nem lehet tudni, mi lakozik a lelke mélyén. Mint amiképpen ezt a pocakosról sem lehet megállapítani. Még a cipőjük is egyforma: fényes. Mindkettőnek mosolygós az orcája. A boldogságtól. Hogy itt lehet, Brüsszelben. A fronton. Hogy harcolhat érettünk. Megválasztottuk. Annyi sok más ember közül. Pont őt. Persze, tudom, lehet valaki jó hazafi, akár megválasztották, akár nem. Csak az nem világos, miképpen lehet harcolni boldogan, indulatok nélkül. Vidáman, mosolygós orcával... Én nem tudnék. Ha valaki reámló, ha a hazámat akarja elvenni, akkor én képes vagyok visszalőni. Talán. Akkor van reá okom. A puskalövést nem lehet félremagyarázni. Harcolni könnyedén, közömbösen, mosolygós ábrázattal ízléstelen dolog. És nem szép. Annak nincs értelme. Aminek nincs értelme, abból a legjobb képességű titkárnő sem tud semmi értelmes dolgot magának kivenni. Akkor honnan tanulhatná meg, miféle ember egy jó hazafi?

A titkárnőkkel különösen sok baj van. Már most le merném fogadni, apámnak csakis durcás titkárnője lenne. Mást nem is találna, hiába keresné, amerre a szem ellát. Ha Brüsszelbe kellene mennie. A frontra. Harcolni, persze. Mindannyiunkért. Csak durcás titkárnőt találna. Lehetne szép, karcsú, szőke vagy barna, egy idő után elkezdene furcsán viselkedni. Amikor apám a harc hevében fölkapna az asztalról egy vastag dossziét, hogy azt mérgében kidobja az ablakon, mert véleménye szerint jogtalan követelések, vagy rágalomok vannak benne, a gyönyörű titkárnő halkán megkérdezné tőle, mégis, mit gondol, hol fogunk ma este vacsorázni? Na, ez az! Békeidőben roppant nehéz tisztességesen harcolni. Amikor a népek kint járnak a tágas tereken, nagy, lombos fák alatt muzsikálnak a kóbor zenészek, s széleskarimájú, fehér kalapban bögyösen sétálnak a kiöltözött város lakó kisasszonyok, olyankor hogy veszi ki magát, ha valaki dühében, igazságérzetből vagy hazafiságból kötegyeni papírral szórja tele az utakat, a fákat s az autóbuszok tetejét? Hogy veszi ki magát? Márpedig apám ezt cselekedné. Ezt, mert hozzászokott a hadi helyzetekhez. Azt hinné, most is olyan a világ, mint amilyenek eddig láta. Ahol harcolnak, ott indulatok vannak, dübörgések és csattogások, hidak röpülnek a levegőbe, falak omlanak és valósággal földindulás közeleg. Ahol harc van, ott nincs békesség, se mosolygós, se közömbös arcok nincsenek. Ezt szokta meg.

Ezért van sok baj a titkárnókkal. Egy idő után furcsán viselkednek. Durcásak lesznek, finoman, de követelődzők. Ezt a hadi helyzetet ők nem ismerik. Az ő szép, formás fejecs-kéjükbe a holvacsorázás kérdőjelét rajzolta bele a békeidő.

Feriforma ember

Ugye te vagy, Feri, alig ismerlek meg, már meg ne haragudj, de ilyen a vénség, most is csak a járásodról gondoltam, hogy te kell legyél, volt neked mindig egy speciális járásod, na, azt fedeztem föl most, nem az ábrázatodról jöttem rá, ki jön szembe velem, ugye, te meg sem ismeresz engem, nem is csodálkozom, sokszor járok úgy, elmegy mellettem egy régi haver, én meg hagyom, hogy menjen, különösen, ha nem emlékszem semmi közös témára, amiről beszélgethetnénk, mint mi most itt, ebben a szép napsütésben, szóval érdekes, hogy volt neked egy speciális járásod, már meg ne haragudj, nem valami sántításra gondolok, vagy ilyesmi, mert van, aki úgy jár az utcán, hogy valósággal dobálja a lábát, vagy hogy is mondjam, amikor megpillantottalak, mondtam is magamban, na, nézz oda, milyen feriforma ember, szóval reád ismertem azonnal a járásodról, már meg ne haragudj, hogy fönntartalak, az a helyzet, hogy sokszor saját magamat is kontrollálom, kíváncsi vagyok a memóriámra, megállok és töröm a fejem, na, hogy is hívják ennek és ennek a feleségét, vagy valakijét, mert volt idő, amikor ismertem őket név szerint is, szóval az számít, hogy az ember ne veszítse el az emlékezőtehetségét, mert az tartja jó karban az egész szervezetét, szóval tornáztatom az agyamat az ilyesmivel, már meg ne haragudj, hogy fölismertelek a speciális járásodról, azért emlékszem én egyebekre is veled kapcsolatosan, például írtál volt szép, hercig verseket a szerelemről, telekről, még az iskoládról is írtál, annak néhány sorát most fejből tudnám idézni itt, az utcán, ebben a szép napsütésben, emlékszem, amikor legelőször olvastam, már meg ne haragudj, de arra gondoltam, kimásoltad valamilyen könyvből, olyan furcsa volt akkor nekem, hogy ez a haver ilyen szép, hercig verset tud írni, hát hogy lehet az, hogy csak nekifog valaki, mint például te, aki haver voltál és egyszerűen ír egy szép, hercig verset, mondom, most is tudnám idézni fejből, ez nagy dolog, nagyon nagy dolog, hogy annyi év után is emlékszem a soraidra, mert vannak nagy költők, akkorák, hogy tele van velük minden lexikon, de nem tudnék fejből idézni tőlük egyetlen sort sem ebben a szép napsütésben, pedig még mindig jó a memóriám, s a meglátásom is jó kell hogy legyen, ha már megismertelek a járásodról, szóval van neked egy speciális járásod, csak azt nem tudom, írsz-e mostanában szép, hercig verseket, mint régen, szóval olyant, ami megcsapja az embert, s ottmarad végleg az emlékezetében, már meg ne haragudj, olyan feriforma verset...

Legyetek csöndben

Legyetek csöndben, most verset írok. Tíz évben egyszer írok verset, legalább most legyetek csöndben. Az első sor már meg is van, mondhatom, szép. Így hangzik:

Tél van, de tavasz jó, s ha élek még, pillantásomba ütköznek majd a legelső fecskék.

Ilyent csak én tudok írni. Tíz évben egyszer. Csak egy kicsit legyetek csöndben, hátha eszembe jut még valami...

Hát igen! Itt egy feljelentési ügy. Tele van az újság, hogy na, ugye, ő is. Szóval az a helyzet, hogy jelentett. Olvasom, azt jelentette a biztonsági embereknek, hogy nem érzi jól magát valaki, nehezen él és ideges, tenni szeretne valamit az emberiségért, de nincs módja rá. Satöbbi.

A hatóságnak jelenti, nem a rücsi impegátnak, ha egyáltalán létezik rücsi impegát... Hatóság, az létezett. Hatóság mindig létezett. Akinek jelentett, roppant furcsa hatóság volt. Elvárta, hogy jelentsék neki, ha valaki rosszul érzi magát, viszont nem szerette, ha valaki rosszul érezte magát. Az ideges, szomorú embert képes volt hasbarúgni, hogy finoman fogalmazzak. És képes volt ez a hatóság ennél sokkal nagyobb bűnöket is elkövetni.

Apám, amikor hazakerült az orosz hadifogságból, azt mondta: fiam, a történelmet meg lehet ismerni a járásáról. Ahogyan eddig jött, úgy megy tovább ezután is. Apám asztalos volt, nem politológus.

Szóval az a helyzet, hogy jelentett. Ma nem divat jelenteni. Ma kit érdekel, hogyan érzem magam? Jelentett - mondják. Persze. De oly szépen tette, nehogy egy hajszála is meggörbüljön miatta annak, akiről jelentett. Ha ma jelentené rólunk, hogy szomorúak vagyunk, a hatóság mit szólna hozzá? Talán azt, hogy uram, maga nem normális, vagy egyszerűen viccel. Nem tudja, száz bank hány tonna megapixel? Most pedig legyetek csöndben...

Tekintettel arra...

...hogy váratlanul furcsa, fekete szőrszálak nőttek ki a fülemből, ennek ellenére a világon mindenütt hasbarúgják és fejbeverik a tüntetőket, tekintettel arra, hogy boldog újesztendőt kívántam mindenkinek, előjöttek újra a multikauzális betegségeim, kivéve azokat, amelyekhez ragaszkodtam, tekintettel arra, hogy globalizálni akarják azt a fölöttébb nehéz műveletet, amit hátvakarásnak szokás nevezni, tekintettel arra, hogy bár nem hiszek a horoszkópban, mégis megdrágult a cipőfűző, persze, a dugóhúzó és a só is, tekintettel arra, hogy okos ember kétszer nem botlik bele ugyanabba a kőbe, én pedig valósággal keresem azokat a kőveket, amelyekbe már belebotlottam, mégis okosnak tartom magam, szóval tekintettel egy csomó furcsa jelenségre, azt kell mondanom, hogy nem szabad túlságosan nagy jelentőséget tulajdonítani semminek, talán csak annak, hogy merről fúj a temetői szél.

Locsogás, könnyedén

Kikötőben szeretnék lenni most - kocsmában, persze -, valahol egy déli kikötőben, hol hallgatólag matrózok üldögélnek révedezve, kagylók és moszatok szagát hozza a szél, ott szeretnék lenni most, valahol délen, ahol már közel a messziség, s akár az ötletek, olykor fölbukkannak a szigetek. Istenem, hol vannak azok a szép, estébe nyúló délutánok, amikor teljesen mindegy, hogy hány az óra, szerda van-e, vagy péntek, ahol csak úgy elpereg az idő, akár a homok, vagy mint az élet, ahol az ember megbecsüli a pillanatot, hisz nyilvánvaló, hogy csak a pillanat örök, ezt maga a végtelennek tűnő tenger is jól ismeri, ezért is hánykolódik, s ha lecsöndesül, a mélyben akkor is ott feszül valami nagy-nagy nyugalanság. Jól tudom, mindez csak locsogás, játék a szavakkal, reggeli torna fogalmazásból, olyan, mint mikor az ember önmagával sakkozik, vagy csak úgy elindul sétálni, mindegy, hogy merre s meddig, csak jár-kél erre-arra, csak megy a menésért, amiként azt egy költő mondja, persze, ez a költő nagyon jól mondja, mert úgyis kell menni, csupán a menésért, nem jó, ha az ember mindig csak oda

megy, ahová föltétlen mennie kell, szóval a kényszerű menés nem jó. Most úgy teszek, mint aki tudja, mi a jó és mi a nem jó. Az sem jó, ha az ember úgy tesz, mint aki tudja.

Akár a pásztorok

Már nem igazítok magamon. Maradok így, ahogyan vagyok. Elég az nékem változásból, amit az idő hoz magával, tanulni sem akarok senkitől semmit, hisz bölcs vagyok már, akár a pásztorok, példát sem akarok venni mások tetteiből, épp elég a magam példája magamnak, annyiszor botlottam, annyiszor vétettem s döntöttem hibásan, annyiszor szereztem magamnak megbánnivalót, amit soha meg nem bántam, legjobb tehát, ha maradok így, hadd igyekezzenek, tartsanak beszédet a raccsolók és dadogók, daloljanak a botfűlűek, már nem igazítok magamon, maradok így, s ha lehet, másokon sem próbálok igazítani, így hagyom a világot, ahogy van, úgy is találtam, amikor megszülettem, ahogyan volt, nincs tartozásunk tehát, ez így majdnem becsületes. Azért mondom, hogy majdnem, mert úgy emlékszem, volt valami elvártnivalónk egymással szemben, például mellőzni kellett volna a sok hasbarúgást - átvitt értelemben, peresze -, s a világ is joggal elvárta volna tőlem, hogy ne szidjam minduntalan a természetét, a szokásait, egy kis alázatot bizonyosan elvárt tőlem, s azt is, hogy ne foglalokozzam a megváltással, mert nem akart megváltódni. Ez immár teljesen bizonyos.

Szöges ellentétben

Időnként mesterséget változtatok. Most például úgy döntöttem, Istent játszom, s úgy teszek, mint aki törődik a világgal. Pókokat tűrök meg házamban, éjnek idején kiállok, s elnézem, mi mindent teremtettem. Karba tett kézzel állok, s büszke vagyok a fákra, az őszi ködökre s a csöndre. Mind én teremtettem.

Aztán eszembe jutnak isteni gyarlóságaim. Mert bizony, sok mindent elsiettem, s be kell ismernem, csak úgy összezsáptam az egész teremtést. Itt van például egy semmiség: az élet. Hát dideregnek az élők, amíg élnek és meghalnak az élők és nem is tudom, mivégre teremtettem őket. Lehet, csupán játékos kedvemben találtam ki az egészszet, pedig tudhattam volna, az étellel nem szabad játszani, tudhattam volna, hisz mindent tudok, azért vagyok Isten, egyetlen hajszál sem görbülhet meg az én tudtom nélkül, így hát szöges ellentétben vagyok saját magammal, akár egy gyarló ember, aki időnként mesterséget változtat, s kiáll éjnek idején a csillagok alá, hogy számbavegye tévedéseit.

Molekula a lerben

Egy tudós ember s egy művész vitatkozott egymással jelenlétemben. Épp arról volt szó, hogy más íze van a mikrohullámú sütőben melegített ételnek, mint annak, amit lerben készítenek el. A tudós szerint teljesen mindegy, mikróban melegítjük-e, vagy lerben, a művész szerint nem mindegy. Már untam az egészszet, amikor a művész, érveiből kifogyva így szólt: rendben van, próbáljuk ki. Vegyünk egy molekulát és tegyük be a lerbe.

Molekula a lerben...

Ilyen mondat csak művész fejében születik meg, tudóséban aligha. Mert a tudós mérlegel, számol, következtetéseket von le, nem dobálózik a szavakkal. Szóval: molekula a lerben. Magam is sejtem, hogy ez képtelenség, mert voltaképpen a ler is csupa molekulából áll, minek beléje tenni még egy molekulát... Hanem ez a képtelenség, ez a kézzelfoghatóan tudománytalan mondat mégis oly képszerű, plasztikus, úgy is mondhatnám, művészi, hogy alkotásnak is nevezhetném. Képtelenségből a tudós logikusan nem tud levezetni egy tételt, ilyesmire nem is vállalkozik, a művész viszont könnyűszerrel tud valami újat alkotni belőle. Ez az új pedig maga a művészi kép. Valahol itt kell keresgelnünk, ha azt szeretnők meghatározni, mi a tudomány és mi a művészet lényege.

Kiállítás

Csak úgy beállítottam egy kiállításra. Megnyitó beszédekben azt hangsúlyozták, hogy a művész legnagyobb érdeme az önkifejezés. Pontosabban az, hogy az alkotó minden munkájába belevitte a saját életét, satöbbi.

Nézegetem a képeket. Igazuk van a megnyitó beszédeknek: ez a művész nem valami szép dolgot akart létrehozni, hanem saját magát szerette volna képei által kifejezni. A képeket nézve az a benyomásom, hogy ennek a művésznak eléggé silány, érdektelen, szürke, unalmas, mondhatnám, átlagos élete volt, s azt ki is fejezte becsülettel, a művészet általa vélt eszközeivel.

Ez a jelenség mostanában egyre gyakrabban bukkan fel az irodalomban is.

Síkraszállok

Ha egy politikus háromszor mondja el ugyanazt, mert semmi új nem jut eszébe, akkor a rádióban azt halljuk róla, hogy síkraszállt. Lényegét tekintve a síkraszállás nem egyéb, mint nyomatékos ismétlése valaminek, mindegy, hogy minek, vagyis makacs hajtogatása ugyanannak az eszmének vagy téveszmének. Attól függ, mi van abban a beszédben. Általában nem az eszme jelenlétét szokás keresni némely politikus beszédében, hanem azt, hogy valamit erőteljesen, hangsúlyozottan, ismételten mond-e, vagy nem. Ha igen, akkor ő síkraszáll. Most pedig lépünk egyet: ha egy nem politikus többször elmondja ugyanazt, akkor nem azt állítják róla, hogy síkraszállt, hanem azt, hogy kihagy az emlékezőtehetsége, röviden: meghibbant. De léphetünk mást is: ha egy hadügyminiszter peckesen végigsétál a díszszázad előtt, azt szokták mondani róla, hogy ellépett a díszszázad előtt. Szóval ellép a hadügyminiszter. Ellép. Ez így elegánsabb, fontosabb, hivatalosabb, mint ha csak azt mondtuk volna, hogy végigsétált. Most az a kérdés, hogy ebből a két egyszerű példából milyen következtetést vonjunk le. Azt-e, hogy a politikus nem olyan ember, mint mi, hanem különb, tiszteletreméltóbb, magasabbrendűbb, vagy azt, hogy mi vagyunk talpnyalók, hízelgők, szolgálalkúek, hiszen mi emeljük ki őt a köznapiság szürkeségéből a reája aggatott jelzőinkkel. Sok politikus azért lett politikus, mert szereti, ha őt fölemelik, vagy reászorul arra, hogy mások fölemeljék. Egyszerűen azért, mert a saját erejéből nem tudna fölemelkedni. Ezért viseli el, sőt, elvárja, hogy az ő cselekedetét fennköltebb jelzőkkel illessük, mint a magunk cselekedetét. Valósággal imádja, ha azt mondjuk róla: síkraszállt, valamit leszögezett, úgy fogalmazott, reményét fejezte ki, hangot adott, vagy amint már említettem, ellépett...

Most veszem észre, hogy ha még ismétlem eszme-futtatásomat, magam is síkraszállok. Vagyis meghibbantam.

Szempont

Az embereket a magam szempontjából két csoportra szoktam osztani. Olyanokra, akik ismernek engem és olyanokra, akik nem ismernek. A második csoportba tartozók, vagyis akik nem ismernek, föltehetőleg nagyobb számban vannak, kényelmi megfontolásból ezért nem is foglalkozom velük. Maradjunk tehát azoknál, akik ismernek engem. Nos, kedves ismerőseim, nem is sejtitek, hogy ismét besoroltak titeket egy csoportba, mintha nem volnátok már számtalan kategóriába besorolva. Én soroltalak be titeket épp ezekkel a sorokkal... Úgy látszik, bennem is van valami abból a mániából, ami az emberek egy részében megvan: a szervezési mániáról van szó.

Bizonyos szempontból ugyanis az embereket két csoportra lehet osztani. Olyanokra, akik szeretnek szervezni és olyanokra, akik nem szeretnek... Ezúttal föltehetőleg az első csoportbéliek vannak többen, vagyis azok, akik szeretnek szervezni, beosztani, besorolni, satöbbi. Ők azok, akik minden tőlük telhetőt megszerveznek: egyesületeket, találkozókat, eszme-cserét, közös kirándulást, bálakat, diplomáciai testületet, államot, fehérenemük hónapját, satöbbi. Ez a világ úgy meg van szervezve, hogy ember legyen a talpán, aki el tud igazodni benne. Attól függ minden, hogy a dolgokat milyen szempontból nézzük. Meglehet, nem is a dolgok a fontosak, hanem a szempont.

Állítólag kezdetben vala az Ige. Föltételezhetjük, hogy a szempontot az Ige sem nélkülözhetette, így hát egy kis nagyképűséggel azt is mondhatnók, hogy kezdetben vala a Szempont.

Tatárjárás egy falevélen

Ültem a meggyfa árnyékában, szép nyári délután volt, épp azon morfondíroztam, milyen jó, hogy nem történik semmi különös az udvarunkon, csak néhány ideszokott madár szólt át a társának, jelezvén, hogy minden rendben, az öreg nyugodtan üldögél megszokott helyén, kedvükre kutathatnak a poroló tetején, ágakon, csatornán, kifeszített spárgán, ültem az árnyékban, békességben, amikor szép lassan asztalomra hullott egy levél a fáról, kezembe vettem, sárga levél volt, nem olyan, mint a többiek, a még az ágakon levők, nézem, vajon miért esett le, pont ide előmbe, s látom, apró, kis pöttyök vannak rajta, barna és fekete pöttyök, pirosak is, akár himlős gyermekeken, hát igen, ide szállt, hogy jelezze, bajban van, beteg, előfordul az ilyesmi, mondom magamban, persze, hogy előfordul - a levelekkel is, hogy magamról most ne szóljak, a bajok csak úgy jönnek, semmit sem lehet előre kiszámítani, főleg azt, hogy honnan s miért jönnek a bajok, természetesnek vettem, hogy ez a falevél is bajban van, sokat nem törődtem véle, de másnap két-három sárga levél is lehullott, megnéztem azokat is tüzetesen, a pöttyökön kívül más bajukat is fölfedeztem, össze voltak kissé zsugorodva, akárcsak én, amikor nagyon fáj a gyomrom, hát persze, jár így az ember is, összezsugorodtam én is, akár a szalonnabőr, ha pirítják, csak természetes, hogy jönnek a bajok, mondtam magamban, nem lehet sose tudni, honnan, s miért jönnek a bajok, sokat nem törődtem velük, de néhány nap múlva már egész kosárra való beteg levél hullt le a meggyfáról, megvizsgáltam a fát is, hát száradnak le a vékony ágai, rohantam, hívtam a permetezőt, befújta a fát, annak összes ágát, befújta az orgonafát, s a fiatal bürköt is, nehogy elterjedjen a

betegség, soha nem lehet tudni, mondta a permetező, soha nem lehet tudni, honnan jönnek, honnan támadnak ezek a pusztító bacillusok, vagy vírusok, vagy férgek, így mondta a permetező, soha nem lehet tudni, csak azt lehet tudni, hogy rengeteg ismeretlen módszerük van ezeknek a kórokozóknak, rengeteg, azt emberi ésszel föl sem lehet fogni, mondta a permetező, miután levetette sárga kesztyűjét, persze, én ebbe nem nyugodtam bele, vettem a meszelőt, bemeszeltem a fa törzsét, magam is olyan lettem a méasztól, mint egy hóember, ebbe se nyugodtam bele, könyveket bújtam amelyekben a fák betegségéről írnak, vettem a nagy lexikonokat, de a levelek hulltak, ma már a meggyfa ágai is lassan mind elszáradnak, megmondta a permetező, rengeteg ismeretlen módszerük van ezeknek a kártevőknek, valósággal tatárjárás dúl a faleveleken, Julianus barát jegyezte föl a tatárok életéről: *„Ékalakú csatarendjüket pedig így építik ki: minden tíz ember élén áll egy tatár, ismét minden száz ember élén egy százados. Ezt annyi fortélyossággal csinálják, hogy a megjelenő kémek se tudjanak valami módon elrejtőzni közöttük és az ütközetben lekasaboltak számát is minden késedelem nélkül meg lehet állapítani. És a különböző elemekből összegyűlt népség nem képes semmiféle hűtlenség elkövetésére sem. Mindegyik - tíz egyénből álló - csoportot különböző nyelvű és nemzetiségű egyénekből állítják össze.”* Erre célozhatott a permetező, bár nem idézte Julianus barát sorait, erre célozhatott, vagyis arra, hogy ezek a kártevők különböző nyelvű és nemzetiségű egyénekből állanak össze, ezért semmiféle permetező szer nem képes az ő titkaikat föltárni, mert ha képes lenne, akkor könnyen el lehetne bánni velük, erre célozhatott, a fortélyosságra, eszembe juthatott volna, mert megtapasztaltuk alaposan, mit jelent a fortélyosság azok részéről, akik hatalmukban képesek tartani népeket, nemzeteket, országokat, volt részünk abból, amikor kicsikarták belőlünk a hűséget, még akkor is, ha nem állt módjukban a tatár-módszer, vagyis az, hogy minden tíz ember egy hazában különböző nyelvű és nemzetiségű legyen, még akkor is. Elég volt, hogy minden tíz ember tízféleképpen vélekedjék. Vagy minden száz ember százféleképpen! Ennyi elég volt, bevált a módszer. A tatár-módszer.

Ez jutott eszembe, most már a megszáradt ágú, lombtalan meggyfa alatt, miután végignéztem a tartárjárást egy falevélen.

Hegyibeszéd egy fa tetején

Mondanom se kell, hogy ezt a hegyibeszédet én fogalmaztam meg. Ott helyben, a fa tetején. Az elképzelhető legkényelmetlenebb helyzetben. Egyik kezemmel a rúd végébe kapaszkodtam, másikban egy összehajtott bankjegyet szorongattam. És leszóltam onnan, a magas rúd tetejéről az alatt összegyűlt tömegnek, valahogy ilyenformán:

- Mindent lehet! Csak meg kell próbálni!

Aztán szépen lecsúsztam onnan, győztesnek éreztem magam, s egyben boldognak is.

Tizenegy éves voltam akkor, ezerkilencszáznegyvenhatban, a nagy szárazság idején. Nem volt semmink, csak egy Bimbó nevezetű tehenünk. Ő éltetett minket. És én őt. Fűzfalevéllal, amit naponta szedtem neki az Albapatak mellett. Férfiember kevés akadt a faluban. Aki életben maradt a háborúban, szibériai táborokból írt néha rövid, cenzúrázott levelezőlapot. Mondhatni gyermekek s asszonyok lakták a falut, de furcsa módon az itthon hagyott, „selejtés” férfiakból, s a máshonnan ideküldöttekből mégis össze tudott állani a helybeli hatóság. Elégge összetákolat hatóság volt az, de azért szervezni, azt tudott. Még dobost is nevezett ki, hogy a legfrissebb utasításokat eljuttassa a néphez. Most is emlékszem a hangjára, amint elkiáltja magát: *közhírré tétetik!*

Május elseje előtt egy nappal azt tette közhírré ez az érces hangú dobos, hogy óriási ünnepség lesz a nagy nap tiszteletére, mégpediglen a Jakabházy kastély udvarán. Zsákba futást, lepényevést helyezett kilátásba, s főleg azt, hogy pénzbelileg óriási jutalomban részesül az az egyén, aki megnyeri a rúdmászást. Na, gondoltam magamban, a pénz jó lesz, aki megnyeri, az az egyén csakis én lehetek, mert kevés gyermek gyakorolta nálamnál többször a fáramászást. Egyszerűen azért, mert nem minden háznál maradt tehén, akinek fűzfalevelet kellett volna szedni.

Másnap korán keltem, siettem az esemény színhelyére, hogy lássam, mit kell majd nekem meghódítani. Ott feküdt a földön az erdőből frissen hazahozott hosszú, egyenes, sugárnövésű nyers fa, hatósági emberek vették körül és tanakodtak. Azt tárgyalták, miképpen lehetne elérni, hogy azt a bankjegyet, amit a tetejébe föltűznek egy szeggel, ne lehessen elérni. Kitalálták, hogy a fát meg kell hámozni, ne legyen kérge, úgy csúszósabb, nincs amibe belekapaszkodni. Azonnal meg is hámozták. Valakinek az az ötlete támadt, hogy ha jól be is szappanozzák, akkor arra lehetetlenség bárkinek is fölmászni. És az is a főcél, ne jusson ahhoz a pénzhez senki, mert eléggé tetemes összegről van szó, nehogy véletlenül azt egy hitvány gyermek csak úgy zsebrevágja ezekben a nehéz időkben. Amikor még az új világrend is alig áll a lábán. Amikor a beigért, szép jövőre kell gondolni, nem pedig a pénzre.

A jövőt féltették tőlem, midőn azt a hosszú rudat nagy igyekezettel szappanozták. Magát a jövődőt féltették tőlem.

Amikor ott állt a rúd, vastagabbik vége földbe ásva, szappantól fényesen, csipőre tett kézzel megállt mellette egy hatósági ember és azt mondta, na, van-e kedve valakinek a följutást kipróbálni. Csak bátran, bátran, mondta. Jelentkeztek is lelkes legények, gyermekek, próbálták, de egy-két méternél magasabbra nem jutott senki. Reám került a sor és ma sem tudom megmagyarázni, miképpen, de olyan könnyedén másztam fel arra a magas rúdra, mintha már százszor sikerült volna. A szeget is ki tudtam húzni, amivel a bankjegy volt odaerősítve. Azt ledobtam, s a pénzt föltartva elmondtam az én hegyibeszédemet, hogy nyomatékot s jelentőséget adjak annak, amit véghezvittem, mindenki szemeláttára.

Hegyibeszédnek azért nevezem, amit akkor onnan, fentről mondtam, mert úgy ítélem meg, az a pár biztató szó azok közé hullott, akiknek a legnagyobb szüksége volt a biztatásra azokban a nehéz időkben, amikor az új világrend még jóformán meg se tudott állani a lábán és a beigért szép jövődőt is átláthatatlan homályosság vette körül. *Mindent lehet, csak meg kell próbálni!* Ezek a szavak akkor hasonlatosak voltak a megváltás-ügyben elhangzott szavakhoz.

Amint szépen lecsúsztam a rúdról, amikor már győztesnek éreztem magam, s talán boldognak is, akkor ért engem életem legnagyobb csalódása. Mert engem körülvettek azok a hatósági emberek, és nem csodálkozással vettek körül, hanem azzal a követeléssel, hogy a bankjegyet pedig adjam vissza nekik, de azonnal, mert az én rúdmászásom nem érvényes. Volt, aki még ennél is pontosabban fogalmazott. Azt mondta, „nem hivatalos keretek között” másztam föl a rúdra, az ünnepségre csak délután kerül sor. Hogy most másztam föl, nem délután, az az én önfejűségemnek, meggondolatlanságomnak, mohóságomnak, sőt, az éppen most megbuktatott rendszerre nagyon is jellemző pénz utáni sóvárgásomnak tulajdonítható, nem pedig a fáramászó tehetségemnek. A dobos is előkerült valahonnan, előmbe állt és azt mondta:

- Hát nem kikiabáltam a tudómet a tegnapi dobolásakor? Hát nem beszéltem elég érthetően és világosan az egész falu népének? Hát nem azt doboltam ki, hogy délután lesz az ünnepség? Szóltam én egy szót is arról, hogy délelőtt is lehet fáramászni? Vagy zsákba futni? Vagy lepényt enni?

Egy félig-meddig rokkant, idősebb ember félve jegyezte meg, hogy ő hallotta, amikor elkészültek a rúd fölállításával, valaki direkt biztatta a fiataloságot, próbálja ki, aki akarja, lássuk, föl lehet-e hágni a tetejére...

- Éppen maguk biztatták a fiatalokat - mondta.

Egy idegenből jött hatósági ember közbeszólt: - Az csak vicc volt, hogy is képzeled valaki, törvényes keretek nélkül pénzhez jutni? A törvényes keret ma a legeslegfontosabb tényező. Ez az új rendszer megmozdíthatatlan alapja. Ez tézis, emberek, tézis. Le van fektetve a jövőendő könyvében. De úgy látom, maguk azt sem tudják, mi az a tézis... Hogy én kik közé kerültem...

Valaki, ha jól emlékszem, éppen az a vezetőségi tag, aki a dobost kijelölte, meg is fenyegetett. Azzal, hogy az semmi, ha most visszaadom a bankjegyet. Aki annak a rúdnak a tetejéről azt levette, hát tegye is vissza! Másson csak föl oda még egyszer, hallja, fiatalember?

- Szó se lehet róla - hallatszott valahonnan, a patak felől -, szó se lehet róla! Maguk direkt beszappanozták azt a rudat, hogy ne lehessen a pénzt levenni. Abban bíztak, hogy senki nem tudja levenni. Hát ezután ne legyenek többé elbizakodva, mert elbizakodott emberekkel nem lehet a fényes jövőnket fölépíteni. Amit beígérték. Én ismerem a tézist, abban ez is benne van! A szerénység!

- És az igazságosság! - toldotta meg a szomszédja, a patak felől.

- Igaza van! - kiáltotta egy hang a kicsi fenyves irányából. - Igaza van! Ez is benne van a tézisekben. De egy pillanatra sem szabad elfelejtenünk, hogy a szerénységnek is megvan a maga ideje. Hogy azt is csak bizonyos keretek között lehet gyakorolni. A törvényes keretek adják meg a társadalom alapvető rajzolatát! Szerénységgel nem lehet harcolni az osztály-ellenség ellen. Márpedig a most megszületett keretekben ez is benne van. A harc. Jól néznénk ki, ha a szerénységre bízunk az állandóan sunnyaszkodó ellenség fölszámolását. Azt a pénzt vissza kell tenni a helyére. Ott van a helye annak a pénznek, a rúd tetején. Ahogy jóváhagytuk. Ahogy a törvényes keretek előírják!

- Emberek! Nem szép, hogy veszekedéssel kezdjük ezt a gyönyörű ünnepet. Amikor már kizöldült a fű és lombosodnak a fák. Itt nem a pénzről van szó. A pénznek teljesen más szerepe lesz abban a világban, ahová most elindultunk - ütött meg békülékenyebb hangot az, aki ott állt a szappanos rúd mellett, a fő szervező, de félbeszakították, meg se várták, hogy elmondja, mi legyen a bankjegy sorsa. Valaki így érvelt: - Az a rúd azért olyan magas, olyan sima és szappanos, hogy annak a tetejére csak a legjobb rúdmászó tudjon fölmászni. Most ezen van a hangsúly. Azon, hogy ki a falu legjobb rúdmászója. Hát most már tudjuk, hogy ki az. Akár van annak törvényes kerete, akár nincs, kiderült, most már mindenki tudja, ki a legjobb. Én a maguk helyében az ő tehetségét tenném mindennek az elejére, nem a kereteket, a kizöldült mezőt, a lombokat, vagy azokat a téziseket. Éljen a falu legjobb rúdmászója! De hogy mindenki megértse, képzeljenek el egy magasugró versenyt. Azért képzeljék el, mert tudtommal mára nálunk magasugró verseny nincs beprogramálva. Amikor a legjobb versenyző sem tud nagyobb ugrani két méternél, s már eredményt hirdetnének, valaki föláll innen a zöld fűről és csak úgy, játékból átugorja ezt a kastélyt. Ami még húsz méternél is magasabb, ha jól saccolom. Mármost ki a jobb magasugró? Az-é, aki a törvényes keretek között két métert ugrott, vagy az, aki keretek nélkül átugrotta a kastélyt? Csak úgy, hogy megmutassa a népeknek, ő is itt van...

- Ez csak egy kitalálás, mese, álmodozás - legyintett egy jelvényes ember, s folytatta: - Ilyen hülyeséget bárki kitalálhat. Még én is. Képzeljenek el egy futballmeccset, aminek már vége van, sípjába fújt a bírós. És akkor jön valaki és berúgja a labdát a kapuba. Hát érvényes az a gól, vagy nem érvényes? Ugye, nem érvényes. Erről nem is érdemes vitázni. Törvényes keretek nélkül semmit nem lehet jóváhagyni. Sem pedig véghezvinni. Minden, ami a törvényes

kereteken kívül történik, csak ártalmas lehet a társadalomra. Azért vannak a törvényes keretek, hogy minden más azon belül történjen és ne azon kívül. Világos?

Már a déli harangszó is elhangzott, amikor még mindig folyt a szappanos rúd körül zajló vita. Az emberek egyre gyűltek, talán a veszekedés híre is szétfutott a faluban, volt, aki abban reménykedett, egy kis verekedés is lesz a szóváltásokból, s attól szépen kikerekedik az ünnep. Én csak álltam a zsebemben lapuló pénzzel és hallgattam a nagyok beszédét.

- Persze, hogy világos - hagyta jóvá egy helybéli, de csavart egyet a jóváhagyásán: - Történt egy eset itt, a szomszéd faluban, valami szekeres népek igyekeztek hazafelé az erdőről, vagy honnan, elég az hozzá, az egyik lenyelt valamit, a torkának baja lett, szuszogni is alig tudott. A társa hirtelen elővette a bicskáját és átmetszette a gégejét, hogy meg ne fulladjon hazáig. Mert az volt neki eldugulva. Valahol a katonaságnál tanulta ezt az eljárást, na, a fuldokló megmaradt, később maga az orvos dicsérte meg a bicskás embert bátor és okos tettéért. Ha az a fuldokló élve nem ér el az orvosig, akkor a bicskás embert bezárják. Így pedig megdicsérték. Mit szól maga ehhez a történethez? Törvényes keretek között metszette el az a bicskás ember a másik torkát, vagy nem törvényes keretek között? Beláthatja, hogy nem törvényes keretek között. Mindenki beláthatja. Vannak dolgok az életben, amelyekre nem érvényesek a törvényes keretek, mert azokkal nem érünk el semmit. Most itt van ez a rúdmászás. Büntessük meg ezt a gyermeket azért, mert jól tud fáramászni? Szerintem ne büntessük. És ne is vitéssük föl vele azt a nyavalyás pénzt a rúd tetejére. Ehelyett azt javasolom, legyen itt az a gyermek a délutáni versengésen is és ismétlje meg a rúdra való följutást. Ha fölér a tetejére, megtarthatja a pénzt. Ha nem ér föl, akkor nem tarthatja meg.

- De már egyszer följutott oda, egy gölt sem kell kétszer berúgni, hát nincs igazam? - hangzott egy ilyen meglátás is.

A délutáni rendezvényen ha nehezebben is, de följutottam a szappanos rúd tetejére. Azóta sokszor eszembe jutnak a törvényes keretek. Főleg a keretek, úgy általában...

A kicsi zsidó ember

Szép estéket töltöttünk apámmal otthon, beszélgettünk a mohás, kerek köveken, amelyek ott voltak elhelyezve a régi ház előtt. Leülésre alkalmas kövek voltak ezek, erdei patakok medréből kerülhettek oda, ki tudja, mikor, s ki hozta őket. Megvannak most is, a legnagyobbikat s a legkerekebbet körbe lehet ülni egy leomló ágazatú almafa alatt, de ma már nincs, aki ide letelepedjék s valamit elmeséljen.

Emlékszem, egy napon, miután hazakerült apám a négyéves hadifogságból, pont itt, ezeken a mohás, kerek köveken figyelmeztetett engem, hogy ha többet találna inni az otthoni, ház körül termett szőlő nehéz borából, s valami történetbe kezdene, aminek se eleje, se vége nincsen, figyeljek jól oda, mert nem szeretne úgy menni el ebből a földi világból, hogy előbb a kicsi zsidó ember igaz történetét el ne mesélje nekem. Mert ő az életét és a szabadulását ennek a kicsi, zsidó embernek köszönheti, s ezen felül még fontos tanulságot is ki lehet venni abból a történetből, ha jól odafigyelek.

Apám egyszer, egy csöndes, eső utáni estén neki is fogott egy történetnek, de annak az elejét roppant furcsának tartottam, mert miféle történet lehet, amit a saját orrával kezd az ember?

- Te, nézz rám, nem nagyobb az én orrom a szokásosnál? Egy hajszállal legalább nem nagyobb, mint amekkorának lennie kellene?

Mondtam, ha megbízik az én szemmértékemben, akkor állíthatom, nem nagyobb a kelleténél. Lehet, hogy egy kicsit pirosabb, az a bortól szokott lenni, de nagyobbak nem nagyobb, hanem inkább gömbölydedebb. Magának mindig ilyen volt az orra, ezt most miért hozza elé? Arról volt szó, hogy a kicsi zsidó embert mondja el, nem az orrát méregetjük...

- Ez az, pont a kicsi zsidó ember történetét akarom elmondani, mert az éppen az én orrommal kezdődik. Abban az arhangelszki hadifogolytáborban asztalos műhely is működött, akik ott dolgoztak, azoknak jobb dolguk volt, mint nekem, nem kellett marószódát hordaniuk rozsdás, hitvány, életveszélyes teherhajókon, fagyos szelekben. Senki nem csodálkozott azon, hogy én mint asztalos, nem a műhelyben dolgozom, hanem azon a rozzant hajón. Ott csodálkozásnak helye nem volt, akit valahová beosztottak, az ott volt maradva. A kicsi zsidó embert az asztalos műhelybe osztották be még a lelegején, pedig ő tulajdonképpen borbély volt annakelőtte, valahol Pesten. Egyszer előmbe áll ez a kicsi zsidó ember, látom, az orromon megakad a szeme egy pillanatra, aztán azt mondja, maga holnaptól nem megy a hajóra, itt marad a műhelyben, beszél a nacsalnikkal... És úgy lépett tovább, hogy előbb egy számomra ismeretlen szót ejtett ki a száján. Azóta is töröm a fejem, mi lehetett az a szó. Másnap a műhelybe osztottak be engem. Jókora hagytam ott a hajót, mert este tudtuk meg, azon a napon betört a jég, minden fogoly odaveszett, aki rajta volt azon a hajón... A kicsi zsidó ember a munkaidő lejártakor azt mondta nekem: - Na, ugye, milyen jó hely ez a műhely... Az orrának köszönheti... Valamiről fel szoktuk ismerni egymást. Ha nem az orráról, akkor egyébről, de felismerjük. Én a Váci utcában megtanultam felismerni az embereket. Valósággal sportot űztem abból, hogy valakit felismerjek. Ha véletlenül tévedtem volna, azért ne legyen magának lelkiismeretfurdalása. Azzal kell törődni, hogy életben maradjunk. A többi nem számít. Az se számít, ha maga nem az, aminek nézem. Csak egy kérésem van. Az, hogy álljon mellém, mert van egy tervem...

Hogy mi volt a kicsi zsidó ember terve, azt egy másik, borosabb estén mesélte el apám azokon a mohás, kerek köveken. Valahogy így:

- A barakkban, ahol hálunk, lefekvés előtt, egy este, azt mondja ez a kicsi zsidó ember, hogy ő fejben kidolgozta, miképpen lehet innen mihamarabb kiszabadulni. „Jaj, ne is hozza ezt a témát elő - mondta egy fogoly az egyik sarokból -, hát nem visszahozták egy moszkvai templomból azt az embert, akinek sikerült innen kiszökni, s el is jutott ebben a nagy orosz télben gyalogosan addig a templomig, hát nem hozták vissza, s lötték agyon mindenki szemeláttára, hogy tanuljunk belőle? Ne is hozza elő ezt a témát!” A kicsi zsidó ember erre azt felelte, neki más a terve, semmi szökésről nincs szó abban a tervben. Az ő tervében az van, hogy innen nem szökve kell kiszabadulni, hanem kitüntetve. Szépen kitüntetnek itt bennünket és úgy engednek haza, kitüntetve. Mint valami hősokeket. A főbelövést senki se szereti. Az embernek azért van feje, hogy gondolkozzék vele, nem azért, hogy golyót eresszenek beléje.

Ez a fordulat már tetszett az embereknek, csönd lett, s kíváncsian várták a pesti borbély tervének részleteit. „Na, halljuk azt a tervet” - biztatta valaki.

- Az első lépés az, hogy össze kell törni a város központjában álló Lenin-szobrot. Azt a fehéret. Ez az első lépés.

- Szép kis lépés - jött egy hang -, micsoda örült lépés! Hogy én mint orosz hadifogoly, törjem össze Lenin szobrát, a nép istenének szobrát, s ezért engem még ki is tüntessenek? Ilyesmit csak egy pesti borbély mondhat, akinek fogalma sincs, mekkora szentség Lenin szobra, na, ezt ne is folytassa, mert itt végeznek velünk, ha kitudódik. Itt végeznek velünk, már csak a tervezgetés meghallgatásáért is! Különben, miért kellene azt a szobrot összetörni, nem ártott az nekünk...

A kicsi zsidó ember azt mondta:

- Azt a szobrot azért kell összetörni, mert így, egyben nem lehet behozni a lágerbe, túlságosan nagy a mérete. Csak összetörve. Csak darabokban lehet, káposztás hordókba rakva. Észre sem veszik, hogy a hordókban nem káposztát hozunk, hanem szobrot. Még azon éjjel szépen besétál ide, s fölállítjuk azt a szobrot, itt, a láger udvarán. Így fejezzük ki tiszteletünket a nagy tanítómester iránt. Most lesz a forradalom évfordulója. Gyorsan kell cselekedni. Éveken át törtem a fejem ezen a terven, ne hagyjanak magamra. Egy emberre már számíthatok, ugye - és reám mutatott.

- Szóval maguk, itt, a hátunk mögött már szervezkednek! - jött a hang egy pokróc alól. - Hát hogy képzelik maguk, ez mindannyiunk bőrére megy, nem két ember bőrére. Se nem hároméra. Maguk nem látják, hogy mindenfelől örökkel vagyunk körülvéve? Ezen az udvaron még pisilni se tudna senki, hogy azt az örök ne vennék észre! Micsoda felelőtlenség! Ennyi ember életével csak úgy játszadozik egy pesti borbély... Az ő abnormális terveivel!

A kicsi zsidó embert ez nem zavarta, annyit mondott, bízzanak benne, a dolog néhány órrel és vezetővel meg van már beszélve. Ők is ott lesznek a szobor felavatásán. Ők is szeretnének velünk együtt ünnepelni.

- Még hogy az örök! Szóval meg van beszélve? - akadékoskodott valaki. - Hát számít itt egy ör véleménye? Hát figyelembe veszi is egy ör véleményét bármelyik feljebbvaló? Itt nem az örök diktálnak, hanem a nacsalnikok, az ezredesek, maga a szovjet rendszer diktálja, mit és hogyan cselekedjék minden ember ebben az országban! Én egyszer megkérdeztem egy itteni főnöktől, még az elején, amikor idehoztak, mi az a láger, megkérdeztem, pedig tudtam mi az, hát tudják, mit felelt erre ez az ember? Azt válaszolta, hogy a láger olyan, mint egy nagy tömlec. Hogy ez az ország is tulajdonképpen egy nagy tömlec. Azt felelte. Pedig nacsalnik volt, nem egy szimpla láger nyomorult öre! Akinek a kezében csak egy gépfegyver van, más hatalom nincsen! Ez a szervezkedés, ahogy kitudódik, mindannyiunknak vége. Ki vállalja ezért a felelősséget, borbély úr, erre válaszoljon nekünk!

És válaszolt a kicsi zsidó ember. Azt válaszolta, úgy meg van beszélve ez a terv a láger vezetőivel, hogy senkinek semmi baja nem történhet. Hacsak valaki nem csinál skandallumot, még mielőtt az a szobor besétálna a láger udvarára. Mert az a szobor a város tulajdona. Minden városvezetőt nem lehet innen, a lágerből lefizetni, hogy hunyja be a szemét, amíg a szobrot behozzuk. De ha már áll a szobor a láger udvarán, s mi ünnepelünk, akkor már kész tények elé van állítva minden illetékes, mindenféle főnök. Nekik csak az marad, hogy tudomásul vegyék a mi gesztusunkat, s velünk ünnepeljenek. Ünnepek idején különben is föl van függesztve mindenféle főbelövés. Nem lesz, aki kivégzésünkre gondoljon, ha egyszer mi a forradalom évfordulóját ünnepeljük. Ezt minden épeszű ember belátja. Tudják maguk azt, hogy mit jelent egy szép gesztus? Mondok erre egy példát. Ebben a lágerben németek is vannak. Német tiszték is. Elkülönítve. Nem azért különítették el ezeket a német tiszteket, hogy rosszabb körülmények közé kerüljenek, hogy keményebben megbüntessék őket, mert bűnösebbek a közkatonáknál. Lesz, aki el sem hiszi maguk közül, amit mondok. Ezek a német, magasrangú tiszték, amikor idehozták őket, s enniök adtak az oroszok, kikötötték, nem hajlandók enni, ameddig nem hoznak számukra ezüst eszcájgot. És mit gondolnak maguk, hoztak nekik ezüst eszcájgot az oroszok? Hoztak. Ez például egy gesztus. Na, azért mondom...

Kérdem apámtól, ez igaz, ez az eszcájgos dolog? Mert nem jön, hogy elhiggyem. Amit eddig mesélt, azt elhiszem, de ez már egy kicsit meredek... Azt a választ kapom erre, hogy lehetett igazság a kicsi zsidó ember állításában, mert csakugyan, amikor elfogták őket, s bevitték a foglyokat Foksányba, egy táborba, a németeknek valóban ezüst eszcájgot kellett hozzanak, mert másképpen nem voltak hajlandók enni, de azt nem az oroszoktól követelték a német tiszték, hanem a románoktól. Arról nem tudok, s a kicsi zsidó ember sem tudhat arról,

hogy itt, a lágerben ilyen finnyások lettek volna a német tiszték. Mindenesetre egy biztos. Az, hogy ez a kicsi zsidó ember, amit kitalált, annak volt értelme. Mert amikor Lenin fehér szobrát egy éjjel fölállították a láger udvarán, nagyhirtelen, a láger vezető tisztjei nagy bajban voltak, rohagáltak erre-arra, telefonáltak, jöttek-mentek az autóikkal, porzott a hó a nyomukban, de megtorlás, az nem volt. Lehet, azért, hogy ne menjen rossz hír ki a táborból, mert abból nagyobb bajok is származhattak volna a lágervezetők rovására. És abban is lehetett valami igazság, hogy egy-két őrrrel csakugyan megbeszélte ez a kicsi zsidó ember, milyen tervei vannak a szoborral, de többel nem, az ki van zárva. Ő csak azért hangsúlyozta, hogy a vezetőség tudtával történik minden, mert attól félt, valaki besúgja, s akkor neki vége. Így senki nem mert szólni senkinek semmiről. A legnagyobb ijedelem akkor volt, amikor reggeli raportra föl kellett sorakoznunk, s kiállt a láger vezetője elénk. Már fél szemmel azt figyeltük, jönnek-e a géppuskás őrok, hogy mindannyiunkat lelőjenek a szobor miatt. A láger vezetője föltette a kérdést, kinek az ötlete volt ez a szoborbehozatal. Halántékunkon lüktettek az erek, feszülten vártuk, jelentkezik-e valaki. Kiállt a kicsi zsidó ember és azt mondta, az ő ötlete volt. És akkor azt mondta a láger vezetője, álljanak elő azok, akik azt a szobrot ide behozták. Előálltak. Derék emberek vagytok, mondta a láger vezetője és intett egy beosztottjának, lépjen oda hozzá. Azt adta neki parancsba, dupla adag ételt kapjanak ezek az emberek egész hónapban. Ezzel az ünnepség bezáródott.

- Kitüntetés nem volt? - kértem apámtól.

- Az nem volt. A kitüntetés elmaradt, de talán ennek az ünneplésnek köszönhetjük sokan, hogy egy évvel hamarabb engedtek haza, mint ahogyan esedékes lett volna. Legalább is nekünk ezt mondták, amikor jöttünk el onnan.

- És mondja, édesapám, maga honnan tudta, hogy az a kicsi ember zsidó? Fölismerte őt valairől?

- Nem, nem ismertem föl. Ott, a lágerben nem, csak találgattam, miféle ember lehet, aki az orromat megnézi és megmenti az életemet - felelte. És folytatta később, miután befelé mentünk a borivásban: - Furcsa találmány ez az élet, fiam! Nagyon furcsa találmány. Képzeld el, egy évre rá, hogy hazakerültem, akkor szabadult az a kicsi zsidó ember. Minket elengedtek, őt nem. Szerintem nem büntetésből kifolyólag tartották ott még egy ideig, hanem azért, mert megszerették. Mindig volt neki valami furcsa ötlete, elképzelése, örökké kitalált valamit, azért. Állítólag így van ez a börtönök világában is. Vannak fegyencek, akikhez a börtönőrök ragaszkodnak, akiket jó humorukért, érdekes történeteikért megkedvelnek. Szóval egy évre rá, hogy hazajöttem, elterjedt a hír a faluban, hogy keresett engem átutazóban egy kicsi, pesti ember, aki onnan jött, a hadifogságból, sietett haza. Csak látni szeretett volna engem. Csak látni szeretett volna, azt üzenté attól, akitől érdeklődött felőlem. Azt üzeni, hogy még mindig működik a láger falán az a szerkezet, amit én építettem, míg együtt voltunk. Valami törött szobrot is említett ez az átutazó, s úgy ment tovább, hogy adják át nekem a kicsi zsidó ember üdvözlését.

Meghalok minden szombaton

Amikor szombaton nem megyek haza Mamához, mindig úgy érzem, meghalok. Legalábbis lelkiileg. Mert Mamánál öregebb már csak egy asszony maradt a faluban. A szomszéd asszony. De ő legalább nincs egyedül, mint az én anyám.

Csak ténfergek a házban, s ha kimegyek, ott is azt csinálom. Helyem nem találok. Nem normális állapot ez, jól tudom. A múltkor is, egy szombaton, gondolatban elmentem, fölkeres-

tem Lombrosót, adna tanácsot legalább, mitévő legyek egy ilyen hitvány napon. Azt mondta, tegyem forró vízbe a lábam, ne gondoljak semmire, majd elmúlik a szorongásom. Úgy cselekedtem, de a szorongásom megmaradt. Csak a szombat múlt el, az is nehezen. Volt úgy is, Junghoz kopogtattam be, de ő még jobban összekuszálta a dolgokat. Instabilitásról beszélt és érthetetlen szisztémákról. Freud némiképp megnyugtató: húsz évig kínlódott ő is a rákos daganatával, megértett engem. Sőt, olyasmit is ajánlott, ne nézzek kimosott, száradó ruhákat, amint a szélben lengedeznek. Különösképpen rózsaszínű ruhákat ne nézzek, inkább kártyázak léha barátok körében. Vagy dorbézoljak. Rendezek tivornyákat, ne gondoljak a mára, se a jövőre. Dőrök társaságát keressem, egy kis könnyelműség sokszor többet segít a helyzetemen, mint sok, kiadós, okos beszéd.

Amikor szombaton hazamegyek a Mamához, mindig úgy érzem, meghalok. Legalábbis lelkileg. Mert nehezen viselem el a látványt az udvarunkon. A romlást. Bármerre nézek, azt látom, a romlást. A ház végében teljesen kiszáradt a nagy körtefa. Ki kell vágni, nehogy dőlésben leverje a cserepeket. Pedig azok már rég elkezdték a hullást. A gémeskút kirothadt, valami drótok tartják össze még. Megette az idő. És az a sok vas, amit még apám, s öcsém rakott reá, hogy egyensúlyban tartsa a vízzel tele vödört. Hogy könnyebb legyen azt a kútból kiemelni. Micsoda vasak vannak ide felkötözve, micsoda vasak! Az egyikén évszám is látszik még: 1896. Mellette régi, rozsdás fejsze. Van itt csapágy és fogaskerék is. Ezek még abból a luxusautóból maradtak, amit apám vett meg a múlt század harmincas éveiben Jakabházy Zsigmond orvostól és híres gyógyszerkutatótól; az ő kastélynak is beillő háza még úgy-ahogy áll az unitárius templom alatti réten.

Azért vette meg azt az autót, mert eladó volt. És azért, hogy darabokra szedje, mert kellett neki egy motor, s főleg egy kerék, ami forogjon, s megkönnyítse az asztalossággal járó nehéz kézi munkát.

Megette az idő a „cegrámot” is. Most nincs türelmem kikeresni, miképpen írják helyesen, németül ezt a cegrámot, mindegy, nekünk már így marad meg, ameddig megmarad valami belőle. Hogy ez a cegrám micsoda ékszer volt annak idején! Jó szerszámok sorakoztak rajta, fiókjaiban titokzatosság lakozott. Mindennek rendelt helye volt ezen a cegrámon. Bármilyen javítanivaló akadt a háznál, csak szólt apánk, vigyük oda neki azt a fanyelű, ilyen, vagy olyan alakú vésőt, fúrót, ami ott van a cegrám külső vagy belső fiókjában. Mi azonnal megtaláltuk és kezébe adtuk. Ma pókháló közül kell kikeresni egy vásott reszelőt, egy rozsdás szeget, százszor eldobott csavart, ha reákényszerít a szükség. A szű s a romlás tanyája már ez a cegrám. Már a látványába is bele lehet betegedni. Én ettől is meg tudok halni minden otthon eltöltött szombaton. Lelkileg, persze. Egyelőre... Nem jó ide belépni se. A sarokban ott egy szőlősajtoló, mindenféle szeméttel megrakottan. Ott a gyalupad is, elhagyottan. A falon öcsém fiatalkori önarcképe lóg, tönkrement petróleumlámpa s egy villanykörte társaságában. Már testvéremet sem érdekli ez az olajfestmény. Vagy érdekli, de hagyja, hogy ott menjen tönkre, ahol már minden csak romlik. Talán még ő sem tudja, mit kezdjen ezzel a képpel. Lehet, belebetegszik ő is, valahányszor reátekint. Olyankor legyint, vagy talán még a legyintéstől is elmegy a kedve. Ki tudja?

Egal. Valahányszor belépek a konyhába, ezt a mérleget látom a zöld szekrény tetején. Az a neve ennek a mérlegnek: Egal. Legalább hatvan éve nem mért meg semmit rajta anyám. Őrzi csupán. Ezerkilencszáznegyvenben gyárthatták. Akkor még közigazgatásilag annak a mérlegnek a gyára is Siménfalvához tartozott. Most már mindegy. Most már *egal*. Azért minden takarítás idején letörli róla a port. Ezekről a törölgetésektől kopott meg előlapján a festék. Nem a használatból. Esetleg mézet mérhetett valamikor, mikor még méheink is voltak. Ki tudná azt ma már megmondani...

A mérleg alatt, a zöld szekrény ablakaiban fényképek vannak elhelyezve. Olyan ez számomra, mint egy faliújság. Mindig a legfrissebb eseményekről készített fényképek vannak odatűzve. A család legfrissebb tagjai, távolba szakadtak, vagy a véglegesen elköltöztek. Ezeken a képeken nehéz eligazodni. Anyám pillanatnyi hangulatai alakítják a látványt.

Egy régi fénykép lóg még a konyhánk falán. Anyai nagyapám, Marosi Dénes, nagyanyám s a négy gyermek van rajta. Anyánk is, persze, aki most, míg ezt a képet nézegetem, épp unokájával, a fiammal s feleségemmel beszélget piros széken ülve a napfényes udvaron. Véletlenül pont ebben a pillanatban nem ő beszél. Pedig általában ő szokott beszélni. A legfontosabb nemzetközi eseményekről szokott legtöbbit beszélni, amikor együtt vagyunk. Például arról, hogy fogalma sincs, hol hagyhatta el a pálcáját, vagyis a botját. Mi erre azt szoktuk mondani, hogy addig jó, ameddig valahol otffelejt, s nélküle is tud járni. Persze, ez a mi megállapításunk látszólag nem vigasztalja meg őt, azt feleli rá, igen, de az emlékezőtehetségével baj van. Azt pedig nagyon sokra tartja. Ebben én úgy, magamban, sokszor igazat adok neki, mert például nekem sincs fogalmam, mikor is festhettem azt a gyermekarcot, mely hosszú évtizedeken át ott látható a falon, képzeletből csináltam, gyermekkoromban, magánszorgalomból, talán éppen kipróbáltam a színes ceruzáimat...

Az első szoba asztalán tálca. Fakeretű, fekete tálca. Apám készítette legénykorában. Vagy talán azután. Anyám terítőt hímezett a közepébe. Arra való, hogy különleges alkalmak idején tortát szolgáljon fel vele a vendégeknek. Soha nem láttam, hogy használtuk volna ezt a tálcat. Csak van. Most fölveszem és lefényképezem. Magam sem tudom, miért. Csak. Kiviszem a kőasztalra, a fényre. Megkérem anyámat, tartsa felém, míg elkattintom a gépet. Nem érti, mi ütött belém, hogy ilyesmikkel foglalkozom ezen a szombaton.

Van egy kis fedett előszobánk. Ennek a sarkában haszontalan könyvek állnak. Nem olvassa azokat senki. A könyvek tetejében ott fehérlik egy rólam készült, gipszből való szobor. Wallner Günter szobrász munkája az ötvenes évekből. Már nem emlékszem, mi vitte őt rá, hogy rólam szobrot mintázzon a kolozsvári egyetemi évek idején. Talán azt hitte, híres ember leszek, s ő is általam. Azóta sem hallottam róla. Föltételezem, ő se rólam. Mit is hallott volna, nem lettem híresebb, mint akkor voltam. Nincs pályafutásom, nem jelentek meg az összes műveim, talán még génjeim sincsenek, amelyek említésre méltóak lennének. Főlősleges szobor egy főlősleges emberről. Ott áll a sarokban, jó magasan. Főlnézek rá. De csak azért nézek föl, mert föl van oda téve. Még az árvíz se vitte el. Annak se kellett...

Kinézek innen az udvarunkra. A nyárikönyha zsalugáteres ablakán megakad a szemem. Csukott ablak. Barnára festve. Mögötte éléskamra. Jobb időkben nagy táblákhöz hasonlatos, rózsaszínű szalonna szokott lógni. És kolbász. Sok kolbász és sok szalonna. Nyáron is. Mert ott hideg van. Az asztalokon piros bödönökben állt a jóillatú zsír. Mellette virágmintás cserépfazekakban szilvalekvár. Oda mindig jó volt bemenni. Csak arra kellett vigyázni, ne érintsük meg a fölhúzott egérfogót. Most nincs szükség egérfogóra. Ha most oda bemennék, a hidegen kívül esetleg magnak eltett, szegre akasztott, cérnával összekötözött, száraz zöldségleveleket ha találnék. Inkább nem lépek be oda. Inkább megnézek még egy ablakot. Egy falra akasztott, régi ablakot fényképezek le, amit öcsém, Károly tett föl a falra. Emlékeztetőül arra, hogy valahol volt még egy kicsi ablak. Ha nem csalódom, ez a szülőházam egyik ablaka volt. Azé a házé, amelyet egészen elvitt az árvíz. Emléknek jó helyen van itt, a nyári napsütésben... De lám, élek még. És nem csak élek, hanem még gyarapszik is valami körülöttem ezen az udvaron. Le is fényképezem, hogy megmaradjon. Ez a valami, ami láthatóan gyarapszik, nem más, mint a saját árnyékom az udvarunk fűvén a délutáni, sápadt napsütésben... Pedig szombat van, amikor mindig meghalok.

A filozófus

Tulajdonképpen nagyapám az volt. Filozófus. Fönn is maradt egy híres mondása a faluban, mely így hangzott: „Ahová egyszer béüt a ménkő, az ott van maradva.”

Sokáig emlegették ezt a nagy igazságot alszegtől felszegig, de egyszer valamelyik papunk belefoglalta a beszédébe, persze, paphoz illően, szépen kicsinosítva, kifényesítve a szavakat, hogy azok kellő ünnepélyességgel vonulhassanak be az egyszerű, mezei emberek fejébe. Olyan vasárnapias lett az a mondat, hogy a falu népe csak ritkán vette a szájára, nem emlegette, nehogy megkopjék a miesnapvi viseléstől. Ezért is ment feledésbe. Nem azért, mert az igazságot nélkülözöte volna a nagyapám bölcs megállapítása. A félreértések elkerülése végett le kell szögezmem, hogy én azt a papot ezért nem hibáztatom, mert nagyapám híres kijelentése épp borozás közben hangzott el, a kocsmasztal mellett, s talán nem is lett volna illő cselekedet a tiszteletes úr részéről, hogy épp a kocsmából hurcoljon át a templomba otrombán, faragatlanul megformált mondatokat. Az ilyesmi nem illenék egy jó paphoz, akinek vasárnaponként még fekete ruhájának suhogása is csupa áhítattal van átítatva, nem pedig kocsmák füstjével és borpecsés duhajkodással.

Sok estét átbeszéltünk apámmal arról, hogy azért azt a nagyapámféle mondatot úgy kellett volna hagyni, ahogyan elhangzott. Úgy volt annak íze, értelme, s egyszerűségénél fogva bármikor használható, akár egy zsebbevaló bicska. Apám ezzel egyet is értett, elismerte, hogy nagyapám nagy gondolkodó, de mindig hozzátette, sajnos, a kocsmában szokott kijöni belőle minden valamirevaló gondolat. Talán épp ezért egyszer egy négysoros verset faragtam az öregről, mely valahogy így nézett ki: *Lángész nagyapám, / szeme meg se rebben, / jól érzi magát / ebben a szerepben.*

Ezt a kicsi verset soha, sehol nem közöltem, nem is mutattam senkinek. De a filozófus nagyapám mondatát mindig eredeti formájában idézem most is, valahányszor nagy bajok környékeznek.

A pallérozott, kifényesített, vasárnapias, papi változatra pedig már pontosan nem is emlékszem. Pedig az nagy gonddal volt összerakva. Gomolyfelhők gyülekeztek abban a mondatban, amelyek az ember életében olykor megsokasodnak, villámcsapások, melyek tölgyeket hasítanak ketté. Példázatokkal volt megtűzdelve és tanulságokkal, figyelmeztetésekkel. Érdekes, néha csak a legegyszerűbb szavak képesek kifejezni a legbonyolultabb emberi helyzeteket. Ezt a jelenséget a jó filozófusok jól ismerik. Akárcsak nagyapám. A kocsmai filozófus. Aki ha valamit nem tudott hirtelen és érthetően megfogalmazni, talán csak halkán káromkodott. Meglehet, a káromkodás se más, mint a legegyszerűbb, legősibb filozófia.

Kényelmes levelek

Csak olvasmányaimból s filmekről tudom, mekkora ceremóniával járt régen a levélírás. Különösen úri házaknál.

A nagy íróasztalokon ott díszelgett a szép kalamáris, mellette sorakoztak a kihegyezett pennák. Olykor elképzelek például egy parókiát, mondjuk egy fényes szeptemberi napot, hosszú verandát, ahová behajolnak az érő szőlőfürtök, s akár a cigarettafüst, ott imbolyognak a levegőben a harmónium kiszűrődő hangjai. Ebben a hangulatban készülődik levélíráshoz a pap kényes leánya. Odaül a sarokba, hol se hideg, se meleg nincs, ahol a huzat se éri, legfőbb egy-egy szőlőlevél árnyéka vetül a hófehér papírra, s az ő ugyancsak hófehér orcájára. Izeg-mozog egy ideig, szoknyáját simítja, ne gyűrődjék, de ez csak arra való, hogy hátha

eszébe jut eközben valami szép sor, egy papleányhoz illő megszólítás, akármi. És döntenie kell afelől is, milyen színű tintával írja azt a levelet, világos barnával, feketével, kézzel, vagy lila tintával. Mert nem mindegy az, hogy milyen színű a tinta. És milyenek legyenek a betűk? Szigorú alakzatúak, vagy könnyedek, hajlékonyak, tétovák, vagy határozottak. Minden mozdulatnak, színnek, formának jelentősége van.

Anyám leveleit nem kell elképzelnem. Láttam őket, s azt is, hogyan írta azokat a leveleket. Apámhoz írta, a nagy, orosz télbe, Szibériába, ahonnan egy órával azelőtt hozta a postás a gyűrött, barna tábori lapot, lobogtatva. Anyám még ki se sírta eléggé a szemét, máris nekifogott a levélírásnak. Párás konyhában írta levelét, petróleumlámpánál, tintaceruzával, azt is jól megnyomva, el ne haloványodjék, amíg odaér a nagy, orosz télbe. Engem pedig, akár egy kíváncsi tyúkot, elhessintett maga mellől, ne zavarjam a gondolataiban. Pedig én pontosan ismertem az ő gondolatait. Jobban tudtam, mint a szorzótáblát. Azt írta mindig, minden levelében: *tudtam, hogy élsz, Ferenc, tudtam, éreztem, hogy élsz, pedig ritkán jön tőled levelezőlap, hát mikor kerülsz te onnan haza?* Örökké ezt írta. Ezek voltak az ő gondolatai. Más semmi. Esetleg még az, hogy: *egy szilvafánkról nem szedtük le a szilvát, ha jőni találsz, maradjon neked is egy pár szem belőle, de a varjak nagyon reájárnak arra a fára. Hiába hessegetjük őket napestig. Egy szem szilva nincs a fákon sehol a faluban, csak azon az egyen, amit neked meghagytunk. Siess haza, amint lehet, siess, vigyázz magadra.*

Levelet olvasni jobban szerettem mindig, mint levelet írni. Úgy látszik, ahhoz több a tehetségem. Pedig én levelet oly körülményesen szoktam olvasni, olyan odaadással, sorok közötti találgatásokkal, hogy belefáradok valósággal. Valami szent dolgot látok minden nekem címzett levélben. Meghittséget, titokzatosságot. Főleg azokat a leveleket szeretem olvasni, amiket olyanoktól kapok, akik föltételezésem szerint szeretnek engem. Egy szép, nekem szóló levél sokszor eldönti az egész napomat. Tőle függ, érdemes-e élni még, s ha igen, akkor mihez fogadjak? Van-e értelme valamihez fogni egyáltalán, vagy nincs értelme. Ezt egy nekem címzett levél is meghatározza.

Titkok sejlenek föl minden szép levélből. Olykor lelkek mélységeibe látok bele általuk, s arra is vetnek egy halovány fényt, hogy miféle ember vagyok magam is. Miféle? Olyan-é, akinek érdemes levelet írni, mert nem csak elolvasom, hanem ki is tudok venni belőle magamnak valamit, amit érdemes kivenni s megtartani. Mert azért írják a levelet.

Az igazi levelet azért írják.

Mostanában naponta megnézem, jött-e levelem a világhálón. Most jött egy éppen. Alaposan fölkészülök az elolvasására. Megfőzöm a kávé, kényelmesen elhelyezkedem, reágyújtok. Nekifogok az elolvasásának. Már az első sorokból látom, ez a levél nem nekem szól. Neve-men se szólít, aki írta. Látom, ezt a levelet vagy harminc-negyven címre írták. Írhették volna a kerítésekre is, vagy a nagy, fehér falakra. Ez egy körlevél. Fölszólítás, figyelmeztetés, mihez tartás végett írták, úgy általában. Nem nekem. Ha most elered az orrom vére és fölbukom végérvényesen, akkor is értelme volt megírni ezt a körlevelet. Az már teljességgel mellékes, hogy én vagyok-e, vagy nem vagyok. A levél él tovább, olvashatják mások, tanulhatnak belőle, mihez tarthatják magukat, csinálhatnak, amit akarnak ezzel a levéllel. Én nem tudok kezdeni semmit véle. Nincs benne semmi, ami íróját s a címzettet valami kis titokkal, személyes élménnyel, egy árva mozdulattal összekapcsolná.

Írhatta volna egy automata is. Amiképpen az ostyás fagyfaltot kidobja az utcasarki gép. Csak egy gombot kell megnyomni, s már megy is a levél, ha kell, százfelé. Ezek a mai, modern, kényelmes levelek. A technika csodálatos vívmányai. Az ilyen levél írójának nem kell megválasztania a tinta színét, hogy általa is kifejezze pillanatnyi hangulatát. Mert nincs is hangulata. Én olyan gépet nem tudok elképzelni se, hogy lenne néki hangulata. Ezek a levelek bizonyára érnek valamit, különben nem írnák meg őket. De ezek nem igazi levelek. Ha

virágok lennének, akkor azokat a virágokat soha nem kellene megöntözni. Ha épület lenne egy ilyen levél, akkor én azt az épületet romhalmazznak is nevezhetném. Ezeket a leveleket én nem szeretem. Csak az igazi levelet szeretem. Azt, amiért meg kell szenvedni, amíg megírják. És amíg elolvassa, akinek küldték.

Négy apáca, zuhogó esőben

Mintha most is látnám őket, a négy elázott apácát, talpig feketében, fejük fölött a megtépett, kifordított esernyőikkel. Látom őket, amint integetnek felém, majd égre néznek a zuhogó őszi esőben, imádkoznak értem, *tartsd meg engem az Úr további útjaimon és tartsd meg az egész magyar nemzetet az idők végezetéig*. Mert mind a ketten megérdemeljük. Én azért, mert segítettem rajtuk, a nemzetet pedig azért, mert ilyen gyermeke van néki. Mint én. Imájuk alapja pedig egy egyszerű, semmi kis hétköznapi történet, hogy elmesélni is röstellem.

Mondom, hétköznapi a történet, pedig vasárnap volt.

A kicsi, zöld Fiatommal ott menegettem a Münchenbe vezető birodalmi úton, amikor föltűnt nekem a négy apáca alakja. Lerobbant, régi autójuk mellett álltak a zuhogó esőben, s integettek minden elsuhanó autónak. Meg nem állt senki. Én igen. Pont előttük álltam meg, jött az elázott négy apáca, autójukra mutattak, mondták, megállt, nem lehet elindítani. És azt is mondták, több, mint egy órája integetnek, de hiába. Fölnyitottam a motorház fedelét, semmi gőz, semmi látható hiba. Tudtam, ez nekem való föladat. Ide szerszám se kell, csak egy száraz rongy zsebkendő.

(Itt meg kell jegyezni, a hetvenes években történt az eset, akkor az autókat még úgy gyártották, hogy azokat úton-útfélen javítani lehetett, ha csak nem volt azoknak valami nagyon nagy bajuk.)

A gyújtáselosztó födelét két ujjal lepattintottam, láttam, víz került a megszakítókhoz. Elegánsan vettem elő a zsebkendőt, szépen szárazra töröltem, vissza a födelet, leeresztettem a motorház fedelét és az én gyönyörű, székelyes németségemmel győztesen azt mondtam, be lehet szállni, a motor máris indul. Nem hitt nekem a négy ázott apáca, csak az egyik ült a kormány mellé, hogy bölcs kijelentésemet ellenőrizze.

A motor azonnal beindult. És körülvett engem a négy elázott apáca, nézték az én kicsi Fiatomat, azon is az R betűt nézték a legjobban. Kérdezték, honnan való vagyok? Ruszki? Mondtam nekik, nem ruszki, hanem román. Román? Óbégáltak nagy elismeréssel, beszédük-ből azt vettem ki, hát igen, lám, milyen segítőkész, ügyes és jó emberek élnek abban az országban! Maga a Fönnvaló vezérelt engem ide ebben a zuhogó esőben. Nem tudom, megértették-e, amit én erre válaszoltam, mikor kézzel-lábbal kifejtettem: az igaz, hogy Romániában ügyes és jó emberek élnek, segítőkészek, ez pontosan így van. De az igazsághoz az is hozzá tartozik, hogy én, személy szerint magyar vagyok. Még akkor is, ha ott lakom abban az R-betűs országban. Így hozta a helyzet. S hogy egészen világos legyen, megnyomtam azt a szót, hogy *minoritét*. Úgy nyomtam meg, olyan határozottsággal, mint amiképpen néhány perccel később a gázpedált nyomta meg az elázott apáca, hogy útjukat folytassák. Azt talán mondanom sem kell, nem hagytak ők ott engem hirtelen, még álltak egy ideig a már működő autójuk mellett, álltak a szakadó őszi esőben, imádkoztak értem, *tartsd meg engem az Úr további útjaimon és tartsd meg az egész magyar nemzetet az idők végezetéig*. Tartsd meg a minoritéttel egyetemben. Megérdemeljük.

A bolyongó deszkavécénk

Levelet kaptam Károlytól, az én testvéremtől, direkt Pestről jött a levél, ide is másolom, szóról-szóra, nincs semmi titkolnivalónk:

„Kissé könnyezve és közben megfélelkezett vigyorral olvasom a szövegeidet, így a kettő egyben szépen összefér, aki ismeri a világunkat, annak nagyon bejön, nagyon emberi. Jól van ez így bátyus!

Néhol helyesítési hibák vannak, amelyek nem jellemzőek rád!!! Sőt az apácáknál, amint lekattintod az elosztó fedelét, talán a lepattintottam jobb lenne, hiszen a kattánás az egy hang, a lepattintás pedig egy feszültség feloldása, valami lepattan valamiről.

Nemde?

A bolyongó deszkavécénk történetét ne feledd el, amit én építettem apánk irányítása alatt, amit elvitt az árvíz, amit visszahozott egy ismeretlen szekeres ember, aki emlékezett rá, hogy ott volt a kertben, miközben a pálinkafőzőhöz járt, naponta látta, aztán újra elvitték, majd visszahozták a műhely mellé, utána a helyére a kicsi házhoz, aztán újra elvitték, (ez a TOI TOI elődje) kölcsön, mindig kölcsön, mi mindent adunk, ergó jó emberek vagyunk!? Valószínűleg nincs is szükségünk semmire, és a semmink milyen fontos másoknak, tehát a semmink nagyon értékes valami! És az is érdekes, hogy az árvíz után jött megint egy szekeres ember, deszkákat hozott, látván, hogy elvitte a víz a kerítésünket. Felét fölhasználtuk, másik felét elvitték egy másik szekéren, ugyancsak kölcsön. Lehet, hogy egyszer minden kölcsönt visszkapunk, budit, deszkát, gyalukat, fűrészeket, kerteket, harangot Esztergomból stb., mit is fogunk annyi mindennel kezdeni?

*ölellek,
K.”*

Szeretem nagyon ezt a levelet, és pedig azért, mert már az elején fölhívja figyelmemet az én testvérem, ha lehet, írjak helyesen a saját nyelvemen. Mennyire igaza van, ki is javítottam a kattintást pattintásra. Most már nyugodtan mehetek tovább, valamit ma is helyrehoztunk. Közös erővel.

Ami a bolyongó deszkavécénk történetét illeti, hát lehet azt elfelejteni?

Történt, hogy megjártuk magunkat ketten a kertünkben, mikor otthon voltunk anyánknál éppen, megnéztük a kicsi ház málladozó maradványait. Itt születtem, ebben a kicsi házban, lassan a helyét is egészen benövi a gaz. Mondom az én testvéremnek, Károlynak, te Károly, volt ott a bodzafa tövében egy deszkavéce, vajon azzal mi lett, mert nincs ott. Aztán beszélgettünk erről anyánkkal is, azt mondta, majd visszahozzák, ha eljő a tavasz, ellopták egy kicsit. Elvitték, kellett nekik, de egyszer visszahozzák. Mondom anyánknak, jól van, vissza is hozhatják, de tudomásom szerint olyan még nem történt a falunkban, hogy valaki ellopjon egy deszkavécét. Csak mert kellett neki. A mi falunk lakói sem szentek valamennyien, loptak felénk is, mondjuk egy tyúkot, ezt-azt, de véceről nem esett szó soha. Ráadásul olyan deszkavécét vittek el, amit egyszer már elvitt az árvíz, de valakik azt visszahozták, mert annak ott volt a helye a kertünkben. Mert azt az én testvérem úgy csinálta, még szerszámot is hozott Pestről, csavarokat, szögeket, hogy jó munkát tudjon végezni. A deszkavécéért, hogy azt megcsinálhassa, otthagya egy hétre egész Pestet, az ő fényességével együtt. És most valaki fogja magát és ellopja egy kicsit. Mert éppen kell neki. Most meg itt állok Európa előtt, megszégyenülten. Hát bizony, kedves Európa, az én falum sem ér többet a deákné vásznánál. Megéri a pénzét. Nálunk manapság már deszkavécét is lopnak. A kertünkből. Pedig a mi kertünk is benne van az euban. Csupán a deszkavécénk nincs benne.

Az lehet, hogy egyszer visszahoznak mindent. Budit, deszkát, gyalukat, fűrészeket, kerteket, harangot Esztergomból, mindent. Azokat a roppant értékes semmiségeket, amiket elloptak egy kicsit.

Csakugyan, mit fogunk majd annyi mindennel kezdeni?

Írjatok Mamának!

Akkor is írjatok Mamának, ha nincs semmi mondanivalótok a számára. Mert ő mindig várja a postást. Énnekem egyszer elárulta, nem is levelet vár, mert nem nagyon van, aki írjon neki, hanem a postást várja, akivel néhány percig el lehet beszélgetni. Ha levele jön, akkor az nagyon jó, mert a levelet ő nem tudja elolvasni a gyöngye szemével, de elolvassa neki maga a postás. Elolvassa szépen. S egy kicsit még beszélgetnek. Arról, aki a levelet írta. Vagy arról, hogy mi történt a faluban. A postás mindent tud. Mama is tudni akar mindent. Naponta mégsem mehet át a szomszédhoz, Évához, hogy megkérdezze, mi a helyzet a faluban. Évának is sok a dolga. És ő sem tudhat mindent. Csak a postás.

Hát írjatok Mamának!

Nekünk soha nem volt postaládánk. Akkor se, amikor lett volna, akitől levelet kapjunk. De azért soha egyetlen levelünk el nem vezett. Mert behozta azt a mindenkori postás. És átadta szépen. Volt úgy is, nem csak átadta a levelet „személyesen”, hanem még meg is jegyezte: „*Na, lássa-é Emma néni, maga még sincs elfelejtve. Írnak magának! Boldog lehet! Hányan vannak a faluban, akinek levele soha nem jó, mert nincs ki írjon neki. De hányan, Emma néni...*”

Írjatok hát Mamának!

Most még postaládánk is van! Öcsém, Károly szerkesztette azt a postaládát, amikor a kerítést is csinálta. Árvíz után. Igaz, nem rozsdamentes acélból való az a láda, nincs rajta se kürt, se korona, mint ahogyan régen szokott lenni. Kólás műanyagból való, a vége szépen le van vágva, hogy beférjen a levél. Vízszintesen rögzítette oda a deszkakerítéshez, hogy az eső ne tudjon könnyen beléhullani. A célnak teljességgel megfelel. Ebben levél eddig még el nem ázott. Főképpen azért nem ázott el benne semmiféle levél, mert nem tette belé a postás. Átadta, ha jött, s föl is olvasta. Amikor ideje s kedve volt hozzá. Mert ugye, a postásnak sincs örökké ideje s kedve levelet olvasni. Főleg a más levelét!

Írjatok Mamának! Címe egyszerű: *Elekes Emma, Siménfalva (Simonești), Hargita megye.* Írjatok ismeretlenül is. Akkor is írjatok, ha nincs semmi írni valótok. Legalább kérdezzétek meg, hogy van, Emma néni? Írjatok, mert akkor van amiért fölkeresse Mamát a postás.

Írjatok, míg van kinek.

A nagy készülődés

Nagy munkába kezdett az én anyám, úgy él minden nap, töprengések, tervezgetések, elrendeznivalók közepette. Most szervezi meg a saját temetését. Már ki vannak jelölve a sírásók, mégpedig név szerint, tudatta a falu népével is, kik ássák majd a sírját, nehogy véletlenül pont akkor lógjon meg valamelyik, fontos tennivalóra hivatkozva. Házunk fehérre meszelve, tiszta az udvar, a belső szobában rend és félhomály, ide gyűlnek majd a gyászoló fehérmépek. A

koporsója köré. A szemfedő, a kellékek mind sorba rakva a szekrényben. Eldöntötte már, pontosan hány liter pálinkára lesz szükség, tudja a falu férfaiáról, ki, mennyit szokott inni s milyen pohárból. Azt is, kinek kell majd tálcán vinni a pálinkát, nem csak letenni oda az asztalra, s kész, vegyen, aki akar. A székeket is megszámlálta, jusson legalább azoknak, akik nehezen bírják az álldogálást, a hosszú, papi búcsúztatást. Az éneklést. Szerencsére van egy hosszú, templomi vagy kultúrházi fapad is a nyárikonyha előtt, azon sok jó ember elfér, ha összeszorulva is. Ezt a padot maga az Úr rendelte ide, az árvíz hozta volt. Úgy látta jónak az árvíz, hogy ide tegye le, lehet, annak fejében, hogy elvitte a szülőházamat...

Meg van határozva már az is, ki viszi a koporsóját az új temetőbe. A szerencse most is az anyám oldalára állt, mert nem kell kivinni őt a régi temetőbe, fel, oda, Borbába, a hegy tetejére, ahol már mindent benőttek a szúrós bokrok és tövissek, ahol telente csak farkasok üvöltenek. Itt már a dédapám sima, fekete márvány sírkövét is nehezen lehetne megtalálni, pedig messzire fénylene napsütésben, ha kilátszana a cserjék mögül. Hiába, ilyen a fényesség általában, meg sem látszik, ha valami eltakarja. Ha elébe állnak a sötét árnyak. Márpedig a fényességek elé mindig állani szokott valami, amitől nehéz észrevenni.

Ez az új temető valódi paradicsom élők és holtak számára. Egy pillantással be lehet látni mindent. A legelső sorokban hírességek nyugosznak. Papok, előljárók, beljebb maga a mulandó nép. A sírkövek nagyjából egyformák, csak a sírok különböznek egyben-másban. Van, amelyiket betontető föld be, ezeket nem kell gondozni, ide nem hoznak virágot. Nincs is, aki hozzon. Aki befödette, el is ment a faluból messze és véglegesen. Halottak napján számbaveszik, melyik sírhant kié, él-e a hozzátartozója, s ha igen, merrefelé, mire vitte ebben a zavaros világban. Ezek a sírok a legpontosabb leltárnak felelnek meg, a falu mindenkori állapotáról tanúskodnak. Beszédesebbek az élő embereknél. Nem tudnak titokban tartani semmit. Az élő emberek tudnak. Azok tele vannak állandó titkokkal, nehéz eligazodni rajtuk. Szóval, ide készül anyám is, ez már le van szögezve.

Csak egy valami nincs eléggé leszögezve. A koporsójának az ügye.

Történt, hogy tizenöt évvel ezelőtt kórházban feküdt anyám, az orvos intett nekem, menjek véle, mondani akar nekem valamit. Széttárta a karját előttem, annyit mondott, az orvosi tudomány mai állása szerint anyámmal nincs mit csinálni. Vigyem őt haza, s a temetés megszervezésével foglalkozzam, ő szakmailag, s emberileg megtett mindent, amit tehetett. Anyámat akkor hazavittem a tömbházba, ahol éppen laktunk. Leültem melléje egy üveg sörrel a kezemben, s gondolatban a temetés megszervezésével foglalkoztam. Anyám, látván a sört a kezemben, halkán megkérdezte, neki nem töltenék egy ujjnyit, mert megkívánta. Mondtam neki, bűn lenne ez a részemről, mert ugye, az orvosi tudomány mai állása szerint... Azért töltöttem egy ujjnyit. Azt megitta, aludt tőle egész napon át. Mindegyre benéztem hozzá, él-e még, szuszog-e. Fölébredvén, az első szava az volt, töltsék még egy kis sört, mondjuk, két ujjnyit, mert nagyon jól esett neki. Mondtam ismét, hogy az orvostudomány mai állása szerint... De azért töltöttem neki két ujjnyit. Elaludt ismét. Másnap egy egész pohár sört kért és arra, hogy ne emlegessem előtte többé az orvostudomány mai állását, neki úgyis mindegy, meghal és kész. Más is meghal, mondta, míg lassan kiitta sörét.

Sok hét telt el így, feleségem gondozta minden igyekezetével, egy napon sétálni kezdett a lakásban, egyszer azt mondta, vigyem őt haza, a faluba, mert dolga van, magukra maradtak a tyúkók, ki tudja, ráérnek-e mindig a szomszédok, hogy legalább vizet adjanak nekik. Útközben arról beszélt, milyen jó, hogy hazaviszem, mert ha ott hal meg a kórházban, vagy a lakásban, csak a bajom gyűlik meg véle, halottat szállítani nagy ceremónia. Így megússzuk az egészszet könnyedén, legalább otthon hal meg, s aztán az otthoni nép már tudja a dolgát, minden héten temetnek valakit. Azt is mondta útközben, gyűjtsak rá valami jó cigarettára, hányingere van, nem bírja a szervezete a benzín szagát, viszont a cigarettáé, az más. Azt bírja.

Épp akartam mondani, hogy az orvostudomány mai állása szerint a cigaretta is... Nem mondtam. De beszélgettünk a sörről, s olyasmikről is, hogy van úgy, egy betegség hirtelen meggondolja magát, s az ember tönkretételét abbahagyja. Volt már példa erre a faluban. Aztán előfordulhat az is, hogy maga az Úr gondolja meg magát, más, fontosabb dolga akad, nem viszi el az embert, amikor eljő az ideje. Megfeledkezik róla. Mire eszébe jut az ember elvitele, az már kilencvenen fölül jár... Megeshet véle is ilyesmi, hogy az Úr ittfelejti őt még egy ideig. Mondtam anyámnak akkor, bár így lenne, mama... És mentünk boldogan a falunk felé, az autó kissé lehúzott ablakán csak úgy fodrozott a cigarettafüst, szállt a nyugodt mezők irányába.

Anyámnak otthon első dolga az volt, hogy megrendelte a koporsóját. Meghagyta, bogtalan fából csinálják, egészséges fából. És fenyőből, ne tölgyfából, apám szerint a fenyő jó, puha fa, nem rideg, nem barátságtalan. A fenyő, az fenyő. Elkészült a koporsó, haza is hozták, ideiglenesen betették az üres istállóba, valami pokróccal letakarták. Egy gonddal kevesebb, gondolta anyám. Sokáig meg se vizsgálta, milyen az ő örökre szóló lakóhelye, de egyszer titokban fölemelte róla a pokrócot. A látvány lesújtó volt. Hitvány, bogos fából csinálták azt a koporsót, nem olyanból, amiben megegyeztek. Sokáig emlegette, ha szóbakerült a meghalás, nem lehet bízni az emberekben, még az utolsó kívánságát sem teljesítik.

Mostanában nem beszélünk a koporsóról. Még az üres istállóba sem megyünk be, ha csak lehet. Ha nincs ott dolgunk. Néha arra gondolok, úgy tesz anyám, akár az Úr, bizonyos dolgokról időnként megfeledkezik ő is. Az a koporsó épp egy ilyen bizonyos dolog. Több, mint tizenöt éve hever ott, s nem beszélünk róla.

Nagy készülődés fogad most otthon, amikor meglátogatjuk anyánkat. Szombatonként, vagy vasárnaponként. Valósággal lesi, mikor érkezünk. Kinyitja a kaput, hogy a hitvány derekammal ne fáradozzak. Ebéddel vár. Ha jönnek az unokák, kikérdezi őket részletesen, melyik mit csinál Oxfordban, vagy Rómában? És hogy vannak a dédunokái, fejlődnek-e becsületesen. Panaszodik is, hogy rég nem járt Pesten. Biza, rég... Akkor is ottfelejtette a drága szemüvegét a Gellért-fürdőben. Nincs néki szerencséje. Azt mondja nekem a minap, ahogy beszélgettünk ketten, s mondtam, nem érzem jól magam, hogy *nem vigyázol eléggé magadra, fiam. A cigarettát is ideje lenne elhagyni.* És azt mondja még, úgy mellékesen, nehogy elkövessem véle azt a csúfságot, hogy ő temessen el engem. Mondom erre, *mama, minden előfordulhat az ember életében. Van példa mindenre. Ugye, az orvostudomány mai állása szerint nem lehet mindenkét megmenteni az elmúlástól.* Anyám föláll az ágyam széléről, elindul valamerre, hallom, amint mondja, csak úgy magának, *már megint azt emlegeti, az orvostudomány mai állását, hát azt most minek emlegetni...*

A kapu

Ezen a kapun nincs már, aki kimenjen. Anyám a kert másik végében lakik egyedül. Még el tudna jönni idáig is, de minek? Ezen a kapun belül nincs udvar, nincsen ház. Ami van, az nem ház. Pedig volt itt ház és udvar is. Nem is az fáj most, hogy nincs meg az a ház, amelyben születtem, a kaputól húsz-harminc méternyire. Csak a romjai látszanak még. Nem is az fáj, hanem ez a régi kapu. Ezt a kaput nem vitte el a víz. Csak kilökte a szárnyait és kísétált rajta. A falai megmaradtak. Úgy, ahogy. Egy nagy kő van nekitámasztva belülről, még látszik rajta az évszám, ezernyolcszázkilencvenhat. Szépen vésett számok. A kapun belül almafák vannak, birs, fenyő. És kövek. Nagy, szép, kerek kövek. Úgy vannak elrendezve, hogy a középső, nagyobbik kő maga az asztal. Köréje lehet ülni. De nincs már, aki oda leüljön. Öcsémmel szoktunk ott elrévedezni, ha véletlenül mindketten otthon vagyunk. Egy hatalmas hársfa

árnyékában. Mert az is áll ott. Egy hatalmas hársfa. Ilyenkor, tavasszal méhek hada zümmög a virágok között, különben csönd van.

Ez a kapu önmagában is valóságos építmény volt. Téglából. Vakolva. Fehérre meszelve. Cseréptető rajta. S hogy mik lehettek régen e cserepek alatt, azt sokszor találgattam. Madárfészkek bizonyosan voltak. Még mókusokat, egereket is képzeltem oda gyermekkoromban. Homály és titokzatosság volt ott, a cserepek alatt. Szerintem ott most nincs semmi. Csak a huzat. De az sem biztos. Ami biztos, hogy omlik a vakolat, hullanak a cserepek, itt-ott kilátszik a téglá. Régen nincs lemeszelve ez a kapu. Ajtajai deszkából vannak, csak úgy, ideiglenesen odaszegezve, hogy ha jön egy újabb víz, hát ne kelljen sokat kínlódnia véle.

Ezen a kapun nincs, aki bemenjen. Tulajdonképpen. Mert azért bejárnak rajta. Az jár be ide, aki akar. És amikor kedve tartja. Legtöbbször ludak jönnek be, ezt-azt csipegetni, bugyuta sárga rucák, télen juhokat látni itt, és lovakat is. Mi nem tudjuk soha, kinek a juhái, kinek a lovai járnak a kertünkben. Bejönnek, mi nem járunk utána. Nincs miért. Nemrég eltűnt a kapu mellől egy gyönyörű, női akt-formájú hatalmas terméskő. Őcsém hozta volt valahonnan, egy hegyi patak medréből. Így emlékszem. Hozta, mert szép volt. Azért is vihette el innen valaki, mert ő is szépek találta. Föl sem merült benne, hogy az a kő nem az övé. Ez a kapu, ez a kert mindenkié. És senkié. Amivel a gazdája nem törődik, azzal törődik más. Ezt a tanulságot szögeztem le magamnak e kapu történetéből. És a kert történetéből is.

A minap, hogy otthon jártam, s nézegettem a romló kapunkat, megugatott egy kutya. Egy idegen kutya. Úgy gondolta, én vagyok itt az idegen, nem ő.

Pestről jött levél

Azt kaptam, újabb levelet Pestről, kitől is kaphattam volna levelet Pestről, ha nem az édes öcsémtől, énnekem nincs, aki levelet írjon onnan, hajnali ötkor olvasom ezt a levelet, épp valami kis zápor van odakint, futó eső, tudom, ezek a hajnali záporok úgy mennek el, ahogyan jönnek, hirtelen, nem is figyelek rájuk, olvasom öcsém levelét, melynek első soraiból is kitetszik, válasz ez a levél arra a kis beszámolómról, amit otthonról írtam arról, hogy meghalok minden szombaton, az volt a címe s el is küldtem öcsémnek, mert róla is szó van abban a beszámolóban, úgy küldtem el, hogy odaírtam a végére, fogadja szeretettel, na, ezzel is kezdődik ez a levél, ami onnan, Pestről jött, az lenne a normális, ha csak kettőnkre tartoznék ez a levél, de hát hová lettek a normális dolgok, amint olvasom ezt a levelet, arra gondolok, nem csak kettőnkre tartozik, egy Munkácsy-díjas képzőművész levelét olvasom, nem baj, ha elolvassa más is:

„Tudod bátyus, ezt nem szeretettel küldted, sírok tőle, sírok, mert minden szétcincálódott. Mindannyian, összefoghatatlanul... Emlékszel az ötvenes években, csépléskor, kertünkben minden júliusban, ott pőfögött a Fordson, néha bedöglött, apánk lángoló zsineggel körbetekerve és hideg kútvízzel leöntve, sósborszeszes kis üvegből vágta ki a szigetelést a gyújtó gyertyához, hogy tovább zakatoljon a cséplőgép, milyen boldogok voltunk a prűszkölő porban, anyánk pánkót süített, szilvapálinkát ivott mind a húsz ember, még mi gyerekek is, miközben a kipufogó szikráit csodáltuk. Olyan lelkesedéssel dolgozott ott mindenki, hogy így visszagondolva, belegebbedek a hihetetlen összhangba, ahol mindenki pontosan tudta mi a teendője. A cséplések után bált rendeztek a födeles hidon, ott volt az egész falu, pontosan látom amint a híd deszkázatába fűrészelt tulipán formájú lukakon pisiltek a patakba a férfiak és a legények, Kicsi Imre húzta a nótákat, a híd melletti tűzoltó fészerben, mi pedig nyitott ajtóból gyönyörködtünk a falra akasztott

réztrombitákban s a piros kerekű tűzoltó szekérben. Hová tűnt az a nirvána, istenem? Akkor még Maros-Magyar Autonóm Tartomány voltunk, nem?

Néhány hete azon gondolkodom, hogy egy kis boltot kellene nyitnom, mert nemsokára nem lesz miből megélnem. A divat sulis bedöglött, a Ferenczy is halódik, a kis lakást nem lehet kiadni, eladó és kiadó a fél város, itt is pontosan az történik, mint Siménfalván: káosz és romlás folyamatosan. Egy bukaresti bolond jut eszembe egyre gyakrabban, aki a Palatul Militar előtti szökőkútnál, minden nap estefelé ott mosakodott és a következőket üvöltötte: o singură speranță au cei învinși: nici-o scăpare! utána: o singură scăpare au cei învinși: nici-o speranță!

Hát én is el vagyok keseredve.

*Öllem,
Öcséd”*

Hát ez a helyzet...

Néhány évig Bukarestben dolgozott öcsém, grafikusként, úgy látszik, nem felejtette el még a szökőkútnál mosakodó bolond ember bölcs szavait, hát persze, hogy igaza volt neki, amikor azt üvöltötte, hogy a legyőzötteknek egyetlen reményük maradt, az, hogy nincs kiút...

Azt írja nekem Pestről az én öcsém, hogy egy kis boltot kellene nyisson ott, Pesten, mert nemsokára nem lesz miből megélnie, abban bízik ő, egy kicsi boltban, eladó és kiadó a fél város, egy kicsi boltban bízik, amikor sorra zárnak be a kicsi boltok mindenütt a világban... Nem tudhatom, miért bízik ő egy kicsi boltban, én már azokban se bízom. Még ebben a hirtelen jött hajnali záporban se bízom, ami már közben el is állt, meg se várta, hogy megírjam ezt a levelet, sietnek ma már a záporok is valahová, csupa sietés lett a világ, maholnap köszönni sincs időnk...

Körömvágás

Most telefonált anyám (Nokia 6110, középen egy gomb pirossal megjelölve), hogy szombaton vigyem magammal a körömvágót, most ez a legfontosabb. Mondom, mama, ma szerda van, ráér, de azért kikészítem. Azt mondja, épp azért hívlak most, hogy ne készítsd ki, mert akkor elfelejted, hanem máris tedd be a zsebedbe, vidd magaddal mindig, bármerre jársz, nem nagy, nem nehéz az a vágó, nevezd ki erre a célra valamelyik zsebedet, ugye, a múltkor is elfelejtettél valamit, már nem emlékszem, mit felejtettél el, de te is mérsz neki a nyolcvannak, ilyenkor könnyen felejt az ember, ugye, apád is megmondta, Isten nyugosztalja, milyen fontos a körömvágás, még a pap se tud fölmenni a szószékre, ha nincs rendesen levágva a körme, ha élne, most más példát hozna föl, nem a papot, fölhozná például azt, hogy akik Brüsszelbe járnak, azok is rendben kell hogy tartsák a körmeiket, mert különben megfájdulhat a lábuk, tudod jól, hogy a hosszú köröm kilyukasztja az ember zokniját, s még ennél is nagyobb bajt okoz, például begyulladhat a lábujja, piros lesz, mint a részegesek orra, a le nem vágott köröm miatt járnak se tud az ember, még a dologkerülők is levágják a körmüket, mert különben a dolgot sem tudnák kerülni, apád ilyen példákat hozna föl, mert szeretett viccesen beszélni, hát te azt jól tudod, eleget tárgyaltatok ezt a témát a cementlépcsőn, vasárnaponként, most is magam előtt látom, ahogy magyarázza, milyen jó az a körömvágó olló, ami a kezében volt éppen, valami Solingen volt, ha jól mondom, na, ugye, az is odalett valahová, azóta mindig csak kínlódom a körmeimmel, sokszor az sincs, aki levágja, az ember nem folyamodhat mindenért a szomszédokhoz, azoknak is annyi a dolguk, ki se látszanak a mindennapi gondból, én pedig már nem tudok lehajolni, hogy elérjem a körmeimet, örülök annak is, ha a pálcámat föl

tudom venni, majd meglátod te is, mekkora nagy dolog, ha valaki nem éri el a saját lábát, majd meglátod te is, remélem meglátod, mert megéred az én koromat, nem könnyű ezt a kort megélni, épp a minap temettünk egy velem egykorú asszonyt, az az eset is megviseli lelkiileg az embert, máskülönben rendben volnék egészségileg, leszámítva a vérnyomást, azt nekem állandóan méregeti Éva, de a mérő se mér rendesen, csak az erdész mérője vált be, ezt az egész falu tudja, de hát az erdész is kint van már a temetőben, neked se lehet jó a vérnyomásod, a múltkor is pirulát kértél a fejfájásodra, az attól volt, mi mástól lett volna, te csak viccelődsz a vérnyomásoddal, olyasmiket mondtál legutóbb, hogy megmérted, de nem használt, az ilyesmikkel nem szabad játszani, állandóan lehet hallani a rádióban a vérnyomást, vedd komolyabban ezt a dolgot, nem vagy már gyermek, tedd a zsebedbe azt a kicsi körömvágót, ne készítsd ki, sokat erről most nem akarok beszélni, a telefonálás is pénzbe kerül, csak éppen emlékeztetni akartalak, ez most a legfontosabb...

A mi utcánk

A mi utcánk rövid utca. Csak akkora, hogy egy jó, pipás ember egyik végéből a másikba köphetne, ha akarna. A rövidségnek ezt a meghatározását Lajosbától hallottam, a szomszédától, akinek háza a miénkkel szemben állott, amíg megvolt. Régi ház lehetett az övé, mert egyetlen, kicsi ablaka nem üvegből való volt, hanem valami hárttyából, vagy kutyabőről. Csak annyi fényt engedett be, amennyire Lajosbának szüksége volt. Sok fényre nem volt szüksége, mert vénséges idejét ott töltötte a kicsi háza előtt, egy kerek kövön. Ott pipázott. Mi, gyermekek, sokáig nem mertünk elmenni a háza előtt, mert féltünk tőle. Féltünk, mert valamelyikünket mindig ki szerette volna herélni. Legalábbis ezt puszogta a bajusza alatt, amikor előtte elhaladtunk. Úgy puszogta, mintha nem akarná, hogy mi meghalljuk, pedig épp azt akarta. „Ezt a gyermeket ki kellene herélni...”

Ez volt az ő szórakozása.

Sokan szerettek itt elidőzni, a mi utcánkban, mert a mi utcánk nemcsak rövid volt, hanem csöndes is. Nem járt erre senki, akinek itt nem akadt dolga. Mert a mi utcánk nem vezetett sehová. Csak neki a Nyikó patakának. A visszavonuló németek is itt vertek tanyát, a mi utcánkban. Még mulattak forma is esténként, üvegeket bontottak, ittak egymás egészségére, pedig tudták, már itt vannak, jönnek nyomukban az oroszok, bármely pillanatban csattanhat az egérfogó.

Az oroszok is szerettek itt mulatni, a mi utcánkban. Egy katona a géppisztolyával hosszú sorozatot eresztett apám méhkaptáraiba, majd egy süldő disznót is lelőtt vacsorára.

Agitátorok jártak ide, elálldogálni a mi utcánkban, papírokat lobogtatva, szép jövőt ígérve annak a néhány családnak. Aztán eljött a szép jövő, s el is ment, úgy, ahogyan jött. Nem volt soha, semmi felfordulás a mi utcánkban. Az árvizet leszámítva.

Sok neve volt a mi utcáknak, mint az utcáknak általában. Nem lehet tudni, mi a neve most a mi utcáknak... Talán az, hogy Bárgác. Senki nem tűnődik azon, mit jelent ez a szó. Ez a neve és kész. Bárgác.

A házak a mi utcánkban is meg vannak számozva, de kevesen tudják a saját házszámukat. Minek is tudnák? Bárgácban mindenkit jól ismer a postás.

Most békeidő van a mi utcánkban. Kevés a mozgás. Csak estefelé vonul végig rajta szép teheneivel Éva, a szomszédasszony.

Eső után, a pocsolókban háztetők képe tükröződik. És felhők képe. A holnap ábrázatát innen még senki nem tudta megpillantani.

Utólag elsirattalak

Jön Éva, ez a hangos beszédű, gömbölyded fehérnép, megáll a kerek kőasztal előtt, ahol épp üldögélünk, s amiképpen egy helyi jellegű, kis forgószelel szokta fölkapni a száradó szénát, pillanatok alatt beterít minket a legfrissebb panaszával, hogy a tehennel ez, meg ez történt, s ott van az ura, megoperálva - pont azzal, amivel magát is megoperálták, Feri, mondja ez az Éva, milyen érdekes, pont az a betegsége van az én uramnak is, mint magának, Feri, a fiam, ez a Pisti nem leli a helyét, csak járkal erre-arra az udvarunkon, látom, könnyes a szeme, nincs hozzászokva, hogy a családukban operált ember legyen, most éppen a kukoricát hordjuk föl a padlásra, de létrán cipekedni nehéz a súlyos kosarakkal, azért jöttem, hogy kölcsönkérjem a csigát, mert azzal könnyebb fölhozni a kukoricát. - Te, Éva, te ha megtalálod, hol van az a csiga, ott kell, hogy legyen, ahová tetted a tavaly, amikor visszahoztad, minékünk nem kell csiga, nincs kukoricánk, amit fölhúzzunk véle a padlásra, oda még a macskák sem járnak, nincs miért járjanak, ahol semmi nincs, oda ők sem járnak, menj, s keresd meg azt a csigát, s vigyed, nincs szükségünk reá, mondja Évának anyám. Aztán előkerül a csiga, elmegy véle ez az Éva, a kapuból még visszaszól, hogy majd hozza, én pedig finoman annyit mondom anyámnak, mama, emlékszik még arra, mennyire nem szerette az én apám, ha valamit kölcsönkértek? Mert elrontottak mindent, amit kölcsönkértek, a kaszának éle kicsorbult, a kalapács nyele töből eltörött, a csavarhúzó nyele kettéhasadt, ez mindig így volt, csak háborúság származott mindig a kölcsönkérésből, s az adásból, ezért is nem folyamodott kölcsönkéréshez az én apám, még pergetőt is ő csinált sajátkezűleg a méznek, a méheknek kaptárt, az égvilágon mindent megcsinált, csak éppen ne szoruljon reá a kölcsönkérésre, de volt úgy is, vissza se hozták soha, amit elkértek egy félórára, úgy is volt, mama, de látom, csak a kölcsönadás az, amiből mi soha kifogyni nem tudunk, mama...

Tudtam, hogy ezt fogod mondani, pontosan ezekkel a szavakkal, mondja mama, hát most arra válaszolj, kell még nekünk valaha ebben a földi életben az a csiga? Hát lesz nekünk még kukoricánk? Ugye, tudod, hogy nem lesz, nincs ember reá, különben is visszahozza ez az Éva, ugye, a tavaly is visszahozta, ezek nem olyan népek, hogy valamit is megtartsanak maguknak, ami nem az övék, te jól tudod, nem olyan népek, most azt is tudom, a vécénket fogod fölhozni példának, amit elvitt ez a Jancsi, s nem hozta vissza, na, nem is fogja visszahozni, egy használt vécével nem járkalhat a falun végig az ember, még akkor sem, ha meg van suvadva, mondtam is én néked, hogy ez a Jancsi meg van suvadva, vannak dolgok, amiket el kell felejteni örökre, mindig nem foghatjuk valami miatt a fejünket, de mondom mást most neked, te, Feri, arra emlékeztetlek, hogy mi nem csak kaszát, kalapácsot, csavarhúzót adtunk kölcsön az életünk folyamán, hanem én még téged is többször kölcsön adtalak gyermekkorodban! Az igaz, hogy a te nagyapádnak, vagyis az én apámnak adtalak kölcsön téged, valahányszor szükségére volt a segítségre, szántás idején, vagy amikor fát, szénát kellett neki hazahordani, s nem volt segítsége. Kölcsön voltál adva, Feri, mégpedig megszámlálhatatlan alkalommal és most mégis itt vagy, mi bajunk lett ebből a kölcsönadásból? Mi, te, Feri? Semmi.

Mondom mamának, mama, abból csakugyan nem lett semmi bajunk, de ugye, egy kicsit azért meghaltam volt egyszer a kölcsönadásomból kifolyólag. Emlékszik-e még arra, amikor majdnem belefulladtam a patakunk vizébe, s reáborult az egész szénásszekér? - Emlékszem hát, de azért elmondhatnád még egyszer, hogyan is ment végbe az a felborulás, mert rég volt, ki is ment a fejemből, mondja mama.

Az úgy volt, mondom, hogy kölcsönkért magától nagyapám, elvitt engem az öreg, le, alszegbe, Gátrétjibe, vigyük haza a szénáját. Örömmel mentem mindig Gátrétjibe, jófajta szilvát teremtek ott a fák, bátor madarak jártak az ember lába előtt, nem féltek semmitől, gólyák is tanyáztak azon a kis réten, sétáltak nagy peckesen, jaj, s micsoda gyönyörű, sárgahasú sáskákat lehetett ott fogni horgászati célra, éppen a sáskafogás lehetőségére gondolva mentem

örömmel az öreggel, raktuk a szekeret, ő hányta fel nekem a szénát, én pedig rendeztem a vasvillámmal a rétegeket belátásom szerint. Békességben dolgoztunk mi ketten mindég, de akkor valami baj volt véle, mert állandóan kerülgette a szekeret, mindegyre szólta, hogy nem jól rakom a hátsó sarkát, vagy az elsőt, mondtam is neki, hát ide visszük azt a szénát magához, kétszáz méterre, ilyen kicsi távolságon mi baja tud lenni annak a szénának, olyan jól meg van rakva az a szekér, végigmehetnénk véle az egész megyén, s egy szál se esne le a földre, mi baja van a formájával, hogy mind azt mondja, olyan kell annak lenni, mint amilyen egy szép skatulya, nem kiállításra megyünk, erre azt mondja, ő egy tapodtat sem mozdul azzal a szekérral, míg olyan nem lesz az egész, mint egy szép skatulya, egy valamirevaló menyecske sem teszi ki a lábát hazulról bozontosan, még akkor sem teszi ki a lábát, ha a szomszédba indul, megfésülködik rendesen és összeszedi magát, ahogy kell, mit számít az, hogy kétszáz méterre kell vinni csak azt a szénát, vagy végig a megyén, azt a szekeret úgy kell megrakni, mintha Pestre indulnánk véle egyenesen, annak is a kellős közepébe, úgy kell azt megrakni, szóval, valami baj volt mindig az öreggel, ha egyszer ezt a Pestet megpendítette.

Az esettel kapcsolatban már csak a történelmi hűség kedvéért is meg kell jegyezni, részeg éppen nem volt az öreg, mert ez a Pest akkorjában még a földrajzban is hozzánk tartozott, akárcsak alszeg, vagy felszeg, úgy, hogy az oda való szénásszekeres bevonulásunk csupán szépségileg lehetett volna kifogásolható. Nem is tudom, miképpen képzelte ő, hogy tulajdonképpen végigmehetnénk nyugodtan Pest közepén is, úgy kell megrakni azt a szekeret. Az más kérdés, akarunk-e, vagy nem akarunk ott végigmenni. Ezt az elvi problémát lezártuk, ebben az ügyben több szót nem váltottunk. Megraktam én azt a szekeret úgy, ahogyan az öreg óhajtott, olyan lett az a szénásszekér, mint egy szép skatulya. És el is indultunk arra a kétszáz méteres útra, hogy azt a szénát a csűrjében lerakjuk. A baj csak az volt, hogy előbb a patakunkon át kellett menni. Kérem az öregtől, leszálljak-e a szekérről, vagy maradjak ott. Legerősebb vágyam az volt, hogy maradhassak ott, hátha valaki, egy éppen arra járó, falunkbéli ember észrevesz engem egy ilyen szépen megrakott szénásszekér tetején, mert akkor láthatja, milyen kiadós tehetségem van nékem ebben a megrakási mesterségben. Azt mondja az öreg, maradjak bátran, ő elkormányozza az ökreit, át a vízen, csak szorítsam jól magamhoz a lekötő rudat, le ne essek, mert meredek a part. Felült az öreg is a szekérré, de le, oda, az ökrök fara után és nógatni kezdte a jámbor barmokat, hogy indulhatunk. A további utunkat nem részletezem, mert az pillanatok alatt véget is ért. Az ökrök átjutottak a patakunkon, de a szekér a téves kormányzás miatt fölborult, mégpediglen úgy, hogy a négy kereke az ég felé állott, én meg ott maradtam a víz alatt. És rajtam egy jó, nagy szekér széna. Amikor a víz körülvett, azt a lekötőrudat még szorítottam, de beláttam, ennek semmi értelme nincsen, itt meg kell nékem halni. És mit cselekszik az ember, ha azon kapja magát, hogy meg kell néki halni? A téves kormányzás miatt! Próbálkozik a meneküléssel. Belefúrtam a fejem a szénába, hátha valami kis levegőhöz tudnék jutni, mert már vizet eleget ittam ott, a patakunk fenekén. És kaptam is annyi levegőt, hogy nem fulladtam meg. Még hangokat is hallottam kintről, valaki szólta az öregnek, te Dénes, az ökreid elszabadultak, hagyd azt a szekeret ott, ahol van, menj utánuk, mert elkóborolnak, még meg is ijeszthetik a porban játszadozó cigánypurdékat, s abból csak baj tud lenni. Az öreg annyit mondott, hozz segítséget, mert a széna alatt ott maradt a gyermek, lehet, már nem is él...

Azt mondja mama, ezen a ponton abba is hagyhatom a régi történet szövegét, mert abba olyan szálakat vegyítettem belé, amelyek nem oda valók, s ő már azt is tudja, hová akarok kilyukadni. Oda, ami nem reánk tartozik. Vagyis a téves kormányzáshoz. A kölcsönadásról volt szó, s onnan egy kanyarral reá akarok térni a téves kormányzás természetére. És azt mondja, ezt is csak most veszem elő, vén fejjel, a téves kormányzást. Mert amikor én segíteni mentem az ő apjának, Gátrétiiben, a sárgahasú sáskák jártak az én gyermeki fejemben, nem pedig a téves kormányzás természete. S hogy neki igaza van, igen nagy feneket kerítettem ennek a

Gátrétjinek, amikor a jófajta szilvát termő fákról, a peckesen járó gólyákról, a bátor madarokról beszéltem, mert neki nem kell bemutatni, milyen az a rét, eleget dolgozott ő azon a helyen, voltak olyan esztendő, répát is termesztettünk ott, volt krumplink, minden, én még meg sem voltam születve, amikor ő már jól ismerte azt a Gátrétjít. És mondja, hogy ő már akkor félbe akarta szakítani az én beszédemet, amikor azt a szénásszekérrel való pesti bevonulást hoztam elő, mert abból kivillant a szándékom, mely szerint én mindenképpen azzal akarok előállni, milyen furcsa helyzetben éltünk mi akkor. Hogy útlevíl, s ceremónia nélkül is elmehettünk volna Pestig. Ha nem is annak közepébe, mert ott nem szoktak járni szénás szekerek, csak uras népek szoktak, de elmehettünk volna. Ez igaz és furcsa is volt az a helyzet csakugyan. De miért akarok mindenből politikát csinálni, mert én azt csináltam ezzel a történettel, politikát, s tiszta hiába csomagoltam azt belé a vízbehullásom történetébe, úgyis kilátszik a törekvésem, ő ezt azonnal észrevette. A témát mi már ezernyi alkalommal letárgyaltuk, őt most az érdekelte, miképpen menekültem ki onnan, a patakunk vizéből.

Mondom mamának, mama, abban magának igaza van, hogy engem ott, a víz alatt nem a szénásszekérrel való pesti bevonulás gondolata foglalkoztatott, sem pedig a téves kormányzások természete, ezek a dolgok jóval később suhintottak meg, de akkor, amint egy kis szénaporos levegőhöz jutottam, tudtam, onnan ki fogok szabadulni. Mert jönnek alszgeből kemény emberek, helyére fordítják azt a szekeret és én talpra fogok állani megint, a széna tetején, még azt a lekötő rudat sem szorítom magamhoz, hanem győztesen kerülök a népek elé. Legfőntebb megköszönöm a fáradozásukat. És képzelje el, mama, azzal az én, akkori, gyermeki fejemmel, ott, a szénásszekér alatt azt találtam ki, hogy hallgatni fogok. Hallgatni, mama. Mint amiképpen egy vízbefúlt halotthoz illik. Kíváncsi voltam, lesz-e valaki az ide gyülekező népek között, aki megsirat engem, ha már nem adok életjelt magamról, s mint halottra gondolnak reám. És hallgattam, mama. Pedig ordíthattam volna, hogy hé, ne bőgjenek olyan eszeveszetten, élek én, csak állítsák talpra a szekeret, mert nyom engem, de nagyon! Ordíthattam volna, mert volt annyi levegő körülöttem. De nem ordítottam. A népek sírását vártam a vízben, mama! Hogy tudjak magamról legalább annyit, van-e rajtam siratnivaló. Értem-e valamit az ő szemükben, vagy pedig csak egy kis, semmi-gyermek voltam. És ha magának lenne türelme, s kedve hozzá, most szívesen beszélne arról, mennyi ideig hallgatott ez a mi, majd nem halottnak nézett, kicsiny népünk is, arra várva, lám, van-e rajta siratnivaló, ér-e valamit mások szemében, vagy nem ér. Mert ha úgy tűnik, valaki már nem él, de van rajta legalább siratnivaló, akkor ér is valamit. Csakugyan, mit gondol mama afelől, lenne-e rajtunk egy kis siratnivaló, ha egyszer nem tudnók kidugni a fejünket a népek közül, s nem lenne erőnk talpunkra állani?

Azt feleli mama, ugye, hogy jól gondolta, amikor engem a beszédemben meg akart állítani. Hogy ne menjek más vidékekre a mondanivalómmal. Mert így is elmentem messzire a kölcsönadástól s a vízből való kikerülésemtől. De most azt mondd meg, sírtak-é az alszegiek a szénásszekér körül, amíg te olyan szépen tudtál hallgatni alatta? Mondom, sírtak bizony, mama. Nemcsak Berta s Annanéném jött, ezzel a Gáll Ferencnével, hanem rohantak oda a közelebb lakó cigányok is. Ők tudtak bőgni lehangosabban. Ezeknek a kicsiujjukban van az éktelen bőgésre való hajlamosság, úgy ordítottak, hogy jaj istenem, ott a víz alatt a gyermek, ezt kiabálták, hangzott tőle az egész alszegi fertály. Mert ők jó barátságban voltak nagyapámmal, a halottaikat is ő vitte ki sokszor a temetőbe az ökreivel. Még télvíz idején is. Egyre csak azt ismételték, milyen ügyes kicsi gyermek volt ez a Ferike! Hogy az a gyermek hogy tudott fáramászni! Még szavalni is tudott, ők hallottak arról, még szavalt is valamit. És tudott kaszálni! És hányszor folyt ennek a kicsi gyermeknek az orra vére mezei munkák idején! A drága vére, a sok megerőltetéstől. Attól biza, attól folyt örökké az orra vére, a megerőltetéstől. Hát való egy hétéves kicsi gyermeknek kasza a kezébe? Ilyesmiket mondtak sírás közben az idősebb cigány asszonyok. Sokan megsírártak engem akkor, mama. Sokan. És úgy mentem

haza, ha még emlékszik arra a napra, hogy mondtam magának, fölborult a szekér, azon én is ott voltam, előbb a tetejében, azután alatta. A Nyikó vizében. És egy kicsit akkor meghaltam forma. Eléggé rövid volt a beszámoló, amint látja, nem haltam meg, mondtam azon a napon magának, mama.

Azt mondja nekem mama, hát hogyan emlékeznék én arra a napra, te, Feri? Jöttek a népek alszobából, hol vagy te, Emma, hol vagy ilyenkor, szinte odaveszett a gyermeked, te, Emma, mondták a nagy eseményt, s hogy milyen csudával határos módon maradtál életben, így mondták, csudával határos módon. Emlékszem jól arra a napra, jött, hogy megverjelek, amiért nem volt annyi eszed, hogy gyalogosan menj át a patakon, ne maradj a szekér tetején, amikor magad is észrevetted, valami baj volt az öreggel azon a gyalázatos napon, amikor szinte elveszítettelek, magad is észrevetted, szénásszekérrel is végigvonult volna Pesten, s amikor azt a szekeret raktátok, csak civódott veled és skatulyákat emlegetett, hát hogy ne emlékeznék én arra a napra?

Azért még mondott nekem valamit mama, amiből most könnyedén tudnék politikai kérdést csinálni, ha volna hozzá kedvem. Azt mondta mama, tudd meg fiam, utólag én is elsíratlak...

Akkor jó...

Azt mondja nekem az iskola igazgatója Felsősfálván, fogjam a cókómómat, menjek le oda a templom aluli házba, ahol a gémeskút messziről látszik. Engi Zsigabá lakik ott az asszonyával, ott lesz a szállásom ideiglenesen, a papírok megjöttek, ki vagyok nevezve tanárnak, de csak ideiglenesen, aztán meglátjuk.

Fehérbajszú, posztóharisnyás, szép ember volt ez az Engi Zsigabá, leült mellém, míg vacsoráztam, a hagymát dicsérte főleg, azt mondta, ahol tojás és hagyma van, ott semmi baj nem lehet.

Nem is volt semmi baj lefekvésig. Csak úgy futtában végigmentünk a történelmen, az akkori hatvanas évekről szó se esett, pedig vártam hogy kiterítsük oda, magunk elé az éppen időszerű helyzetet, s egy kicsit politizáljunk, vagy valami.

Lefekvéskor föl tettem a kérdést, na, de én hol fogok hálni...

Hát velünk. Ott, ahol mi. Hát hol akar maga hálni ebben a hidegben, ha nem ott, ahol mi hálunk, mondta Engi Zsigabá egyszerűen és csodálkozva. Aztán lefeküdtünk. A kicsi szobába éppen csak beszűrődött valami holdvilág. A mennyezet gerendáit néztem egy ideig, s vártam, melyikük fogja becsukni az ajtót, az asszony-e, vagy maga Engi Zsigabá. Egyszer horkolás-félét hallottam a sarokból, ahol ők ketten feküdtek egy magas ágyban. Csöndben fölkeltem, becsuktam az ajtót és valami kulcsot, vagy reteszt kerestem, hogy azt be is zárjam. Gondoltam, úgy felejtették, nyitva. Amint megzörrent a kilincs, Engi Zsigabá azt mondja, az ajtót nem kell bezárni. Jól van, nekem mindegy, elindultam az ágyam felé, a másik sarokba. Ekkor azt mondja Engi Zsigabá, nem csak bezárni nem kell azt az ajtót, becsukni se szokták soha. Hagyjam csak úgy, félig nyitva. Úgy hagytam, félig nyitva. Visszafeküdtem, de a szemem is úgy maradt, félig nyitva. Olyan félóra forma telt el, amikor azt kérde Engi Zsigabá, alszom-e, mert ha nem, akkor váltsunk még szót egymással, jó, ha beszélget az ember elalvás előtt. Mondom, váltsunk. Csak úgy megkérdem, miért nem ment maga legalább fennebb, például Korondra - kezdte a beszélgetést Engi Zsigabá. Kérdem, miért mentem volna én fennebb, s éppen Korondra, hát nem vagyok jó helyen itt, ahol tojás és hagyma is van? Erre az a válasz jön a sarokból, hogy azért kérde ezt tőlem Engi Zsigabá, mert aki bezárt ajtó mögött szeret

aludni, annak Felsősfalva semmiképpen nem felel meg. Erre a célra a legközelebbi hely, az Korond. Ott már más népek laknak. Azok bezárt ajtók mögött alusznak. Mert van félténivalójuk. Neki pedig félténivalója az égvilágon semmi nincs. Az egészségen kívül. Mondom erre, akkor mégis jó helyen vagyok, mert akárhogyan nézem, nekem sincs félténivalóm. Még egy fuvintásnyi sincs. Erre csak annyit válaszolt Engi Zsigabá, hogy akkor jó.

Több beszéd nem volt. Mindannyian szépen elaludtunk.

A legjobbak mennek el

Most telefonált anyám, hogy elmondja, milyen érdekes dolgok történtek otthon tegnap óta, mert a tegnap még rendben volt minden, Borbélyné is látta, amint ott hajladozik a kertjében, ugye szép dolog kilencvenkilenc évesen gyomlálni a zöldséges kertet, de nem akar most hosszasan telefonálni, az is pénzbe kerül, éppen csak szóba hozza, tegnap még rendben volt minden, azok a szép karalábé palánták, amiket ketten ültettünk nem is olyan rég, azok olyan szépen fejlődnek, tegnap elgondolkodott, mitől lehetnek olyan szépek azok a palánták, nem is megbízható helyről vetted volt azokat, hanem csak úgy, találmra egy teljesen ismeretlen embertől, a segesvári piacon, na, hogy is hívják azt az embert, akitől vetted, valami Mihály neve volt annak, ha jól emlékszem, persze, Mihályt mondtál nekem, s hogy Keresztúrról vitte a segesvári piacra eladni a palántáit, amiket ő a virágoskertjében termesztett, még meg is kérdezte tőled, hát nektek ott, Siménfalván nincs egy kis virágoskertetek legalább, hogy ne kelljen megvenni a palántákat a piacon, ugye, emlékszel, miket mondtál el nekem erről a Mihály nevű emberről, most nem akarok hosszasan beszélni, te bizonyosan nem felejtetted el azt a virágoskertes keresztúri embert, most úgy szeretném megköszönni neki, hogy nem csapott be téged s engem azokkal a palántákkal, mert ugye, ha nem megbízható helyről vesz valamit az ember, akkor kellemetlen meglepetések érhetik, hát engem bizony nem értek kellemetlen meglepetések, mert ezek a palánták mind egy szálig beváltak, tegnap még rendben volt minden, elnéztem őket a kertben, meg szoktam tekinteni mindeniket egyenként, külön-külön, mint amiképpen a kicsi csirkéket és rucákat meg szoktam naponta vizsgálni, amikor még rucát is tartottam, istenem, milyen rég volt, amikor rucáim is voltak, úgy siettek mindig az udvaron, mindegyre orraestek a nagy sietésben, na, de én most nem erről akarok röviden beszámolni neked, hanem arról, hogy tegnap még rendben volt minden, valósággal gyönyörködtem a palántáimban, milyen szépek, de az a tegnap volt, megyek ma reggel megnézni a karalábé ágyást, hát mit látok, a legeslegszebbek kihasadtak a sok eső miatt, mindig azokkal van baj, a legszebbekkel, az emberek közül is mindig a legjobbak mennek el, most nem sorolok fel neked példákat arra, kik mentek el a legjobbak közül, ha csak a mi falunkat vesszük, hát ugye, ez így van másfelé is, mi azt innen nem tudhatjuk, honnan és kik mentek el a legjobbak közül, de gondolom, mindenünnen a legjobbak mennek el, valahogy így van ez elrendelve, időnap előtt mennek el a legjobbak, egyszer valami költőkről beszéltél itt, a kőasztalnál, mikor még élt apád, arról beszéltek, kik hagyták el időnap előtt a földi világot, akiknek még dolguk lett volna ezen a földön, ez most csak véletlenül jutott eszembe, hiába volt rendben tegnap még minden a házunk körül, ma már csak a szomorúság fog el a kicsi kert láttán, nem is folytatom most ezt a dolgot, valami meggyűlt a torkomban, nem értem miért van úgy rendezve ez a világ, hogy mindig a legjobbak mennek el, miért, fiam?

Sokféle honvágy

Ezek a Magyariék a mi legrégebbi szomszédaink. Magyariék nélkül el sem tudom képzelni a mi falunkat. A házunkat sem tudom elképzelni nélkülük, se a kertünket, se az udvarunkat. Amikor az utcánkba beérkezem, lefelől az ő kertjüket, a csúrt, a szénatartót látom meg, s a házukat. Csak egy szempillantás az egész, azonnal föl tudom mérni, haladtak-e valamicskét előbbre, vagy nem haladtak. Mert ha ők haladtak, akkor nagy baj nem lehet körülöttünk. Ők visznek friss tejet anyámnak, s ha a zöldkalapos német vadászok itt is hagynak valamit a zsákmányukból, még vadhús is kerül a mi asztalunkra. Ha nem éppen fácán, meg más nyalánkságok, hát őz, vaddisznó, effélék. Mert a nagyobbik Magyari, a Pista, vadászember. Furcsa ember ez a Magyari Pista. Vadász is, meg nem is. Ha enni kell adni az erdei vadaknak, akkor ő jól felpakol az erdei vadaknak. Ha le kellene löni egy kertünkben kajtárkodó, tyúkleső rókát, arra teljességgel alkalmatlan. Hogy így, s hogy úgy, Emmanéni, nem úgy van az, hogy le kell löni, na, hagyja, majd megbeszéljük... Ezzel a rókalövés mindig véglegesen el szokott maradni.

Ennek, a nagyobbik Pistának az apja másféle ember volt, nem olyan mint a fia. Ha apám átment hozzá - márpedig szinte naponta átjártak egymáshoz -, akkor valami fontos dolgot ketten mindig megbeszéltek. Vadászatról soha nem esett szó, mert a vadászatot se apám, se az öreg Magyari nem tartotta érdemesnek arra, hogy arról beszéljenek. Emlékszem, egyszer a Holdra való felmenésről volt szó. Apám, aki különben is tudományos ember hírében állt a faluban, előadta, milyen világ fogadta a Holdon az űrhajósokat. Ezt az öreg Magyari szépen végighallgatta, aztán legyintett, mondván, hogy abból egy szó sem igaz. Mert oda felmenni nem lehet. Még a templom tornyába se egyszerű dolog felmenni, hát akkor a Holdra, példálózott ez az öreg Magyari. Különben is, a Hold egyszer itt van, máskor ott, hol csak a fele van meg, hol nem is látszik. Azt eltalálni semmiképpen nem tudják. És nem is érdemes. Elég bajunk van nekünk itt, a Földön, hát nincs igazam, te, Ferenc?

Egy napon, rég volt az a nap, azt mondja apámnak ez az öreg Magyari, te, Ferenc, nem tudom, mi ütött belém, de nekem honvágyam van. Szinte gyermekként jöttem ide, ebbe a faluba, azóta ki se mozdultam innen, de ahogy öregszem, mindegyre reámtör a honvágy. Mi tud az lenni, te ha meg tudod fejteni, eleget voltál idegenben...

Azt mondja apám, te Pista, neked semmiféle honvágyad nem lehet. Mert ahhoz távolság kell. El kell menni valahová messze. A te szülőfalud itt van, ha nem lenne ez a két Kadács, szinte össze is érne az enyémmel. Ha nálunk esik az eső, nálatok is esik. Vagy legalább szemerkél. Az időjárást, ha falunként mondanák be, akkor ezt a két falut összecepnék. Mert minden úgy történik itt, is, mint ahogyan ott történik. Miért mondanák el kétszer ugyanazt? De lehet, hogy valami egyéb is kell a honvágyhoz, nem csak távolság. Ki tudja, mi kell még hozzá?

- Hát például kövek - mondta az öreg Magyari. - És nem akármilyen kövek kellene hozzá. Olyan kövek kellene a honvágyhoz, amiket maga az ember koptatott, a saját lábbelijével. Nézd meg ezeket a köveket, itt az udvarunkon! Ezeket nem én koptattam száz esztendőkön át. Egy napon, amikor eljöttem ide, én is járni kezdtem rajtuk, de ezek nem az én köveim. Ezek a Mihánybá kövei. Az örökké pipázó emberéi. Azok a kövek, amelyeket én koptattam, nem itt vannak. A koptatás maga lenne a honvágy, te, Ferenc? Maga a koptatás?

- Lehet, az lehet, te Pista, az lehet - mondta apám, kis hallgatás után -, de ez a kérdés roppant komplikált. Mert például nekem évente legalább egyszer honvágyam támad, ha Szibériára gondolok. A hadifogságban töltött napokra. Olyankor a tengeri, füstölt hal illatát érzem, s a káposzta illatát. A hitvány fagyok eszembe se jutnak, csak az, hogy soha semmiféle étel nem esett olyan jól nekem, mint akkor az a füstölt hal és az a fagyott káposzta! És van úgy, honvágyam támad régi hajnalok után. Emlékszem, Dorohoiban voltam katona, kivezényeltek a

bojárok földjére aratni. Korán odaértünk az aratás színhelyére, aludtak még a helybéli parasz-
tok. Egyszer látom, amint egy fehéringes asszony oldalba üti férjét, hé, ember, ébredj már, s
öltözz, mert itt vannak a katonák. Az ember felült a kalangya tövében, fejére tette szalma-
kalapját és azt mondta az asszonyának, na, felöltöztem... Ilyen szép, egyszerű életet azóta se
láttam sehol.

Hallottakról csak jót

Legutóbb, hogy otthon voltam, kaptam a hibát mindenben, nem is kellett nagyon keresnem,
ott voltak a hibák, a bajok, az emberi gyarlóságok, csak éppen szóvá kellett tenni őket, fel is
hoztam sorra, ami hirtelen eszembe jutott, zsörtölődtem, panaszkodtam, mondtam, miféle
dolog például, hogy még mindig ott van a kertünkben egy ócska, kézzel húzható vasszekér, a
múltkor is ott volt, már be is nőtte a fű, miért nem viszi el onnan az az ember, aki otthagya,
még reá sem tudok nézni, ilyen nálunk még soha nem történt meg, míg élt apám, hogy egy
vasszekér ott hányódjék a kertünkben, benője a fű, ilyen még nem volt, látszik, nincs gazdája
ennek a kertnek, legutóbb is ezt tárgyaltuk, teljesen hiábavaló minden, amit én mondok, miért
nem szól annak az embernek, mama, miért nem szól neki, vigye el onnan, erre azt mondja
anyám, szóltam én neki fiam, de azt felelte, nem tudja elvinni, mert annak a kicsi vasszekér-
nek el van romolva a golyóscsapágya, be van szorulva, vagy valami, ilyeneket mondott, s
hogy egyszer majd elviszi, ha lesz rá ideje, most nincs semmire ideje annak az embernek,
mondom, mama, hát maga szerint annak a vasból való főzőkályhának, amit ennek az ember-
nek ajándékol adott, annak volt golyóscsapágya? Mert ugye, azt el tudta vinni, s még ideje is
volt arra, hogy azt elvigye, na, mit szól hozzá, volt annak golyóscsapágya? Erre elmosolyodik
anyám, néz reám, látom rajta, igazat ad nekem, mert azt feleli, hát te fiam, egy kályhának biza
nem szokott golyóscsapágya lenni, ezt én is belátom, s csakugyan, azt el tudta vinni és még
időt is kerített az elvívéséhez... Mondom, mama, sok más, helytelen dolgot hallottam én erről
az emberről, mondják, hogy egyszer...

Folytatni nem tudtam, megszakított anyám és figyelmeztetett, ne mondjam tovább, ne
kezdjem ócsárolni azt az embert, mindent nem kell meghallani, mert azt mondja a mondás,
hallottakról csak jót, vagy semmit... Azt mondja.

Jaj, mama, nem azt mondja a mondás, hanem azt, hogy a *halottakról* ha szólunk, azokról, akik
meghaltak, csak jót mondjunk, vagy pediglen hallgassunk, mert nem illik a halottakat ócsá-
rolni. Úgy mondja, nem azt, hogy ha rosszat hall az ember valakiről, azt elhallgassa, ne adja
tovább. Az élőkről miért ne lehetne rosszat mondani, mert beláthatja, csak az élők tudják
kijavítani a hibáikat, a halottak már nem tudják, na, erről szól a mondás, mama, itt most nincs
szó semmiféle halotról, csak arról a kicsi vasszekérről van szó, s egy élő emberről, akinek
nincs ideje elvinni onnan a fűből azt a szekeret, a golyóscsapágyra keni a lustaságát és a nem-
törődömségét, nincs az a falusi szimpla fehérnép a világon, aki ne tudná, a golyóscsapágyra
zsírt, kenőzsírt, szoktak kenni, nem pedig lustaságot és nemtörődömséget szoktak, ezt belát-
hatja. Sokáig nem törte a fejét anyám az én helyreigazításomon, azt mondta, hát akkor az a
mondás sem állja meg a helyét. Szépnek szép, de igazság kevés van benne, mert az az
igazság, hogy csak az élő emberek tudnak ártani, ha rosszat mondunk róluk, a halottak nem
tudnak ártani, olyan nagy csöndben és békességben vannak ők, semmi baj nincs velük, de az
élőkkel, azokkal van elég, valami tévedés csak kell legyen abban a mondásban, amit helyre-
igazítottál, hányszor megjártam már életemben, hogy valamit helyre akartam igazítani, s azzal
rontottam el, sokszor az ember éppen akkor ront el valamit, amikor meg akarja javítani, a
bocsánatkérés is csak ilyen, az ember mond valamit, megbánja, bocsánatot kér, s azzal még

jobban elrontja, amit helyre akart hozni, az emberek csak színlelik, hogy megbocsátottak neked, közben nőttön nő bennük a harag, mert igazából nem lehet semmit megbocsátani, az ember már ilyen, úgy hogy maradjunk egyelőre abban, ne mondj te semmi rosszat arról az emberről, felejtsd el, ami hitvány dolgot hallottál róla, majd reájössz te is egyszer, hogy amit másoktól hallunk, azt is meg kell nagyon válogatni, mint az epret, vagy a szilvát, csak ami jó, azt kell megtartani, vagy továbbadni. Mert a hallottak többet árthatnak nekünk, mint a halottak, akik már örökre nagy csöndességben vannak, az idők végezetéig.

Peltán

Ez a Peltán egy időben jó barátja lehetett apámnak, mert sokszor hallottam, amint szól anyámnak, te, én most fölmegegyek Peltánhoz... Valahányszor fölment Peltánhoz, vitt engem is magával. Nagy izgalom fogott el mindig, amikor elindultunk ketten Peltánhoz, kíváncsi voltam, mi lehet az a fontos dolog, amiért apámnak fel kellett mennie Peltánhoz. Azt mondta, menjek véle, halljak tudományos dolgokat is, mert Peltán tudományos ember, nem olyan, mint sok falunkbéli, aki csak a tehene szarváig ha néz, messzibbre nem tekint. Csakugyan, még papból is volt egy a falunkban, aki egész nap a motorbiciklijét durrogtatta, nézte, vizsgálta, mennyire füstöl, aztán egy napon befordult a kocsmá előtt lévő árokba. Emiatt, vagy egyéb ok is lehetett rá, nem tudom, de elzavarták. Az biztos, hogy nem volt tudományos ember ez a mi motorbiciklis papunk. Benzín és hitvány pálinka szaga terjengett körülötte, áhíthatnak nyomát sem lehetett fölfedezni rajta. Egy paptól elvárta volna az itteni, egyszerű nép, hogy legalább időnként föltekintszen a magasságos ég felé, s mondjon valami tudományossággal rokonságban álló példázatot is, ha már kitanulta a mesterségét.

Ez a Peltán valahonnan Brassó környékéről jött valamikor a falunkba, anyám szerint az is lehet, pont Brassóból, mert mesterségét tekintve építész volt. Nem lehet tudni, miért épp itt, az Új utca sarkán épített magának szép, kicsi házat. Mégpedig sajátkezűleg, saját elképzelése szerint. Méhekkal vette körül az udvarát, azokkal foglalatzkodott, nem járt ő se kocsmába, se templomba, még az utcán sem lehetett látni ezt az embert soha. Nem vegyült a népekkel, nem vett részt vitákban, hogy ki kellene ásni egy árkot, vagy le kellene csapolni valami földet a határban. Talán földje sem volt neki a faluban. Azzal se törődött ez a Peltán, hogy működik-e a tűzoltóság. Be se osztották őt soha valamilyen időleges szolgálatba, a mindenkori hatóság eltekintett attól, hogy tulajdonképpen hová való ez a Peltán. Ha sorbavették a házakat, kinek hány juha, ökre vagy lova van, az övét kihagyták. Táskával jött erre a tájra, gyakran elutazott, táskával is ment, ha valahová elindult. Emlékszem, volt idő, amikor eltűnődtem, miféle ember lehet ez a Peltán, a neve is elég idegenül hangzik, de ő maga nem idegen, ha bizonyos távolságból is, de tisztelik őt a falumbéliek. Talán azért, mert soha nem ment el véglegesen innen, mindig visszajött. A saját házába. Tudományát sem fitogtatta, csak élt a családjával, szép csöndesen, békességben. Mint egy tudós, aki elhúzódott a világ elől, s valami nagy, megváltó megoldáson töri a fejét, mi által fordulatot vesz az emberiség és elindul egy jobb irányba.

Sok táskás ember járt a mi falunkban, de azok nem építettek házat maguknak. Mint Peltán. Sajátkezűleg. De nem is akartak házat építeni. Nem kellett nekik ház itt, csak éppen jöttek és mentek. Legtöbbjüket küldték. Hogy legyenek ők is valahol. Volt, akit tanítani küldtek erre a huzatos helyre, s el is ment, mint a huzat. Olyan is töltött itt valamennyi időt, aki elment aztán egészen a fővárosba, vagy más, nekivaló, jobb helyre, s ott fontos ember lett belőle. Ma már ott vannak ezek a táskás emberek a vastag lexikonokban. Papírt művelnek meg, nem földeket. Méheket sem tartanak. Könyvek lapjain élnek, maholnap szobrok képében lehet őket látni, szoros, vagy tágasabb tereken. Kinek, ami jut, érdeme, osztályozása, születése szerint. Ezeket

az átutazó, kényszerűségből jött, más terveket fejükben forgató táskás embereket nem én tartom számon immár, kicsiny vagyok én ahhoz, hanem a történelemnek a reánk eső része.

A mi falunkban soha, senki nem vállalkozott arra, hogy csak egy ujjal is a történelem kerekéhez nyúljon. Kivéve a fejedelmet, Székely Mózeset. De ő is csak rövid ideig tartotta kezében történelmünk kerekét, mert hamar reáköpöntött a kezére, sőt, az életét is csúnya módon vették el ennek a fejedelemnek. És azon is vitatkozik olyan negyven kilométeres körzetben a nép, idevalósi volt-e a fejedelem, vagy nem volt idevalósi. Szobrot sem állítottak neki még sehová, a nagy bizonytalanságban, pedig ha egyszer valaki a fejedelemségig vitte, akkor illenék, hogy szobra legyen valahol. Valamilyen oldalon. Egyszer valaki azt mondta, nem lehet ennek a Székely Mózesnek szobrot emelni, mert nem jó oldalon harcolt. Hiába volt fejedelem, aki nem jó oldalon volt fejedelem, annak nem jár szobor. Rendben van, de akkor a másik oldalon miért nem lehet neki szobra, kérdezte valaki állítólag. Legalább láthatnók a szobrát, még ha ott is áll a túlsó oldalon. Az a válasz jött, ugyancsak állítólag, hogy az oldalak itt, nálunkfelé összerosódnak. Az sem biztos, hogy ez a fejedelem valami kitűzött cél érdekében harcolt. Lehet, csak úgy, passzióból harcolt, szeretett háborúzni, ez volt a mániája. Horgászokat is lehet találni, akik nem a halért horgásznak, ha kifognak egy halat, vissza is dobják azonnal, a horgászás maga izgatja őket.

Volt, aki egyszerűen kalandornak nevezte ezt a fejedelmet, ha meghódított egy nagy várost, máris indult tovább, hogy újabbakat hódítson meg, rendet sem teremtett az elfoglalt területeken. Hát mi ez, ha nem kalandorság? Kalandoroknak nem kell szobrot emelni, ezt is lehetett hallani, állítólag. Persze, volt, aki bizonyítani tudta, kalandoroknak is van szobra, nem is egy a világon, a kalandorok roppant érdekes emberek, de hiába hozott föl akármennyi példát, a szoborállítást lefűjták.

Pedig nagy szoborállítási hullámok csapnak föl időnkint ezen a tájon. Előfordult, nem kaptak szobornak való híres embert, de szobrot azért állítottak. Ha másnak nem, hát akkor egy régen volt iskolaigazgatónak állítottak. Hogy legyen szobor a faluban. Ahogy elnézem a falunkat, szobornakvaló hely még akadna, de nem hiszek abban, hogy ez a Peltán valaha is egy talpazatra kerülhetne, pedig mondom, tudományos ember volt, s a méhekhez is értett.

Ez a Peltán csak azért maradt meg emlékezetemben, mert egyszer hibát talált abban a méhkaptárban, amit apám készített neki. Márpedig ha apám munkájában valaki kifogásolnivalót talált, akkor úgy illett, figyeljek oda, jó, ha az ember tisztában van legalább a családját érintő kérdésekkel. Azt mondta ez a Peltán apámnak, az ő elképzelése szerint olyan kaptárt kell csinálni a méheknek, hogy ott, ahol a bejárati rés van, egy szépen elkerített kis verandaféle is legyen. Mint amiképpen egy parókianak is van verandája, ahová ki lehet ülni, s fonott székekben pihenhet az ember. Vagy, ha nem is veranda, de valami spacírenplacc, az föltétlen reáférne ezekre a dolgos méhekre. Legalább lenne egy hely, ahol meg tudnának pihenni. Annyi röpködés és keresgélés után. Mert azt tudhatnád, mekkora távolságokat járnak be a méhek, kilométereket, Ferenc, kilométereket! Azok az apró, gyöngé teremtmények... Meggyőző, emberséges, szívemnek is tetsző érvek voltak a Peltán érvei, a magam fejétől azonnal helyben hagytam volna azokat, annyit szóltam volna csak, igazad van, Peltán, olyan kaptárakat fogok ezután csinálni a méheinknek, hogy azokon verandák, szépen kifestett verandák és spacírenplaccok is lesznek.

Brassóból hozhatta a faluba Peltán ezt a spacírenplaccot, s mert apám éppen Brassóban tanulta mesterségét, mégpedig a híres asztalosnál, egy Blősz Károly nevű szász műhelyében, értette a szó jelentését, de egyetérteni nem tudott véle. Sőt, olyasmit is elejtett apám, hogy ilyen szó nincs is, legalábbis Brassóban ilyen szó nem volt. Meglepetésemre és nagy csodálkozásomra. Azt mondta apám ennek a Peltánnak, a veranda, de különösképpen a spacíren-

placc nem méheknek való, hanem a lusta heréknek, a dologtalanoknak való. Ki látott olyan méhkaptárt, mely sétatérrel is föl van szerelve?

Ez a Peltán nem tudhatta, hogy apámnak egyetlen könyve volt életében, egy vastag, agyonolvasott méhészkönyv, úgy, hogy állítását tudományosan is alá tudta volna támasztani, de erre nem volt szükség. Ez a Peltán kitartott a veranda s a spacirenplacc mellett. Azt mondta, ezek a dolgos méhek ennyit megérdemelnek.

Apám szerint a falu is olyan, mint egy nagyobbacska méhkaptár. Ha ide valaki sétateret akarna építeni, elzavarnák a népek, mint a motorbiciklijét durrogtató papot. Mert éppen elég járkálnivalójuk van a falusi embereknek. Az egész határ, a mezők, a legelők mind azért vannak, hogy azokat járják s dolgozzák meg, nincs a falunak szüksége külön sétatérre. Ki látott olyan normális falut a világon, ahová sétateret csináltak volna, hogy legyen ahol még plusszban is járkálhasson az amúgy is megfáradt nép, tette föl a nehéz kérdést apám ennek a Peltánnak, aki kissé lehajtotta a fejét és hallgatott. De láttam rajta, nem a bölcsek hallgatásával hallgatott akkor ez a Peltán, hanem a tanácstalanság hallgattatta el őt. Már arra gondoltam, mindjárt fölhoz egy példát, egy normális falu példáját hozza föl, valahonnan, Brassó mellől, hogy bizony, ott van sétatér. De ilyen példát nem vett elő ez a Peltán, s erre én megnyugodtam.

Mondanom sem kell, apámnak adtam igazat, de nem családi meggondolásból, hanem azért, mert csakugyan volt járnivalónk a mezőkön, bőségesen. Attól a pillanattól kezdve többé nem figyeltem erre a Peltánra, még az arcvonásait is végleg el szerettem volna felejteni. Apámat néztem, akit nem csak kerek gondolataiért, hanem azért is nagyra tartottam, mert azt a spacirenplacc nevű valamit is jól ismerte, amiről addig nem hallottam. Erre a Peltánra reá sem tudtam nézni. Kicsiny ember lett belőle, összement valósággal, mint nagyapám posztóharisnyája nagymosások idején. Azóta is, ha valaki kicsinnyé válik a szememben, mindig ez a Peltán jut eszembe. De milyen az ember röpködő képzelete! Valahányszor kiejtem ennek a Peltánnak a nevét, parókiák hús, szőlővel körbevett verandáin, fonott székben ülve képzelem magam. Méhek zümmögnek a túlérrett fürtökön, a Peltán és apám méhei. Máskor széles, sokszínű tereken járok, hol a rezesbanda kürtjein aranylón megcsillan a délutáni napfény, s egy félreeső sétatéri padról szelíden int felém egy kiismerhetetlen ember, maga Peltán.

A sápadt ember napjai

Szerintem a sápadt ember napjai meg vannak számlálva. Jön ez a sápadt ember, jön a házak mellett, tapogatózva, meg-megáll, pihen egy szusszanásnyit, elindul megint, de visszanez, nem hagyott-e el valamit ott, ahol megállott, mit is hagyott volna el, nincs semmije, csak az a régi sétabotja van, anélkül tovább se tudna menni, szétnéz maga körül, bele ne ütközzék valakibe, találkozzunk, köszönünk egymásnak halkán, mondja, hogy mennyiféle baj van, a közköltségtől jön, még kifizetni is nehéz a közköltséget, ráadásul az a miniszter csak úgy szórja az állam pénzét, pedig szép asszony és szőke, mennyire szerette ő a szép, szőke asszonyokat, most már mindegy, idegalapon van neki annyi baja, minden nap megméri a vérnyomását, most is felugrott egészen a plafonig, máskor meg lesuppan a sárga földre, kérdi, velem mi a helyzet, eléggé sápadt vagyok én is, kár magáért, még fiatal, gondolom, válaszolok, beszélek véle, legalább elterelem a figyelmét a sokféle bajáról, mondom, Gergely úr, persze, hogy én is sápadt vagyok, ez azért van, mert ma nem ittam eleget, az ember ha nem iszik eleget, fölgyül benne az idegesség, manapság minden idegalapon van, nem kell sokat inni, csak egy kis köményest reggelenként, mint anyám, aki kilencvenhat éves és minden hajnalon megiszik egy kis köményest, a múltkor szeszt vittem neki, sima szeszt, abból csinálja ő

sajátkezűleg a köményest, fodormentával, úgy fogta azt a palackot, mintha egy serleg lett volna a kezében, tiszta aranyból, s maga Obama adta volna neki kitüntetés gyanánt, úgy vigyázott reá, nehogy baja essék, míg elviszi az almáriumig, nehogy eltörjék az az üveg, mondtam neki, ne féljen mama, műanyagból van, ha ki is találna esni a kezéből, semmi baja nem lesz néki, még visszapattan a padlóról, tiszta igaz, nyomkodja az üveg oldalát mama, jaj, s még csavaros is a teteje, az olyan palackokat szereti ő, amelyeknek csavaros a teteje, jó, hogy hoztad, éppen elfogyóban vannak az italok, maholnap sehol semmi, szóval meg kell inni egy kis köményest, Gergely úr és hagyja a francba azt a vérnyomást, énnekem is mérték elégszer, nem használtak a mérések, a pulzus sem szereti, ha állandóan piszkálják, ha maga pulzus lenne, hogy esne magának, ha állandóan nyomogatnák a csuklóját, mert ugye, ott lakik a pulzus, a csuklónkban, az idegesség pedig a fejünkben lakik, nem kell idegeskedni, magamról tudom, én is állandóan idegalapon élek, de csak alig, el is döntöttem, többé nem foglalkozom komoly dolgokkal, mert a komoly dolgok tudják az embert fölkaparni idegalapon, régen reájöttem, csak léha dolgokkal kell foglalkozni, kerülöm is a normális embereket, azoknak van tele a fejük komolysággal, tele vannak a temetők is komoly emberekkel, ők a temetők elején laknak, a komolytalanok pedig hátul, valahol a temetők szélén szoktak lenni, ott igaz, huzatosabb a hely és a havat is odahányják, de azért mégis jobb ott hátul, nem olyan unalmas a társaság, sajnos, ahogy elnézem, maga túlságosan normálisan gondolkodik, de ez csak megszokás, le kell szokni erről a nagy komolyságról, egyéb sem jár a maga fejében, drága Gergely úr, csak a vérnyomása, a közköltség s a miniszterek, nem olvasta, hogy sokkal egészségesebbek a nem normális emberek, jó színben vannak a szellemileg fogyatékosak, csupa vidámság a bolondok háza, kár, hogy nem olvasta, nekem most ne jöjjön azzal, hogy mit tiltott meg az orvos, az orvosok maholnap mindent megtiltanak, a szervezetünk jobban tudja, mit kell csinálni, ezért tanulmányozzák a szervezetünket, mert tudja, a szervezetünk otthon van és az ember otthon jobban el tud igazodni, nem kell mindenről lemondani, sokat tanulhatnánk például a lozinplikttól, a sorsjegytől, mert a sorsjegy azt mondja nekünk, hogy ne mondjunk le könnyen, húzzunk még egyet, én holnaptól kezdve minden nap húzni fogok még egyet, a sápadt ember napjai jobban telnek, ha húznak minden nap egy sorsjegyet, hát nem igaz, kedves Gergely úr, mit mond, hogy én ezeket a nézeteimet miért nem írom le egy papírra, na, látja, hiába töröm magam, megint csak normálisan gondolkodik, kár, nagy kár, így nem tudunk mi ketten semmire menni...

A kígyó feje

(Levél Zizinek, Honoluluba)

Soha nem gondoltam volna, hogy én egyszer levelet írok néked, Zizi. Soha. Most, hogy reávettem magam erre a levélíráásra, előbb tisztába szeretnék tenni legalább annyit, mi értelme van ennek a levélnek. Mert tudtommal nem tartozunk egymásnak. Legalábbis közvetlenül, személyesen nem. Mindketten járjuk a magunk útját. Te a világot járod, én pedig a kicsiny udvarunkat. Le s fel. Még azt sem tartom nyomós oknak a levélíráshoz, hogy ugyanabban a faluban születtünk. Mert mi van abban, ha két ember ugyanabban a faluban születik? Valahol csak meg kellett születnünk, ha már így volt elrendelve. És mi van abban, hogy te most éppen Honoluluban élsz, messze, mi van abban? Semmi. Te is jól tudod, hogy semmi nincs abban.

Itt azért megállok egy pillanatra, mert nekem is sokszor eszembe jutott, jó lenne ott élni, Honoluluban. Egyszer el is jutottam San Franciscóig, de azt mondta a nagybátyám, Miklós, ki nem állhatja a cigarettafüstöt, ha mindenképpen reá akarok gyújtani, menjek Honoluluba, fizeti a szállodát, mindent, csak menjek el. Tovább. Messzebb.

Ha engem küldenek valahová, azt nem szeretem, így hát szépen eljöttem haza.

Furcsa ember vagyok, az a helyzet, Zizi. Nehéz rajtam eligazodni. Sokszor én sem tudok magamon eligazodni. Olykor azt hiszem, minden, amit csinálok, magától értetődik. Én magam is magamtól értetődöm. Néha azt hiszem. Most is. Most például éppen gonoszkodom, Zizi. Pedig nem vagyok én gonosz, csak szeretek gonoszkodni. Te, aki többféle tudománynak vagy doktora, még az orvosi tudománynak is, te ha bele tudsz látni az emberi agy ama működésébe, midőn az ide-oda cikázó gondolatok közül éppen a gonoszkodás kicsiny, lompos ördöge bújik elő. (Itt jegyzem meg, míg el nem felejttem, valósággal imádom ezt a két szót: midőn és ama!) Mert előbújt az imént az a kicsi ördög és azt mondta nekem, ha már képtelen voltál eljutni Honoluluba, legalább intézd el, ott temessenek el, ne itt, a szürke, miesnap, jelentéktelen verebek között, hanem ott, ahol pompás tollazatuk és ékes éneklésük van a madaraknak. Azt mondta. Pont akkor, midőn épp a következő bejegyzésedet olvastam a naplódban:

Ma reggel, az első napon, különös hang ébresztett. A buja trópusi fák koronáiban nyüzsgő madármiriád nap-köszöntése a legharmonikusabb hangzavar volt, amit valaha is hallottam, a legszebb hajnali imádság. S hogy korábban tudatára ébredtem, hogy immár ott lakunk, „ahol a madár se jár”, ez a koncert rögtön meghazudtolt. Az igaz, hogy olyan egzotikusan színes madarak ezek, amelyeneket csak egy ilyen isten háta mögötti sziget képes biológiailag kitermelni. Az a madár, ami otthon veréb, itt valóban nem jár. Illetve itt tűzvörös a „veréb” feje és kardinálisnak (bíborosnak) hívják. Gólyamadár azonban még eltévedtében se kerül ide.

Jókor figyelmeztetett engem ez a kicsi ördög, mert nagyon időszerűvé vált temetkezésem helyére is gondolni. Kiestem az egyház kebeléből, még képét sem fizetek, hacsak anyám nem fizet helyettem. Én nem kérdeztem ezt tőle soha. Márpedig a temetők az egyházak kebelébe is tartoznak, úgy tudom... Kiestem, pedig még prédikáltam is hajdanán egyszer a kolozsvári unitárius templomban. Kiss Elek püspök úr megveregette a vállamat beszédem után, reménység voltam, Zizi, reménység. Pap nem voltam, csak növendék, egy fél esztendeig, ezzel úsztam meg a katonaságot, Zizi. Nem volt alkalmam elmélyedni a homiletikai tudományokban.

Ezt is a naplódban olvastam: *Túlságosan a tudás magamba szívása foglalt le, mintegy apám helyett is habzoltam a sok szellemi jót. S most a határkő számomra keresztút: letérítés, eltérítés - ráterelés. Terelőgátlás, amint apám nevezte azt a kötelező önfegyelmet, mely megóvjaa a gondolatot (és a tettet!) a folytonos elburjánzástól. Ő ezt homiletikailag értelmezte; én egyenesen élelve rangjára emelem.*

Az én gondolataimat már semmi meg nem óvja az elburjánzástól. Élelve rangjára se tudok már emelni semmit. Nem tudtam ezidáig sem. Ezért nem lett énnékem doktori címem. Engem úgy szólítanak meg, hogy feribácsi, ez az én címem. Vagy az, hogy „öreg”.

Ezt a címemet nem kedvelem. A múltkor is az ócskapiacon megpillantottam a földön egy semmiséget, kérdelem, ez mennyi, aztán indultam tovább, erre megszólít az eladó, hé, öreg, adom én olcsóbban is! Visszaszóltam neki, azt mondtam, ha nem szólított volna „öregnek”, meg is venném, de így ingyen se kell nekem.

Látod, ez is egy elburjánzás, Zizi! Ez a kitérő. Ez az üresnek tűnő locsogás. Pedig nem az, Zizi! Nem locsogás ez, hanem egyszerűen csak gonoszkodás, semmi más. Mert nehezen tudom elviselni a kitüntető, hangzatos címeket. Különösen most, ebben a törtető világban, ahová jutottunk. Minálunk maholnap mindenki doktorál valamiből. Diszciplínákat találnak ki, csak azért, hogy doktorálhassanak belőlük. Maholnap nem csak újságírási tudományból lehet doktorálni, hanem újságárúsításból is. Vagy fanyelű bicskából. Mert azzal a címmel anyagi javakhoz lehet jutni. Nem a tudomány megszerzése a céljuk, hanem a pénz megszerzése. Bármi áron, Zizi.

Jól tudom én azt, hogy te nem az én gonoszkodásomat, hanem a végtelen csodálatomat érdemled, Zizi. Mert te nem azok közül való vagy, akiket én megvetek. Épp ellenkezőleg! Te azok közül való vagy, akinek példáját oda illene tenni a sokaság elé, hogy lássák, íme, az ember! Mert te nem csak a te próféta apád leánya vagy, hanem egyszerismind az ő hűséges követője is. Nagyon nagy ember vagy te az én szememben, Zizi. És nem azért vagy olyan nagy, mert fogadott téged a pápa, s meghallgatott. Látod, ebben a pillanatban is elröppen a gondolatom, otthagynom azt a szálát, amit elkezdtem kibogozni.

Mert épp ma hallom a rádióban, hogy „nem mindennapi” eseményről kell beszámolnia a bemondónak, ugyanis a pápának eltörött a csuklója. Épp nyaralt valahol és elesett a fürdőszobában. Ott törött el a csuklója. A fürdőszobában. Szerintem nincs mindennapibb esemény annál, mint hogy valaki elcsúszik a fürdőszobája padlatán. A fürdőszobák ilyenek, Zizi. El lehet azokon csúszni bárhol a világon. Mit akart mondani ez a bemondó azzal, hogy „nem mindennapi” eseménynek nevezte a kellemetlen balesetet? Hát egy pápa nem törheti el a csuklóját csak úgy, egyszerűen, mint ahogyan más, közönséges emberrel ez bármikor megtörténhet? Egy elesés, egy szimpla megcsúszás törődik azzal, hogy milyen beosztása van annak, akinek eltörik miatta valamije? Ugye, hogy nem törődik. Amiképpen egy hitvány bacillus sem nézi a rangját annak, akit megtámad, ezt nem is kell részleteznem, Zizi. Ez a bemondó azt nevezi rendkívülinek, ami nem rendkívüli. Ezért lesz ebből a hírből egy nagy semmi, Zizi. Mármost ezt miért hozom fel? Azért hozom fel, mert egyenesen fölháborító, amikor valakit olyasmikkel próbálnak valamiféle magasságba emelni, amik által egy arasznyival sem lehet fönnébb jutni. Amiképpen sok mai doktor sem jutott fönnébb abban a tudományban, amiért a címet kapta. Nem egy olyan Dr.-vel kezdődő névvel találkozom, melynek büszke viselőjét nagyon jól ismerem, még szilvafa korából, ahogyan mondani szokás, Zizi.

Egy helyen a következőket írod a naplódban:

Tegnap Hawaii Oahu szigetén a Csendes-óceán partjának egy hatalmas vulkán-szikláján ért új otthonunk első naplementéje. Kedvenc élet-szimbólumom, a banyan-fák világába költözünk, s immár nem csak szimbolikusan. A banyan-fa ágának újabb gyökere fogant meg általam, jó messze az Erdélyt jelképező anyafától. Olyan messze, amilyen csak Földünkön lehetséges - s ha lapos volna, most Hány Jánosnak igazat adhatnék. Addig-addig oldalogtam mind nyugatabbra, míg végül elértem a világ végét. Éppen tizenkét időzóna választ el Erdélytől. Ha egy tapodtat is továbbmennék, már hazafelé tartanék.

Addig-addig oldalogtam... Nagyon ismerős szavak ezek, Zizi! Szóval oldalogtál... Mehetsz te a világ végére, onnan is ideröppen a te gondolatod, átszáll az időzónákon, a nagy vizek, szigetek fölött, ilyenek vagyunk, Zizi! Ne csodálkozz, ha az én gondolataim is röpködnek, hol erre, hol arra, én is ilyen vagyok, Zizi. Most például abbahagyták a röpködést, arra gondolok, mit keresel te ott, Honululuban, Zizi... És olvasom tovább a te naplódát, amelyben ott a válasz:

Jellemhibásodásnak tűnhetne azonban részünkről, ha Hawaiiit egzotikus és gyönyörködtető volta miatt választjuk „végállomásunkként.” A folytonos nyaralás nyugdíjasoknak való. Nekünk folyton küldetés kell, s a feladat itt is megszólított. Kire bizzuk fogyatkozó, elbizonytalanodó önmagunkat, s a globalizáció kultúrasorvasztó veszedelme elől hogy térjünk ki? - kérdezték hawaii bennszülött barátaink, ez elnyomott kisebbség vezetői, akik anyanyelvüket és vallásukat próbálják menteni. Ó, milyen ismerős a probléma és a feladat! George, a férjem azonnál fel is vállalta jogvédelmük ügyeit, kultúra-megőrző erőfeszítéseikben testvérükké szegődött. Ósi és többnyire titkos szertartásaikat, táncaikat filmre veszi, amíg még van ki ezeket hitelesen mutathatja be.

A küldetés, a feladat vitt oda titeket, s az is marasztal. Tenni valamit másokért, megváltoztatni mások áldatlan helyzetét. Ezt is értem én, Zizi. Nem azért voltam apádnak tanítványa a falunkban, tizenkét éves koromtól fogva sok éven át, hogy ne érteném. Tanúja voltam én az ő próféta-ságának. Naponta tapasztaltam, miképpen áldozza föl magát másokért, mindannyiunkért. Olyan papunk soha nem volt nekünk, mint a te apád, Gellérd Imre, Zizi! De tanúja voltam annak is, mekkora igazság rejtőzik abban a mondásban, hogy senki nem lehet próféta a saját hazájában. Micsoda szerencséd van, hogy Honoluluban te nem a saját hazádban vagy, hiába az amerikai állampolgárság, Zizi. Mert íme, magad írod a naplódban: *Az ember csak önmagát változtathatja meg, senkit, semmi mást. Aki mindig csak valaki mást, mindig a körülményeket teszi felelőssé boldogtalanságáért, elveszett.* Te soha, sehol el nem vesztél, Zizi. Pedig mindig a mások gondját vetted magadra.

Mennyi szép gondolat, s mennyi ellentmondás, Zizi! Az alacsonyan röpdülő gondolatokkal közöttünk járkáló ember azt hiheti, ahol ellentmondás van, ott az igazsággal baj van. Ezek azonban nem igazi ellentmondások, hanem csupán látszólagosak. Hogy is mondja ez a James Joyce az ő Ulyssesében? „Ellentmondtam magamnak? Helyes, akkor ellentmondok magamnak!” Nincs baj az igazsággal, sem pedig a te fogalmazásaiddal. Más-más síkon hallgatóztál te az érzékeny szellemi sztetoszkóppoddal, mint amiképpen a jó orvosok teszik. Valósággal körbejárják az ember mellkasát, összevetik a hátsó zörejeket az elülső hangokkal, csak azután vonnak le következtetéseket. Nem is tudom, miért hozom föl most neked ezeket a közhelyeket, hiszen te vagy a filozófus és az orvos is te vagy, nem én. Én csupán egy kis siménfalvi semmi vagyok. Írod még a következőket is, Zizi: *Immár napokban mérem az életet. Ha napjaim következmény nélkül alápergő homokszemek voltak eddig, az új eszmélés azokat igazgyöngyökké változtatta, és fájni kezdett a pazarlás. Eddig valahogy csak elméletileg tudtam, hogy az élet rövid - a más élete persze, nem az enyém -, most azonban húsba maró a gondolat, midőn ama küszöb elé érkeztem, mely előtt apám megtorpant... Annyit éltem már mint apám.*

Bizony, rövid az élet, Zizi. És minden nap átlépünk egy küszöböt, ezt már én is tudomásul vettem. De te bölcsőbb vagy sokkal, mint én, te hamarabb vetted tudomásul, mint én. Mert írod, hogy *El lehet semmiskedni az éveket, és el lehet tölteni csupán a kötelező feladatokkal is. És így is sok megvalósítás születik. Azonban az ember sajátmagának is gazdája, és elszámolással tartozik nemcsak a főnökének, de saját lelkének...*

Na, látod, ez az, Zizi. Szinte naponta végiggondolom az életem, s belátom, elsemmiskedtem az életem, nem jutott eszembe, hogy egyszer mindennel el kell számolni. Igaz, nagy, előre kitűzött céljaim nem voltak, mint néked, még csak azt sem mondhatom el magamról, hogy nyitott szemmel jártam volna a világban. Ha most például arra kérne valaki, meséljek valamit New York városáról, mert sokszor megfordultam benne, nem tudnék érdemlegeset mondani róla. Elviccelném a mesélést, talán csak annyit mondanék kérdező formában: a nagy házak hol lagnának, ha nem lennének városok? Ennyit mondanék. Ezt is csak most találtam ki, a napokban, ezt a megfogalmazást. Ez az én legújabb s egyben legkedvesebb találmányom. Vagy ha a Niagaráról kérdeznének, akkor se tudnék többet mondani, csak azt, hogy zuhog a nagy víz, s van mellette egy torony, ahová a lift kívül, a magas ház falán fut felfelé. Mert én csak ennyit láttam a nagy vízesésből, Zizi. Képeslapokat írtam haza, ott, helyben, széjjel se néztem. Elsemmiskedtem az időmet ott is. Tudod, miket meséltem otthon a szüleimnek, amikor hazatértem, s kérdezték tőlem, na, miket láttál arrafelé, milyen a világ?

Arról meséltem, hogy kék az ég a felhők felett, az ember ha lenéz, olyanok a felhők, akár a juhok gyapja. És részletekbe is bocsátkoztam, szépen elmondtam, milyen a juhok gyapja. Mintha ők nem tudták volna jobban, mint én, milyen a juhok gyapja. Aztán a tengereket is lefestettem, sorra. Arról beszéltem, hogy a tengerek pont olyanok, mint a mi patakunk, az a kicsi, szeszélyes természetű Nyikó vize, kenderáztatás idején. Szagjuk van nekik, olyan

kenderszagúak a tengerek is. A kender szaga pedig bejárja az egész falut, alszegtől felszegig, még éjjel is érezni lehet áztatás idején a beáztatott kender szagát, ezt attól az éjjeliőrtől tudom, aki...

És elmondtam, milyen ember az az éjjeliőr. Mintha ők nem ismerték volna jobban azt az embert, mint én. Emlékszem, a szigetekről is meséltem nekik. Olyan érdekes dolgokat meséltem, hogy például a szigeteket víz veszi körül. Én a saját szememmel láttam, víz veszi körül a szigeteket. Csak fölbukkannak a szigetek a vízből, mint a parafadugó, amikor horgászik az ember, s a horoghoz odacsap, de nem kapja be a hal. Pont olyanok a szigetek felülről nézve. És amikor horgászik az ember, akkor is felülről nézi az ember a parafadugót, a martról, hogy jobban szemmel tudja tartani. Egyszer egy nagy márna akadt a horogra... És én elmeséltem, milyen hal a mi márnánk, milyen kecses és előrelátó. Milyen éber.

A nagy városokat is elmeséltem én a szüleimnek. Mondtam, sokan vannak a nagy városokban. Egyik ember majdnem éri a másikat az utcán, mint nálunk, bálozásos ünnepeken, a kultúrban. Az embernek vigyáznia kell, lábára ne lépjenek. Nekem is hányszor léptek a lábamra, amikor bálókba jártam. Az ember, ha fiatal, szeret bálókba járni. Még a szomszéd falukba is szoktak eljárni a legények. Ez a Magyarai képes volt etédi bálókba is elmenni, mondtam is neki, te, nincs túlságosan messze ide ez az Etéd? Mármint bálozásilag... Ilyesmiket meséltem én a nagy városokról. S hogy el ne felejtsem, kilincseket is szóbahoztam, milyen fényesek San Franciscóban a házak kilincsei! A sárgarézből való kilincsek. Mint az arany, úgy fénylenek azok, szerintem naponta szidolozzák őket, azért. És föltettem a kérdést anyámnak, ő milyen időközönként szokta szidolozni azt a rézkilincset, amelyik el van görbülve? A konyha felőli ajtónkon. Mert az a kilincs szerintem rég nem volt szidolozva. Szóval ilyenek voltak az én úti beszámolóim.

Apádról és az ő szomorú, tragikus sorsáról könyvet írtál, olvastam azt a könyvet, Zizi. A hálátlanságról, az esendőségről, a próféta-sorsról, a nagy dolgok véghezvitelére vállalkozó, ritka képességekkel rendelkező ember tragédiáját írtad meg. És egy rendszer természetrajzát. Jó, hogy megírtad. És jó, hogy írsz, Zizi!

És milyen jó, hogy megírtad hosszú beszámolódat az inkák földjéről!

Én így, ilyen alapossággal semmiről nem tudnék beszámolni, Zizi. Ha együtt jártuk volna be az inkák földjét, ha mindazt láttam volna, amit te ott láttál és észrevettél, akkor hazajöve onnan, csak ilyenformán mesélnék anyámnak: mama, messze van az inkák földje, legalábbis innen, messze. Van ott egy híres hely, pontosan olyan, mint Atyha. Az a kicsi falu, ahová úgy lehet eljutni, hogy Szováta felé menet letérünk az aszfaltos útról, s nekimegyünk a hegyoldalnak. Ott van Atyha. Csupa kőből van az atyhai út, de az inkák földjén, azon a híres helyen a templomok is kőből vannak. Emlékszik, mama, nekünk is volt egy kőből épített istállónk, csúrral együtt, amit tízezer lejért vett meg tőlünk ez a Vári Dezső, abból csinálta a házat alszegben. Most is meg kell, hogy legyen az ő háza, mert a kőből való házakat nem viszi el a víz, ha megjő.

Az inkák földjén is megmaradtak a kőből való házak, ezer esztendőkön átal. Sokszor arra gondolok, nem is kellett volna hirtelen eladni Vári Dezsőnek azt a sok követ. Emlékszik, mama, milyen sok kő lett abból az épületből, mikor lebontották? Alig tudták elhordani. Az inkák földjén is sokat cipekedtek az emberek, kínlódtak a nagy kövekkel. A földdel is, hogy teremjen. Mint ahogyan mi is kínlódtunk apámmal eleget, amikor megástuk a Ferenc-József csatornát, az Alba patakának! Hogy a sok kanyart egyenesbe vegye a víz, mert a sok kanyar miatt csak nád termett azon a helyen. Mi adtunk nevet a csatornának, mert annak neve sem tudott lenni, amíg el nem készült. A patak balpartján lévő föld ugye, a Péter Józsié volt, a jobb pediglen a miénk. Ferenc és József bírta azt a földet, ezért lett a csatorna neve Ferenc-József csatorna.

Fogadni mernék, ez a név nem is szerepel a térképeken, még az előljárók se tudják, hol volt ez a csatorna. Mert amikor változott a rendszer, a traktorok végigmentek azon a helyen, egybe-szántottak mindent, reá se hederítettek a mi nagy kínlódásainkra. Mennyi hitvány gyökeret kellett onnan kiszedni, mama, s mennyi földet és iszapos követ, el nem felejttem, kígyók is voltak ott, mérges kígyók és békességesek, vegyesen. Egyszer valaki, arra járván, megpillantott egy különösen ékes, virító tollazatú madarat egy égerfa törzsén, odasunnyaszkodott, hogy megfogja, mert csak ült azon a fán, meg se mozdult, s amikor közelebb ért, akkor látta, nem madár az, hanem egy hatalmas kígyó feje. Erről sokat beszéltek később a kocsmabéli emberek, volt, aki elhitte, volt, aki nem. Mert állítólag akkora volt az a kígyó, mint egy szekérkötő rúd. Mi, apámmal elhittük, s meg is erősítettük, mekkora volt az a furcsa állat, mert hasonlókat nemegyszer láttunk azon a helyen. Ma már a fiatalok azt sem tudják, mi az a szekérkötő rúd, s mekkora. Ezek az inkák is állandóan körül voltak véve különleges formájú állatokkal, sokat meg is formáztak kőből. És azokat még be is aranyozták, valódi arannyal.

A kígyó fejéről jut eszembe, hogy az inkák is megjárták, mert amikor a kulturált népek nagy pompával bevonultak erre a vidékre, ők azt hitték, jó szándékkal jönnek az idegenek, hoznak ide valamit a tudományukból, de azokhoz nem kellett odasunnyaszkodni, hamar kiderült róluk, hogy más a szándékuk, nem azért jönnek, hogy hozzanak, hanem azért, hogy elvigyék az arányaikat.

Hát sokat el is vittek. Főleg azokat a bearanyozott szobrokat el.

A mi Alba patakunk mentén maga a nap aranyozta be sugaraival az ott lévő különleges lényeket, főként estefelé, amikor vissza szokott sütni. És jól is tette a nap, hogy bearanyozta őket a sugaraival, mert igazi arany nálunk mindig is kevés volt, azt maga jól tudja, mama. A mi falunkban kevés kőből való szobor készült a történelem folyamán. Én kettőre emlékszem, mind a kettő ott volt a Gáll Miklós kapujának a tetejében. Az iskola mellett volt az a ház, eleget néztem gyermekkoromban, miféle állatok lehetnek azok, ott a kapuzábé tetején. Mint két lekuporodott medvebocs, olyanok voltak, nézték egymást, s azokat, akik a kapun ki-, vagy bemennek. Lehet, most is ezt teszik, ha megvannak, mert ott én egy frissen épült, szögletes, hegyessarkú házat látok, ha arra járok, nem figyeltem a kőszobrok megmaradtak-é, vagy nem.

Jaj, igen! Most jut eszembe, van nekünk is egy kőből, de inkább márványból faragott szobrunk, medvét ábrázol, akkora, mint a hüvelykujjam. Piroskának szereztem rég, ő szereti a medvebocsokat, hogy miért, azt csak ő tudja.

Az inkák ma is nagy gonddal őrzik a szobraikat, mert főleg abból élnek, hogy a turisták elmennek oda kíváncsiskodni, s abból pénz lesz, valamilyen formában. Azért ezek az inkák ügyes népek, kevés földjük van, de azt jól megművelik, nem úgy, mint nálunkfelé, az idevaló nép, maholnap ki se megy a mezőre, különösen az Alba patak mellé. Most még csak nem is terem az a föld, csak a szél jár arrafelé, ugye, mama... Az inkák földjén nem a közömbösség, vagy az új divat pusztított, hanem a spanyolok, de ott sokkal több elrontanivaló volt, mint itt, az Alba pataka mellett. És az a helyzet, hogy ez az Amerika is megéri a pénzét, ő se különb a Deákné vásznánál. Ezt láttam én az inkák földjén, mama. Máskülönben sokat ne várjon tőlem, a turista mesterség nem nekem való. Mert úgy illenék, ha valaki elmegy valahová, valami különleges helyre, főleg mesze, akkor az útvjáról tudjon is beszámolni szépen azoknak, akik közül elment. Úgy illenék. Képtelen vagyok én erre, mama. Ráadásul minden út megvisel már engem. Valósággal félek a messzire való elmenésektől. Sokszor úgy nézek a körülöttem lévő gyönyörű világra, mintha az nem lenne más, mint maga a kígyó feje.

Francia tyúk lábujjhegyen

Elkaptam a tyúkot, el azt a franciát, a mamáét, azt az egyet, amelyik még megmaradt neki, megnyomtam a kicsi, piros fényképezőgépem gombját, még mielőtt leugrott volna a kőasztal tetejéről. Tulajdonképpen nem is volt nehéz elkapni őt, sokáig járkált a kőasztal tetején, tétovázott, lenézett erre, le arra, hová is szálljon, hogy biztonságosan érjen a földre. Láttam rajta, fél. Nem tőlünk fél, hanem a leszállástól. Körülményeskedett, habozott, mindegyre meggondolta magát, s körbejárt megint. A járása föl se tűnt nekem, csak az, hogy fél nagyon. Ezt a félelmet magam is jól ismerem, emlékszem, gyermekkoromban könnyedén másztam fel egy roppant magas jegenyefára, de lejönni onnan sokkal nehezebb volt. Minden mozdulatom végzetesnek látszott, meg is fogadtam akkor, ha csak egy mód van rá, nem mászom föl semmire. Még a társadalmi létrákat is messze elkerülöm. Ez a francia tyúk se gondolta, amikor valamiképpen fölment a kőasztal tetejére, hogy onnan le is kell jönni. Erre nem gondolt, csak annyi esze van neki. Igaz, mennyi esze legyen egy tyúknak? Még ha francia is, a tyúk azért csak tyúk. Épp ezen a tyúkeszúségen s a franciaságon kezdtem tünődni, amikor belép a kapun Éva, a szomszédasszony, s mondja anyámnak, Emma néni, ezzel a tyúkkal baj van. Azt mondja erre anyám, mi baja lenne annak a tyúknak, te, Éva, most szállt le éppen a kőasztal tetejéről, ha oda föl tudott hágni, akkor nagy baja nem lehet neki... Annak biza nagy baja van, folytatja a szomszédasszony, maga nem vette észre, hogy lábujjhegyen jár a maga francia tyúkjá? Ha egyszer egy tyúk elkezd lábujjhegyen járni, ha jól megnézi, hová lépjen, ha tétovázással megy végig az udvaron, akkor az a tyúk hamarosan az életből is hamarosan kisétál, annak sok már nincs hátra, én úgy hallottam az öregektől...

Éppen csak azt nem mondta ez az Éva, hogy velünk, emberekkel is így van, aki tétován kezd járni, sokszor néz a lába elé, hová is lépjen, az olyan tulajdonképpen kifele megy az életből, nem befele. Éppen csak a lábujjhegyen való járást nem említette, mert tudja jól, anyám már lábujjhegyen se tud járni, az az idő rég eltelt, amikor őt a lábujjai meg tudták tartani.

Elment Éva, elült a francia tyúk, a Nap is lenyugodott. Eljöttem hazulról, de azóta nem tudok úgy lépni, hogy ne figyeljem a saját járásomat...

Fejfájós hadsereg

Másnapos állapot

Egy napon azt kérdezte apám ettől a Marosi Miklóstól, te, Miklós, neked másnapos állapotban szokott-e fájni a fejed? - Énnekem semmilyen állapotomban nem szokott fájni a fejem, mondta határozottan apámnak ez a Marosi Miklós. Az jó dolog, mondta apám ennek a Marosi Miklósnak. És ehhez a jó dologhoz még odatette apám, hogy ha az ő feje nem fájni másnapos állapotában, akkor egyfolytában csak inná a jó borokat, s még az erős pálinkát is kipróbálná, pedig az erős pálinkára eddig reá sem tudott nézni. És annak még a szagát sem állhatta soha. Estefelé, amikor már összeszedték a szerszámokat, s éppen seperték az asztalosműhely padlatát, azt mondja apámnak ez a Marosi Miklós, te, Ferenc, vigyázzunk, nehogy a gyaluforgáccsal együtt kidobjuk azt a szép tanulságot is, ami a fejfájásból került elé, mármint az italozásról beszélve. Mert ugye, az került elé, hogy jó dolog az italozás, ha másnapos állapotában nem fáj tőle az embernek a feje.

A nagy csomag

Szép, egyenes járása volt apámnak, de egyszer, úgy estefelé, amint belépett a kapun, láttam rajta, valami baj történhetett véle. Mint aki nagy teher alatt roskadozik, úgy ült le az asztal mellé. Még a tenyerét is föltette az asztal lapjára, pihentetés végett. Mondom néki, talán csomagot cipelt, hogy ilyen megroggyant módon jött haza. Azt mondja, azt cipelt, nagy csomagot, az a csomag most is ott van nála, csak nem látszik. Az inge alatt van, belül, ahol az embernek a lelke szokott lenni. Jól meg van rakva. Mégpedig bajjal. Azzal van megrakva. Mondom neki, maga tévedésben van, ha azt hiszi, nem látszik ki az inge alól az a csomag, mert amikor magának nyomni szokta valami a lelkét, egészen megváltozik az arca, s most is meg van változva. Én annak a csomagnak a sarkát már akkor megpillantottam, amikor belépett a kapun. Jól tenné, ha itt most szépen kipakolna, hátha attól helyreállana a tegnapi, vidámabb hangulata. Hátha...

Azt mondja, ennek a Marosi Miklósnak ma egész nap fáj a feje. Másnapos állapotában volt, hiába szedte a pirulákat, csak fáj a feje. És még ivott is a pirulákra. Dolgozni nem dolgoztak, mert a kocsmában ültek végig, s a háborúról beszélgettek. Végig. És nem csak annyi a baj, hogy most már dolgozni sem tudnak, mert fáj a fejük, hanem gondolkozni sem tudnak normális emberek észjárása szerint. Mert ez a Marosi Miklós olyasmiket beszél, hogy az a hadsereg, amelybe őt belevitték, tulajdonképpen egy fejfájós hadsereg volt. Ez az a nagy csomag, ami most is itt van nála, s amit kicsomagolni nehéz, mert hol is kezdje annak azt a részét kibontani, ami kettőjükre tartozik? Hol is kezdje...

Fejfájós hadsereg

Másnap, amikor láttam, hogy egy kicsit összeszedte magát, kérdem apámtól, tulajdonképpen miféle fejfájós hadseregről beszélgettek ők tegnap a kocsmában ezzel a Marosi Miklóssal, mert egy szót sem értettem az egészből. Azt mondja apám, persze, hogy nem értettem egy szót sem, ez egy érdekes megfogalmazása volt ennek a Marosi Miklósnak, ő sem értette az elején. De ez a Marosi Miklós megmagyarázta szépen, most már érti. Arról volt szó, hogy valaki azt mondta ennek a Marosi Miklósnak, szégyellheti magát, amiért egy ilyen háborúban volt képes ő résztvenni. Mint amilyen ez a második háború volt. Mert erkölcstelen volt az a háború, vegye tudomásul. Azt az egész háborút csupa erkölcstelen illetők csinálták. És az az egész hadsereg romlott volt és hitvány, mert ki akarta irtani a népeknek azt a részét, amelyik nem tetszett az akkori világ vezetőinek. És az az egész hadsereg részegen indult neki a háborúzásnak. Legalábbis másnapos hangulatban. Fejfájósan és esztelenül. Ez a Marosi Miklós végighallgatta, amit mondott neki ez a valaki, aztán nem tudta hirtelen, mit is válaszoljon, azt találta mondani, néki másnapos állapotában sem szokott soha fájni a feje. Igaz, ő nem kérdezte ki annak a hadseregnek minden tagját, melyik fejfájós, melyik nem, de azért nem hiszi, hogy egy egész hadsereg fejfájós legyen. Erre legyintett az a valaki és azt mondta Marosi Miklósnak, hogy eljön az idő, amikor az ő feje is meg fog fájdulni. Ha nem is a másnapos állapottól, de a bűnösség tudatától bizonyosan meg fog. Mert nem lehet sokáig büntudattal élni. És jobban tenné, ha bünbánatot gyakorolna az ivászat helyett. Legalább önnön magában. És jól tenné minden élő katonája annak az erkölcstelen hadseregnek, ha ezt cselekedné, akármilyen kevesen is maradtak. Mert az ő bűneik nem évülnek el soha. Ezen felül azt is mondta, hogy az a háború már akkor erkölcstelen volt, amikor még ki sem volt robbanva. Szóval, ezeket mondta valaki Marosi Miklósnak. És meg is fájdult ettől a Marosi Miklós feje. És fáj az néki immár, nem csak másnapos állapotában.

Úgyis esik az eső

Álltunk a kicsi ház előtt egy esős, dologtalan napon, s a fákról beszélgettünk. Úgy, általában, mint amikor a férfiak a fehérnépek s az időjárás szeszélyes szokásairól váltanak örökérvényűnek tűnő megjegyzéseket. Apám szerint a fák soha nincsenek eléggé megbeszélve. Mert ahány féle fa, annyiféle annak természete. Az egyik járompálcának, a másik lőcsnek, kapanyélnak, a másik falábnak, de van, amelyik kizárólag koporsónak való. Mondta apám. Úgy mondta, mintha minden szava egyenesen a tízparancsolatból hullott volna ki, oda, előmbe. Olyan magabiztosan. Mondom neki, azért a koporsónál álljunk meg, mert én azt is hallottam, hogy némelyek szerint a fenyőfából való koporsó sokkal kényelmesebb, mint a tölgyből való. Hogy a fenyő puhább, mint a tölgy, nem nyomja olyan erőteljesen a benne lakó hátát, márpedig koporsóban szerintem több időt szokott az ember tölteni, mint lábon állva, mint amiképpen mi most nézzük az esőt. Apám erre nem szólt semmit, csak néztük a szemerkélő esőt, s a velünk szemben lévő fákat. Különösen azt a két szép fenyőt néztük, amelyek nem véletlenül kerültek ide. Őcsém hozta rég az egyiket, s a másikat én, fentről, a gyergyói havasokból. Mondom apámnak, milyen nagyra nőttek ezek a gyergyóhollói fenyőfák! Ugye, ahányszor itt megállunk, mindig fölemlegetjük, hogy onnan hoztuk mi ezeket a kicsiny fenyőket, a lövészárkok martjairól, ahol magát is elfogták volt az oroszok. Vagyis a harctérről hoztuk ezeket a fenyőket és nem deszkának, vagy koporsónak, hanem emléknek ültettük el őket ide. Most már kimondhatjuk azt is, hogy ezek a fenyők emléknek valók, semmi másféle használatra nem valók. Az a kérdés, hogy az emlékek mire valók, mert apám azokra a golyószórós napokra nem szívesen szokott emlékezni. Erre apám csak annyit mondott, hát azokra nem. De mint ahogy az esősem hagyta abba a hullást, én sem fejeztem be a már megkezdett háborús témát.

Kérdem, emlékszik-e azokra a hetekre, amikor a háborúba való elmenés előtt maguknak őrizni kellett a helybéli fegyverraktárat? Nehogy baja essék annak a raktárnak, ott a tűzoltóházban. Hogy legyen fegyver s lőszer, ne menjenek üres kézzel a háborúba. Mert én jól emlékszem. Felváltva őrizték azt a raktárat, maga egy estefelé hazajött a szolgálatból, s azt mondta anyámnak, még nem ül a vacsorához, átmegy előbb Szabó Mihályhoz, a patakon túlra, hogy jelentse, ő az éjjeli szolgálatos. Anyám azt mondta, csak ülj le, te, Ferenc, átszalasztom a gyermeket, s ő megmondja. Maga akkor csóválta a fejét, hogy egy ilyen nagy, háborús föladatot nem kellene arra a gyermekre bízni, mert ha kitudódik, egy kölyök által adta át ezt a fontos üzenetet, föbe is löhetik miatta, nem is kell magának meghalni a frontra menni. Aztán, mint minden fontos kérdésben, anyám volt a győztes, s én át is futottam Szabó Mihályhoz, vittem a háborús üzenetet, s átadtam tisztességesen, meghagyva, hogy induljon máris a raktárhoz, szolgálatba, ez a katonai parancs. Amikor hazajöttem Szabó Mihálytól, maga azt kérdezte tőlem, mit mondott nekem ez a Szabó Mihály, amikor átadtam neki a katonai parancsot, hogy neki kell azon az éjjelen őrizni a fegyverraktárat. És én szó szerint megmondtam magának, mit válaszolt az üzenetre ez a Szabó Mihály. Azt válaszolta, *ó, hogy robbanjon föl!*

Most kérdem én magától, miféle hadsereg volt az, amelynek katonája ekképpen válaszolt egy katonai parancsra? Hogy robbanjon föl a saját hadseregének a lőszerraktára? Nem az ilyen katonák miatt vesztették el maguk azt a háborút? Ezt mondja meg most nekem, mert van időnk reá, úgyis esik az eső. Erre csak annyit mondott apám, hagyjad, hogy essék.

A harmadik hallgatás

Érdekes ember maga apám, mondtam apámnak a hosszú esőzések után, míg mentünk ketten egy hajnalon, vállunkon kaszával, a szorosréti legelő felé, hogy idejében nekifogjunk annak a napnak. Voltak ennek az útnak meredek részei is, ahol pihenés végett meg-megállottunk, s

elnéztünk Cserehát felé. Legtöbbször hallgatagon. Furcsa, suvadásos dülő volt ez a Cserehát. Legjobban a vénasszonyok orcájára hasonlított. Messziről kellemes látvány volt ez a cserehádi hegyoldal, egy-egy földparcellát meg is műveltek szépen. Ezeket én magamban úgy fogtam föl, mintha púderezett foltok lennének a kényesebb, ápoltabb vénasszonyok ábrázatán. A jószemű ember azért messziről is jól láthatta, bizony, sírós, szomorúságos öregasszonyok arcképe az a táj, mert a púderezett részek mellett mély árkokat vágtak maguknak a leiramló könnyek. Előbb csak szivároghat, lentebb pedig kiszélesedve. Télen a hó szépen elsimította Cserehát ráncait, idegen juhászok jöttek ide valahonnan Moldovából, terelgették nyájaikat a friss és végtelen fehérségben. Olyan esztendő is volt, amikor a helybeliek juhait is kihozta Cserehátra egy megfogadott pakulár. Főleg fiúgyermekkel is megáldott pakulár, akinek ráadásul még kutyái is voltak. Egy ilyen pakulárnak a nevét is tudtam egy ideig, mert annak a neve sokáig fennmaradt a falu emlékezetében. Nem valami nagy cselekedete, hanem éppen a hallgatása révén maradt fenn az ő neve. Történt, hogy egy télen nagyon megindultak a farkasok, s ahol módjuk volt rá, kiadós károkat hagytak maguk után a juhnyájukban. Egy este azt mondja ennek a helybéli pakulárnak a fia, édesapám, ugye, tudja, miket művelnek mostanában a farkasok! Bezzeg, a túlsó oldalon annak a pakulárnak nem kell rettegnie a farkasoktól. Mert éles esze van annak az embernek. Nagy tüzeket rak maga köré és azokat a nagy tüzeket egész éjjel lobogtatja. Ez a pakulár, akinek nevét tudtam egy ideig, szóra sem méltatta fiának jól megcélzott megjegyzését, amelyben a tüzet lobogtató ember éles eszét méltatta. Hallgatott. Csak másnap este szólalt meg, s akkor is annyit mondott neki, hadd el fiam, hadd lobogtassa!

Mondom tehát apámnak, érdekes ember maga, sokszor olyanformán viselkedik, mint az a régi, cserehádi pakulár. Aki csak másnap válaszolt a fia által említett tűzrakás szükséges voltára, s akkor is csak annyit mondott, hadd el fiam, hogy az a másik pakulár a tüzeit csak lobogtassa! Maga is a múltkor, amint a kicsi ház előtt föltemtem volt a kérdést, miféle háború volt ez a második, s meg és kértem, magyarázná meg nekem, mert van időnk rá, úgymond az eső, azt válaszolta, hadd essen... Igaz, hogy azonnal válaszolt nekem akkor, de a kérdésem azért azóta is ott lóg a levegőben. Választ arra még nem adott.

Erre azt mondja apám, nem baj, ha némely kérdés ott marad a levegőben. És azt kérdi, emlékszem-e Kuriel Lajosbára? Mondom, hát én hogy ne emlékeznék Kuriel Lajosbára? Ott lakott, éppen annak a Szabó Mihálynak a háza mellett, aki azt mondta volt a lőszerraktárra célozva, „Ó, hogy robbanjon fel!” Amikor átszalasztottak engem azzal fontos, hadi üzenettel. Hogy néki mennie kell őrségbe. Miért kellene én most éppen erre a Kuriel Lajosbára emlékezni, kérdelem apámtól. Azt mondja apám, hogy kelleni nem kell föltétlenül, de ha már szám-bavesszük a falunkbéli népek hallgatásait, akkor a harmadik hallgatást kár lenne kihagyni. Mert az éppen ezzel a Kuriel Lajosbával kapcsolatos, s annak is van némi tanulsága. Mert ha én még emlékszem erre a Kuriel Lajosbára, akkor arra is emlékezhetem, amikor fölvevük őt az úton a lucernás szekérré, hogy ne menjen gyalog a hitvány lábával. A medeséri úton. Haloványan emlékszem erre, mondom apámnak. Azt mondja apám, pedig én is ott voltam azon a lucernás szekéren. Még segítettem is ennek a Kuriel Lajosbának arra a szekérré fölülni. Ő megkérdezte akkor ettől a Kuriel Lajosbától, miképpen érzi magát a felesége, mert az a hír járja a faluban, nagyon beteg az ő felesége. És egy árva szót nem felelt ez a Kuriel Lajosbá az ő kérdésére. Hagyta, hogy maradjon ott az az érdeklődés a levegőben. Csak amikor hazavertünk a faluba, s lépett le a szekérről a háza előtt, akkor szólalt meg ez a Kuriel Lajosbá. És csak annyit mondott a felesége állapotáról, hogy az ő felesége meg is hal. Ha azonnal válaszolt volna a kérdésére, amikor azt föltemte, nagyon csúnyán vette volna ki magát a Kuriel Lajosbá hirtelen válasza. Mert csakugyan visszatetszés keletkezett volna bennünk, hogy vajon miért kap olyan nagy mohósággal a válaszolás után? Csak nem a felesége halálát várja olyan türelmetlenül, hogy a válasszal is siet, le ne lemaradjunk egy fontos bejelentésről... Ez lenne

az a bizonyos harmadik hallgatás. Vagyis a Kuriel Lajosbá hallgatása. Ebből pedig az a tanulság jó elő, ha valaki ki is tudja szedni belőle, hogy vannak kérdések, amelyeknek nem árt, ha időznek a levegőben. Nem kell minden kérdésre azonnal válaszolni. Mert az elsietett válaszok a tapasztalat szerint a meggondolatlansággal vannak közeli rokonságban.

Milyenek a német káromkodások?

Ez a Marosi Miklós szép termetű legény volt. Egyszer láttam, amint egy menyecske a falu főutcáján menvén elhalad Marosi Miklós mellett, s néhány lépéssel odébb hirtelen a fejéhez kap, mintha otthon felejtett volna valamit. Ezt az otthonfelejtéses fejhezkapást csupán előrelátásból hajtotta végre ez a menyecske, arra az esetre számítva, ha valaki véletlenül észrevette volna, hogy visszafordul, nem tud úgy elmenni Marosi Miklós mellett, hogy őt hátulról is meg ne nézze. Aztán amint ez a Marosi Miklós tovább haladt az úton, s a távolság is zsugorított valamennyit az ő alakján, ez a menyecske legyintett, jelezvén, hogy mégis folytatja útját, nem megy haza azért a kitalált, otthon felejtett valamiért. És elmélázva, kissé szomorúan ment tovább a főúton, kifürkészhetetlen, a nők fejében örökösen honos gondolatokkal.

Szóval, ilyen szép termetű legény volt ez a Marosi Miklós.

Amikor a fenti jelenetnek tanúja voltam, eszembe sem jutott a nők fejében honos gondolatok közt kotorászni, mert abban az időben én még legényecske számba sem jöhöttem a faluban, inkább a gyermekek társadalmába voltam besorolható. Csak éppen megjegyeztem magamnak a furcsa eseményt, mint amiképpen az öregedő férfiak is meg szokták jegyezni azt a pillanatot, amikor a halántékuk táján előjön egy kicsi foltocska. Vagyis a vénülés első jele. Van úgy, csak megjegyzik magukban, az semmi, lehet, el is múlik. De ha idő teltével nem múlik az a folt, hanem inkább terebélyesedik, csüggeteg képet vágnak a tükörben borotválkozáskor, s talán még hangos szóval is kifejezik aggodalmukat, halkán, például, hogy azt a rézangyalát! Ha jól emlékszem, akkor még a káromkodási tudományból nem voltam eléggé fölkészülve, s ha az iskolában lett volna efféle tantárgy, abból meg is buktam volna. Mégis, a Marosi Miklós után visszatekintő menyecske látványa azért kihozott belőlem egy csodálkozó sóhajtást, mondjuk azt, hogy hej, ezek a fehérnépek! Ez a csodálkozó sóhajtás pedig annyit jelentett, hogy az én életem halántéktáján is megjelent egy kis jel, vagyis a serdülő kor legelső foltocskája.

Később, hogy a háború miatt megfogyatkoztak a férfiak a faluban, s asszonyokat hallottam egymás közt beszélgetni, töprengéseimben egyre nagyobb teret kezdett elfoglalni az a kis utcai esemény, azzal a menyecskével, aki Marosi Miklós mellett elmenvén, a fejéhez kapott. Egy eléggé jókarban lévő, szókimondó fehérnép kertelés nélkül azt magyarázta a körötte álló asszonyoknak, hogy egyszerűen disznóság, vétek, valóságos gazemberség, sőt, pofátlansággal fölérő cselekedet olyan szép szál legényeket háborúba vinni, mint amilyen szép szál legény ez a Marosi Miklós. Abban a kis, asszonyi revolúcióban olyasmi is elhangzott, hogy tulajdonképpen törvénytelen, szabályellenes a Marosi Miklós háborúba való elvitele, mert ő még nem ütötte meg a rendes, katonai korhatárt, csak a szép, fejlett termete miatt viszik a frontra. Mert a nagyobb hatalommal rendelkező tiszték is azt szeretik, hogy szép szál katonákkal legyenek körülveve, nem pedig lenholmi apró, selejtesekkel. Ezt aztán kiigazította egy hatósági ábrázatú, szigorú fehérnép, mondván, hogy biza, megütötte a rendes katonai korhatárt, mert ez a Marosi Miklós éppen ezekben a napokban tölti be, hacsak be nem töltötte azt az életét, amikor curukkolás nélkül háborúba kell mennie minden tisztességes hazafinak. Hogy nézne ki, ha csak az apró, selejtes embereket szednék össze, s pont egy olyan szép szál legényt hagynának itthon, mint amilyen ez a Marosi Miklós? Hogy nézne ki? Még szégyen is lenne erre a Marosi Miklósról nézve, hogy ő, a szép termete ellenére ki legyen szuperálva.

Midőn ezeket az emlékezős sorokat írom, hát jó Emmuska, az én jó unokatestvérem, kérdi, mivel foglalkozom. Mondom, éppen ezzel a Marosi Miklóssal foglalkozom. Nehezen tudom összerakni az ő fiatalkori alakját, pedig eléggé nekifogtam. Ott akadtam el, hogy annak idején azon vitáztak a fehérnépek, megütötte-e a rendes katonai korhatárt ez a Marosi Miklós, amikor a frontra vitték, vagy nem ütötte meg. Azt mondja ez az Emmuska, hát éppen, hogy megütötte, mert amint megkapta a behívót, azonnal meg is házasodott, a lakodalmán ő is ott volt, másnap már ment is egyenesen a frontra. Mondom, jó, hogy jöttél, te, Emma, mert most már az a dolog el van intézve. Erre azt mondja ez az Emma, hogy most el van intézve, de akkor nem volt elintézve, amikor ezt a Marosi Miklóst vitték a frontra. Mert vitték véle az apját is. Valósággal föl voltak háborodva a népek, miért viszik az apját is, akinek úgy átvitt értelemben még az a hitvány bakancsa sem volt teljesen kiszáradva, úgy beázott az első világháborúban, mert ő azt is megjárta, ugyancsak zsenge legénykorában. És bizony nem fukarkodtak a népek a káromló kifejezésekkel, hogy miféle dolog egy családból két férfit is elvinni, s otthagyni asszonyt, gyermeket, állatokat magukra, mert úgy tetszik a hatalmasságoknak. És most sincs ez a dolog teljesen elintézve, mert kakastollas csendőrök érkeztek volt a faluba, parancsolgattak, s egy napon azt mondták Deák Eleknek, itt, alszegben, fogja be a teheneit, mert el kell vinni valahová innen azt a néhány zsidót. Ez a Deák Elek azt mondta ezeknek a kakastollas csendőröknek, hogy ő el is viszi azt a néhány zsidót, de csak akkor, ha ezt ők személyesen kérik, nem pedig mások követelik. Márpedig ezek a mi zsidóink eddig még nem kérték őt arra, hogy valahová elszállíttassák magukat. Különösképpen, tehénvontatású szekérral nem szoktak utazni. Erre ezek a kakastollasok azt mondták Deák Eleknek, fogja be a teheneit, ha nem akarja, hogy ebben a szent helyben őt agyonlőjék. És ennek a Deák Eleknek nem volt más választása, segített fölpakolni a két testvért, Káin Amálit s Mendit.

Azt kérdi Emmuska, emlékszem-e én erre az Amálira, vagy Mendire. Mondom, én csak Salamonékra emlékszem, valamennyire. Azt mondja Emma, ő főképpen Amálira emlékszik, mert ő varrónő volt és Berta nénénket is ő tanította varrni a szép, kis ruháskákat. Ez a Mendi pedig, az Amáli testvére suszter volt, szóval cipész. És azt mondja Emma, nem lehet tudni, hová vitték el őket, az a hír járta, nem viszik ki őket az országból, mert Horthy Miklós megtagadta a kivételüket az országból. Egy dolog biztos, éspedig az, hogy közülük egyedül ez a Káin Mendi jött vissza, eladta a házát Bodánénak. Ennek a Bodánénak pedig volt egy leánya, Mancsi, aki később férjhez ment és elköltözött Izraelbe. És azt mondja Emma, hogy még senki nem számolt el ezekkel az elvitt emberekkel, tehát egészen nincs még minden elintézve.

Egyszer szállingózni kezdtek hazafelé a hadifoglyok. Ennek a Marosi Miklósnak az apja, aki ugyancsak Marosi Miklós volt, sokkal hamarabb jött haza, mint más. Megszökött valahonnan, mert ő már az első világháborúban megtanulta a szökés módozatait. A fia, Marosi Miklós amikor hazatért, én már úgy tudtam káromkodni, mint a vízfolyás. Még azt is tudtam, hová kell küldeni azt, akivel valamin összevesztem. Ezek a hadifogságból visszatért falumbéli emberek általában csak akkor beszéltek a háborúról, s a hadifogságról, ha valahol összegyűltek s illogáltak. Aki nem volt fronton, s hadifogságban, hiába is kérdezte őket, hogy ez hogy volt, vagy az hogy volt. Valahogy eltelt, mondták, de főleg hallgattak. Egyszer, egy arra alkalmas pillanatban megemlítettem ennek a Marosi Miklósnak, hogy azért nekünk is eléggé kijutott abból a háborúból. Még néhány szót is megtanultam németül, s oroszul is. Németül azt, hogy feuergefährlich, oroszul pedig azt, hogy dáváj. Azt mondja ez a Marosi Miklós, a dávájjal tisztában van, de a német szót nem érti, honnan szedem azt elő? Mondom, azt egy nagy, benzines hordóról, mert arra a nagy benzines hordóra ez volt reá írva. Egy nagy, elromlott tank mellett volt az a hordó, a reformátusok temploma előtt. És én azt is tudom, mit jelent az a szó. És ha akarja, le is fordítom neki, de előbb azt mondja meg nekem, milyenek a német káromkodások.

Németül van becsavarva

Feuergefährlich.

Ez a szó volt fekete betűkkel reírva egy benzines hordóra, amelyet a németek hagytak ott, egy hatalmas tank mellett, a reformátusok temploma előtt. A falumban. Ennek a hatalmas tanknak semmiféle motorbéli hibája nem volt, csak annyi, hogy az egyik lánctalpa leszakadt, s ha beindították, akkor ez a tank egy helyben forgott, saját maga körül. Ezt onnan tudom, hogy egy serényen jövő, katonai motorbicikli megállt a tank mellett, szállt róla két szigorú, német tiszt ember, s az egyik, a másik parancsára a motort beindította. És a motor szépen durrogott. A tank mellett, a sáros úton ott feküdt elnyúlva a leszakadt lánctalp. Mint egy óriási zippzár. Ezt azok a tiszt emberek a csizmájuk orrával megrugdosták, tanakodtak, gondolom arról, hogy meg lehetne-e azt itt, helyben javítani. Aztán arra a végeredményre jutottak, hogy kaput. Valami krucifixet mondva, ahogyan jöttek, serényen el is hajtottak.

Néhány közelebb lakó hitvány gyermek, mint amilyen én is voltam, valósággal lefoglaltuk ezt a hatalmas tankot. Fölmásztunk a tetejére és hangos szóval adtuk tudtára egy arra járó, katonaságtól kiszuperált, sántikáló falunkbéli embernek, hogy aztán ha vége lesz a háborúnak, tanúskodni szíveskedjék a tank tulajdonjogát illetően. Hogy az most már véglegesen a mi tulajdonunk. Mert mi foglaltuk le legelőbb. Minden nap összegyűltünk itt, végigsétáltunk a lánctalpon, de főleg a tankon tanakodtunk. Volt miről, mert ez a Varga nevezetű gyermek, aki a leghitványabb s a legerősebb is volt közöttünk, ápertén kijelentette, az a tank kizárólag az övé, mert ő lakik a legközelebb. És különben is ő volt, aki látta, miképpen szakadt le a tankról a lánctalp. Úgy szakadt le, hogy ennek a tanknak a vezetője, az a német katona nem az úton ment végig a tankjával, hanem a Jakabházy kastély kőkerítésének tetején, hogy azt nyomja szét, valami teljesen érthetetlen megfontolásból. Nem számolt azzal, hogy az a kőkerítés elég magas volt és meg is volt építve becsületesen. Szóval ez a lánctalp azokon a becsületesen megépített köveken szakadt ketté, kár volt annak a németnek fitogtatnia tankjának felsőbbrendű képességeit. Különös tekintettel arra, hogy nem valami háborús támadásról volt szó, hanem éppenséggel menekülésről. Márpedig, ha valahonnan menekül az ember, nem jó, ha még a tehetségét és tudását is fitogtatja. Ezzel egy szimpla mezei egér is tisztában szokott lenni.

Most pedig vegyük elő a hordót. Az a fekete betűkkel ékeskedő fölírás, hogy *feuergefährlich*, engem különösképpen foglalkoztatott. Hogy mit is jelenthet, mert roppant nehéz volt még kiolvasni is. A nálamnál egy árnyalattal hitványabb gyermekeket, különösképpen ezt a Varga nevezetűt pedig annak a hordónak a kinyitása hozta izgalomba. Az egyik gyermek jókora, szögletes követ hozott a patakról s azzal kopogtatta a nyílászáró födelet. A másik azt mondta, hiába kínlódunk ilyen kezdetleges módszerekkel, franciakulcs nélkül nem lehet azt kinyitni. Ennek a Varga nevű, leghitványabb gyermeknek nem csak az ereje volt nagyobb a miénknél, hanem az esze is. Úgy fogott, mint a Solingen beretva. Azt mondta, ekkora hülyeséget még ki sem lehet találni. Hogy valaki egy német benzines hordót franciakulccsal próbáljon kinyitani. Mert az tudnivaló, hogy a német úgy dugja be a német hordót, hogy azt egy francia ne tudja kinyitani, ha a feje tetejére áll, akkor se. És nemcsak a francia, hanem semmiféle más nemzet katonája azt ki nem tudná csavarni, mert az németül van becsavarva.

A kiszuperált, sántikáló, falunkbéli ember arra figyelmeztetett, nagyon ne csapdossuk azt a hordót, mert könnyen fölrobbanhat, s akkor velünk együtt röpül a reformátusok temploma is. Mert abban benzin van. Német benzin, s a német benzin robban a legerősebben ezen a világon. Kérdem ettől a kiszuperált embertől, nem tudná megmondani, mit jelenthet magyarul az a *feuergefährlich*? Ami fekete betűkkel reá van írva a hordó oldalára. Azt mondja, azt csak a németek tudják, senki más, azért olyan megfejthetetlen az a szó. A háborúban általában

titkos szavakat szoktak alkalmazni, amiket az ellenségnek nem szabad értenie. Az a szó a harci titokzatossághoz tartozik, amelynek megfejtése nem a mi dolgunk. De az biztos, hogy ha sokat kopogtatjuk azt a hordót, úgy fölrepülünk innen, mint a megcélzott madarak. Ő csak annyit tud erről az idegen szóról mondani, hogy az első világháborúban a fájer tüzet jelentett, mert ő pont a fájer miatt sántít az egyik lábával. Hogy ebben a másodikban is azt jelenti-e, azt nem tudja, mert azóta sok harci szerszámot fedeztek föl, s a fölírások is nagy változásokon mehetek keresztül. Minden esetre tartsuk távol magunkat mindenféle tűzveszélyes dologtól, neki ez a véleménye erről a benzines hordóról. Számomra ebben a jó tanácsban benne volt a német szó megfejtése is: *tűzveszélyes!* Ezt mondtam győzelmesen, mint aki megnyerte a háborút. Legalábbis itt, a reformátusok temploma előtt.

Éjjeli sakkozás

Beleszólási távolságból néztem, amint két szovjet generális sakkozik, míg haladtunk Moszkva felé egy elegáns éjjeli vonaton. Mint nyárejszakán az égen, annyi volt mellükön a csillag. Egyik fényesebb s nagyobb, a másik kisebb és haloványabb. Csatájukba nem szóltam bele, közel se mentem nagyon, gondolván, ők bizonyára lőtávolság gyanánt fognak föl minden távolságot, szakmájukból kifolyólag. Csak figyeltem őket, egyik lábamról a másikra állva. Észrevettem, a kockás harctéren a soványabbik eléggé hadilábon áll, töri a fejét, föláldozza-e a fehér futót, vagy inkább vigyázzon reá, mert végjátzmában a futóra általában nagy szükség van. Aztán fölállt és azt mondta ez a soványabbik generális, hogy neki fáj a hasa. A kövérebbik reám nézett és azt kérdezte, van-e kedvem a soványabbik helyére ülni, mert elég izgalmas a játszma, kár lenne abbahagyni. Mondom, szívesen, eleddig nem volt alkalmam generálissal sakkozni, ez számomra nagy megtiszteltetés.

Kényelembe helyezem magam, fölemelem a fehér lovat, s hogy egy kicsit eltereljem a kövér generális figyelmét, mondom, minálunk sokkal jámborabbak a lovak, csak nagy baj esetén állanak a hátsó lábaikra. Azt mondja erre a kövér generális, a lovak mindenütt lovak, ezzel a megjegyzéssel őt nem lehet félrevezetni, megjárta a háborút a Dontól Berlinig, inkább a fehér futómmal törődjek, mert a fehér futó miatt fájdukt meg a soványabbik generálisnak a hasa. Valamit léptem ekkor, egy ártatlan, jelentéktelen parasztot vittem biztonságosabb helyre, és arra gondoltam, nem árt, ha pihentetem azt a futót. Már csak azért is, mert egy ártatlan, jelentéktelen paraszt futni se tud, ha baj van, a futót pedig nem volna szép dolog azonnal riasztanom, még bele talál botlani egy tömzsi, magabiztos bástyába. Ez a kövér generális néz engem, s azt mondja, ezzel a lépéssel nem oldottam meg a problémát, a szorult helyzetemen semmit sem változtatott annak a jelentéktelen parasztnak a biztonságosabb helyre való menekítése. Erre azt feleltem, hogy ebben neki igaza van, de én ahhoz vagyok hozzászokva, hogy a parasztokat s a lovakat kell leginkább félteni, ha szorult helyzetben van az ember, szóval, ez valami alkati kérdés lehet nálam, nem is tartozik a sakkjáték elméleti szabályaihoz.

Ez a kövér generális, amennyire a zubbonya engedte, kiegyenesedett és azt mondta nekem, hogy mi most tulajdonképpen nem is sakkozunk, hanem olyan tisztásra jutottunk, ahol a filozófia lova szokott legelészni. És azt is mondta, hamarosan nyugdíjba megy és akkor több ideje lesz arra, hogy ezzel a lóval is foglalkozzék. Mert ő ezt a lovat jobban szereti, mint azt, amelyik a két hátsó lábára áll akkor is, ha nincs semmi nyomós oka reá. És hogy megértsem, mire gondol, előhozott egy példát, mégpedig a művészetek mezejéről. Azt hozta elő, hogy szerinte a nagy háborúk után készült lovas szobrok többsége úgy van megalkotva, hogy a lovak a hátsó lábukon állanak, mintha toporzékolnának, vagy meg akarnának futamodni. És föltette a kérdést, mit gondolok ezekről a lovas szobrokról. Mondom neki, énnekem ezekről csak föltételezésem vannak, mert az én falumban maholnap egy élő sovány lovat sem lehet

látni, lovas szobor pedig nem állott minálunk soha, de ha erre a témára váltunk, akkor félbe-marad ez az érdekes játszma, pedig nekünk nem fájdukt meg a hasunk. Erre ez a kövér generális a széles tenyerével egy skatulyába terelte a sakkfigurákat, s azt mondta, mégis térjünk erre a témára. Annál is inkább, mert ő nem engem, hanem azt a soványabbik generálist akarta legyőzni, velem szemben nincs semmiféle leszámolnivalója.

Mondom, én a lovas szobrokról először is azt gyanítom, hogy akárkinek nem öntenek bronzból lovas szobrot. Csakis hadvezéreknek, történelmi személyiségeknek, híres embereknek öntenek. És generálisoknak. Mint, mondjuk, éppen önnek, akivel még az imént sakkoztam. Legalábbis egy lépést megtettem azzal a jelentéktelen paraszttal. Csak önnek még várnia kell arra a lovas szoborra, mert élő embernek nem illik lovas szobrot önteni, különösképpen, ameddig sakkozni is jól tud. Mert én abból a beleszólási távolságból is láttam, jól megszorogatta annak a soványabbik generálisnak a hadállását, akinek hirtelen fájni kezdett a hasa. Továbbá azt gondolom, hogy nem csak nagy háborúk után szoktak lovas szobrokat önteni, hanem minden időben. Mert a világon a legszebb és legokosabb állat a ló.

Amióta reájöttek a népek, hogy létezik fenség, irgalmasság, bátorság, áldozatkészség s más, nemes emberi cselekedet, azóta öntenek lovas szobrokat. Még az ókorban is öntöttek, s a középkorban is. Látja, milyen messzire elküldött engem, vissza az idő útján, hogy a föltett kérdésre valamit válaszolhassak! Ilyenek szoktak lenni a generálisok. Csakhogy énnekem most nagyon meg kell gondolnom, amit mondok, mert bármilyen példát hozok föl állításaim igazolására, a generális úr azokat könnyedén meg is cáfolhatja, ha éppen akarja. Ugye, az imént elmentem az ókorba, hogy példát hozzak onnan a lovas szoborra. Ott van egy ókori szobor Rómában, magam is láttam. Igaz, ez másolat, de akkor is lovas szobor. Marcus Aurelius filozófus szobra. Erre most joggal mondhatja a generális úr, hogy az is csak tévedésből maradt fenn, mert később azt hitték, maga Constantinus császár ül azon a lovon, tehát a császárt tisztelték, nem a filozófust.

Tudja, sok baj van ezekkel a lovas szobrokkal. Olykor azt sem lehet földéíteni, ki ül a lovon valójában. Előfordult már az is, hogy nem a lovat kötötték el a talapzatról, hanem a lovaszt. Mert változott a világ, s a lovas megítélése is más lett. Egyszerűen levették a kegyvesztett férfit és mást ültettek a ló hátára. A ló, az maradt. Mert egy szép lovat szépnek láttak minden időben. Azt is mondhatnók, a vélt emberi erényeknél sokkal tartósabbak a lovak valódi erényei. Mármost elővehetjük a lovas szobrokat más szempontok szerint is. Például azt, hogy mit jelent, ha egy lónak mindkét lába éri a talapzatot, vagy pedig a ló fölemeli egyik vagy másik lábát. Sok legenda kering ilyen kérdések körül, ezeket nem tudjuk mind megtárgyalni egy éjjeli vonaton.

Arra viszont vethetek egy kis, halovány fényt, hogy kinek emelnék én a falumban lovas szobrot, ha éppen arról lenne szó. Mert van a mi falunkban, alszegben egy direkt arra való kis tér. Teljességgel kihasználatlanul. Kár, hogy ön nem ismerte ezt a Vári Dezsőt, mert ha ismer-te volna, most tudná, hogy az a kis tér ott van az ő kőből való háza előtt. Bizonyára jól tudja azt a generális úr, milyen nagy dolog a mai világban megfelelő teret találni egy lovas szobornak! Abban a fényes Rómában például egy szimpla vizeldének is nehéz helyet találni. Már olyant is meglátogattam, amelyik csak úgy oda van csapva egy régi ház oldalához, tehát építészetileg említeni sem érdemes, mert a bent álló férfiak bokája kilátszik onnan. Erre egy teherautójában alvásra berendezkedett bolgár sofőr hívta föl egyszer a figyelmemet, magamtól reá sem jöttem volna soha, mi az a tákolmány.

Vagy hozzak föl más példát, mondjuk, Nevijorkból? Ott annyi hely sincs már, ahol az ember magányosan föl vághatja egy sárgadinnyét. Ne ijedjen meg nagyon, mert én egy tapodtat sem megyek már tovább hasonló példákért.

De amint mondtam, van nálunk egy szép, kicsi tér, teljességgel kihasználatlanul. És tudja, kinek tennék én oda legalább egy szerényebb kinézésű lovas szobrot? Bizony, egy Sebő Ödön nevű főhadnagynak tennék, akire a halálra ítélt székely zászlóalj volt bízva. Ez a Sebő Ödön, miután emberei ripityára verték az ön éppen ott harcoló egységét, elindult, hogy egyik is valamit.

Egy pihegő legény rohant be hozzám, megfélekedve még a szokásos jelentkezési formáról is: „Főhadnagy úr, a mozgókonyhánál a sorban oroszok is vannak, mit csináljunk?” Gyors döntésre volt szükség, még mielőtt a sötétben kialakuló zűrzavarban egymásnak esnek az emberek. „Tankó fiam, menj vissza és csendben mondd meg azoknak, akik ezt észlelték, hogy maradjanak csendben, és adjanak nekik is vacsorát. Már kb. három napja nem ettek, nem ittak, mégis kitarítottak a helyükön.” Így aztán zavartalanul folyt tovább az élelemkiosztás. A három orosz is megkapta az adagját, majd kiálltak a sorból, és fölmentek a dombra, a géppuskafélszékükbe.

Ezek a sorok ennek az Ödön nevű főhadnagynak a visszaemlékezéseiből valók. Mit szól hozzá, generális úr? Nem érdemelne meg egy szerényebb kinézésű lovas szobrot egy ilyen emberséges és bátor főhadnagy? Legalább ott, nálunk, azon a szép, kicsi téren? De ha úgy gondolja, nem érdemes ilyen régi, kényes dolgokat emlegetni egy éjjeli vonaton, azokat a sakkfigurákat elő is veheti a dobozból...

A méreg nyelve

Átmulattam szilveszter éjszakáját, át én, atyásan. Dorbézoltam egy vékonyra vágott pirított kenyér, s egy csupor burjános tea társaságában. Ahogy az én koromban illik, s amiképpen az orvosi tudomány a lelkekre kötötte.

Valamivel fiatalabb koromban, az „ancien régime” idején másképpen mentem át egyik esztendőből a másikba. Táncolva, énekelve, koccintgatva és vitázva. Úgy mentem át, betarthatatlan fogadalmakat téve, sikert és boldogságot kívánva a velem együtt ünneplőknek.

Legjobban a vitákat, a szellemi csatározásokat kedveltem. Főleg azt, ha valami fontosnak vélt vitás kérdés eldöntésében az én véleményem lehetett a mérleg nyelve.

Mennyire más volt ez az éjszaka, mennyire más ez a szilveszter! Végig pásztáztam a világhálót, olvastam újságokat, kivettem belőlük sokféle véleményt, jóslatot, riadalmat, félelmet, számbavételt és számonkérést, megnyugtatót és kételkedést. És mit találtam a világban? Főleg mérgelődést találtam. Egyik ország haragszik a másik országra. Egyik ember haragszik a másik emberre. Mindegy, hogy miképpen fejezik ki magukat a népek, egy nyelven beszélnek, s ez a nyelv a méreg nyelve. Mintha mindenki a Bábel tornyát építené, nagy a kapkodás mindenfelé, senki nem figyel a másokra, szavát nem érti és nem is akarja érteni.

A pirított kenyér és burjános tea mellett nagyon nem lehet lerészegedni. Így hát józanul tettem föl magamnak a kérdést: mi lehetne most a mérleg nyelve, melynek elmozdítása jófelé terelhetné a sok, szétfutó akaratot és vélekedést? Miben lehetne bizodalma ennek a mérgelődő, nyugtalan, megbolydult világnak? És ki dönthetné el, hogy merre érdemes menni?

Arra jutottam, hogy nélkülem nem megy már semmi. Arra, hogy kizárólag én lennék hivatott arra, hogy eldöntsem, merre érdemes menni. Én lennék erre hivatott, mert józan egyedül én vagyok! A bennem remegő mérleg nyelvét el is mozdítottam. Abba az irányba, amit jónak láttam. Vagyis nem a méreg nyelve felé. Most már legalább én jófelé megyek.

A szerzőről:

Elekes Ferenc a székelyföldi Siménfalván (Comuna Simonești) született, az egykori Udvarhely megyében, jelenleg Marosvásárhelyen él. Középiskoláit a székelykeresztúri Orbán Balázs Gimnáziumban végezte. 1959-ben végzett a Babes-Bolyai egyetem orosz szakán. Sok éven át az Ifjúmunkás, majd az Új Élet belső munkatársa. Első verseit az Igaz Szó közölte 1958-ban. Publicisztikai munkássága mindenek előtt stiláris, írói megformáltság tekintetében jelentős. Az utóbbi évtizedekben ritkán közölt.

Munkái: *Városi veréb*, versek, Forrás-sorozat, Irodalmi Könyvkiadó Bukarest, 1966; *Jómag Jani találmánya*, gyerekversek, Ion Creanga Kiadó Bukarest., 1976; *Amikor bekapcsolom a madarakat*, kispublicisztika, Dacia Könyvkiadó, Kolozsvár, 1977; *Jöttem, hogy lássalak*. Versek. MEK, 2009; *Elrajzolt angyalok*. Bözödi napjaim. Kisregény. MEK, 2009; *Egy tekintet éghajlata*. Kisregény. MEK, 2010; *Az eltérített felvonó*. Kisregény. MEK, 2010; *Gocsovskyné (Hangyák útja)*. Kisregény. MEK, 2011; *A fekete ruhás hölgy finom ujjai*. Elbeszélés. MEK, 2011; *Isteni szemmérték*. MEK, 2011.